Füst Milán

Povestea nevestei mele

Editura Eminescu

FÜST MILÁN

Povestea nevestei mele

126

În româneşte de George Sbârcea

EDITURA EMINESCU
1976

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI _____ 5
PARTEA A DOUA _____ 107
PARTEA A TREIA _____ 294
PARTEA A PATRA _____ 350

MOTTO:

„Te vocamus, quod sic plasmavisti hominem et hominem itidem vocamus, qui tamen debet praestare seipsum… percipe hanc altercationem în corde nostro diabolicam, Domine! Et oculos sanctos Tuos în inopiam nostram conjicere non gravator, sed conspice portentum clam nobis abditum, în extis… accedit, quod allectationes nutriunt ipsum velut alece. Et ne nos inducas in tentationem, supplicamus ad vesperum, peccatum tamen ostium pulsat intratque domum et intrat prorsus ad mensam. Amove ergo sartaginem igneam, qua caro siccatur, nam animal in me debile crebro."

„Ție rugămu-ne, căci astfel plăsmuitu-l-ai pe om, iar omului deopotrivă ne rugăm, fiind într-un fel răspunzător de el însuşi… socoteşte dară înfruntarea din inimile noastre drept diavolească, Doamne! Şi nu împiedeca ochii Tăi sfinți să vadă a noastră nemernicie, însă şi fiara pitită în noi, căreia ispitele îi sunt hrană, ca şi cum i s-ar da spre îndestulare saramură de peşte. Şi nu ne duce pre noi în ispită, rugămu-TE, în faptul serii, însă, iată, păcatul ne bate la uşă, pătrunde şi-n casă, ba înaintează chiar până la masa noastră, îndepărtează, dară, de la noi tigaia încinsă, în care se perpeleşte carnea noastră, fiind animalul din mine fără putere."

(Dintr-o orație medievală)

PARTEA ÎNTÂI

BĂNUIAM EU DE MULT CA NEVAS-tă-mea îmi pune coarne. Dar că mi le pune cu unul ca ăsta!... Sunt înalt de şase picioare şi-un deget, cântăresc două sute zece livre, o matahală, aşadar, în toată puterea cuvântului. Ajunge să scuip pe unul ca el, că îndată muşcă ţărâna.

Cam astfel gândeam eu, la început, despre domnul Dedin. Însă nu de-aici s-ar cuveni să-ncep. În zadar însă, şi azi mi se mai urcă sângele la cap de câte ori îmi amintesc de dânsul.

De fapt, rău am făcut că m-am însurat, ştiu. Fie şi pentru că nu prea avusesem de-a face înainte vreme cu femeile, sunt rece de felul meu. Dacă arunc o privire îndărăt, la prima mea tinereţe, singura peripeţie amoroasă deosebită n-a fost decât următoarea: să tot fi avut treisprezece ani pe vremea când hălăduiam într-un parc din oraşul olandez Sneek, aproape de Friesland, unde tocmai locuiam. În parc şedea o guvernantă cu un copil, la care se tot răstea:

— *Veux-tu obéir, veux-tu obéir?*[1]

Asta mi-a plăcut din cale-afară. Îi spunea de asemenea:

— *Vite-vite, dépêche-toi donc.*[2]

Mi-a plăcut şi asta la fel de mult. Se prea poate ca, de pe atunci chiar, să fi luat hotărârea de a mă însura cu o franţuzoaică. Ce mai tura-vura, ascultam bucuros această

[1] Vrei să asculţi? (fr.).

[2] Repede, grăbeşte-te odată! (fr.).

dulce melodie, apoi, ca la o şoaptă cerească, am luat-o către marginea parcului, am rupt o filă din notesul meu şi-am aşternut pe ea în olandeză (odată ce franţuzeşte nici să vorbesc nu ştiam încă prea bine, abia dacă înţelegeam cele spuse):

Greppel, greppel – aceste două cuvinte le-am aşternut pe hârtie. Adică, să ne-ascundem nițel în şanț. Fiindcă, în apropiere se afla un şanț adânc, năpădit de iarbă moaie. Cu această filă în mână m-am apropiat de guvernantă şi, ca în copilărie, când eram trimis la băcan să fac cumpărături, m-am oprit blând în faţa ei şi-am privit-o galeş. I-am arătat hârtia.

Guvernanta şi-a închipuit că-mi pierdusem minţile.

Înţelegea cuvântul, dar nu-i afla rostul. Adevărat că eram un adolescent bine făcut, mi se puteau da şi optsprezece ani, însă purtam pantaloni scurți şi şosete, o bluză frumoasă de marinar, a cărei cravată mi-o legase, dimineaţa, mama. Mai aveam pe vremea aceea bujori în obraji, la care, deh! se adăugau urechile mele stacojii şi clăpăuge, în schimb, dinţii îmi erau albi, iar ochii – îndrăzneți, eram un flăcău cu ochi arzători. Şi nici n-am fost un stricat, zău că nu. De unde avusesem curajul de a aşterne pe hârtie una ca asta, nici azi nu ştiu.

Guvernanta s-a holbat, fireşte, la mine, de parc-ar fi voit să mă înghită din ochi.

— *Que c'est que tu veux?*[3] – mă întreabă ea.

Nici atunci încă nu m-am ruşinat. Stăteam acolo cu un aer cordial, apoi am luat-o la sănătoasa. La fel am procedat şi a doua, şi a treia zi.

De cum zărea că mă ivesc în depărtare, cu carneţelul în mână, guvernanta se tăvălea de râs. Se ţinea cu mâinile de pântecele-i suplu. Iar copilul de lângă ea râdea de asemenea. Eu însă stăteam şi pe mai departe smirnă, fără s-o slăbesc din ochi.

— *Mon pauvre garçon*[4] – se lamentă ea încă tot râzând, în

[3] Ce vrei? (fr.)

acelaşi timp însă aprinsă şi îmbujorată. — *Eh bien, tu ne sais pas ce qu'il te faut*[5] - zise cu compasiune. Pasămite, părea să fie o femeie experimentată. — Bietul meu băieţaş, – repetă ea – nu-i aşa că nu-ți dai seama ce-ți lipseşte? Şi mă privi în adâncul ochilor cu o privire dogoritoare, ca soarele pârjolitor, ba mă ciupi şi de obraji. La care, eu am luat-o iar la sănătoasa.

În cele din urmă, îşi veni totuşi în fire. — De ce nu? — şi-o fi pus ea, evident, întrebarea: – Din asta măcar n-are să s-aleagă nici cu vreo bârfă, nici cu altă năzdrăvănie. Născoci, aşadar, următoarele:

Ideea şanțului îi surâdea şi ei. Se mai afla acolo un podeț, cu bălării sub el, şi cum băgase de seamă că paznicul trecea prin colțul acela al parcului doar de două ori pe zi – dimineața pe la cinci şi seara după şapte – încolo, pe arşiță, colțul acela era de obicei pustiu, dădea fuga în zorii zilei să mă întâmpine aproape de podeț, cu vreun paneraş sau ibric de lapte în mână, însă atât de ciufulită şi somnoroasă, încât aproape mă scotea din minți. Fiindcă, să nu se uite, eram doar un adolescent, în timp ce ea mai răspândea în jur torpoarea aşternutului.

Acasă trăgeam câte-o minciună în legătură cu sculatul meu cu noaptea-n cap – pe maică-mea dealtfel o evitam, ca să hoinăresc cât e ziua de lungă, în bătaia soarelui, ca şi când aş fi fost toropit de vise. Lucrurile au mers aşa vara întreagă. După care mi se făcu lehamite de femei.

Cam la un an de la acea dată, unul din unchii mei, dealtfel singurul meu unchi simpatic şi degenerat, la care mă aflam în vizită, puse să mi *se* confecționeze o scăricică cu cârlige la capete, spre a mă putea cățăra din odaia mea la un etaj mai sus, unde în fiecare seară se îmbăia o femeie minunată. Era şi atunci vară, încât, din pricina zădufului, ținea deschise ferestrele apartamentului. Astfel că, plutind între cer şi pământ, răsării într-o bună zi pe pervazul

---

[4] Bietul meu băieţaş (fr.)

[5] Ei bine nu ştii ce-ți lipseşte (fr.)

ferestrei ei şi, ca nu cumva s-o speriu, i-am şoptit:

— Se află aici un băiețel.

Nici nu s-a speriat, ci a devenit doar foarte serioasă în vana ei. Mă cunoştea doar din vedere. Apoi îmi făcu semn fără să vorbească, eu coborâi de pe pervaz, iar ea mă strânse la pieptul său, cu privirile înecate în ceață.

Numai aceste două aventuri demne de menționat, deşi, recunosc, destul de neghioabe, le-am avut în tinerețe. Restul nu merită a fi pomenit. Neglijam femeile. Râdeam de cei cărora li se scurgeau ochii după ele… Şi cugetam tot soiul de năzdrăvănii, ca bunăoară: cu câtă trufie stau ele prin restaurante, ținându-şi sus capul, cu toate că eu ştiu despre ele şi altele. Şi multe gânduri asemănătoare. Relațiile bărbatului cu ele mi le imaginam destul de simplu. (Aşa cum, dealtminteri, se petrec lucrurile cu unii tineri.) Relațiile noastre cu ele sunt simple – gândeam în sinea mea.

Prinse să mă intereseze, în schimb, din ce în ce mai mult, mâncarea – îndeosebi după ce, cu ocazia voiajurilor mele, mi s-au revelat lumi cu desăvârşire noi. Una din cunoştințele mele, generalul Piet Mengs, scăpă odată în prezența mea afirmația că nu există porc mai mare ca omul, deoarece bagă orice în gură… Ei bine, părerea mea este tocmai contrară, căci chiar în acest fel a descoperit el rostul tuturor izurilor şi roadelor pământului – pe de altă parte, sunt convins că oricine vrea să cunoască sufletul popoarelor trebuie să le guste înainte de toate mâncărurile.

Eu astfel am procedat. Nu există pastramă de berbec; fie ea oricât de pipărată sau iute ca nisipul Saharei, pe care să n-o fi gustat. Fără să mai vorbesc despre toate câte înfulecam de câte ori treceam printr-un soi de bazar, unde se aflau plitele bucătăriilor populare, pe care şiştuiau tot felul de fripturi, sau în Persia, printre aluaturile coapte ale specialiştilor în pateuri – prăjiturile „mahomedanilor sunt excelente, în adevăr. Le şi prepară minunat; cu gust şi cu o desăvârşită curățenie, în şorțuri imaculate şi în alămuri încinse, încât miresmele lor se îmbibă în om, ca să nu le

mai uite luni de zile. Eram în stare să petrec zile în şir printre ei, de câte ori nu aveam nimic mai bun de făcut. Asta era odihna mea. Nu izbuteam să-mi închipui deocamdată nimic mai frumos pe lume decât colcăiala aceea, pitorescul şi forfoteala exotică, apoi limba lor şi felul cum râdeau, deşi nu pricepeam o iotă. Iar când toate acestea mă tulburau totuşi, comandam din mâncărurile lor şi îmi continuam reveria.

Tovarăşii mei mă socoteau un soi de monstru, tocmai pentru că mâncam orice, însă şi din altă cauză. Din cauza că nu exista treabă la care eu să nu mă înhămez. Mă înhămam la orice se nimerea.

Oare ce însemna pentru mine faptul că eram silit să mă spetesc trudind, fie şi trei sau patru luni în şir? Lucrul ăsta îl ştiau şi domnii armatori.

— Bivol! – rostise despre mine unul din tovarăşii mei, un spârc pe numele de Ebertsma-Leiningen, am şi râs cu poftă pe socoteala lui, odată ce eu aveam de lucru întotdeauna, în timp ce el n-avea niciodată.

— Las' să fiu bivol – cugetam – e o rasă cât se poate de folositoare. Şi, pe deasupra, mai ştiam totuşi ceea ce bivolul n-avea de unde să ştie: să nu mănânc şi să nu dorm, la nevoie. Într-un cuvânt, nimic nu mi se părea prea mult, nici în muncă, nici în lipsuri. Nimic nu mă îndestula, în schimb, când era vorba ca, în sfârşit, să mă simt nițel şi eu bine, iar limitele ce se puteau depăşi în acest domeniu le şi depăşeam atât la desfrâu, cât şi la efort. Însă, unde este acea perioadă eroică a vieții mele? De parcă nu despre mine ar fi vorba, în aşa fel ascult povestea aceasta. Chiar dacă o fac cu oarecare tristețe, de ce m-aş ascunde după degete?

Cât despre sufletul meu, cugetam următoarele:

— Este anexa ta, apendicul tău dureros. Asta era tot.

În schimb, ajunsei curând căpitan de corabie. Încă nu-mi răsăriseră măselele de minte, că mi se şi încredințau încărcături valorând o avere, de toate. Mai negustoream din când în când şi eu câte puțin, şi altele la fel. Există căi şi

pentru aşa ceva. Începusem, aşadar, să mă pricopsesc cum nu se poate mai frumos. Nu împlinisem nici treizeci de ani, că mă pricopsisem cu o avere care nu era de disprețuit.

Însă, tocmai atunci mi s-a întâmplat un mărunt accident, de fapt nu prea mărunt, ci mare. M-a ajuns şi pe mine ursita corăbierilor: mă îmbolnăvii de stomac. Simțeam de parc-aş avea o platoşă pe burtă – nu mai puteam mânca. Asta s-a întâmplat precum urmează:

Ancoraserăm la Napoli, unde am făcut îndată cumpărături din belşug, la o dugheană de coloniale şi delicatese pe cinste. Dealtfel, îmi place să fac pe cumpărătorul în Italia, unde negustorii sunt bine dispuşi, iar prăvăliile lor – aprovizionate cu de toate. Erau şi în dugheana aceea fel de fel de mărfuri acătării: şunci deosebit de fine, tot soiul de păsări, de la ciocârlii, granguri şi prepelițe, la rațe durdulii şi, pe deasupra, fie minunat rumenite, fie crude, când culoarea lor mai e galbenă, plăcută la vedere şi, cu capetele vârâte subsuoară, parcă anume ar fi fost făcute să dormiteze, dolofane, pe-o placă de marmoră. Eram în stare să privesc ceasuri întregi aceste minunății, ca şi cozonacii, nucile, ciorchinii de struguri, merele şi castanele clădite în mormane, ba chiar buteliile de vin dulce, care, cine ştie de ce, te duc cu gândul la nişte băbuțe vesele.

Am ales, aşadar, din belşug ba din una, ba din alta, am făcut să pârâie pachetul de bancnote, pe urmă las' să şuşotească pachețelele. Lucrul ăsta îmi provoacă o plăcere deosebită. Fac vreo câțiva paşi pe stradă, la care pachetele îşi încep îndată, la şoldul meu, conversație pestriță, îmi place asta. Atunci, însă, mă gândeam la altceva. La ce bun să-mi car singur pachetele? E mai bine ca ele să mi se trimită acasă. Doar mai aveam ceva *de* rezolvat în oraş, iar între timp puteam să invit o mulțime de oameni pe vasul meu. Zis şi făcut!

— Ah, ah, Jacopo, c*arissimo amico mio*[6] – cu astfel de

[6] Scumpul meu prieten (it.).

exclamații şi altele asemănătoare mă întâmpinau gălăgios italienii, de îndată ce îmi vâram nasul în birourile lor, ba îşi desfăceau larg până şi brațele... Italienii se complac în tămbălăul pe care îl iscă, lucrul este îndeobşte ştiut – ba se mai ştia de asemenea că dacă invit eu pe cineva la cină, lucrul asta nu era de lepădat.

Pe drum, însă, mi-a venit şi o idee.

Iaca, îmbuc ceva înainte de cină – mi-am spus – şi cum treceam tocmai prin Posilippo, m-am abătut din drum. Se afla, chiar pe mal, un fel de ospătărie simpatică, drept pe dig, în care la acea oră nu prea se abăte nimeni, stăruia dealtfel o mare tăcere împrejurul ei, toate acestea fiind cât se poate de ademenitoare. Şi, în compania unor flăcăi italieni, am luat acolo o gustare pe cinste. Mâncau un soi de scoici ieftine, cu oleacă de pâine albă, stropindu-le cu vin. Îndată le-am ținut isonul şi am stat de vorbă cum nu se poate mai plăcut. Scoicile cloncăneau, de îndată ce le clinteam din loc, în gălețile cu apă, şi totul era nemaipomenit de curat în jurul nostru digul de piatră pe care ne aflam, marea şi viața – şi erau aşa de prietenoase inimile! Pe deasupra, soarele prinse în curând să scapete purpuriu dincolo de Posilippo.

Aşadar, asta a fost şi bună, şi frumoasă, cugetai în sinea mea. Şi mi-am trosnit vârtos mădularele. Cum însă fusesem toată viața adeptul unei oarecari prefăcătorii am căutat să-mi imaginez că eu nu mai sunt eu, ci un călător istovit de drum, care face ocolul lumii, umblând să-şi ostoiască inima, şi altele asemănătoare. Plătii aşadar şi băutura flăcăilor, la care ei se ridicară în picioare în onoarea mea. (Italienilor le place circul.)

Bănuiesc că scoicile acelea au fost pricina pierzaniei mele. Mai socotesc şi azi acea gustare preludiul bolii mele. Fiindcă atunci, seara, nimic nu mi-a mai priit, încât zadarnică a fost cina aleasă. Îmi stăruia în stomac un fel de răcoare, din cauza grămezii aceleia de netrebnicii marine.

Nici cel puțin pregătirile de masă nu mi-au mai căşunat vreo plăcere, cu toate că, în alte împrejurări, tocmai ele îmi

dădeau cea mai mare bucurie. Am cercetat înainte de toate dacă mi se trimisese acasă totul, cu precizie, dacă nu schimbaseră ceva. Cumpăr de obicei cel mai fin untdelemn, aidoma luminii gălbui de lampă. Asta aşa era – l-am înălțat în zarişte a luminii, era clar, perfect, or eu chiar la simpla vedere a unui lucru de acest fel aflam, înainte, o adevărată plăcere. Apoi am zăbovit câtva timp la bucătărie, să văd cum se prăjesc melcii, fiindcă îți trebuie o anumită bună dispoziție spre a putea savura bucatele – treaba asta o învățasem. Trăiam ca un înțelept. Îl privii pe feciorașul care ştergea pe culoar farfuriile, cum răsuceşte cârpa în pahare şi le ridică în raza lămpii, să se convingă de strălucirea lor. Uneori râvna pripei ascunde un nemărginit calm, iar eu iubesc nespus această râvnă calmă şi această domoală strălucire. Astfel mă pregătesc, într-o pace fără margini, de cină. Aşa a fost şi de data aceea, însă degeaba. Nu avui nicio plăcere de ea, în aşa hal mi se şubreziseră măruntaiele.

Degeaba i-am urmărit, ulterior, până şi pe amicii mei. Gălăgioşi cum erau, pustiiră împrejurul meu toate câte se puteau mistui, în timp ce eu abia dacă am atins câte ceva. Cântau din toate puterile, iar eu tăceam. În vremurile acelea fericite încă mai cumpăram cu ocaua tutunuri grele din Levant, unde, în unele porturi, negustorii năpădeau nava cu ele, sporovăind asurzitor – era un tutun frumos, cu fir lung şi auriu ca şuvițele fecioarelor – am adus dară şi din el un teanc mărişor, pe care l-am azvârlit la picioarele lor. Cu toate că am încercat mai multe țigări una după alta, totul a fost în zadar. Nimic nu-mi tihnea. Viața însăşi mi se părea fără niciun rost. Nu mai fusesem bolnav nicicând, nici stomacul nu mi-l deranjasem vreodată, acum însă simții că dădusem de belea. Îndată îmi şi presimții destinul, încât am fost teribil de amărât.

Gramofonul cânta.

— *Niente, niente*[7] – le-am spus îndată – *sono un poco*

[7] Nimic, nimic (it.).

ammalato cosi[8] – şi mă prefăcui turtit de vinaţurile de culoarea răşinei.

Ceilalţi, însă, se simţeau în apele lor chiar şi fără mine.

— *Vieni, vieni*[9] – îl strigau ei pe fecioraş – mănâncă asta în locul stăpânului tău. Îl îndopau cu felurite bunătăţi, deşi să mănânci în orele de serviciu fusese întotdeauna strict oprit pe navele mele. Numai că, de astă dată, nu mă sinchiseam nici de asta, aşa eram de bolnav.

Rămăşiţele lăsate de musafiri le-am aruncat, mânios, în mare.

*

Sunt convins că acest necaz avea să ducă apoi la căsătoria mea. În parte, fiindcă la ospăţul acela mi s-a făcut întrucâtva lehamite de oameni. Din cauză că se îndopaseră cu atâta lăcomie, fără să le pese câtuşi de puţin de mine.

Fiindcă se întâmplă ca, în pofida oricărei experienţe, să te simţi pe neaşteptate jignit când, în toiul necazului ce te bântuie, ceilalţi trec pe lângă tine ca nişte trăsuri în galop, fără să-şi întoarcă măcar capul după tine. Este cu neputinţă să nu te doară aşa ceva. Dar, mai cu seamă jignirile în legătură cu mâncarea îi rănesc pe unii profund, şi nu numai pe copii, nici vorbă de aşa ceva, ăsta-i un lucru foarte serios, oricât l-ar dispreţui cei ce-şi dau aere. Bunăoară, am avut un căpitan de vas pe nume Gerard Bist, care, dacă i se strica prânzul cumva, făcea îndată un acces de melancolie.

— La ce bun mai trăieşte omul? – îmi explica el. — După ce luni la rând eşti prizonierul unei corăbii păduchioase, închis ca într-o ocnă, să n-ai parte nici cel puţin de plăcerea de a mânca nişte feluri ca lumea?

Îi dădeam dreptate. Că eu mă socoteam în mod deosebit

[8] Sunt puţin cam bolnav (it.).
[9] Vino, vino (it.)

jignit, e lesne de înțeles, căci, odată ce nici asta nu-mi mai rămânea, la ce mă puteam aştepta de la viață eu, care fusesem întotdeauna un necumpătat? Acu', poftim şi caută să fii prudent, să trăieşti cu dietă şi să colinzi spitalele şi…! Am încercat până şi acupunctura, zău aşa, în Japonia, apoi tratamentul cu numerele. Într-un cuvânt, tot ce se poate, în zadar însă. Până când am încăput în cele din urmă pe mâna unui aşa-zis psihanalist. N-ar fi exclus ca tocmai dânsul să fie cauza nefericirii mele şi mai cumplite.

— Femeile – îmi spuse acest psihanalist – femeile. Şi clipi cu tâlc, privindu-mă țintă.

Ei bine, fie, femeile, ia s-arunc o privire în jur. Însă, nici de asta n-a fost nevoie, odată ce tocmai în acea vreme o cunoscusem pe viitoarea mea nevastă.

Era o franțuzoaică cochetă şi cât se poate de nostimă, râdea mult, îndeosebi pe socoteala mea, şi atât de fără frâu, încât părea c-o gâdilă cineva. În schimb, ea îmi spunea nea Douc-Douc, Dodo, Cric-Crac sau Croc-Croc, tocmai din cauza râsului meu care, cum pretindea ea, era de-a dreptul exploziv, îmi mai spunea şi Ursulache, zicând că e din cale-afară de amuzant felul cum, în timpul cinei, cele două capete ale şervetului se lăbărțează pe lângă urechile mele. Se tăvălea în veselia ei, ca purceii în coteț. Trebuie să ştiți că îmi leg de fapt şervetul pe după gât, nu prea ştiu nici eu de ce. Poate aşa, dintr-o veche obişnuință.

— Aceste două mari urechi ale dumitale – striga ea – şi nodurile – o adevărată minunăție. Şi aplauda cu palmele ei mititele. Ce şleampăt eşti, ce şleampăt eşti! – scotea ea mici țipete în continuare, aplecându-se peste pervazul ferestrei, de îndată ce mă zărea urcând treptele de după biserică (locuia sus, pe colina din spatele bisericii), iar eu aveam senzația, fără să ştiu de ce, că numai bunul Dumnezeu ar fi în stare să spună în întâmpinarea câtor fanți de toate categoriile se va fi aplecat ea în acelaşi fel de la etaj, ca un parfumat trandafir franțuzesc. Era păcătoasă, păcătoasă al naibii, am simțit asta îndată, însă, pentru atâta lucru nu mă sinchiseam câtuşi de puțin, odată ce mă simțeam cum

nu se poate mai bine în preajma ei. Am rugat-o să repete după mine fraza:

— *Veux-tu obéir? Veux-tu obéir?* — Ea prinse s-o repete de zor. Din ziua aceea mă întâmpina astfel. Într-un cuvânt, era deşteaptă, al naibii de deşteaptă. Şi mai era şi dibace, odată ce învăță uluitor de repede cum să se poarte cu mine. Toate le făcea pe placul meu, spunând că se cuvine să-mi umble în voie. Părerea mea este că, din toate acestea, puteam trage concluzia unei oarecari experiențe, atâta doar că eu refuzam s-o fac. Refuzasem orice chibzuială.

Odată ce-mi place, de ce să n-o iau de nevastă, la ce bun să-mi sparg prea mult capul? – cugetam. Pentru că oamenii mării nu-s nici pe departe aşa de mofturoşi, în d-al de astea, cum sunt cei de pe uscat – spun asta, deoarece mi-a fost dat să văd destule, cât de mult se frământă până să ia o hotărâre. Pe când noi?

Viața mea e mereu în pericol – şi era amenințată mai cu seamă pe vremea aceea, nu numai pe mări şi oceane, fiindcă intrasem în legătură cu nişte aventurieri levantini destul de periculoşi, la ce bun să-mi bat aşadar capul cu amănunte ca: mă va iubi sau ba nevastă-mea? sau are să-mi fie credincioasă cât timp voi lipsi de acasă? Femeile nu prea sunt nici altminteri credincioase, mai cu seamă căpitănesele, ceea ce rezultă din starea însăşi a lucrurilor.

I-am cumpărat astfel o mulțime de brățări şi lănțişoare, şi m-am căsătorit cu ea. Fiindcă nouă, marinarilor, nu ne convine să curtăm o femeie prea mult timp. Aveam un tovarăş care le curta pe femei doar în acest fel:

— *Andiamo a letto*[10] – i se adresa el alesei inimii lui după cea dintâi plimbare nocturnă. Şi erau destule pe care tocmai prin asta le impresiona. Dacă nu îndată, atunci peste două săptămâni. La ce bun să te indigneze atâta lucru, odată ce aşa-i viața? Se înțelege că nu e prea frumos din parte-mi să pomenesc despre asta tocmai aici, însă la ce bun m-aş ascunde după degete? Aşa eram eu pe vremea

[10] Să ne culcăm (it.).

aceea. Nici căsnicia nu mi se părea mai sfântă ca, de pildă, morcovii. Lăsasem de mult în urma mea cele sfinte – sau cel puțin aşa credeam. (Că nu stăteau chiar astfel lucrurile, despre asta stă mărturie autobiografia aceasta a mea.)

Scurt pe doi, am luat-o de nevastă. Cred că îndată după eveniment a şi avut o măruntă aventură, nu mult după nuntă – cel puțin această concluzie am tras-o din semnele la îndemână. Nu pretind că mi-ar fi făcut plăcere graba ei, însă am închis ochii. Pentru că mi-am spus: n-are niciun sens să fii meschin. Odată ce nu eram obişnuit cu femei care să-mi aparțină doar mie – iar acum să caut să aflu, să pândesc, să strâng probe? La ce bun? Dacă nu acum, are s-o facă cu alt prilej. Adică, de ce să n-o facă? Lipsesc de acasă luni întregi, chiar şi câte-o jumătate de an – îi poți pretinde lucruri peste fire unei biete făpturi omeneşti? Să se mistuie singurică de dor, ani în şir? Căci dacă s-ar mistui fără încetare, ar mai fi ea capabilă să rostească pe un ton atât de tandru, ca un cântec: — *Veux-tu obéir?* – în acest caz, n-aş mai afla într-însa nicio plăcere. Şi cu toate că, după cum spuneam, n-am făcut tărăboi din atâta lucru, am ținut totuşi minte tot ce ştiam despre această primă aventură a ei, nu c-ar fi fost prea interesantă, ci fiindcă orice primă aventură are o importanță mai mare, socotesc eu. O fac, însă, şi dintr-un alt motiv. Ca să dau o imagine despre împrejurările şi condițiile în care trăise nevastă-mea înainte, mai bine-zis să vă fac să înțelegeți ce nebun de legat aş fi fost dacă, după ce aflasem toate acestea, mă mai legănam în iluzii despre fidelitatea nevestei mele.

Pe insula Menorca trăiau o mulțime de oameni de pripas: refugiați italieni, emigranți slavi şi o ceată de şvezi, a căror existență naufragiase în America de Sud, fiind osândiți până şi de două ori la moarte, însă ei izbutiseră să evadeze de fiecare dată, străbătând, călare pe bivoli, continentul de la un țărm la altul, din Atlantic la Pacific: ăştia erau oameni destul de ignoranți, cu toate acestea se descurcau de bine, de rău, nimeni nu ştia precis cum anume. Unul

din ei, de exemplu, pentru că avea darul de a povesti pe un ton din cale-afară de tânguitor... şi aşa mai departe. Între ei trăise nevastă-mea. Lucru împotriva căruia, dealtminteri, nici n-aş fi avut vreo obiecţiune. Cel puţin are să înveţe în compania lor ce este viaţa, şi nu numai cum arată ea la suprafaţă, ci şi cum este la fund, în plinul ei! Putea să aibă măcar o palidă imagine despre toate câte văzusem eu prin porturi şi alte lucruri... odată ce oamenii de felul meu par într-adevăr să fi trăit, în rezumat, istoria omenirii întregi. – Cum arată această istorie? Odată mi-am spus despre ea: dac-ar putea cineva s-o citească după ce rotocolul pământesc se va fi răcit, n-ar fi în stare să-şi imagineze altceva decât că el a fost populat numai cu excroci, cu ucigaşi, criminali sexuali şi tăinuitori, adică numai cu monştri – că singurul mod de supravieţuire a fost, aici, omorul... iar îndeletnicirea noastră este pe deasupra dintre acelea care, de multe ori, te fac să nu întâlneşti cu anii oameni cinstiţi. Cum nevastă-mea avusese prilejul de a cunoaşte şi ea câte ceva în acest loc, n-aveam de ce să fiu îngrijorat că, într-o bună zi, ar putea să facă mofturi şi nazuri, că vai, Doamne, aşa şi pe dincolo, nu m-am exprimat cu destulă delicateţe sau altele asemănătoare, care au darul de a mă scoate din sărite. Din acest punct de vedere, aşadar, nevastă-mea părea destul de potrivită pe seama mea. – Acum, însă, aş vrea să reiau firul acolo unde am întrerupt descrierea relaţiilor ce domneau mai ales în sânul populaţiei de soi de pe insula Menorca. Gazda mea, de pildă, Don Juan îmi descria astfel componenţa societăţii mai restrânse – adică tocmai a aceleia din care se ivise şi nevastă-mea. Caut să-l evoc:

— Trebuie să încep cu prima nevastă, divorţată, a scriitorului berlinez Koch. Femeia asta trăia, în bună înţelegere, cu un italian, proprietar de automobil, pe nume Samuele Annibale Ridolfi. Domnul Ridolfi era, în genere, un om îndeajuns de amabil, şi avea o frumoasă dantură, l-am cunoscut. Asta ar fi, deci, prima pereche: doamna Koch cu Ridolfi, care locuiau pe malul mării. Ei au primit, în

noaptea de revelion, vizita unei perechi scandinave (norvegieni? suedezi?) care, deşi se cunoşteau încă din copilărie şi se căsătoriseră din dragoste, nu prea se înțelegeau, deşi mariajul lor nu era mai vechi de un an. Iar femeia, fiind musafira doamnei Koch şi a amabilului domn Ridolfi, avu, în noaptea de revelion chiar, o criză de apendicită, încât trebui internată în toiul nopții la spital, iar când ieşi de acolo, se întoarse la prietena sa, ca să se odihnească la malul mării…

— Adică, la cine anume? La nevasta numărul unu a lui Koch, amanta lui Ridolfi, pricepi una ca asta, domnul meu? – îmi puse întrebarea gazda mea, bătrânul băgăreț.

— Cum naiba să nu pricep? Aş dori să ştiu, însă, de ce îi spui nevestei lui Koch „numărul unu”?

— Îndată ai să afli, domnul meu. N-ar fi rău să luăm chiar peticul ăsta de hârtie, pe care am să-ți schițez pe loc trei persoane prinse în horă, ca nu cumva să ne încurcăm în privința cronologiei – priveşte! Ba chiar şi o a patra persoană, abia acum îmi vine-n minte, şi, de astă dată, îmi înmoi nițel creionul între buze, fiindcă asta îl reprezintă pe micul Uriel, care este un băiețel foarte isteț şi sprinten, până şi eu l-am îndrăgit…

— Ce fel de Uriel? Şi de ce l-ai înmuia pe bietul de el?

— Ai să afli îndată, domnul meu, – repeta el, cu zâmbetu-i nemărginit. — Deoarece, acum urmează încurcătura. Fiind această polară Gerda, şi altminteri o făptură din cale-afară de trandafirie, care în timpul convalescenței ajunsese ca trufandaua de pătlăgică roşie, este cum nu se poate mai firesc să fi cucerit inima lui Annibale, cel cu zâmbetul amabil, încât vijeliosul italian se îndrăgosti de ea. Prima nevastă, cea divorțată de scriitorul berlinez Koch, trebui aşadar să plece din casă – priveşte, schițez pe hârtie cele spuse. Şi din ce casă plecă ea? Ți-o mai spun o dată: din casa de pe țărmul mării. Şi n-a plecat singură din ea – de astă dată te conjur să nu-ți pierzi prea repede răbdarea, fiindcă o mai însoțea cineva… Ei, vezi c-ai ghicit? se înțelege că era micul Uriel, domnul meu… Şi iar

îmi înmoi nițel creionul – urmă el maliţios. – Fiindcă trebuie să te lămuresc. În sfârşit, cine e acest Uriel, nu-i aşa? Koch ăsta, cu o familie atât de ramificată, s-a însurat şi a doua oară – ce i-am putea face? De aici, apoi, isteţul băieţel. Că mai târziu s-a despărţit şi de această femeie, nici de asta nu este nimeni vinovat. Era un om înzestrat cu o asemenea fire. Cine era omul ăsta? Koch! Copilul lui nu era nici de astă dată la maică-sa, şi nici pentru asta nu poate fi tras cineva la răspundere, odată ce nu se afla în niciun fel la ea, ci îşi făcea de cap la nevasta numărul unu a lui Koch, aşadar fu nevoit să părăsească şi el casa – şi care casă, domnul meu? Ţin să mai subliniez o dată: casa de pe ţărmul mării. Povestesc cât se poate de clar – urmă el, trăgând plin de satisfacţie un fum din ţigară –, cât se poate de clar. Fă bine şi-mi mai arată pe unul în insula asta, *en esta maldita isla*[11] în stare să-ţi relateze astfel lucrurile. Mama micuţului Uriel este tare frumoasă, o ovreicuţă zveltă, pe deasupra cu gâtul alb ca al iepelor de Andaluzia, domnule, pe nume Hannah, care se pare că nu prea avusese nevoie de copil, fiind încurcată şi dânsa într-o relaţie: locuia în insula Poradade împreună cu amantul ei, un tânăr aviator neamţ. După câte se zvonea, şi ăştia o duceau bine împreună. Bărbatul avea un hidroplan, cu care decola adeseori de pe mare. Cum, însă, domnul Koch îi scrisese tocmai lui Ridolfi, plângându-i-se că-i merg prost afacerile la Berlin, nevasta numărul unu a lui Koch – şi-acum, ia bine seama la schiţa mea – scria nevestei numărul doi a lui Koch, te uită, am şi desemnat-o! – , aşadar mamei copilului, adică actualei amante a pilotului, superbei Hannah din insula Foradade, propunându-i să închirieze împreună un apartament oarecare, ca să poată veni aici şi domnul scriitor Koch şi să trăiască sub acelaşi acoperiş – oare nu sunt simple lucrurile? – îmi râse vesel în nas gazda mea. Ba, îşi puse până şi bonetica roşie în cap, drept semn al satisfacţiei sale. Fiindcă, urmează acum

[11] În această insulă blestemată (sp.).

sinteza definitivă şi rezolvarea încurcăturilor, parcă le-ar fi ruşine şi caută să dispară. Spune, ce părere ai? – toate s-au petrecut aidoma. Exact în felul acesta, toată armonia, *tosa armonia,* domnul meu. Care va să zică, în apartamentul ăsta trăiesc acum cinci persoane: cele două soții ale lui Koch, mai departe amantul nevestei numărul doi a lui Koch, adică al Hannei, tânărul aviator, băieţelul şi domnul scriitor Koch de la Berlin. Şi cu toții trăiesc fericiți împreună în acest ghiveci.

Aceasta fusese introducerea. Deoarece abia acum îşi făcu apariția nevastă-mea de mai târziu.

Se vorbeau destule şi pe socoteala ei. Puteai să le afli din gura bătrânului, ca şi din gura altora din insula asta urzită parcă din bârfeli – ea nu se sinchisea încă, la data aceea, de amabilul domn Ridolfi, deoarece se pare că pe un singur om îl socotea cu adevărat demn de simpatia ei, acesta fiind pilotul cel tânăr, care se numea Eugen Hornmann. Cei puțin aşa fusesem eu informat asupra stării de atunci a lucrurilor şi anume că, de îndată ce perechea aceea, Hannah şi Hornmann sosi în insulă, nevasta mea de mai târziu îşi pierdu cu desăvârşire şi puțintica stăpânire de sine câtă avusese, în aşa măsură i-a căzut cu tronc pilotul. Ceea ce nu-i greu de înțeles: o tânără profesoară de limbi străine şi, pe deasupra, trăind printre străini! Este de la sine înțeles să se bucure constatând la cineva puțină franțuzească autentică. Or, acest Eugen Hornmann vorbea excelent tot felul de limbi. E drept că se zvonea că-şi foloseşte cunoştințele lingvistice, îndeosebi însă accentul franțuzesc fără cusur, ba chiar şi talentele aviatice pentru nişte servicii deosebit de delicate, deşi nu tocmai pentru serviciul de spionaj, în orice caz, pentru nişte servicii utile Germaniei, şi deşi zvonurile acestea n-au fost pe placul nevestei mele de mai târziu – nu l-a exclus cu toate acestea din simpatia ei pe acest bărbat, iar eu i-am dat şi în cazul ăsta dreptate Aşa e rezonabil. E mai înțelept ca omul să nu facă nazuri, fiindcă nu-şi mai găseşte loc pe pământ. Îndeosebi, când se lasă călăuzit de criterii de mai mică

importanță, în dauna altora mult mai importante. Eu, de pildă, pe vremea când mai eram sănătos mâncam o plăcintă în unt chiar dacă ea era scăpată jos sub ochii mei. Căci să stăm şi să ne gândim puțin: te afli pe puntea vasului, soarele arde, bucătarul te surprinde cu un fin aluat matinal, iar eu înghit în sec când e scăpat sub privirile mele… Îl culegeam de pe jos şi îl mâncam. De ce? Fiindcă dac-aş fi trimis să mi se aducă altul, acela nu-mi mai tihnea defel. Pentru că îmi trebuia exact acea plăcintă, care era deci de neînlocuit. Că aşa stau lucrurile, o ştiu dintr-o mie şi una de întâmplări, orice-ar spune deştepții. Nu-ți rămâne decât cel mult să mături cu piciorul plăcinta în mare.

Toate acestea le înțelegeam cum nu se poate mai bine pe vremea aceea, abia mai târziu aveam să mă schimb în privința asta, ceea ce voi povesti aci. (Fiindcă tocmai despre asta vorbeşte această biografie a mea.) Dar să mergem mai departe. Rămăsesem acolo unde viitoarea mea nevastă nu se prea sinchisea, ci, în ciuda obiecțiunilor pe care le avea, îl iubea pe acest Hornmann – şi avea dreptate. Că bărbatul ăsta îşi iubea patria, Germania, nevastă-mea de mai târziu nu putea avea nimic împotrivă, cu atât mai puțin cu cât şi ea îşi iubea propria patrie, Franța. Iar că Hornmann ăsta aparținea de fapt cuiva, unei alte femei, Doamne sfinte, ei nu-i păsa nici măcar de asta. Gazda mea, malițiosul Don Juan, pretindea că obişnuiau să-şi dea întâlnire, din cauza geloasei Hannah, prin piețele unor biserici, prin cimitire şi pe promenada bastioanelor, în toiul arşiței din orele mici ale după-amiezii, când oraşul se cufunda în somn… Şi-am mai auzit, ulterior, o măruntă întâmplare piperată despre ei doi. Cică, Hannah s-ar fi luat într-o zi pe urmele lor, în toiul acelei arşițe. Cu acei prilej văzu într-adevăr sus, pe-o terasă înaltă, o pălărie de damă rostogolită de vânt. Fiindcă se iscase tocmai atunci un vârtej sălbatic. La care ea ridică mai întâi pălăria de jos, o recunoscu îndată, şi izbi în ea cu umbrela, după care îi şi dădu drumul. Las' să zboare, s-o ducă vântul. Se mulțumi să strige după ea:

— O, perfidă prefăcută, prefăcută perfidă! — Acestea le strigă în spaniolă, către cele patru zări, după care îşi văzu de drum.

Nici măcar din asta n-am făcut prea mult caz, oricât ar fi fost de ironic bravul Don Juan. Şi nu pentru că aş fi cinic de felul meu, ci pentru că îmi convenea să judec lucrurile fără părtinire – pe vremea aceea aşa eram încă. Bunăoară, nicicând nu-mi dăduse prin cap că universul s-ar fi ivit de dragul meu, în clipa naşterii mele. Nici că o femeie n-ar fi putut să trăiască într-un fel oarecare înainte de a se fi întâlnit cu mine. Am discutat cu ea, aşadar, perspectiva căsătoriei noastre, după care i-am spus pe şleau:

— De astă dată va trebui s-alegi între mine şi societatea dumitale de până acum, cel puțin pentru un oarecare timp. Fiindcă n-am niciun chef să ne mutăm în casa domnului scriitor Koch, în calitate de al şaselea şi al şaptelea locatar. Şi, cu toate că nu sunt nici la fel de vesel, nici la fel de mucalit în ce priveşte moralitatea, ca dânşii, e cu neputință să duci timp mai îndelungat asemenea trai. De o oarecare ordine este, oricum, nevoie în viață, nu-i aşa, sufletel?

Iar nevasta-mea îmi dădu în această privință dreptate, fără să şovăie. Spuse că, într-adevăr, este nevoie de o ordine oarecare, ea fiind de fapt cum nu se poate mai necesară pe lume. Rosti aceste cuvinte cu propria sa gură.

Ba, mai mult, veni singură cu propunerea de a pleca, de a părăsi această insulă smintită. Odată ce era încă de pe atunci pe cale de a se dezlănțui o mică vijelie, amenințând să răstoarne toată cârdăşia lui Koch. Prima nevastă a lui Koch, cea care purta ochelari, se părea că abia acum prinde să-şi dea seama cât fusese de nesăbuită atunci când se lăsase alungată, sub pretextul unei apendicite, din căminu-i fericit de pe țărmul mării – şi făcu un scandal care fu auzit în toată insula.

Le va arăta ea, aşa şi pe dincolo. Oare ce-şi închipuie ei? – Amenința că se va muta la Londra şi că va întoarce spatele acestor împrejurări patriarhale de trai. Ceea ce ar fi fost, fără doar şi poate, o grea pierdere, dacă se ține seamă

de faptul că ea cel puțin avea niscaiva bani la ciorap, şi ce se alege de o societate fără bani?

Dar s-o lăsăm baltă, odată ce amănuntele nu mai au de astă dată nicio importanță. Esențialul, în această întâmplare, este că nevastă-mea dorea să plecăm amândoi la Paris – deşi până atunci tocmai de aşa ceva nu voise s-audă nici în ruptul capului! Nutrea antipatie față de pământul ei natal, asta fusese impresia mea. Acum însă, dintr-o dată, da!

— De astă dată şi eu sunt de părere să plecăm la Paris – îmi spuse.

— Prea bine – am răspuns. Şi vorbele au fost repede urmate de fapte.

Nu trecu o săptămână că îşi şi împachetase lucrurile, îşi adunase puținul calabalâc şi ne luarăm rămas-bun de la insulă. Ne-am grăbit în aşa măsură deoarece, după dorința ei, abia la Paris ne-am căsătorit.

*

Adică, după cum se vede, asta fusese oricum un fel de înțelegere între noi. Şi, chiar dacă n-avea să dureze o viață întreagă, trebuia socotită o înțelegere izvorâtă din consensul momentan al intențiilor. Numai că nevastă-mea n-a fost nici cu asta de acord, odată ce ea n-avea să respecte nici cel puțin această neînsemnată înțelegere dintre noi.

S-a întâmplat ca amabilul Annibale Ridolfi (care o alungase pe prima soție a lui Koch de la țărmul mării) să se ia cu automobilul său pe urmele noastre, la Paris, la puțin timp după plecarea noastră. Că n-avem de a face doar cu nişte simple coincidențe, ci s-a luat frumuşel după noi, asta n-o ştiu doar pentru că i-am auzit numele rostit cu urechile mele, şi încă în legătură cu nevastă-mea, la un comisariat de poliție din Paris (ceea ce am să povestesc îndată), ci şi pentru că, aşa cum am aflat dintr-o relatare ulterioară, s-ar fi plâns cuiva c-a lăsat acest pitpalac pufos,

adică pe nevastă-mea, să-şi piardă urmele în holda de secară... (Se pare că holda de secară sunt, în cazul ăsta, chiar eu.) Cu alte cuvinte, părea să regrete că nu gustase şi din această plăcere, cu uşuratica franțuzoaică.

Repet, însă, că despre acest regret al lui am aflat doar întâmplător şi numai după mulți ani, când nu mă mai interesa. În schimb, am avut parte la Paris de următoarea surpriză, într-o dimineață:

Abia ne aflam acolo de câteva luni – tocmai despachetam nişte colete proaspăt sosite, în antreu, când aud soneria şi mi se înmânează o citație, pe seama nevestei mele, de la poliție. Treaba mi s-a părut de la bun început cam ciudată. Fiindcă, ce are ea de-a face cu poliția? Examinez hârtia – urma să se prezinte peste câteva zile.

— Ia te uită ce-ai primit – îi duc eu patalamaua. Țin să arăt că nu se specifica în ea în ce anume cauză este căutată – *pour l'affaire vous concernant*[12] – atâta scria în citație, nimic altceva.

Ea o cercetează, apoi izbucneşte în râs.

— Ce-o mai fi şi asta? – o întreb eu.

— Pe toate vrei să le ştii, Jacopo mio, – răspunse ea râzând.

Deşi râsul ăsta nu avea nimic jignitor, era într-însul un strop de obrăznicie. Căci, de ce nu m-aş putea eu interesa de afacerile ei? Nu i-am spus însă nimic.

Trebuie să ştiți că locuiam pe vremea aceea în centrul oraşului, în Place Saint-Sulpice, amestecați între nişte negustori de obiecte de cult. Iar nevastă-mea pretinse, cu întregul ei debit verbal, că în urmă cu câteva zile, pe înserat, în timp ce se întorcea acasă şi traversa piața pe lângă biserică, un necunoscut i-a smuls poşeta din mână, lucru pe care până atunci nu se încumetase să mi-l mărturisească.

— Aşadar, am rămas fără poşetă – făcu ea râzând, şi deschise şifonierul – n-o mai am – zise – a zburat –

[12] Pentru afacerea care vă priveşte (fr.).

continuă ea cu un alint copilăros.

Asta întrecea măsura. Faptul de a-mi spune toate acestea în față. Am luat îndată hotărârea de a mă duce eu însumi la poliție.

M-am dus încă în aceeaşi dimineață.

Atâta doar că pe franțuji trebuie să-i cunoşti. Ei nu sunt numai căpățânoşi şi îndărătnici, dar nici pe sfoară nu se lasă traşi. Ca noroc, am fost îndrumat la un slujbaş destul de tâmpit. Pe uşa lui scria: „Probleme automobilistice, ·circulație grupa A". Ce fel de circulație? – m-am întrebat.

— Aripă ruptă, doi răniți, două confruntări – îmi trage slujbaşul perdaful.

— Nu mai spune – îi răspund eu domol.

— Fiindcă n-ați oprit reglementar, ci pe partea fără soț.

— Eu? – îi zâmbesc privindu-l țintă. Ceea ce a fost din parte-mi o neîndemânare. Omul a intrat îndată la bănuială.

— Cine sunteți? – mă întreabă el. — Sunteți cumva avocat? – Şi îşi aruncă privirea în dosar, punând degetul în acelaşi timp pe un punct al textului... Cu care prilej am izbutit şi eu să arunc o privire într-însul. Am reuşit să mai pescuiesc din oceanul de semne trei litere. Stătea acolo scris: Rid. — Cine-i acest Rid?

Totul n-a durat mai mult de o clipă. N-a mai fost nevoie să-mi bat capul.

— Sunteți cumva domnul Ridolfi? – mă întrebă idiotul ăsta.

N-are rost să vă spun că era cât pe-aci să cad din picioare. Fiindcă la asta nu mă puteam aştepta, nu-i aşa? să-l întâlnesc aici, în acest birou.

De astă dată, însă, mi-am recăpătat graiul. Şi-am simțit izvorând din inima mea o bizară melodie plină de melancolie. Nu sunt nici avocat, nici respectivul domn Ridolfi, iubite domn... nu sunt decât un marinar cu desăvârşire neghiob, unul care se interesează... uitând să-i aduc la cunoştință tocmai faptul că, la urma urmei, sunt soțul nevestei mele.

— Aşadar, nu sunteți avocat?

— Nu, nu sunt avocat.

— Şi n-aveţi nici împuternicire? în acest caz, nu vă pot spune nimic – se răsti el la mine. — Nu dau relaţii decât părţilor interesate, vă salut şi bună ziua – continuă el să strige.

Oare de ce-şi va fi ieşit în aşa măsură din pepeni? Poate fiindcă îşi dăduse seama că săvârşise o nerozie scăpând acel nume?

În schimb, se pare că şi eu fusesem lipsit de îndemânare... asta însă nu mai are acum importanţă. Pot să-mi angajez avocat chiar azi, dacă vreau, dar la ce bun? Nu vorbesc faptele de la sine? O nevastă abia de câteva luni se plimbă în automobil cu un străin, ba mai are şi-un mic carambol, fiindcă n-au oprit automobilul la loc cuvenit. De ce-or fi oprit, de ce s-or fi plimbat, în ultimă instanţă ce are ea a face cu un străin? Şi aşa mai departe. Cu toate acestea, simţeam că lumea se învârteşte cu mine.

Şi de ce era aşa de speriat slujbaşul? Doar nu din pricina acelei aripi! Lucrul nu pare probabil. În acest caz... dar dacă în dosarul acela mai era ceva, ceva ce-ar merita să scot dintr-însul?

*

Dar, în fine: ce-o fi voind o tânără nevastă cu astfel de poveşti, c-a fost atacată pe stradă şi prădată? Ce legătură are imaginaţia unei femei cu pungaşii? Lucrul acesta mi s-a părut de pe atunci ciudat, mai târziu şi mai mult încă. Fiindcă ea ţinu morţiş la povestea ei. Ba, după câteva zile, procurase pe deasupra şi nişte documente oficiale, în care se vorbea despre o poşetă, ori de aşa ceva se poate face rost, toată lumea o ştie. Însă nu asta voiam să spun, ci că şi în altă împrejurare i se întâmplă ceva asemănător, o nouă peripeţie cu pungaşi, despre care voi vorbi la timpul său.

Oare nu-i asta o mocirlă ireversibilă? – răsări în mine, încă de pe atunci, întrebarea.

Cu toate acestea, am alungat totul din mine. Cu încăpățânare.

Iată ceea ce nu prea pricep, întrebarea care, mai târziu, avea să se ivească de multe ori în nopțile mele de insomnie: de ce oare m-o fi dus astfel. De nas? Să fie o amețeală sau ce naiba? Să mi se fi tocit simțurile? Căci este, oricum, ciudat să dau drumul la ceva ce-i în mâna mea. Să scap în felul ăsta pasărea, de parc-aş fi lipsit de puteri sau mi-ar fi inima de câlți.

Atâta doar că am o fire greoaie, nici asta să nu se uite. Iar dacă mi-a intrat odată ceva în cap, nimic nu mai foloseşte, mă cunosc eu bine. Dar viața abia începuse, oare să se fi şi isprăvit?

— Nu-ți place, totuşi, femeia asta? – mă întrebam pe vremea aceea. Şi nu ți-e bine alături de ea? Oare starea sănătății nu ți s-a îmbunătățit şi ea? – S-ar putea ca acesta să fi fost argumentul decisiv. Fiindcă nu-i puțin una ca asta pe seama unui om bolnav. Se cuvine să rumeg temeinic faptele: bolesc de ani de zile, nu-mi prieşte viața, nu-mi tihneşte mâncarea – puterile îmi pieriseră aproape de tot –, iar acum, dintr-o dată, da. (În această privință psihanalistul avusese deci dreptate.) Îmi revenise atât de vârtos pofta de mâncare, încât eram în stare să cânt. Atâta doar că-mi țineam încă pofta în frâu. După scena de la comisariatul de poliție însă, nimic nu mă mai putu împiedica, am intrat la un hotel excelent şi-am aranjat acolo un ospăț că-mi ardeau obrajii. Şi nici măcar nu din pricina băuturii, ci a mâncării – ce să fac? La o anumită vârstă aşa pățeşte omul.

Şi, pe urmă, am mai intrat şi în altă parte, într-un cuvânt mi-am făcut de cap. Se vede treaba, ca un fel de despăgubire. Nu chiar ca odinioară, însă oricum. Seara, apoi, îi vorbii nevestei mele astfel:

— Am fost şi la poliție, mărgeluța mea.

Nevastă-mea zâmbi. Iar eu aş fi fost în stare să scriu un poem eroic despre acest zâmbet al ei. Fiindcă exprima o mulțime de lucruri. Bunăoară: felul cum îi tremurau

genunchii văzând că iau cetăția şi plec. Mai ales că i-am şi spus unde mă duc. Şi cum a·rămas pironită locului, părăsită, solitară şi năruită, poate că s-o fi şi disprețuit nițel…

Toate acestea erau în zâmbetul ei.

— Ei şi? – întrebă ea cu blândețe.

M-am uitat la ea şi m-a cuprins o mila cumplită. Tânără soție – odată ce lucrul ăsta şi-l dorise toată viața –, să devină şi ea tânără soție. A devenit, în sfârşit, şi săvârşeşte astfel de lucruri. Fiindcă-i o puştoaică uşuratică, care aleargă după plăceri, aşa cum aleargă copiii după fluturi. Iar fața ei e plină de umbre, de cutele fericirii.

— Copil netrebnic!

Am mângâiat-o. I-am netezit părul de pe frunte… şi-am examinat atent toată feţişoara aceea. Semăna cu a unei mici haimanale, cârnă şi obraznică, şi cu toate acestea îți făcea impresia că nu-i în stare să numere până la doi, draga de ea.

Se obişnuise cu de-a v-ați ascunselea. De îndată ce-o prinzi cu musca pe căciulă, se fățărniceşte, haimanaua.

— N-au găsit actele – i-am răspuns încetişor.

Trebuia s-o fi văzut, fiindcă n-a dat pe loc frâu liber bucuriei sale, ca nu cumva să se dea de gol. Şi-a pus frâu, cum pui frâu mânzului sălbatic. Cu toate acestea, n-a avut destulă minte. Nici dacă după o jumătate de oră şi-ar fi compus, din întâmplare, o·mină mâhnită, nu i-aş fi dat crezare – darmite aşa? Prinse să cânte şi, la mai puțin de o jumătate de oră, dansa îmi spuse şi pe mai departe nea Douc-Douc şi Monsieur Houine, drept cea mai mare dovadă a favoarei sale. Cum n-aveam de gând să fiu supărat pe ea, am învârtit manivela gramofonului meu de argint şi-am invitat-o, zâmbind, la dans.

Am fost cât se poate de curtenitori şi amabili unul cu altul, este adevărat şi asta. M-am înclinat în fața ei, iar ea mă strânse uşor de mână, de parc-am fi fost nişte logodnici secreți. Poate că, în clipele acelea, mă şi îndrăgise nițel.

*

— Amabilul Annibale are automobil? – am întrebat-o într-o zi, aşa ca din întâmplare şi distrat, de parcă numai ieri ar fi fost vorba de el, şi ca şi când n-aş fi ştiut că are automobil.

Fiindcă, oricum, mă sâcâia chestia.

Fireşte că îndată s-a pus în gardă, gata de salt, ca o felină. Se simțea asta cât de colo. Cu toate acestea, se stăpâni.

— L-am văzut adineauri pe la Etoile, conducea un automobil foarte frumos.

— Care Annibale? – făcu ea nedumerită. A, Annibale Ridolfi? – exclamă deodată, manifestând un interes prefăcut şi viu, care, aşa cum se ştie, este cel mai nimerit în situații de acest fel.

— Aşadar, l-ai văzut pe Ridolfi?

— Da.

— L-ai văzut la Paris?

— Ți-am spus doar că da. Ba îi mai spuneam că ne-am salutat. Fireşte, totul nu era decât scornire şi n-a avut alt rost decât c-am aflat că este într-adevăr aici, ceea ce era adevărat.

— De ce nu l-ai oprit? – întreabă nevastă-mea. Şi prinde să turuie. Despre omul acela simpatic, despre cât este el de amuzant, zău aşa, despre ce bine-ar fi fost să fi putut petrece câtva timp cu dânsul... Într-un cuvânt, se apucă să mi-l laude.

Între timp, îi spionam fața, deoarece eram curios să văd până unde are să meargă? Cum avea îndrăzneala în sânge, obrăznicia îi curgea prin vine. Adică, trebuia să înțeleg din asta: nu se sperie ea nici în cazul când eu am aflat cum stau de fapt lucrurile. I-am spus:

— Da, l-am văzut pe Ridolfi cel cu mutra strâmbă. — Am rostit acestea probabil ca o sălbăticiune. La care ea:

— N-ai avea chef să te întâlneşti cu el?

— Nu, n-am niciun chef să mă întâlnese cu el – am

răspuns cu întreaga forță a negației simple. Şi mi-am pironit ochii în pământ.

— Dac-ar avea un copil, poate că s-ar schimba – mă gândeam în unele nopți. Dar nevastă-mea nu voia s-audă de copii.

Pe mine, în schimb, viața mă abătu totuşi de la asta, cât şi de la toate celelalte griji personale. Luase începuț traiul mai greu, stagnarea şi criza economică, pe care navigația le simte înainte de toate. Eu, însă, tot mai izbuteam să mă mențin la suprafață, părea aproape o minune», adevărat că doar cu prețul unor mari eforturi. Lucram departe, în Levant, din nou acolo, şi se întâmpla să nu-mi văd nevasta cu lunile. Îmi aduc aminte, bunăoară, de o întâmplare: am navigat şaizeci de ore prin Constantinopol, numai ca să pot petrece cu ea o zi. De o altă întâmplare, de asemenea: de la Port Said m-am hotărât să iau avionul (care pe vremea aceea era încă o raritate), fiindcă mă munceau presimțiri rele. Nu-mi găseam locul, şovăiam în munca mea. (în avion mi s-a şi făcut rău, nu este el de nasul nostru.) însă mi-era şi dor de ea, ce să fi făcut? Doar n-am să tăgăduiesc una ca asta!

Acasă mi-a fost atunci, câtva timp, cu adevărat bine. Ba chiar foarte bine. Era mare linişte după cărăuşie şi flecăreală; jaluzelele erau lăsate, lumea rămăsese departe, parcă pacea mi-ar fi cuprins inima. Într-un cuvânt, aranjase casa în aşa fel; încât să am un cămin plăcut, trebuie s-o recunosc. De ce nu i-aş fi recunoscător, cel puțin în memoriile mele prezente, odată ce aşa a fost?

Perioada aceea a fost aşadar frumoasă, s-o însemnăm aici. Iar ea, drăgălaşă şi minunată – şi asta s-o însemnăm. Mă întorceam acasă cu cea mai mare însuflețire ce se poate imagina. E de mirare aşadar că nu la domnul Ridolfi mă gândeam pe puntea vapoarelor, ci la dânsa, nu la lucrurile îndoielnice, ci la ochii ei? Erau pentru mine puncte luminoase dătătoare de certitudine, în nopțile fără stele, împreună cu amintirile, cele recente şi anterioare, despre cum anume fusese acasă. Câteodată zâmbeam noaptea.

Când îmi veneau în minte pămătufurile şi pudrele ei. Şi ce stranie este o femeie când se găteşte, poartă un corsetuț trandafiriu, îl atârnă o mânecă de la cămaşă, şi altele la fel. Cât e de şleampătă în asemenea situații şi, cu toate acestea, cât e de fermecătoare! Îmi stăruia în minte mai ales o scenă anumită.

Într-o noapte mă trezise din somn. Cică aş fi visat rău, fiindcă mă văicărisem prin somn. — Ce naiba? – Mă sfătuia să plecăm îndată undeva, să petrecem. Fiindcă nici ea nu se simte bine acasă, toate sunt acolo aşa de înăbuşitoare.

— Nici să respir nu mai pot – îmi spuse ea, aplecându-se mai aproape de mine. Şi că va fi foarte elegantă, voi vedea îndată.

În clipa următoare s-a şi ridicat din pat. Era toată o horbotă.

Zicea să ne ducem să cinăm într-un local foarte scump. Mijeau zorile.

— Dealtminteri, nu-ți cheltui mereu banii numai pe alții…

— Eu?

— Glumeam doar – răspunse ea distrată. Şi ochii îi ardeau mocnit.

Ceva o preocupa în cea mai mare măsură.

Şi ține-te, fiindcă se iviră de prin şifonierele ei o mulțime de nimicuri, abia atunci mi-am dat seama câte de toate avea: blănuri şi mătăsuri uşoare, dantele şi trandafiri din catifea, şi toate acestea năzuiau parcă să se zburătăcească. A fost o noapte ciudată. Căci imaginați-vă şi dumneavoastră: totul era cufundat împrejurul nostru în somn, iar noi tocmai ne sculam, mergând să cinăm înainte de zorii zilei. Iar ea şedea acolo şi se sulemenea cu neruşinare. Ca o cocotă. Am şi râs amândoi de asta. Mă pomenii deodată, după visul de coşmar, foarte bine dispus. Ea s-apucă să-şi întoarcă genele, apoi îşi vopsi pleoapele aproape în negru, în sur şi violet.

— Ca să par cât mai pătimaşă – îmi spuse.

Lângă oglindă, o pereche de pantofiori, pe masă, mici

până şi pentru o ciută, apoi un strop de mănuşă şi-o batistă mică, nimicuri, toate în dezordine şi, cu toate acestea, cât erau de fermecătoare! Care le-o fi taina? Da, taina femeilor, care e ea?

Şi să vezi cum s-a umplut lumea cu miresmele acelea bine cunoscute, de care îți aduci mereu aminte când eşti singur: mireasma părului şi-a esențelor ei... S-a mai umplut cu tot felul de pudre: de orez şi de aceea care se suflă în mănuşă... Eu stăteam acolo, în plastronul meu de frac, şi urmăream scena.

Toată această scenă.

La ce bun să mă fi apucat să-i fac socoteala cât costă toate acestea, pământufurile şi loțiunile? Să-i răpesc această măruntă plăcere? Nu, n-am s-o fac nici în ruptul capului, întâmplă-se orice. E doar nevastă tânără încă, i se cuvine atâta – ba şi mie, această bucurie. Ca şi plăcerea că omul acolo, jos, se îndoaie, îşi frământă mintea, şi ce s-alege din toate acestea, dragă Doamne, cum se prefac aici toate în dantelă şi în tot soiul de horbote.

Adevărat este că, pe vremea aceea, aveam o oarecare avere, de care dacă m-aş fi atins cât de cât, se isprăvea cu mine. Pentru că aş fi alunecat în prăpastie. Am fi mâncat la repezeală bruma aceea de avere, iar în acest caz ce s-ar fi întâmplat? Aş fi fost la cheremul oricui, obligat să accept orice. Dacă aveam ce să mai accept. Odată ce lucrurile se înrăutățeau pe zi ce trece, situația navigatorilor începea să fie de-a dreptul catastrofală. Mi s-au întâmplat, odată, la Southampton următoarele: Mă pomenesc într-un restaurant că ospătarul mă fixează stăruitor. Era un restaurant mijlociu. — Cum naiba ai ajuns aici? – exclam eu. — Ce te miri? Te-ai lovit cumva la cap? N-ai aflat de necazurile care bântuie lumea?

Eu să nu fi aflat de ele? Aflasem tocmai destule. Că nişte foarte buni căpitani se angajează ca simpli mateloți prin porturile englezeşti, că mecanici excelenți sunt fericiți dacă dau peste o slujbă de fochist... – toate acestea le aflasem. Dar cum să le dai crezare? Să-mi vadă ochii cum un ofițer

instruit, destoinic chiar, face pe ospătarul? De astă dată m-am speriat.

Şi, pe-aci ți-e calea, înapoi în Levant, pentru că nici vorbă nu putea fi ca mie să mi se întâmple ceva asemănător.

Numai că, de astă dată, degeaba m-am mai dus. Buzunarele se înfundaseră, inimile se zăvorâseră. În zadar aduceam cele mai bune oferte (deoarece cu ăştia aşa se procedează) – de sticlărie cehă, articole textile şi mai ştiu eu ce încă, mărfuri de Norinberga –, nici n-au voit să audă.

— Saftea la bani şi bagă-ți-i în buzunar – mă sfătui o armatoare din Sebenik, o bătrânică din cale-afară de deşteaptă…

Alta ca ea nu văzusem încă. Nu se pomenise grindină care s-o fi înspăimântat. Căci era şireată şi stăruitoare, înceată şi perfidă. Când n-o lăsai să-ți intre pe uşă, îți pătrundea pe fereastră. Deveneam sfârnari când nu mergeau lucrurile, făceam cărăuşie cu simbrie sau cumpăram o navă slăbuță, ne foloseam vârtos de ea şi, când o vindeam, mai şi câştigam de pe urmă ei. Stăteam toată noaptea, ea fuma din lulea, eu îmi fumam trabucurile, şi ne storceam creierii până când, într-un târziu, născoceam câte ceva.

De astă dată, însă, nu era nimic de făcut. M-am întors deci acasă. Şi cum nevastă-mea mă bătea de mult la cap să las baltă hardughiile mele gudronate (astfel le spunea ea navelor de acolo) şi să-încerc să aflu – cumva un serviciu mai bun (voia, fireşte, ca soțul ei să ajungă un căpitan de vas mai elegant), i-am scris unui vechi prieten al meu, un grec cu numele de Alexander Kodor la Londra, care ştia el cum stau lucrurile şi pe care îl cunoscusem abia când norocul îl săltase foarte sus. Era putred de bogat. Întâlnindu-l pentru a doua oară în Italia, m-a îmbrățişat în nemărginitul său entuziasm, spunându-mi:

— Sunt regele mărilor. Şi mă privi cu tâlc în ochi.

Era o exagerare, bineînțeles, nu era el regele mărilor, era doar acționarul principal al unei societăți de asigurări

maritime, asta era. Ajungea însă şi atâta. Fiindcă, pe deasupra, mai era şi un aventurier speculant, încât putea să facă ceva în interesul meu, dacă voia. De astă dată făcu. Într-adevăr, ba se şi întrecu pe sine. Fiindcă la scurt timp după asta, încă în aceeaşi toamnă, am ajuns comandant al unui foarte frumos vaporaş. Era o navă minunată, o bomboană, delicată ca o domnişoară, un adevărat tort de onomastică, nici nu ştiu cu ce s-o aseamăn. Nici urmă de vreo zgârietură pe ea, cu toate că naviga de opt ani; avea cam cinci mii de tone, era nemaipomenit de rapidă, destinată mării de mijloc. Se numea Daphné. Dar fusese bine gospodărită, o cumpărase o societate internațională postbelică, cu capital mic, dar cu oameni inteligenți: fusese amenajată pentru curse ieftine, transformată în vapor turistic tocmai când asta mai era o noutate, era şi nevoie de el, deoarece nici când încă nu se manifestase atâta nostalgie de Pământul sfint ca atunci. Şi-apoi, oamenii cu banii numărați aveau şi ei nevoie, după război, de câte-un scurt voiaj. Înseamnă că fusese bună socoteala. Vaporul a fost reconstruit la repezeală, chiar în perioada crizei economice (deoarece înainte negustorise cu fructe meridionale şi vin), şi i se făcu o reclamă bună, fără să se zgârcească la cheltuială. Am şi avut parte de tot soiul de oameni: cucernici, pelerini până şi din America, amatori de voiajuri de plăcere, într-un cuvânt societatea era destul de pestriță şi interesantă, încărcătura era şi ea o marfă mai de soi, n-aveam nicio bătaie de cap cu ea (fiindcă transportam şi ceva mărfuri, nefiind un vapor exclusiv turistic.) Cât priveşte itinerariul, sunt acolo în stare să cârmuiesc un vapor fie şi prin somn, în aşa măsură cunosc drumul, condițiile coastei, ale mării, aşadar şi asta ar fi fost în ordine, leafa era bună şi ea – ce să mai spun? Nu aveam nicio obiecțiune, atâta doar că eram parcă nefericit în această stare a mea. Îmi dădeam seama că sunt nefericit. De când părăsisem navele de mare tonaj, simțeam că sunt nefericit. Parcă nimic nu-mi mai izbutea ca înainte. S-au şi ivit, chiar de la primul drum, oarecari necazuri, însă nu

asta importă. Importă doar că, în cel de al doilea drum, am pățit-o de-a binelea. A fost un drum urât, hain. La abia o sută de leghe de Alexandria, s-a declanşat, un incendiu în interiorul vasului. Asta s-a-întâmplat către miezul nopții.

Şi-acum, hai să mă ocup mai pe-ndelete de cele întâmplate: amănunțit şi spre a-mi uşura sufletul. Căci întâmplarea a rămas până azi nerezolvată în sinea mea – se vede că aşa va fi până voi trăi. Pe de altă parte, fiindcă din ziua aceea socot eu că s-a înrăutățit soarta mea. Simt dealtfel că accidentul acela explică multe alte lucruri. Ca şi cum mi s-ar fi prăbuşit pământul de sub picioare, astfel ajunsesem. Dar să respectăm cronologia evenimentelor.

Sunt obligat să încep cu aceea că obişnuiesc întotdeauna să dorm adânc şi dus, nu prea visez nimic. Visez foarte rar. (Psihanalistului aceluia nici n-am prea ştiut ce să-i spun. Visez? Nu visez?) Pe vaporul acesta, însă, nu dormeam bine. Poate şi din pricina neliniştii mele: prea aveam grijă de vas. În schimb, eram şi distrat… Totuna e. O vorbă ca o mie, năduşeam vârtos şi în noaptea aceea, în timp ce pe inimă mi se lăsase un fel de greutate. Dormeam ce-i drept, dar nu mă simțeam bine. M-am bucurat astfel când am fost trezit. Aveam senzația că urmează cvartul meu, ori eu iubeam aceste cvarturi nocturne, îndeosebi când de jur împrejur e întuneric beznă, deoarece în asemenea situație nu faci altceva decât să munceşti. Ca o maşină, ceea ce este bine. Nu te mai gândeşti la nimic.

Aşadar, ofițerul ciocăneşte şi raportează de afară:

— Ardem, căpitane!

— Ce spui?

De fapt, nici nu mai era nevoie de vorbe, odată ce în asemenea situații ştiu totul dinainte. E de-a dreptul halucinant cum mă pomenesc îndată în miezul lucrurilor.

— Înăbuşiți focul – am strigat pentru orice eventualitate ofițerului.

Ştiu din experiență că bumbacul, textilele şi mărfurile de acest fel mocnesc când se încing, ca mangalul, rezistă adică timp îndelungat la propria lor căldură, fără să dea

flacără. În acest caz, câştigăm timp. Iată ceea ce mi-a fost limpede din prima clipă.

— Nimeni să nu fie trezit la pupă, până nu va fi nevoie! – am mai strigat după ofițer.

Mi-am îmbrăcat şi eu îndată mantaua, căci era o noapte rece.

Oricât aş încerca, n-aş putea să descriu noaptea aceea. Micul aparat şiştuia afară de zor, ca perşii, adică pompele lucrau din plin. Încolo, era linişte pe vas, abia nişte tropote în față şi o lumină puternică înspre nimic, ca şi când am fi făcut lumină unor stafii.

Iar prora începu frumuşel, cât se poate de paşnic, să fumege. Fumul ieşea blând prin orificii, până când nu-l învolbura la suprafață viteza. Pentru că înaintam sub presiune maximă.

Mă aflasem înainte în situații grele de tot, de două ori chiar. Odată, într-un drum scurt între China şi Japonia. Ne-am împotmolit cu tricatargul Slamat. Eram încărcați cu orez. Două zile şi două nopți am deşertat în mare orezul cel mai fin, însă nici aşa n-am putut scăpa, deşi aproape că ne răsturnam de uşori ce devenisem, pentru că nisipul ne apucase din stânga. Am avut şi incendiu, înainte de Triest. Am ancorat însă şi cu acel prilej, în ultimele clipe: când totul se încinsese în aşa hal, încât aproape ni se topea până şi măduva din oase. Cum se poate vedea, am năduşit destul în viață. Niciodată însă aşa cum aveam să năduşesc în noaptea aceea.

Din cauză că eram neputincios, iată necazul. Îndeosebi la început. De parcă m-ar fi năucit nenorocirea, nu-mi funcționa creierul. Nu ştiam ce să fac. Urcam pe punte, alergam jos la foc, şi dădeam ordinele cele mai contradictorii, bunăoară: sporiți viteza la maximum – asta ar fi fost în regulă. Îndată apoi: de ce nu se sloboade mai mult abur în cală, deci pentru stingerea incendiului... Urlam şi clocoteam de furie. Deşi, când vaporul trebuie să înainteze cu mare viteză, asta este cea mai cumplită nerozie, nici nu mai e necesară vreo explicație. Când

cazanele în plină activitate sunt prima condiție. Cu toate acestea, parcă turbasem de furie şi era să mă reped la maşinist. Primul ofițer se holbă la mine.

Pe mine şi asta m-a întărâtat. Privirea lui. Dealtminteri, eram teribil de mânios pe el, făcându-l răspunzător de cele întâmplate. Stupid şi furat de un singur gând.

Noroc că n-am avut prea mult de furcă cu pasagerii, propriu-zis cu cei dintre punți (erau, cândva, şi din aceştia, fiind astfel rânduiți), urcau cu boarfele lor, unul după altul, către puntea superioară, livizi ce-i drept, ca ocnaşii, dar într-o ordine desăvârşită şi fără să crâcnească. Ei, da. Vreau să fac aici mărturie că aşa s-a întâmplat şi că ordinea celor săraci este cutremurătoare. Fiindcă e sumbră şi neclintită această ordine, odată ce s-au obişnuit cu mizeria vieții lor, cu primejdia şi cu toate câte sunt primite de alții, ca şi cum ursita i-ar neîndreptățit şi nu li se cuvin. Îmi sunt mai dragi săracii, dar să lăsăm asta…

Zadarnic am ordonat să fie deschise ici şi colo hublourile astupate, să poată izbucni prin ele vâlvătaia şi să aflăm cel puțin cuibul focului, însă nu erau peste tot decât vălătuci şi vălătuci, fumul se revărsa către oameni ca o mogâldeață neagră. Nu se vedea nimic. Adevărat că şi lămpile se stinseseră acolo jos, felinarele de mână nu sunt bune în astfel de împrejurări la nimic, cu toate acestea echipajul suporta încercarea amară de parc-ar fi fost cu toții nişte stâlpi. Toți, până la ultimul strop ai puterilor. După care se prăbuşeau clătinându-se şi horcăind sub curenții de aer. Şiroia nava de apă şi scăpăra foc.

Mă preocupa mai curând gândul ca magazia să fie repede baricadată, şi ceea ce se afla în drum porunceam să fie aruncat în mare. Cum ştiu întotdeauna pe dinafară din ce anume constă încărcătura mea, forma, dimensiunile, până şi poziția ei, odată ce asta este grija mea de căpetenie din cauza echilibrului şi a tangajului mării, nu îngădui niciodată să se facă economie la frânghii şi ambalaje – astfel încât tot au tras un folos de pe urma mea. Dealtfel, mintea începu să mi se limpezească, dar la ce bun să mai

intru în amănunte? Din proră ieşea în curând mai mult abur decât fum, ceea ce era oricum un rezultat.

Abia după asta începură să se ivească pasagerii de lux.

— Ce s-a întâmplat, căpitane? Şi de ce-i aşa de cald? – asemenea întrebări îmi puneau. Ca şi când erau năuci. Sau refuzau să-şi creadă ochilor.

— Foc! – strigă cineva în față. Ba se mai trase şi clopotul de alarmă.

— Grijania lor! – Abia atunci mi-am revenit în întregime.

Am ordonat ca domniile lor să fie strânse la un loc, apoi i-am închis în cele două saloane, unde am năpustit asupra lor gramofonul, ca să petreacă. La uşă am postat mateloți, cu consemnul să nu lase pe nimeni să iasă viu.

*

Avusesem cândva, la şcoală, un coleg, un băiat din Friesland; îl chema Ebertsma-Leningen, care mă invitase odată să petrec la ei vacanța de iarnă. Lucru despre care şi-a anunțat, bineînțeles, părinții. Se pare, însă, că şi aceştia erau oameni suciți, căci la sosirea noastră nu era nimeni acasă, în afara grădinarului. Plecaseră să se odihnească pe Riviera.

Din această cauză, băiatul din Friesland s-a indignat cumplit.

— Le-am scris doar că vin cu un musafir – privi el în gol. Dar aşteaptă numai! – îi scăpărară ochii.

Şi, până să se întunece, spărsese cămara. Se înțelege, i-am dat şi eu o mână de ajutor. Râdeam şi-l ajutam. După care am întins o masă ca-n poveşti, am făcut foc în casă, scânteia fața de masă de damasc aidoma câmpiilor de gheață, fiindcă făcusem o spargere pe cinste – şi-am scos la iveală şuncile şi cânații; am vrăjit pe masă adevărate naturi moarte din cărnuri roşii şi cafenii. Numai că totul s-a stricat foarte. În parte, fiindcă spărsesem şi dulapul – prietenul meu voia şi bani. Asta, însă, nu mai e o amintire plăcută. Iar cealaltă este şi mai rea. Am fiert rachiu la foc,

apoi se ivi în cameră o fetiță... iar fetița asta izbucni mai târziu în plâns. Nu mai putea fi consolată, plângea amarnic.

Fiindcă sunt teribili adolescenții de acest fel, asta nu mai trebuie s-o spun. Întocmai ca animalele, omul nu s-a trezit în ei, încă. Nici n-am făcut caz prea mare de această întâmplare, atâta doar că dimineața ne-a fost ruşine să ne uităm unul în ochii celuilalt. Amicul meu lăsă o carte de vizită pe biroul mamei sale, în care mulțumeam de ospitalitate, apoi am plecat.

Însă plânsul acela al fetiței nu mi-a ieşit din minte toată noaptea. Mi se părea că-l aud mereu, nu era chip să scap de el – ca şi când trebuia să ispăşesc pe loc păcatul, sau aşa ceva. Mi se părea aproape că simt aceleaşi stranii bătăi de inimă.

Pentru că era aici, de astă dată, vaporul ăsta.

Mă simțeam un om inutil, de nimic, o zdreanță, unul în care s-a cuibărit duhul stricăciunii, despre care puteai să bănuieşti că are să ajungă aci.

Fiindcă unde ajunsesem eu cu acest vapor? – m-am torturat, învinovățindu-mă toată noaptea –, de ce oare îmi vor fi încredințat minunăția aceasta? Căci era un vaporaş splendid, repet, excelent întreținut, eram şi încurajați, în portul matcă venea funcționarul principal şi, orice-ar fi fost, trebuia anunțată până şi cea mai neînsemnată zgârietură. – Nici în poleială să nu fie vreun defect – ni se spunea. Iar acum poleiala şi vopseaua se coceau, împreună cu admirabilele, lustruitele cofraje.

— Ei, Kodor, ai pățit-o şi tu cu mine – îmi spusei (cu gândul la prietenul care mă recomandase, de ce m-o mai fi recomandat?).

Vaporul începea să miroase ca atunci când vase de lemn vopsite proaspăt ard pe-un cuptor, sau altele la fel: jucării de copii, cutioare de lemn de Crăciun – sunt mirosuri dulci şi grețoase, cât pe-aci să vărs din pricina lor, până azi mi-e rău, de câte ori văd vase de lemn de acest fel. În zadar, am fost crescuți ca să ne iubim corabia. Iar lucrul teafăr e mult

mai de preț în ochii noştri, încât dacă se sparge o ceaşcă, e pierdută o cheie, toate acestea ne mâhnesc. Darmite una ca asta? E o durere cumplită, îți ia aproape mințile.

— Dar viața pasagerilor nu contează? – m-a întrebat pe vremea aceea cineva.

Cum să nu, contează chiar şi viața noastră.

În zori, către două şi jumătate, am şi emis semnalele de alarmă. Numai că şi asta a fost o greşeală, de ce să nu recunosc? Căci era târziu, întârziasem hotărât cu ele, Dumnezeu ştie de ce? Avusesem un spasm tetanic sau ce naiba? Să tot fi fost pe la unu şi jumătate noaptea când ofițerul se apropie de mine şi, luând poziție de drepți, mă întrebă:

— N-ar fi cazul să emitem semnalul de alarmă prin radio, căpitane?

Priveam tocmai barometrul şi cerul.

— S-aşteptăm, fiindcă va ploua – zic eu.

— S-ar putea să întârziem, căci ce se întâmplă dacă ia foc şi puntea…

N-a mai apucat să isprăvească, şi nici nu l-aş fi sfătuit.

— Nu ia foc – am spus. Dealtminteri, răspunderea pentru nave o poartă căpitanii lor, nu domnii ofițeri.

Îşi văzu de treabă.

Numai că, după o jumătate de oră, era din nou acolo.

— Ordonați, în sfârşit?

— Nu.

Se înțelege, ar fi cazul să explic şi asta. Dar, oare, cum să încep? Să nu uităm ambiția câtă a fost sădită în noi la vârsta tânără. Din asta se încheagă apoi un sistem întreg de responsabilități şi vanitate… curată nebunie, în regulă, o ştiu şi eu. Dreptatea era de partea lui. Cu toate acestea… Să ies din încurcătură prin propriile mele puteri. Iată ce stăruie în om. Tocmai atunci ajunsesem la cuibul focului. Fusesem personal acolo, îl văzusem.. Departe, în interior, şi în partea anterioară deveni vizibilă o pâlpâire măruntă, domoală şi potolită, nu mai mult decât flacăra unei lumânări – asta să fi fost tot?

— Ei, slavă Domnului – mi-am spus, ca un smintit stăpânit de o idee fixă.

Fiindcă, pe lângă asta, cerul era acoperit şi el, bătea un vânt leneş, barometrul căzuse, de asemenea… Aş fi fost gata să-mi dau capul că va ploua. Îndată, îndată, mai aşteptaţi câteva minute, fiindcă va ploua neapărat, în acest gând m-am năclăit apoi de-a binelea.

Adevărat că este neîndoios în firea mea ceva în această privinţă. Niciodată n-am fost în stare să cred în primejdie, să cred că poate fi definitivă, că poţi pieri chiar. De astă dată, era aici. Deoarece în zorii zilei, la orele două şi jumătate, puntea se prăbuşi într-adevăr şi am început să ardem în flăcări. Poftim şi încercaţi să vă închipuiţi nava aceea care arde şi arde, iar noi continuăm să înaintăm în bezna nopţii, şi răspândim în jur lumină. Motorul tot mai lucra cu fidelitate, ca inima unui om în agonie – şi-a făcut datoria până la urmă, fiindcă era un motor bun, un admirabil vaporaş excelent construit, iar eu aveam senzaţia că trebuie să plâng sau să mă reped în foc cu amândouă mâinile, şi să mă tăvălesc, înnebunit, în flăcări, până când voi crăpa.

— Acu’ n-are decât să fluiere – zise primul ofiţer, în auzul meu, către cineva, când, în sfârşit, am emis semnalele în serie şi-am ordonat să se sune sirena.

Cu toate că nu era un om lipsit de respect, atâta doar că se clătina cumplit, de parc-ar fi fost beat, sărmanul. În ce mă priveşte, abia simţeam vreo oboseală. Oare ce fusese, asta? Ca şi când aş fi avut accese de turbare trei zile în şir… În schimb, cum spuneam, nimic n-am simţit atunci din asta. Doar ochii mă dureau şi gâtlejul mi se înecase de fumul amar. Beam apă cu lămâie în cabina mea, căci acolo mă izolasem, trudindu-mă cu nişte calcule inutile, din care reieşea că dacă n-aş mai avea la dispoziţie decât patru ore, de fapt nu patru, ci doar trei, ar ajunge şi ele ca să pot acosta la timp, cum se întâmplase în faţa Triestului cu Giuditta.

Ne aflăm la şaizeci de mile de Alexandria – mă lamentam

–, ar trebui să se găsească vapoare prin apropiere. Nu ştiu, însă, cum se făcea că nu se zărea nimic; în amurg, mai plutea paralel cu noi un vapor ceh, însă îşi pierduse şi el urma. Or, tocmai acolo, în faţa acelui ţărm pustiu, nu se află nimic, nici insulă, nici vreun post de salvare, nimic pe lume care să-ţi dea oarecare speranţă.

M-am jurat atunci pe Sfânta Fecioară că pe un asemenea vapor delicat n-am să mă mai angajez niciodată – presupunând, fireşte, că vom scăpa cu viaţă. Odată ce nu e de nasul meu. De ce-o fi fiind astfel, de unde să ştiu? Dar nu e de nasul meu. Rămân la vechea mea îndeletnicire, Doamne sfinte, orice-ar spune nevastă-mea.

Îmi uram şi nevasta.

La orele trei dimineaţa, Don Pope, un spaniol cu înfăţişare de om bolnav, se împuşcă în cabina sa. Noroc că, în afara mea, nimeni n-a aflat. Fratele lui, Don Julio, un parazit tipic, veni la mine şi-mi ceru să confirm că, în calitate de rudă, este îndreptăţit să preia tot bagajul fratelui său. Am confirmat.

Abia atunci veniră primele răbufniri periculoase de vânt. Să opresc maşinile sau ce să fac? Când singura noastră şansă de salvare era viteza. Am coborât într-unul din saloane, ca să-i pregătesc pe pasageri în vederea unei debarcări forţate. N-a fost însă chip, căci era cât pe-aci să fiu sfâşiat.

— Ce fel de navă este asta? Şi ce fel de căpitan este ăsta? – urlau şi de ici, şi de colo. — De ce n-ai emis din timp semnalele de alarmă? – răsări în faţa mea un vlăjgan tânăr, cu priviri besmetice. Strângea o palidă nevastă-copil sub braţ, ca pe-un fel de boccea. — Ţi-e tot una dacă crăpăm? – urlă el, şi buzele îi tremurau.

Am fost nevoit să scot din buzunar revolverul.

Or asta, în astfel de împrejurări, nu e cuminte. Se liniştiră într-adevăr pe loc, gata să se năpustească, ca lupii. Atâta doar că m-am folosit chiar de asta, de această clipă unică. Am aruncat revolverul şi le-am ţinut o scurtă cuvântare, spunându-le:

— Oameni buni! Braţul mi-a fost sfâşiat de-o trapă, sunt leoarcă de sânge. Tunica mi-e arsă, în aşa hal, încât mi-a fost pârjolită şi carnea odată cu ea. Vă puteţi da seama, aşadar, că-mi fac datoria. Trebuie să vi-o faceţi şi dumneavoastră – am răcnit la ei. Se lăsă o tăcere adâncă. — Dacă vă pierdeţi acum capul – am continuat –, îmi tăiaţi şi mie cheful, ceea ce n-are să fie bine, judecaţi singuri, odată ce fără mine nu există scăpare. Dacă însă rezistaţi, atunci vă promit, de-ar fi să mă prăpădesc, că vom scăpa cu toţii, aşa cum ne aflăm acum aici... Uitaţi-vă la mine! Nu sunt dintre oamenii care să nu-şi ţină cuvântul... – Şi aşa mai departe.

Mi-e ruşine s-o mărturisesc, pentru că totul nu era decât o momeală, însă avu un efect miraculos. Atmosfera se schimbă radical, trecând de la o extremă la alta. Începură să se roage, să implore, cineva îmi întinse revolverul aruncat, ca şi cum şi-ar fi oferit inima. Nu se mai putea suporta nici asta.

Nişte armeni, de pildă, prinseră să mă canonească cu dragostea lor, îmi mângâiau tunica, şi turuiau cu atâta umilinţă, încât nu izbuteam să-i înţeleg. Cum nu ştiau franţuzeşte, încercau toţi cinci să ticluiască împreună o limbă stâlcită, era teribil. Preotul lor îşi ridică tocmai atunci asupra mea crucea, tânguindu-se asurzitor, improviza, în clipa aceea, o slujbă într-un colţ. Începu din nou o aiureală şi mai cumplită.

Am luat deci hotărârea de a-i părăsi, de ce le-aş mai fi aruncat şi eu praf în ochi, când o fată se crampona de mine, o tânără şi măruntă *miss* nu mă mai lăsa să plec.

— Te ador, nu-ţi dai seama că te-ador? — întrebă ea printre zâmbete stranii, ispititoare, în timp ce mă îmbrăţişa, încercând să-mi ajungă la grumaz.

Era o fată superbă.

— Oare n-ai văzut că tot timpul la dumneata mă uitam? – ţipă ea. Nu pleca, nu pleca – încerca ea să mă reţină din răsputeri. — De-acum totuna e, totuna e – explica ea tuturor. — O, prea dulcele meu idol!

Îşi pierduse, pesemne, minţile. Părinţii, doi bătrânei pirpirii, stăteau acolo cu un surâs stupid pe faţă, ca unii care încuviinţează orice. Şi era în privirile lor un fel de implorare îngrozitoare, care spunea că, întâmple-se orice, numai să le salvez copila.

În cele din urmă, însă, izbutii să scap. Am mângâiat părul fetei... Şi mai mărturisec ceva. Se află în om ceva, ceva ce niciodată nu va putea fi pe deplin descâlcit. În toiul acelei groaznice harababuri îmi spuneam întruna ce bine-ar fi să ne sărutăm. Şi îndată prinseră să-mi mişune prin artere febre buiece.

Din toate acestea trag concluzia că în orice om sălăşluieşte nebunia. În fiecare din noi. Cuibul ei se află în străfundurile sufletului.

Am pus să se taie cu fierăstrăul catargul din faţă, ca nu cumva să se prăbuşească, şi am luat ultimele măsuri dictate de împrejurări. Motorul începuse să gâfâie sleit, ba se auzeau şi scrâşnete prevestitoare de rău din direcţia turbinei. Am ordonat arestarea unuia dintre mateloţi, care voia să se arunce în mare. Iar când am isprăvit şi cu asta, am lăsat totul baltă.,

— Daţi drumul la aburi, ca nu cumva să se producă vreo explozie – am dat ultima mea dispoziţie.

După care m-am întors în cabina mea şi m-am încuiat cu cheia. Luasem decizia ca, aşa cum făcuse Don Pope, să mă transfer şi eu într-o altă lume, de îndată ce luminile de afară se vor stinge. Responsabilitate încoace, responsabilitate încolo, să se descurce cum îi taie capul. Primul ofiţer e un om destul de inteligent.

Nu eram nici cel puţin prost dispus. Îmi spuneam doar: ajunge! Om netrebnic şi de nimic, ajunge! La ce bun să-ţi baţi capul cu propria ta persoană?

E frumos, n-am ce zice, nu-i aşa, să laşi totul baltă – e insuportabil şi demn de dispreţ. E groaznic chiar azi să mă gândesc la asta. Atâta doar că eram zdrobit cu desăvârşire, să nu se uite. Şi doream moartea la iuţeală, de parcă mi-ar fi fost o sete cumplită.

Ceea ce e ciudat şi demn de reţinut: nevastă-mea nu mi-a venit defel în minte. Sau, în orice caz: nu mă putea reţine de la nimic.

— Oricum, ea nu mă iubeşte – alungam viaţa din preajma mea. Ceea ce avea o explicaţie simplă: din nou făcuse viaţa aceasta a mea o cotitură la stânga. Iar se petreceau lucruri ciudate acasă, şi eu nu mai aveam niciun chef de ele. Mi se făcuse lehamite de toate.

Apoi mi-am astupat bine urechile cu vată, odată ce zarva de afară devenise asurzitoare: tropotele, şi prăbuşirile, şi ţipetele sirenei, ca şi cum o lume s-ar fi pregătit să se năruiască în jurul meu. Or, eu doream un strop de pace pentru gândurile mele.

Cu neputinţă de descris ce stupid mi se părea totul. Viaţa şi toată truda ei. Parcă-mi căzuse de pe ochi un văl. Fiindcă ce rost avusese toată această trudă? În loc să fi rămas pe o margine de drum, fluierând, ceea ce n-ar fi fost mai puţin lipsit de sens. N-aveam nimic ce să regret în urma mea.

Pe deasupra, m-am spălat bine cu apă rece pe gât şi pe cap… De ce-am făcut-o? Nimeni să nu se minuneze, căci n-am făcut-o de dragul lumii de dincolo. Văzusem odată un bătrân solitar, un suferind sălbatic, cu ochi mistuitori, care se hotărâse să-şi încheie socotelile cu această lume, aştepta doar ca, în încăperea de alături, copilu-i bolnav să-şi dea duhul – şi el mâncase în ultimele clipe două ouă moi. De ce-o făcuse? Fiindcă-i era foame. Şi fiindcă viaţa ţine până ţine, adică până în ultima clipă.

În acest fel trebuie considerat şi acest spălat.

Între timp, se auziră de afară mai multe detunături, urmate de strigăte, eu însă n-am scos capul pe uşa cabinei mele.

*

În ce priveşte întâmplarea, oamenii mării ştiu multe despre ea. Se apropia furtuna – de fapt de asta mă

retrăsesem în cabina mea, ceea ce era un fel de pecete pe sentința mea. Eram pierduți.

Vântul era destul de puternic, iar agitația tot mai cumplită, se întâmplă câteodată ca marea să fie agitată din străfunduri, de mari forțe. Undeva, în direcția nordest-est, fulgera, ba chiar ploua, aici însă nu dădea Dumnezeu. Vântul mâna norii chiar spre noi, dar îi şi ducea îndată mai departe, încât alunecau la iuțeală peste capetele noastre. Şi, cu toate că barometrul căzuse şi mai mult, nu era nicio speranță de ploaie, tocmai din pricina vitezei vântului. Între timp se luminase afară, atâta doar că pe mine nici asta nu mă mai interesa. Am tras aşadar perdeaua la fereastra cabinei mele.

Şi, cum stăteam astfel, aprinzând încă o țigară, dus pe gânduri, mă surprinse deodată o pace binecuvântată, ceva cum nu-mi mai amintesc să fi cunoscut vreodată. Era un fel de înseninare, o înseninare celestă, fiindcă dispăruse din mine orice amărăciune. Devenisem uşor aproape: gândurile mele pluteau, simțămintele mele nu mai aveau niciun lest…

— Aşa să fie moartea? – reflectam. În acelaşi timp, însă, parcă şi afară se petrecea o schimbare, ca şi când s-ar fi întâmplat ceva în jurul meu. — Ce e liniştea asta? – începui eu să trag cu urechea. A încetat vântul să mai bată? — Am sărit în picioare. În clipa aceea răsunară bătăi în uşă.

— Picură – spuse cineva pe-un ton şăgalnic şi fericit, apoi îşi văzu de drum. Şi din nou: – Vine ploaia peste noi!

Eu tot mai stăteam locului, fără să mă clintesc de acolo unde mă aflam.

În aşa măsură mă zguduise cuvântul. Căci, iată, eu îi părăsisem pe ei, ei însă nu mă părăsiseră pe mine, aceşti băieți de treabă. Nu mă dăduseră uitării, cu toate că peste noapte fusesem tare sălbatic. Crud şi turbat. Însă aşa sunt ei. Nițică mană cerească, şi necazul a şi fost dat uitării

Vântul se înturnase. Iar furtuna se prefăcu deodată aproape într-un uragan. Se năspusti într-o clipită asupra noastră tunetul şi ruperea de nori: ajunsesem într-o vijelie

încărcată de electricitate, salvatoare. Fulgerele cădeau împrejurul nostru în mare. Vaporul, la rândul său, prinse să aburească.

Fireşte, umblam atunci deja undeva pe-afară. Ca un convalescent, însă câtuşi de puțin fericit. Mă înfăşurasem bine în manta, deoarece dârdâiam, şi asta era bine. Nu însă să trăiesc.

Şi, ca să nu uit, o clipă am zărit-o şi pe *missa* cea mititică. Pot spune că era teafără, cu desăvârşire lucidă nici măcar nu părea să se jeneze.

— Ah, căpitane, – ciripi ea – ah, căpitane. – Adevărat că se roşise nițel, în timp ce-şi ridica spre mine ochii strălucind în lacrimi.

I-am dezmierdat obrajii.

Fiindcă eră superbă, am mai privit-o o dată, ere superbă.

Astfel am ajuns, într-o zi şi jumătate, la Alexandria.

— *Fire and water bad masters*[13] – îmi spune a doua zi ofițerul. Aproape cu umilință, ca unul care vrea să dreagă ceva…

— Şi nici măcar premiu n-avem de plătit nimănui – am râs eu, în timp ce contemplam împreună nava. Fumega încă, dar o şi stropeam din belşug, căci mai era fierbinte ca iadul.

*

În ăst timp se îndrăgosti nevastă-mea de un tânăr. Nobil de origine, Paul de Grévy, care cică ar fi avut rude nişte conți, o oarecare familie *istorică,* cu numele de Latour du Pin, şi care era poreclit în lume, simplu, Dedin Aşa-i spunea şi nevastă-mea. Am băgat de seamă îndată că-l adoră.

După ce anume? După felul cum întreaga ei făptură părea ca şi opărită. Era moale şi fierbinte. Şi, cu toate că nu se prea uita la el, simțeam trecând un curent de la ea la

[13] Focul şi apa, stăpâni răi (en.)

tânăr, un fel de permanentă încuviințare fericită sau o solidaritate transfigurată. Mi l-a prezentat cu aceste cuvinte:

— Iată-l pe cel mai *simpatic* prieten al meu… fireşte, după dumneata – a adăugat.

De ce-o fi adăugat, asta? Ba mai mult: de ce-o fi fost aşa de sinceră?

Atenție! Sinceritatea ei avea rostul de a mă linişti, fiindcă odată ce rosteşte tot ce are pe inimă, n-o să mă mai gândesc la nimic rău, nu-i aşa? Cu toate acestea, la rău m-am gândit. Poate să-mi îndruge ea toate câte pofteşte, dragostea străluceşte pe fruntea femeilor ca o glorie.

Asta nu mai era o măruntă aventură gen Ridolfi, era ceva mult mai serios, o simțeam limpede.

De astă dată mai e şi îndrăgostită – mi-am spus. Prea bine, şi-am început să-i țin pe amândoi sub observație. Din coada ochiului. Să nu mă pripesc – îmi ziceam. Căci tânărul nu părea, deocamdată, chiar atât de îndrăgostit.

Părea mai curând un tânăr orgolios. Avea mustăți încălcite şi gura dulce, iar pe față îi stăruia o expresie atât de plictisită, încât părea ferm hotărât să nu ne amuze. Să mai adăugăm îmbrăcămintea lui: o jachetă largă, dar scumpă, din cale-afară de largă, moale şi lăbărțată, o pălărioară bizară şi nişte ghete de alpinist – omul făcea impresia unuia care se pregăteşte de vânătoare. Avea brațele fleşcăite, ca ale unuia pe care lehamitea l-a stors de orice vlagă.

Mi-am spus: ehei, asta este. Originea nobilă obligă!

În schimb, în privirile lui mocneau focuri perfide, da, un fel de luciri euforice, îndeosebi când se uita la mine. Ca şi cum voia să-mi aducă la cunoştință:

— Degeaba faci mutra asta deşteaptă, odată ce tot bou rămâi! (Adică, eu rămân bou.)

Îmi spuse îndată urs-de-mare, şi încă de la prima întâlnire. S-a exprimat astfel: „Bătrâne urs-de-mare”. Am răspuns potolit:

— Nu sunt urs-de-mare, după cum nici dumneata nu

eşti sobolan-de-uscat. – Ceva cam de genul ăsta. Şi i-am zâmbit blajin.

Nu făceam decât să zâmbesc mereu. Dealtminteri, eram curios ce are să-mi răspundă. Îşi va da seama că mi-e scârbă de el, dacă nu pentru altceva, din cauză că se străduia să se exprime ca marinarii. Avea dealtfel oarecari legături cu noi, vreau să spun cu navigaţia. Se tot învârti în jurul ei, de aici apoi expresiile sale teribile. Dar să nu uit, de îndată ce l-am zărit, mi-am adus aminte de Don Julio şi calabalâcul său pe puntea înnoptată. Căci îi semăna neîndoios, şi nu doar din pricina prestanţei sale degajate, ci şi din pricină că amândoi aveau mustăţile date parcă cu miere de albine. Erau moi şi strălucitoare; bune de sărutat şi cu un luciu noptatic pe ele. Iar buzele frumos desenate, roşii. Am şi întrebat-o, acasă, pe nevastă-mea:

— Din ce trăieşte acest tânăr?

— Ah, e scriitor – răspunde ea.

— Scriitor?

— Mai are şi-un unchi bogat – face ea cu modestie.

— Aşadar, e parazit – mi-am spus eu părerea fără să ezit, odată ce nu sunt obişnuit cu fasoanele.

Trebuie s-o fi văzut cât era de speriată.

— Nu ţi-e simpatic, vai, zău nu ţi-e simpatic? – prinse ea să cotcodăcească. A fost una din acele clipe rare când am simţit că mi-e silă de ea. Din cauză că era atât de tare de urechi. – Fiindcă, de ce să-mi fi fost simpatic? Pe deasupra, mă mai şi imploră. Ce sunt eu, un fel de unchi mai în vârstă, de la care speră protecţie pentru iubiţii ei? Vreun apanaj, sfaturi sau ce naiba?

— Te implor – se tângui dânsa – iubeşte-l, Jacques, te implor, iubeşte-l, e atât de bun cu mine... – aşa o ţinu câtva timp. Ciudată era, pe cinstea mea. Nu prea discutasem încă împreună despre fidelitate conjugală şi altele, nu-mi prea erau pe plac temele de acest fel. De astă dată, însă, am întrebat-o:

— Să-ţi iubesc curtezanul, Lizzy? – Şi-am râs cu poftă.

În schimb, nevastă-mea se roşi toată.

— Nu te credeam aşa de mojic·– făcu ea disprețuitor. Disperată. Îmbujorată. — Nu mi-e curtezan, cum să te fac să înțelegi că nu mi-e curtezan? – Şi se apucă să protesteze. Ba trânti chiar cu pumnul ei mărunt în masă. — Nu mi-e curtezan. Mi-e doar un foarte drag amic vechi, pe care îl cunosc de mult. Şi pe care l-am reîntâlnit întâmplător. Eşti nebun de legat, Jacques.

Adică, eu sunt nebun de legat!

— Nu-mi poți înşela ochii – am răspuns. Şi-am pregătit la iuțeală o comparație. — Ai şi început să fii asemenea găinilor la vremea clocitului… – Şi-am râs, am râs cu poftă.

— Ai făcut şi febră. Oare ştii ce-am văzut odată la țară? Când o gospodină nu doreşte ca găina ei să clocească, o vâră la repezeală într-o găleată cu apă rece, sufleţelule… Ei bine, acelaşi lucru aş dori să-l fac şi eu cu tine.

M-a privit uluită.

— Mata mă asemeni cu o găină?

— Da, da. Bucură-te că, deocamdată, te asemăn doar cu o găină.

— Deocamdată? – vrea să ştie nevastă-mea.

— Da, deocamdată.

— Mă amenințI?

— Da, te amenințI.

Şi cu asta am trecut în camera de alături. Gâfâiam cumplit.

Ea însă veni după mine şi, atingându-mă de braț cu un deget, spuse:

— Cât te-ai schimbat! Şi ce mojic ai devenit, zău aşa!

Atât spuse, după care ieşi din încăpere.

Oare, devenisem într-adevăr mojic? Se prea poate. Iritat? Nu e câtuşi de puțin exclus. După cum n-ar fi exclus ca nevastă-mea să fi fost într-adevăr nevinovată, eram gata s-o cred şi pe asta, atât de candidă şi de jignită se uitase la mine. Dar dacă totul nu este decât o închipuire de-a mea? Femeile sunt copilăroase, tânărul e un fel de cavaler, iar eu ce-oi fi oare?

Habar n-avea ce se petrece cu mine. Nu citise în ziare

despre nenorocirea mea, îi scăpase din vedere. Iar când i s-a arătat, era totul aranjat, scăpaseră cu toții teferi, nu era aşadar nimic grav.

— Vai, zău, ai avut un incendiu la bord? – începu ea să se lamenteze nițel. — A fost periculos? – Şi altele la fel.

Ce puteam să-i răspund? Să fi început şi eu aidoma? Să gâfâi, să scot limba şi să-i arăt cum voiau mațele să-mi iasă din gură?

Nimic. Mă irita până şi glasul ei.

— Da, am avut un incendiu – am răspuns. Şi cu asta am şi isprăvit.

Dealtminteri, nu doresc să fiu compătimit, nici ca alții să-mi împărtăşească necazurile, odată ce ştiu că aşa ceva nu e cu putință. Nu mă aştept nici la laude sau milă, căci ele nu au pentru mine niciun preț. Ceea ce s-a întâmplat e bun întâmplat, şi cu asta – basta.

Într-un cuvânt, eram iritat, recunosc. Întotdeauna mă călcase pe nervi. Lumea mi-era şi mai străină, petrecerile oamenilor, de neînțeles, liniştea lor, iritantă. Pe un chelner, care nu se purtase cu destulă politețe față de nevastă-mea, era cât pe-aci să-l snopesc în bătăi, – pe-o bătrânică, de asemenea, dar să lăsăm asta. Ajunge dacă spun că marinarul este de felul lui nervos când se află pe uscat, odată ce se socoteşte jignit. Pe mare sunt, oricum, cineva, până şi ca simplu matelot faptele mele au valoare, de comportarea mea ține cineva seamă. Aici, însă, nu mai sunt nimic. Mă transform într-un nimic. La asta să adăugăm şi gunoiul orăşenesc. Poate fi şi pe vapor murdărie, dar de îndată ce ea nu mi-e pe plac, dau ordin să se frece jegul. Până şi sufletele le frec cu peria, dacă aşa mi se năzare. Atunci toate strălucesc, iar soarele arde. Aici, însă, ce să spăl? Văzduhul? Fiindcă până şi văzduhul e murdar. Cât despre oameni, parc-ar fi prins mucegai pe ei, prin podurile caselor, ca boarfele vechi, iată impresia pe care mi-o lăsau, îndeosebi iarna, când mişunau urduroşi şi cârâiau, dimineața, prin tramvaie.

Toate acestea, doar aşa, ca să se ştie că nu ne prea

încântă uscatul. Odată ce trândăvim şi ne pierdem. Îndeosebi, după asemenea întâmplări! Eram îngropat parcă într-o îngrozitoare noapte fără sfârşit, nu izbuteam să mă smulg în niciun fel din ea. Mă aflam încă pe nava zveltă şi elegantă, care înainta, înainta fără oprire, şi ardea duduind cu flăcări în bezna nopții, refuzând să se predea. Întocmai ca o ființă omenească. Noaptea aceea avusese asupra mea efectul unui narcotic, iar nava, ca propriul meu suflet în hău – nu sunt în stare să explic în alt chip. Noaptea mă trezeam văicărindu-mă şi ud leoarcă. Mă aflam încă pe navă.

Nevastă-mea mă întreba, se înțelege, şi în asemenea ocazii:

— Ce-i cu mata?

Se ridica în pat, eu nici nu-i răspundeam. Preferam să vorbesc cu mine însumi. Prin tramvaie şi pe stradă mă pierdeam în conversații fără capăt. De exemplu:

— Ea are complicații sentimentale, eu însă n-am. — Nu voi mai atinge nici cu vârful piciorului uscatul – îmi spuneam. — Dacă ții cu tot dinadisul, hai cu mine pe mare, odată ce locul meu acolo este…

În alte ocazii, tocmai pe dos. Anume, că nu vreau să mai văd marea, odată ce nu țin la viața de marinar chiar aşa de mult.

Într-un cuvânt, începuse acea stare sufletească în care nu mai ştii ce să crezi. Iar dacă crede cumva tocmai pe dos, şi aşa-i bine. Regretam aproape că nu-mi trăsesem un glonte în cap, în noaptea aceea.

Eram teafăr doar, nu sufeream deocamdată de nimic… numai că întocmai ca ceasul de buzunar, care mai umblă precis şi normal, însă în tic-tacul lui s-a şi strecurat nu ştiu ce gol – adică în roțile lui ceva a şi prins să se strice…

Întâmplător, însă, tocmai atunci acest fante Dedin îmi dădu nițică putere, prin simpla sa existență. Până şi datorită faptului că începusem să-l iau în serios, dar şi altor fapte, cum se va vedea îndată.

Ne aflam într-o zi împreună la Café de Saint Luc, localul

unui bun şi vechi amic, al unui fost căpitan de corabie normand. Fireşte, Dedin era şi el cu noi, căci în ultima vreme era mereu împreună cu noi. Cum am suportat o asemenea calamitate, nici azi nu înțeleg. Şi nici cum o făcea el.

— Când mai are timp să scrie scriitorul dumitale? – îl judecam uneori în sinea mea. Eram înclinat să cred nu numai că nu scrie, dar şi că nu face nimic. Sau, poate, cară țucalul unchiului său grof, după care îşi pune frumoasa pălărioară vânătorească şi porneşte la cucerirea Parisului. Eram, aşadar, permanent iritat.

I-am spus cu toate acestea nevestei mele într-o zi:

— Se pare că Dedin ăsta e un băiat de treabă.

S-o fi văzut cum s-a înviorat, toată.

— Nu-i aşa, nu-i aşa? – întrebă ea fericită. — Ți-am spus doar. – Şi aşa mai departe. Strălucea toată.

Într-un cuvânt, astfel mergeau lucrurile, fără perdea, fir-ar să fie!

De ce fusesem atât de mărinimos? Din două motive. Intâi, fiindcă mă înduioşase. Nu fura, deşi ar fi avut ocazia s-o facă. Dimpotrivă, mi-a adus portofelul, chiar el, domnul Dedin – îl uitasem într-un bufet, pe masă, iar el nu-l vârâse în buzunar, ci mi-l adusese. Oare nu-i şi acesta un lucru ieşit din comun?

Că nu fura!

Pe urmă, nu mai era chip să suporte privirile pline de reproş ale neveste-mi. Odată ce se uita la mine, de când cu mojiciile mele de deunăzi, de parcă eu i-aş fi omorât tatăl. Acum, însă, dă-i înainte! Nu mai era chip de scăpare. Trebuia să fiu mereu cu el. Dacă-l socotesc şi băiat de treabă. Ce-i cu asta? înainte de toate, făcu încercarea de a ne apropia pe unul de altul. Aveau loc diverse discuții.

Ea mergea la mijloc, noi, domnul acela şi cu mine, în dreapta şi în stânga ei. Iar nevastă-mea vorbea dintr-o parte în alta:

— Dedin zice că există şi țigări mai bune. — Soțul meu spune că ar fi mai bine să mergem de astă dată la un alt

cinematograf. – Şi aşa mai departe.

Uneori, Dedin îmi trimitea şi el câte-o vorbă. Eu lui, însă, niciodată.

Cum m-aş putea debarasa de tipul acesta? îmi frământam mereu mintea cu întrebarea asta.

Pentru că, oricum aş privi lucrurile, situația nu era defel roză. În cel mai bun caz, el era amicul ideal, care îi aducea cărți şi altele. Îi spunea neîntrerupt ce bună artistă de cinema ar fi putut să fie (cu zăhărelul ăsta văd că poți ameți orice femeie, până şi pe cea mai deosebită) – într-un cuvânt, el era sprijinul ei sufletesc, în timp ce eu eram soțul incult. Cel care câştiga bani şi trăgea la jug.

Eram dealtfel destul de întunecat, potrivit cu o astfel de situație.

În schimb, la normandul meu mă simțeam destul de bine. Era un om pe placul meu, nu trebuia să-i explici ce înseamnă când ți se strigă în față; – Ce fel de căpitan eşti? Dumneata răspunzi de viața noastră – şi altele la fel.

— Spune-mi drept, ți-e dragă afurisita aceea de mare? – mă întreabă normandul ăsta. (Trebuie să adaug că niciodată la un moment mai potrivit.) – Mie mi-a fost dragă întotdeauna, dar numai de pe uscat. – Şi nechează de râs. — Nu mai fă fasoane, ci mărturiseşte cu mâna pe inimă că te bucuri când scapi din ocna aceea păduchioasă şi simți sub tălpi pământul! Îndeosebi după peripeția prin care ai trecut.

— Dumnezeu ştie –· răspund eu.

— Mănânci oare, acolo, astfel de bunătăți? – mă asediază mereu. Trebuie să ştiți că adusese, în onoarea mea, cu propriile sale mâini, o carne gustoasă, fiartă laolaltă cu un fel de păsat, un preparat din patria lui, şi mă sâcâia cumplit să afle dacă-mi place mâncarea lui.

— Hai să stăm de vorbă despre ceva plăcut – îmi spune. — Iacă, mi-am adus tocmai aminte. N-ai fi dispus să deschidem împreună un mic hotel de lux? Ce spui de ideea mea? Oare ce foloase ai de pe urma acelei afurisite de mări?

— Spui ceva – i-am răspuns. — Numai să fie într-adevăr un hotel de lux, căci nevestei mele nu-i plac decât lucrurile de lux... – Şi-i arunc nevestei mele o privire.

Ea, însă, continuă să coasă netulburată, prefăcându-se că n-a auzit nimic. Trebăluia tocmai la un lucru de mână, porumbița, broda cu fire colorate nişte papuci de casă.

— Ei. Ce-ați zice voi doi dac-aş rămâne acasă? – le dau eu ghies din colțul meu.

Numai că nici domnişorul Dedin nu se clinteşte, fumează vârtos şi răsfoieşte revistele ilustrate, cufundat în sine.

— Bună carne – fac eu. Era bună cu adevărat. Nu atât gustul ei, cât substanța: era tare ca o talpă. Or mie întotdeauna mi-a plăcut să mestec temeinic bucatele, odată ce am o dantură zdravănă.

— Dar boabele? – vrea să ştie normandul.

— Bune şi ele.

— În acest caz, vom prepara aşa ceva la hotel – răspunde el.

— Prea bine – zic eu.

La naiba, mă gândeam, ce-o fi brodând atâta, când nu obişnuieşte? Şi ce tăcere s-a lăsat între ei doi, ce tăcere! Iar eu n-am decât să conversez tot ce-mi trece prin cap cu normandul meu.

Nu ştiu dacă şi altora li-e cunoscută această senzație: câtă intimitate ascund asemenea tăceri între amanți! Fiindcă închipuiți-vă că femeia brodează fără vreun zor, celălalt răsfoieşte pe îndelete gazetele, dar cu câtă siguranță, de parc-ar spune: eu ştiu că tu mă iubeşti, iar tu ştii că eu te iubesc. Ceea ce ne ajunge la amândoi. Despre efectul pe care l-a avut asupra mea tăcerea aceasta, voi spune că, după mulți, mulți ani, când mi-am adus odată aminte de ea, în America de Sud, mi s-a urcat deodată sângele în cap, chiar şi atunci, ulterior. Lumea devenise sângerie în fața mea. Fiindcă o revăzui cu precizie pe nevastă-mea, şi tocmai în clipa când înălța frumosu-i căpşor de pe broderie, ca una care se ridică la suprafață din străfundurile împărăției visurilor, numai ca s-arunce o

privire prietenului său, nu chiar la fața lui, ci doar la costumu-i cadrilat sau la mână – odată ce şi asta ajunge. Şi, ca una care dobândeşte puteri noi din asta, îşi muşcă frumuşel firul, apoi îşi văzu de lucru.

Repet, scena asta mai făcea asupra mea, şi după mulți ani, o impresie atât de puternică, încât eram gata-gata să explodez. Pentru că oamenii cu fire ca a mea sunt atât de greu de satisfăcut, încât nu există fluviu de sânge, oricât de îmbelşugat, care să-i poată domoli. Dar să mergem mai departe. Cartea aceasta poate că-mi va demonstra dreptatea.

— Cui pregăteşti papuceii aceia minunați? – am întrebat într-un târziu, după ce aproape mă lovise damblaua. Atâta doar că âştia nu lăsau să pătrundă niciun străin în împărăția lor.

— O surpriză pentru domnul Lagrange – răspunde nevastă-mea. Eram lămuriți şi cu asta. Mi-a închis gura. (Doamna Lagrange era o prietenă a nevestei mele.)

— Ştii ce? Vom face hotelul acela şi vom găzdui într-însul femeiuşti nostime – fac eu către amicul meu, deoarece trebuia să spun ceva.

Adevărat că, în loc de femeiuşti, intenționam să folosesc alt cuvânt, însă normandul m-a înțeles chiar şi aşa, nevastă-mea aşijderea. Îşi luă îndată papuceii. Era ofensată.

— Ei bine, să mergem acasă – zise ea cu răceală. — Nu mă simt bine. – Să mergem.

Era, într-adevăr, palidă. Am pornit-o către casă. Însă Dedin venea după noi, se înțelege, ba se instală împreună cu noi în trăsură, ca să ne petreacă până la poarta casei. Ce ți-e şi cu prietenii credincioşi! Începusem de pe atunci să tremur. În poartă, apoi, ca şi cum nici n-aş fi existat, îşi ia îndelung rămas-bun de la nevastă-mea, de parc-ar fi voit să-i facă un jurământ: o strânge de mână şi ochii şi-i implântă aproape în obrazul ei – toate acestea de față cu mine. În clipa aceea mi-a venit o idee diabolică.

— Ai să te culci într-adevăr? – o întreabă el îngrijorat pe

nevastă-mea – făgăduieşte-mi c-ai să te culci fără întârziere – şi altele.

Asta întrecea orice măsură, nu-i aşa, atâta grijă, când eram doar şi eu acolo. M-am gândit să-l speriu oleacă pe tânăr.

— Hai, vino şi dumneata sus, tinere – i-am spus –, n-ai vrea să ciocnim un păhărel de rachiu?

Mi-a trecut prin cap până şi gândul că, odată ajunşi sus, am să-i fac vânt de la etaj. Fiindcă locuiam la al şaselea etaj, de unde aveam o frumoasă vedere asupra unei pieți într-un apartament spațios, care fusese pe vremea aceea gol.

De ce-or mai fi încă aşa de lunateci, odată ce-au gustat din toate, făcând în acest apartament spațios tot ce-au poftit? – m-am întrebat. Căci eram definitiv convins că nu este vorba de o prietenie nevinovată. Tocmai datorită celor întâmplate la cafenea, însă şi judecând după alte semne, neîndoios. De exemplu: nevastă-mea îi spusese: – Dă-mi chibritul!

Aşa i-a spus, am auzit doar cu urechile mele că-l tutuieşte. Cum să-ți fixezi aşa ceva în memorie? Cum să-ți demonstrezi ție însuți, ulterior, că nu e vreo eroare la mijloc şi că s-a întâmplat întocmai? Fiindcă, mai târziu, nu-ți mai vine să crezi, noaptea nu-ți vine să crezi, odată ce cuvântul şi-a luat, oricum, zborul.

*

Ajunşi acasă, am culcat-o pe nevastă-mea în pătucul ei. Căci dârdâia şi-i clănțăneau dinții, draga de ea, deşi eu bănuiam ce anume are, ce-i apasă inimioara – ce altceva decât că tot mă mai aflam în acel apartament… dar mi-am spus: nu face nimic. Şi de ciudă, sunt prezent. Până atunci, până când… Ba, am avut un chef nestăvilit de a o îmbrățişa fără întârziere. Căci aşa este omul.

Odată ce, pe lângă toate, mai şi plângea, izbucnise în plâns. Iar când mi se întâmplă să văd o femeie plângând,

nu mai dau chezăşie de mine. Mă impresionează cumplit.

— Ce ai, porumbița mea? – am întrebat-o. Ea, însă, continuă să plângă. Cu deznădejde, ca un copil. Îi scoteam tocmai ciorapii.

— Nu plânge, porumbița mea dragă, – i-am spus cu glasul răguşit.

Oricum, ciudată făptură e şi omul. Mă gândeam: voi avea cel puțin o clipă frumoasă, în timp ce domnişorul aşteaptă afară. Drept să spun, eram năuc de-a binelea.

Ea însă se împotrivi, fireşte, ceea ce se putea înțelege, împurpurându-se toată. Lasă-mă – şopti ea, fierbând de ură. Ceea ce m-a aprins şi mai crâncen. Cu cât ea se zbătea mai tare, cu atât eu mă aprindeam mai vârtos. Fiecare atingere era ca focul, fața mi se umezise toată, de lacrimile ei.

Încerca să mă respingă, încordându-şi toate puterile, ceea ce, fireşte, nu se putea.

— Ei, ei – am spus –, nu cedez dacă nu vreau.

Am ridicat-o în brațe, cu plapumă cu tot. Atunci, însă, mă izbi cu pumnul drept în față. Am amuțit.

Fireşte, aş fi putut s-o zdrobesc într-o clipită. Întâi pe ea, apoi, înşfăcând un şan sau un cuier, să dau cu el în scăfârlia domnişorului până la ultima suflare. Numai că asupra mea asemenea gesturi acționează tocmai invers, în toate privințele. Dacă o femeie e capabilă de una ca asta, n-are decât să-şi ia catrafusele, fiindcă nu mă mai interesează. Am lăsat-o din brațe şi-am pornit către ieşire.

Numai că plângea cu şi mai multă furie, nu puteam să ies, căci s-ar fi auzit afară. M-am plimbat aşadar în sus şi-n jos prin încăpere.

— De ce-o fi plângând atâta? Ce-o fi având? Ah, deci asta era!

Privirile îmi căzuseră pe oglindă. Unul din ochi îmi era însângerat, plin de sânge. Îmi vârâse, bestia, degetele în el.

Însă zăcea acolo şi cămaşa ei, minunata cămaşă de mătase chinezească, pe care i-o adusesem din călătoria mea – se rupsese de pe ea în fâşii, făcută ferfeniță.

Plânge mai curând pentru cămaşă – mi-am spus. Şi-am zâmbit. — Sau o fi speriat-o aşa de rău hotelul? – Până şi acest gând mi-a trecut prin minte. — Că aş putea să rămân pe capul lor? În locuința asta mută?

— Cât eşti de nesuferit, de grosolan! – plângea ea furioasă. — Mă duci între nişte bădărani respingători. Ba mă mai şi jigniți împreună. Voi deveni de-acuni hangiță? – exclamă ea deodată,

La care am izbucnit în râs.

— Asta te necăjea?

— O, nu, nu asta

— Atunci, ce anume?

Nu răspunse.

Este bine, poate, că n-a răspuns. Căci ce altceva o necăjea decât ceea ce spusesem. Anume, că este nevoită să trăiască împreună cu mine. Or, asta o ştiam şi eu, nu era de dorit s-o şi mărturisească.

Mi-am continuat deci plimbarea prin încăpere, cu o cârpă udă pe ochi, rumegând în sinea mea decizii pare-se definitive.

— Spune-i lui Dedin că mă simt mai bine şi trimite-l acasă – se auzi după cât va timp.

— Am înțeles – am răspuns, ba am făcut şi o uşoară plecăciune. Apoi am ieşit.

Asta nu-i a bună – mi-am spus. – Căci se abuzează de răbdarea mea. Am săvârşit şi pân-acum o greşeală, lăsând ca lucrurile să ajungă aci. Fantele trebuia azvârlit în stradă mai curând. Am intrat la el, cu batista pe ochi: Asta însă n-a binevoit să remarce. Iar citea.

— Ce om citit eşti – îi spun. — Câți ani ai?

— Treizeci.

— Iar eu am patruzeci şi doi – îi spun –, cu toate acestea fac pariu că te dobor cu un deget, ce zici?

Râse. Şi avea dreptate. Odată ce aşa nu se vorbeşte. Ca un mucos la şcoală,

— Se prea poate – îmi răspunde, şi zâmbeşte stăruitor.

— Te dobor însă în aşa fel, încât nu te mai aduni de pe

jos – zic eu. — Ce profesie ai?

— Am fost asistent de farmacist – răspunde, îndreptându-se totuşi întrucâtva din şale.

— Nu caut să aflu ce ai fost, ci ce anume eşti, din ce trăieşti? Pot şi eu pretinde c-aş fi meşter violonist, numai pentru că am încercat să cânt la vioară. Te întreb, ce eşti acum?

Domnişorul Dedin prinde să-şi rotească ciudat privirile.

— Nu sunt nimic – răspunde într-un târziu, schițând zâmbete bizare,

— Iaca, vezi, în sfârşit, o vorbă la locul ei. Dumneata nu eşti nimic, înțeleg asta. Dar din ce trăieşti?

— Ăsta este într-adevăr un mister – răspunde el, şi vâră în gură o bucățică de zahăr.

Odată ce era invulnerabil berbantul ăsta, astăzi ştiu că era. Pe masă rămăseseră bucăți de zahăr de la ceai, pe acestea le sugea cu cel mai desăvârşit calm. Nici nu prea era dispus să-mi mai răspundă, mi-ar fi întors cu dragă inimă spatele, dar nu îndrăznea.

— Aşadar, ăsta este un mister – zic eu. — Ai, poate, un unchi bogat care te întreține?

— Unchi? – întreabă el. — Ce fel de unchi?

— Păi, un unchi cu avere; ei, hai, nu te mai codi, tinere, unul care te ajută din caritate. – Se făcu stacojiu. Eram gata-gata să cred că, în fine, se întâmplă ceva. Căci o doream din toată inima, era dorința sângelui meu. – Da, nu. Tânărul continuă să zâmbească.

— Ce fel de unchi? – întreabă el senin, cu inima imaculată. — N-am niciun unchi.

Era cât pe-aci să cad din picioare. Fiindcă, de astă dată, o crezusem. Nu-i credeam de obicei niciun cuvânt, de astă dată însă, da. Căci coincidea cu părerea mea, anume că băiatul este un parazit.

A fost cea dintâi surpriză. A doua avea să urmeze îndată, când tânărul se ridică şi adresă sufletului meu următorul apel: Mă roagă să nu mă pripesc. Sunt acum într-o stare sufletească proastă, tocmai de asta să nu mă pripesc.

Era ceva cu totul neaşteptat. Ce voia oare cu starea mea? – Să nu mă lansez în niciun fel de afacere, îndeosebi nu în cele la care nu mă pricep. Şi, mai cu seamă, nu cu normandul acela.

— Aha – cuget eu –, hotelul! Şi de ce să nu mă lansez?

— Fiindcă normandul acela este o lichea. Da, da, o lichea, care caută să te tragă pe sfoară. Te va jupui, deoarece eşti de bună credinţă…

Adică, eu. Şi din nou stăruie cât poate asupra stării mele sufleteşti. Spunând că sunt acum prost dispus, că sunt agitat…

— De ce sunt agitat?

— E lesne de înţeles – răspunde zâmbind larg. – Un om care a suferit atâta şi a trecut prin câte ai trecuut dumneata în ultimul timp…

— Prin ce-am trecut eu? – am pus o nouă întrebare. — Ce ştii dumneata despre asta, dar ceea ce e mai important: ce te priveşte? Tânărul râse. (Căci era invulnerabil, cum spuneam, asta îi era esenţa şi secretul.)

— N-are rost să glumim între noi, căpitane, – răspunde el, şi iar se îmbujorează nitel. — Să nu glumim – repetă el cu o nobilă aprindere.

Odată ce ştie el prea bine ce-am păţit eu cu nava aceea, cu cât eroism am condus-o – era cât se poate de bine informat –, în aşa fel ca să nu se plătească nici cel puţin primă vreunui salvamar…

Asta mă interesa pe drept cuvânt, deoarece avea într-adevăr dreptate în privinţa primei. Eram destul de mândru că nu plătisem nicio primă. De unde o fi ştiind el toate acestea? Odată ce nu discutasem cu nimeni despre întâmplare, cu absolut nimeni, nu-mi ardea de aşa ceva.

Căci aşa este omul. Simţeam, pe cinstei mea, că mă ia cu călduri. Pentru că, la cele spuse, adăugă şi un nume, numele persoanei care îi explicase totul… un bărbat vestit, minunat, adevărat specialist în afacerile maritime, pe care îl preţuiesc şi eu în mod deosebit. Cică, aş fi un erou.

Căci aşa e omul. Se apucă cineva să-l laude, la care îi

poți prinde verigă în nas. Aşa a fost, este şi va fi chiar în ceea ce mă priveşte. Îndeosebi în acest caz, întrucât e un punct din cale-afară de sensibil pentru mine accidentul acela, şi va rămâne cât voi trăi.

— Stai jos – i-am spus tânărului, atât eram de curios să aflu dacă sunt cu adevărat un erou, şi nu doar o lepădătură acoperită de ruşine. Căci asta n-o ştii niciodată cu siguranță..

— Poftim – mi-am spus –, trebuie să laşi lucrurile în voia lor, să nu intervii, şi poți fi până şi glorificat. Dar dacă au în adevăr dreptate, iar eu am condus de fapt cât se poate de bine nava aceea?

— Stai jos, amice, – i-am spus ticălosului aceluia. Ba mi-a venit în minte şi că-i făgăduisem rachiu când îl luasem sus. — N-ai vrea să bem ceva? – l-am întrebat în nemaipomenita mea încurcătură.

— Cu plăcere – răspunde el.

Atât de larg zâmbea, încât era cât pe-aci să-i zboare ochii din orbite. Îşi bătea joc de mine. Astăzi ştiu că de mine îşi bătea joc, şi mai ştiu şi de ce anume. Fiindcă mă păcălise, fusese mai isteț decât mine. Ce anume voia? E cât se poate de simplu: voia să scape din încurcătură, să mă dezarmeze – văzuse că nu mă port ca o fiară, aşa că m-a tratat în consecință. Nu era prost tânărul.

Nu mi-e ruşine decât că am fost atât de credul – de fapt, nici azi nu sunt altfel, dar să lăsăm asta.

Într-un cuvânt, a fost mai isteț decât mine. Dacă mă gândesc bine, nici nu e de mirare. Odată ce se întâmplă ca, uneori, prin mintea noastră să treacă sisteme întregi. Bunăoară: – din nou întrebarea dacă nu cumva mă înşel şi am de-a face cu un tânăr cum nu se poate mai de treabă? Un amic onest al cinstitei şi minunatei mele neveste? Cum, aşa ceva să nu fie cu putință? Să nu existe una ca asta? Căci, gândiți-vă la felul cum îmi curtează nevasta, apoi sinceritatea – această sinceritate admirativă reciprocă, la naiba! Până şi ăsta e un argument în favoarea lor, apoi portofelul pe care mi-l adusese fără să ezite. Un cuvânt ca o

sută: am văzut cândva o statuie în Italia, care reprezenta pe un tânăr erou; pe pieptul lui se află un leu, cu toate acestea priveşte plin de seninătate – pe cinstea mea, această statuie am revăzut-o în gând, atât de cinstit părea băiatul. Mânca zahăr şi mă privea țintă în ochi. Pe deasupra, zgândărea tocmai situația mea. Ba îmi mai şi arăta nişte prilejuri de câştig, la care pe mine mintea nu mă dusese niciodată. Prilejuri de câştig extraordinare. Şi nu pe seama lui, ci pe seama mea.

*

— Este de-a dreptul colosal – am spus. — Cum ți-a venit aşa ceva în minte?

Pot spune că ne împrietenisem, binişor.

— Cum mi-a venit în minte? Păi, mai aflu şi eu câte ceva. Iar că acest lucru îți vine întocmai ca o mânuşă, îmi dau capul. Parc-ar fi fost anume croit pentru dumneata. Nu hotelul, ci asta.

Fiecare vorbă a lui era înțelepciunea însăşi. Eram uluit. Odată ce nu mai pomenisem niciodată ca un *outsider* să dea sfaturi unui profesionist în chestiuni maritime.

Era vorba de societățile de salvare, şi se-nțelege din nou în legătură cu accidentul meu, cu care prilej îmi salvasem singur nava, fără vreun ajutor, şi altele. Pe neaşteptate, îmi puse întrebarea: De ce nu încerc să pătrund şi eu într-o astfel de societate?Într-un salvamar?

Era o idee admirabilă, odată ce nu există un loc mai bun pentru mine. Avea dreptate.

*

Se cuvine, fireşte, să lămuresc, în fine, ce fel de societăți sunt acestea.

Lucrurile sunt destul de simple. Îşi plimbă navele de patrulare în zonele primejdioase, iar când un vapor se găseşte la ananghie, îl salvează – se înțelege, în schimbul

unui tarif adecvat, odată ce asemenea lucruri nu sunt ieftine.

În schimb, angajații au lefuri grase, slujba fiind grea. Şi, oare, ce mi se potriveşte mai bine ca slujbele grele? Repet, m-am minunat să aflu acest adevăr simplu. Oricum, era în regulă.

— Cum s-ar putea intra?

— N-ai fi dispus să pleci la Londra? – mă întrebă cu blândețe.

— De ce tocmai la Londra?

Mi-a explicat îndată. Acolo am nişte relații, nu-i aşa?... (Pomenisem chiar eu de ele, în cursul convorbirii noastre.) Pe urmă, acolo este o oarecare mişcare, de fapt acum începe adevărata mişcare. Se vorbeşte pretutindeni, că, dincolo, s-au aşternut serios pe treabă... Era şi asta adevărat.

— Să mă duc definitiv acolo?

— De ce să nu te poți duce? – întreabă flăcăul ăsta binecuvântat.

— Pentru că n-ar avea niciun sens să mă duc pentru o perioadă scurtă... — Ştii ce? Ai perfectă dreptate – am exclamat eu bucuros. — De ce nu m-aş putea duce? E o idee excelentă, căci ce mă leagă pe mine de acest loc?

M-am şi îndreptat îndată către biroul meu, după un creion.

— Aşteaptă, să-mi notez totul, ca nu cumva să uit ceva. Căci mâine îi scriu cuiva la Londra...

Acesta a fost momentul când s-a întâmplat, în sfârşit ceva în camera aceea.

N-aş vrea să fiu de nimeni socotit nebun, odată ce nu sunt. Dimpotrivă, instinctele mele sunt cât se poate de lucide, nicicând nu mă înşală. Dacă afirm că s-a urnit acolo ceva în aer, puteți fi siguri că aşa stau lucrurile. Îi spun, în timp ce caut agenda:

— E frumos din partea dumitale că te interesezi de afacerile mele, îți mulțumesc. Nu ştiam că te preocupă în aşa măsură afacerile.

— Doar afacerile altora – răspunde domnul Dedin. – Fiindcă eu nu mă prea descurc, după cum ai binevoit şi dumneata să remarci.

Mi-a plătit aşadar cu aceeaşi monedă mojiciile. Înainte de orice. Şi cu ce finețe i îi scăpărau ochii. Apoi, îndată:

— Acum o să-mi notez şi eu ceva, dacă îmi dai voie căpitane. – Şi se hlizi la mine.

Aceasta a fost clipa când mi-am regăsit mintea. N-am s-o uit niciodată. Pentru că sunt tot atât de sigur, pe cât de sigur sunt că trăiesc, că îşi nota ceva în legătură cu mine.

De câte ori nu m-am gândit la asta, câte nopți mi-am frământat eu mintea! Ba, aş mai da şi azi ceva să pot pune mâna pe carnetul acela.

Căci tare-i mai străluceau ochii, repet, parcă de o lumină stranie. De cine anume îmi amintea, de care dintre ticăloşii întâlniți în viața mea, n-o ştiu nici azi.

— O, Doamne, păi ăsta s-a şi plictisit de sărăcuța de ea – mi-a fulgerat prin minte. – O expediază la Londra fiindcă vrea să se descotorosească de ea. — Şi era aproape să scap o exclamație de uimire.

S-ar putea ca şi despre asta să-şi fi notat ceva. Cum izbutise să mă ducă!... – Căci omul îşi notează când îi face deosebită plăcere neghiobia altora... – Ce-mi mai păsa mie de ochiul rănit sau de orice altceva...

— Ei, vezi? – doream să-i spun nevestei mele. Inima îmi era săgetată de o durere ciudată. — Ei, vezi? Ticălosul ăsta!

Căci nu se face ca această ființă grațioasă, minunăția asta de femeie, să ajungă otreapa unui golan...

Mărturisesc că habar n-aveam ce să mă fac cu el.

*

Pentru că în viață totul e legat de convenințe.

Într-o asemenea împrejurare nu mai poți face accese de furie, nici să-ți reiei indignarea de adineauri, după ce te-ai bătut pe burtă cu cineva.

Totuşi, n-am stat mult pe gânduri. M-am apropiat de el

şi i-am ridicat capul apucându-l de bărbie ca pe-o fetişcană, ca să mă privească drept în ochi. Păli îndată.

— Amuză-te copios cu notiţele dumitale – i-am spus. Şi i-am spus-o cu o blândeţe nemărginită. — Sunt, probabil, instructive – am adăugat cu aceeaşi blândeţe. Iar acum, pleacă! – am spus brusc.

— Ah, aşadar, mă dai afară, căpitane? – începu el să râdă puţin.

Nu prea izbutea să spună ceva, odată ce mâna mea era pe mutra lui.

— Da – am rostit. — Mi-ai dat sfaturi bune, le voi şi urma, dar s-a făcut târziu. – În timp ce ochii mei exprimau evident: – îţi mai dau drumul de astă dată, însă dacă pun încă o dată mâna pe tine, n-are să fie bine.

La care ne-am strâns mâna. A fost şi asta tare ciudat. Am şi râs amândoi de asta. Şi de asta. În sfârşit, plecă.

M-am oprit în mijlocul încăperii şi m-am gândit:

— Care va să zică astfel stau lucrurile? – Şi-am mai stat acolo o bucată de vreme. Apoi m-am mai gândit:

— Nu face nimic. Îi scriu lui Kodor la Londra. De ce nu i-aş scrie? Şi de ce nu m-aş duce acolo? Numai pentru că m-a sfătuit el? Pe mine asta nu mă împiedică câtuşi de puţin.

Din clipa aceea m-am gândit mult la acest lucru, fiindcă-mi spuneam: dacă mai rămân patru sau cinci ani în această slujbă, e în regulă. Fiindcă tot nu voi avea decât patruzeci şi şapte de ani, nu tocmai tânăr, însă nici prea bătrân. Aş mai putea trăi nitel. Înjghebez o mică întreprindere proprie, sau îmi investesc inteligent banii... Vorba vine, dacă ai din ce, este şi cu putinţă. Atunci am să revin, voi trăi cu ea aici. Pentru că ajunge cu pribegia. La asta visam.

Căci treizeci şi unu cu cinci fac treizeci şi şase – nici ea n-are să mai fie chiar tânără, ori până atunci poate să se potolească. În orice caz, mă voi strădui să pătrund într-o astfel de societate. Odată ce acolo se câştigă frumuşel.

Efectul pe care l-a avut asupra mea acea notiţă din carnet o demonstrează faptul că mi-am cumpărat şi eu pe

vremea aceea o agendă, în care am notat de atunci totul: gândurile şi proiectele – bunăoară şi pe acesta. Cu toate că despre asta nu figurează decât:

„Cinci ani de muncă silnică. Socoteşte-i astfel." – Nimic altceva.

Despre Dedin, nici atât. Ceea ce e uşor de înţeles, căci a şi dispărut atunci definitiv.

— Ei vezi? – aş fi dorit să-i spun nevestei mele. – Cum te-a părăsit şi cum s-a speriat. – Odată ce un strop de bucurie răutăcioasă nu poate fi tăgăduită în asemenea situaţii. – Cel puţin îţi poţi da seama, în sfârşit, cine era tânărul acela.

Adevărat, însă, că s-a îmbolnăvit aproape datorită celor întâmplate. Era şi asta vizibil, odată ce se ofilea văzând cu ochii, evident din această cauză. Aşadar, şi asta deschis, fără perdea. Fiindcă de când s-a culcat atunci în pat, nu se mai sculase. Glasul îi era slăbuţ, firav, subţire, ca al copiilor după tusea convulsivă. Faţa ei părea congestionată ca de-un guturai, era tumefiată de lacrimile tăinuite. Şi, pe deasupra, nu scoate o vorbă.

— Poftim – mi-am spus – acum mă urăşte. Poate că şi pune ceva la cale în sinea ei. Pentru că, drept să spun, nu se întâmpla pentru prima oară că alungam din preajma ei nişte domni dubioşi. De pildă, chiar înaintea incendiului meu, alungasem un isteţ fercheş, profesor de desen, care tocmai se pregătea să se facă regizor de cinema. Asta nu fusese însă o treabă prea serioasă. Odată ce i-a fost de ajuns să-i arăt cum rup în două cu mâna goală un pachet de cărţi de joc, apoi îndată, cu prilejul unei excursii, o potcoavă de cal, în aşa fel încât nici nu îmi sprijineam cotul... a doua zi dimineaţă flăcăuaşul se şi evaporase. Unui medic primar, specialist al căilor respiratorii, i-a fost de ajuns să-i arăt, spre a-l distra, muşchii antebraţului, invitându-l să-şi scape fără teamă scalpelul sau cuţitul de buzunar pe ei, de unde îndată alunecă, nu-i aşa? (A şi alunecat, zău aşa.) – Adevărat că i-am povestit, de bun-rămas, cum i-a fost ruptă falca unui matelot metis când,

odată, mâna mea s-a rătăcit prin apropiere… neghiobii! Ca şi cum slăbiciunea n-ar fi, în asemenea cazuri; la fel de periculoasă ca şi puterea! Atâta doar că pe ăştia îi trec sudorile până şi la cea mai palidă amenințare.

Sunt totuşi obligat să constat că, în legătură cu aceşti doi domni, nevastă-mea n-a manifestat niciun regret. De astă dată însă, da, era acum tare distrusă. În ce mă priveşte, îi simțeam de asemenea ura. Deoarece ea radia din ochii şi din feţişoara ei încinsă, Din fiecare gest. Îl iubise, aşadar, pe filfizonul ăsta, fără doar şi poate – lucrul acesta ieşi astfel la iveală.

De ce oare. O fi iubind o femeiuşcă minunată ca ea o asemenea lichea? – mă frământam eu în câte o noapte, ideea-i caraghioasă, recunosc, ca ambițiile cuiva să se extindă până şi asupra iubitului neveste-si. Ce să faci însă dacă aşa e inima omenească?! Inima omului este tristă. Şi eu nu mai pridideam să mă întristez din pricina vieții, după cum nu pridideam s-o admir. Nebunia şi frumusețea ei.

Fiindcă, de pildă, aici nu ajută nici tânguirea, nici înțelepciunea. Anume, că bărbați eminenți devin saltimbancii unor femeiuşti capricioase, ai unor chelnerițe şi balerine, după cum e îndeobşte cunoscut. Cu toate acestea, omul îşi spune: – dacă femeia asta ar iubi un profesor de o oarecare valoare sau un bărbat cu un sublim intelect, şi asta ar fi amar, însă am putea cel puțin înțelege. Dar ce-o fi iubind la un crupier de nimica? (Deoarece descoperisem că domnul Dedin fusese nu demult şi crupier, ba pe deasupra într-un club destul de deocheat.)

Cu toate acestea, o compătimeam, trebuie să constat, odată ce este adevărat. Dealtfel: de ce n-ai putea compătimi o femeie bolnavă de dragoste? Şi, pe urmă, era atât de fragilă, abia se ținea pe picioare. Parcă întinerise: devenise copilăroasă, fricoasă, iar pe mine mă durea inima şi din această pricină, că nu mai e impertinentă ca înainte. Am pomenit, pare-se, că locuiam în apropierea unei pieți spațioase, nevestei mele i-a fost întotdeauna drag cerul larg şi o panoramă în față. Citea, blândă şi cufundată în sine,

până seara, iar în asfințit se ridica şi contempla îndelung peisajul. În asemenea clipe era ca un fel de trandafir care mai îmboboceşte, dar peste care s-a şi abătut suflul nimicniciei. Oare eu să fi fost această pacoste? mă întrebam mâhnit. Ce-aş putea să fac?

În asemenea împrejurări sosea ceasul meu, „clipele mele de vraci", cum le-am spus ulterior, când eram silit să recurg la puterile imaginației. Mă apropiam de ea şi o ajutam să se ridice din pat. O ajutam să-şi pună capotul, o luam de braț şi o călăuzeam prin cameră, de parcă ne-am fi plimbat într-o grădină desprimăvărată. (Era bine, cald la noi în casă, iar afară se desprimăvăra într-adevăr.)

— Priveşte păsările acestea minunate, pe pajişte, lacul scânteind albastru, priveşte norii... – într-un cuvânt, începusem să-i răsfăț sufletul, întotdeauna cu ceea ce nu există. Deoarece ştiam, vai, ştiam bine că asta ne place mai mult decât realitatea. — Priveşte luna, luna pribegeşte împreună cu tine – îi spuneam, şi altele asemănătoare. Fraze de basm. (Aveam pe vremea aceea, în salon, un ceasornic vechi şi mare, cu cadranul bombat, care sclipea deasupra noastră în penumbră.) Abia atunci, în sfârşit, surâse îndurerată. Mă întreabă: — Asta este luna? – La care eu: — Oare nu ştiai? – Şi am îmbrățişat-o uşor.

Ea mă privi cu mirare şi izbucni în plâns.

Se pare că o iubeam.

Patru ani de muncă – mă gândeam – patru sau cinci, pe urmă ne liniştim. Are să urmeze liniştea. Căci trebuie să urmeze şi ea odată...

I-am scris lui Alexander Kodor o scrisoare amănunțită. Din nou lui. Nici măcar n-am încercat să mă scot basma curată din accidentul meu – ştiam acum cum să le vorbesc altora despre el. Chiar dacă nu mă înfățişam ca un erou, încercam oricum să mimez demnitatea. I-am scris că salvarea navei a fost o faptă ieşită din comun, că sunt mândru de ea, şi alte asemenea fraze – şi, cu toate acestea care este rezultatul? Am rămas iar fără slujbă.

Kodor nu iubea omenirea, nici legăturile de familie, ura

sporul de populație, ba chiar şi căsătoria. Obişnuia să spună:

— Decât să fiu închis cu cineva într-o casă, mai bine îmi scot toți dinții din gură.

I-am scris aşadar: „Alexander, la timpul său eu nu ți-am ascultat sfatul şi m-am însurat. Acum, însă, îți dau dreptate. Odată ce o asemenea încercare înseamnă pericol de moarte.” – Mi-am îngăduit atâta sinceritate, fiindcă îi simțisem nevoia. Apoi am continuat: „Şi din această cauză mi-e grea viața, pentru că un om singur trăieşte chiar din nimic, acceptă orice, eu însă sunt legat”. – Adică să facă tot ce poate şi să m-ajute să fiu angajat de una din societățile mai sus-pomenite, iar dacă socoteşte că e nevoie, mă duc şi la Londra, în vederea soluționării efective a chestiunii. Am mai scris o scrisoare la Marsilia, unui anume domn Saviro, care îmi arăta de asemenea bunăvoință, fiind şi el un om bine înțolit.

Lucrurile s-au petrecut în salon, într-o duminică după-amiază devreme. Şedeam la birouaşul nevestei mele şi, după ce mi-am adunat gândurile, după ce-mi isprăvisem şi corespondența, am pus mâna pe o carte oarecare, aflată la îndemână, şi-am prins s-o răsfoiesc. Mărturisesc că nu prea mai ştiu citi. Meditând fără astâmpăr, preocupat de mine însumi, citesc la mijloc o frază-două, apoi din nou alta. Undeva, la nimereală, iar dacă ele mi-au plăcut, o iau iarăşi, eventual, de la capăt.

Aşa am făcut şi de astă dată. Îmi aduc şi azi încă aminte de titlul cărții: „Romanul unui om paşnic” – un titlu cât se poate de promițător. Era vorba pe deasupra în ea de un bătrân şi simpatic păsărar, un bătrânel şiret şi migălos… Fusesem şi eu păsărar cândva, ca şcolar, astfel că mă interesa în cel mai înalt grad. Mi s-a părut a fi o carte cu efecte comice şi totodată crudă, m-a şi furat în întregime. Deodată aud nişte gemete în spatele meu.

În uşă se află nevastă-mea gâfâie, tuşeşte, obrajii îi ard. Halatul de baie i-e deschis în față, de parcă doar adineauri ar fi ieşit din vană.

— Doamne, ce s-a întâmplat?

Îi curg lacrimile, e ciufulită şi se clatină.

— Mor, mor – bâlbâie ea şi se prăbuşeşte pe pieptul meu. Era fierbinte, cum nu eşti decât în somn. N-am mai iscodit-o ce anume are, nici nu i-am pus întrebări, fiindcă ştiu bine de ce e capabilă imaginaţia omului.

Un singur lucru m-am întrebat, pentru a nu ştiu câtă oară: oare să însemne numai suferinţă faptul că e nevoită să trăiască acolo, împreună cu mine?

*

Ţin să arăt că nevastă-mea era o făptură mică de statură, pirpirie chiar, iar eu iubeam şi asta la ea, încât mă pomeneam uneori, chiar în timpul serviciului, că la ea mă gândesc, la cât este de mititică. Şi m-apuca râsul la acest gând. Dacă mi s-ar năzări, aş face-o să danseze pe palma mea.

Îmi amintesc adeseori, în legătură cu aceasta, şi de o scenă neînsemnată. Nici cel puţin scenă propriu-zisă, fiindcă totul n-a fost decât o remarcă, făcută despre noi doi de un andaluz.

S-a întâmplat în Spania, mergeam undeva cu trăsura (asta era încă la începutul căsniciei noastre, venise să mă întâmpine, odată când drumul meu trecea pe acolo), fusesem reţinuţi din cauza unei procesiuni pe străzile oraşului, o procesiune cu prapuri, flori şi tămâie –, iar flăcăul stătea acolo, în faţa trăsurii noastre, cu pălăria lui neagră şi în vesta-i înflorată, uitându-se la noi, gata să ne înghită din ochi.

— Ce-o fi făcând matahala asta de om cu o femeie atât de mărunţică? – îşi întrebă el însoţitorul. — O rupe în bucăţele?

Iată ce întrebase afurisitul de el în sfânta procesiune şi, pe deasupra, mai şi râse.

Trebuia s-o fi văzut pe nevastă-mea cum s-a amuzat.

— Ah, obraznicii, auzi ce spune puştiul ăsta?

Se făcuse toată o vâlvătaie aproape, iar în ochi i se ivise ceva… Poate expresia a ceea ce ştia doar ea.

— Ah, obraznicii – făcu ea şi mai târziu, lipindu-şi faţa fierbinte de mâna mea. Apoi, îmbujorându-se: — Nimeni nu ştie cum eşti tu. În afara mea.

Iată despre ce voiam să vorbesc. Că nu era atunci indiferentă faţă de mine, de asta sunt sigur. Lucrul acesta se simte. Ba, tocmai scena aceasta: obişnuiam să evoc lucirea ochilor şi dogoarea feţei ei, de câte ori eram năpădit de întrebarea dacă o fi existând cumva, în imaginaţia ei, vreun interes faţă de persoana mea. Mă gândeam acum şi la asta. Din această pricină n-am spus nimic, oricât de nefericită părea, când a intrat la mine în halatul ei. N-am întrebat-o nimic, n-am privit-o în ochi şi nu i-am iscodit tainele. Dintr-o altă pricină, de asemenea. Niciodată nu mi-au plăcut marile răfuieli şi nici mărturisirile definitive.

— Dacă ţii, am să fiu şi mai sincer cu tine – îmi spusese cândva, la cursuri, un coleg cu sângele iute.

Dar eu îi răspunsesem, încă de pe atunci:

— Inutil. Să nu fim chiar atât de sinceri unul cu altul.

Şi azi mai sunt de aceeaşi părere. Căci, ce rost are?

Odată ce niciunul nu are ce face cu adevărul altuia, fiecare îl susţine şi pe mai departe pe-al său, în acest fel înaintând apoi paralel înspre nimic.

Or, nu ăsta ar fi cel mai mare necaz. Pentru că, între timp, cuvântul acela e repede scăpat… Şi sunt cuvinte fatale, ştim, fără să fie cel puţin adevărate. Sau nu în întregime adevărate. Pentru că, de îndată ce-i scapă din gură că nu mă iubeşte sau că nu poate trăi alături de mine, totul e pecetluit, căci mai poate ea să revoce a doua zi ceva? Adică, depinde de forme. – Îl urăsc – poate ca şi asta să conţină un adevăr. În schimb, dacă iau mărturie nopţile din Granada, atunci nu ne rezumam doar la asta. Şi, în acest caz, merită să fii totuşi prudent.

Dealtminteri, unde sunt doi oameni care să se potrivească perfect, cine e în stare să-mi arate astfel de fericiţi? Omul trebuie să îndure multe, întotdeauna şi

pretutindeni pe lume, iată adevărul.

Am preferat deci să tac. M-am purtat în aşa fel, încât să nu fie nevoită să vorbească. M-am străduit mai degrabă s-o potolesc, decât s-o stârnesc. – Nefericirea omului sălăşluieşte în gât – spun bătrânii mateloți şi, de îndată ce unul se tulbură la cap, se năpustesc asupra vinelor de la gâtul lui. Aşa şi eu. Căci asupra sufletului bolnav poți exercita un efect minunat cu practici mărunte, cu esențe, cu împrospătarea muşchilor şi, îndeosebi, muşchii de la gât au în această privință un rol însemnat, le dau dreptate mateloților.

Fireşte, s-a apucat să se smiorcăie nițel. Dar totodată şi surâse. Or, noi ştim că e foarte frumos când o femeie tânără surâde printre lacrimi. E ca şi cum razele soarelui ar străbate o perdea de ploaie. Eram fericit chiar, tocmai atunci. Astfel de întorsături ia, uneori, viața.

— Socoteşte că s-a refugiat la pieptul tău în necazul ei – m-am gândit.

Întâmplător era şi duminecă, fata nu era nici ea acasă, ceea ce de asemenea mi-a fost pe plac: un fel de plutire în afara vieții. Odată ce asta aşa era. Am umplut bine soba, apoi am intrat în cămară după ceva de-ale gurii. Fiindcă dorea să mănânce. Apoi am mâncat tolăniți, de parc-am fi fost în excursie. Nici lumina n-am aprins-o, las' să ne cuprindă întunericul. Şi-atunci, m-am apucat iar să-i povestesc.

Despre ce anume? Despre toate câte îmi treceau prin minte. Despre ce ți-e dat să întâlneşti în drumurile tale. Şi despre setea care îl mână pe tânăr să se convingă dacă există cu adevărat fericire pe acest pământ. Căci pe tineri asta îi interesează, în primul rând. Şi ce anume s-ascunde pe fundul colibelor în care arde opaițul, după ce s-a potolit colcăiala de vis a luminii solare, când reverberațiile zilei se sting pe pereți, iar el se află în noaptea rece a tropicelor şi ar vrea să ştie cine sunt zurbagiii care voiau parcă să înfulece peste zi soarele de pe cer. Şi, oare, ce gânduri le mişună prin cap când se lasă noaptea asupra lor, iar luna

meridională îşi aruncă razele în oalele lor.

— Asta s-a întâmplat pe vremea când ajunsesem în Selangor – îi povesteam neveste-mi – şi prin alte regiuni locuite de malaiezi. Greu aş izbuti să descriu ce minunat mi-a fost traiul acolo. Mai văzusem eu destui leneşi, dar unii în stare să savureze în acest fel trândăvia, niciodată încă. Ăştia se pricepeau într-adevăr. Aşa cum ştiu ei să se tolănească, să-şi dezmorţească încheieturile şi să piardă vremea sau să mestece tabac la umbră – ce să zic? cu un zâmbet perpetuu în ochi, ca şi când ar fi mereu năuci, într-o necurmată euforie... De fapt, îşi sorb viaţa, aşa cum se soarbe un vin uşor. În ce mă priveşte, eram şi pe vremea aceea muncit din greu, ca în toate celelalte perioade ale vieţii mele. Aveam aşadar impresia că ajunsesem în insula fericiţilor.

Până când apoi afli despre ei şi altele. — Fericirea nu poate fi porţionată – mi-a spus odată una din odraslele lor princiare. Făcuse studii la Paris şi Londra, ştia fireşte şi olandeza – dealtminteri, observă-i şi când turbează de mânie, cum îi cuprinde atunci această furie la repezeală, şi cu ce iuţeală scot cuţitul de la brâu... – a declarat această lividă progenitură a sultanilor, dealtminteri medic şi profesor universitar la Facultatea de medicină din Soerebaia.

— Viaţa este luptă – îmi spunea acel senior oriental: Şi râdea cu răceală. Mi-a povestit apoi mărunte întâmplări despre ei ca, în sfârşit, să văd mai limpede ceea ce, din depărtare, ţi se înfăţişează aşa de minunat, încât pare să fie o grădină a paradisului. Câte se mai întâmplă şi acolo sub aparenţe – îmi vorbea de dispariţii şi de pelerini –, nici nu mai ştiu bine. Ceea ce importă este că îmi explica puterea de-a dreptul diabolică a bunicelor şi mă îndemna să-ncerc să judec după acest amănunt ce poate însemna viaţa când este lăsată pe mâna femeilor. Dealtfel, femeile lor sunt scunde, iar bunicele de-a dreptul pirpirii şi stafidite, însă cu atât mai viguroase şi mai neclintit, ca nişte munţi. Să încerc, aşadar, să-mi imaginez câte se

distrug în felul acesta, cum li se ofileşte din cauza asta tinereţea, cei mai frumoşi ani. Fiindcă sunt distraţi, nu poţi discuta cu ei despre nimic, odată ce nu-i interesează altceva decât florinii olandezi… Când, apoi, zarva din jurul lor e prea mare din pricina acestor florini, îşi pun foarte solemn *şaddarul* de sărbătoare –·lasă totul baltă, familia vraişte, şi pornesc la Mecca să sărute piatra.

— Eu îţi spun acum matale acelaşi lucru – am schimbat verba. – Îţi poţi da seama şi din asta: viaţa este luptă, pretutindeni e la fel, zadarnic ai căuta oameni fericiţi pe acest pământ.

Intenţionat îi îndrumam atenţia spre aceste lucruri. Odată ce mă gândeam că sunt unii care îşi închipuie că numai ei sunt nefericiţi. Toată lumea se tăvăleşte în plăceri, numai bolta de deasupra lor e întunecată de nori.

— Sau gândeşte-te la viaţa mea – am continuat eu zâmbind. – La urma urmei, nu sunt nici eu decât un om şi nu mi-am închipuit decât ceea ce îşi închipuie toţi, anume că am şi eu dreptul la ceva.

Ba i-am vorbit până şi de mine atunci, ceea ce dealtminteri nu mi-e în fire.

Despre eforturile şi munca mea, în cele din urmă, despre lumea ciudată şi de neînţeles din care mă trag. Aşadar despre familia mea, căreia îi plăcea de asemenea să îmbrace şaddarul, adică să se facă nevăzuţi câte unul, de îndată ce aerul se învârtoşa sau careva se sătura până peste cap de anturajul său. Şi ai cărei membri erau la fel de distraţi, însă nu toţi – nici măcar nu ascultau ce li se spunea. Mamei, bunăoară, nu-i plăcea decât să gătească şi să cânte la pian, nu avea decât aceste două pasiuni, în schimb, tata nu prea suferea dulcegăriile, a turnat, aşadar, în pian, într-o seară, o jumătate cană de apă. Pentru că el voia să gândească – oare cu ce şi-o fi spart atâta capul ziua întreagă? Bănuiesc că nu şi-l spărgea cu nimic, cel mult cu vreun aparat fotografic, sau cu o vânătoare de demult, sau dacă avuseseră dreptate ţarii Rusiei. Dacă adăugăm la asta şi un frate ieşit din comun, care nu se sinchisea de nimic

din toate acestea, ci îşi savura plăcerile alese, buzunarele îi zornăiau mereu de bani, bani de origine dubioasă, după cum şi capul îi era plin neîntrerupt de afaceri misterioase – dacă eşti capabil să-ți imaginezi toate acestea, atunci poate că ai să mă crezi c-am părăsit lumea aceea în aşa fel că nu mai vreau să mă întorc niciodată.

Aşa i-am povestit toate acestea. Îmi spuneam: De ce să nu afle şi despre asta ceva? Pentru că s-ar putea să-i dea astfel prin minte că ar avea ceva de făcut sau vreo menire alături de mine, dacă ar voi eu tot dinadinsul.

Deodată, am încetat brusc povestirea mea şi i-am spus:

— Să-mi povesteşti acum şi dumneata ceva!

— Oh, eu nu am nimic de povestit – răspunse ea.

— Nu ai? În ordine. În acest caz, însă, ce să facem?

— Spune-mi, ce te-a apucat? – am zis pe neaşteptate.

Fiindcă mi se urcase puțin sângele la cap. Al naibii să fie! Păi degeaba-mi bat gura, îmi desferec sufletul, ea nu-mi răspunde defel?

La care se hotăreşte, totuşi, şi, într-o mare mijire de lumină, îmi arată ceva.

— Am vrut să înghit asta – spune ea cu degajare, şi râde.

— Asta ce mai e? – o întreb.

— Un amestec – răspunde ea uşuratic. Şi iar se culcă.

L-am gustat, era un lichid amar, rău, l-am şi vărsat îndată. Aşadar, am aflat că, în timp ce făcea baie, a vrut să se otrăvească. N-a avut însă curajul s-o facă.

— Şi de ce-ai vrut să te otrăveşti?

Tăcere profundă.

— Cât eşti de ciudată, taci mereu. Ei bine, fie – am continuat mai apoi – să nu spui nimic dacă nu vrei. Nici în acest caz eu n-am să te constrâng. Vreau să răspund însă şi la tăcerea asta nesfârşită. De ce n-ai putea să trăieşti alături de mine? – am întrebat-o.

Adevărat că mi-a răbufnit puternic inima, odată ce acesta-i tărâmul de care am vorbit. Tărâmul ultimelor hotare. Numai că aici nu-ți mai dă mâna să faci pe deşteptul Pentru că, în caz că nu am asupra ei nicio

influență…

— N-am să încerc să te abat de la nimic – astfel am început. – În schimb, chiar orice nu este cu putință, fiindcă lucrurile au o limită. Să trăieşti aici şi să fii cu gândurile la un altul, nu se poate.

Toate acestea deschis, fără niciun ocol. Mă plictisisem de metafore şi aluzii – ajunge! Să vorbim, în sfârşit, aşa cum o vrea şi Dumnezeu.

— Dacă doreşti cumva absurdități, şi eu sunt în stare de ele. Te întreţin, împreună cu cavalerul dumitale. Nici măcar nu eşti silită să locuieşti aici, cu mine. Ei, cum îți place? Aici voiai să ajungi, iubito?

Tăcere profundă.

— Căci mişună împrejurul acestei chestiuni gânduri minunate, o ştiu şi eu. De ce n-ar putea să simtă sau să gândească o femeie tot ce doreşte? N-am dreptate? O femeie minunată? Ce-are a face cu asta un alt bărbat, fie chiar soțul ei? Numai pentru că o întreține? Ce concepție meschină, nu-i aşa? Putem merge însă şi mai departe, dacă doreşti. Dragoste cu sila nu se face, asta se ştie. Îmi pot şi eu da seama de atâta lucru. Sau este, sau nu este în inima cuiva, aşa ne învață şi filosofia. Iar dacă în inima dumitale nu este nicio înclinație pentru mine, să mi-o spui. Pentru că atunci îți las calea liberă.

Până şi asta am spus-o. Fie ce-o fi. Căci trebuie să rezolv odată şi-odată această problemă.

— Sau plec eu, odată ce şi eu pot pleca, întocmai ca odinioară, de acasă.

Nici măcar n-a tresărit prin întuneric.

— Cât priveşte tânărul acela, e un derbedeu, draga mea, aşa să ştii – am trecut calm la subiect.

I-am relatat totul, că mi-a sugerat să plecăm la Londra. C-ar vrea să scape de ea, şi restul, în întregime.

— Aşa stau lucrurile – am urmat. — Ți le spun ca să fii lămurită. Dumneata nu eşti iubită acolo. Să nu-mi răspunzi nimic. M-am convins eu însumi că nu eşti iubită. Oare, nu ți-e mai bine acolo unde eşti iubită? La asta să te

gândeşti. La urma urmei, n-ai de ce să mori, doar pentru că trăieşti cu cineva care te iubeşte. Să fie ăsta un necaz aşa de mare? De ce n-ai putea să trăieşti, aşadar, cu mine? – am pus din nou întrebarea.

După care n-am mai spus nimic.

— Să n-aprind lumina? – am întrebat-o mai târziu.

— Vai, nu – răspunse ea speriată.

*

Este foarte bine aşa, mi-am spus, încercând să mă conving că mai sunt încă liniştit.

— Nu-i niciun necaz, deocamdată. – Şi fluieram de zor.

Dealtfel, atenţia mea se îndreptase în altă parte. Mă întrebam dacă nu are cumva femeia asta o problemă secretă, despre care n-am aflat, vreo taină? N-o fi jucând oare cărţi? De unde apoi, stările ei de melancolie, poate fiindcă e înglodată eventual în datorii până peste cap şi nu are curajul de a-mi spune, iar eu răstălmăcesc lucrurile?

Pentru că obişnuia să remarce uneori: – N-am bani. Şi că ar mai fi dorit să adauge ceva, se vedea cât de colo.

Pe lângă asta, s-a întâmplat în acea vreme ca ea să mă anunţe că iar i se furaseră trei mii de franci din buzunar. Din nou o istorioară cu pungaşi. Îi pierduse sau i se furaseră, ea credea mai degrabă că i se furaseră. (Variaţiuni.) Îşi scosese undeva mănuşile şi bănuia că, în timp ce şi le scotea, şi aşa mai departe. Totul nu era decât născocire. Ia să cercetăm şi de astă dată care este adevărul.

Nu atât din cauza sumei, însă pe ce-o fi cheltuind ea banii? Căci cheltuia cu nemiluita. Cel puţin faţă de posibilităţile mele. Cheltuia cu neobrăzare.

Adevărat că începuse să-mi spună ceva despre nişte rate, o ascultam doar cu jumătate de ureche cum o potcovesc voiajorii comerciali cu de toate, în timp ce gătea şi păzea cratiţele, aceştia îi stăteau pe cap şi nu era chip să scape de ei. Îmi aduc aminte că pomenise ceva de contul pe

care îl avea de pe urma cărților cumpărate, cică ar fi avut cu el de furcă.

Ia să-i vedem cărțile! Adică, mai întâi să vorbim despre cărțile ei, ar fi şi timpul. Nevastă-mea era o femeie cultă, o persoană distinsă, iubea nemărginit literatura şi filosofia, ba chiar şi chestiile metafizice, cu puțină cochetărie, fireşte, odată ce nu credea în ele, dar le gustase totuşi. Cumpărase pe vremea aceea de toate, opere vechi şi rare, reviste, naiba ştie la ce bun. Odată ce sunt pe lume şi biblioteci de împrumut. Ei, însă, nu-i plăceau cărțile trecute prin alte mâini, era năzuroasă. Am lăsat-o în pace şi nu m-am amestecat.

Căci nu luam parte la lecturile ei, şi nici nu se putea. Ca să citeşti este nevoie de tot sufletul, or eu nu aveam nici calmul şi nici timpul necesare pentru această îndeletnicire. Cel mult dacă mă uitam la titlul câte unei cărți.

— Ce fel de cărți sunt astea? – o luam uneori peste picior, în maniera celor inculți, care vor să-şi demonstreze superioritatea tocmai pe tărâmul unde nu se pricep defel. Fiindcă erau între ele de astea: „Despre sentimente”: sau: „Istoria gândirii” şi altele asemănătoare. Căci o pasiona nemaipomenit psihologia.

— Ce fel de cărți sunt astea? – făceam eu în câte o zi, prefăcându-mă şi mai ignorant. — Spune-mi sincer, te interesează ele cu adevărat?

— Cum să nu mă intereseze – răspundea ea. — Mă interesează nespus. M-au interesat întotdeauna granițele limită ale naturii. — Mai zi ceva dacă poți!

Ce să fi făcut? I-am aşezat deci cărțile în raft. Din ziua aceea nici n-am mai vorbit altfel unul cu altul. Dacă o întrebam ce citeşte, răspundea:

— Lucruri superioare.

— De ce citeşti întotdeauna lucruri superioare?

— Pentru că am înclinație pentru ele.

— Pentru câte altele nu ai înclinații, făptură stranie?

— Asta n-ai s-o afli. Doar n-am să-ți leg toate de nas! Ştii, dealtfel, destule despre mine.

Şi tot aşa. Adică nici măcar în asemenea lucruri nu-mi era permis să mă orientez. Aşadar, cea mai bună parte a vieții ei se pierdea în ceață.

Toate acestea sunt dealtfel fără prea mare importanță. Le pomenesc doar spre a putea pune şi eu întrebarea: în ce fel se potriveşte minciuna cu aceste lucruri superioare? Incertitudinea şi manevrele suspecte că i s-ar fi furat trei mii de franci, în timp ce-şi scotea mănuşile, cu „Educația sufletului" şi „Teoria conştiinței"? Dealtfel, mințea de-nghețau apele, fără nicio sfială, şi permanent.

Dacă spunea că merge undeva, nu acolo se ducea, când spunea că nu are țigări, cu siguranță că avea. De neînțeles. Fiindcă ce rost au în acest caz tertipurile? Ba chiar că ea ar fi, probabil, fiica unui maior turc – până şi asta a fost în stare s-o pretindă într-o zi, în fața mea.

— Ce-ai spus? Cine eşti dumneata? – am întrebat-o.

O văd tolănită pe sofa, cu ochii pierduți în gol. Probabil că visa cu ochii deschişi, or asta îmi era cu totul străin şi-mi mai este şi azi încă. Odată ce avea în sânge romantismul sau cum să-l numesc? Să fie asta copilărie?

Abia acum îmi dau seama că s-ar fi cuvenit să vorbesc şi despre asta, încă din capitolul precedent. Odată ce era, oricum, ciudat că nu răspundea nimic la cele mai arzătoare întrebări ale vieții – nicio iotă. Iar eu o lăsam. De ce o lăsam? Fiindcă tot nu i-am dat niciodată crezare sau, cel puțin, nu în întregime. Căci niciodată nu izbutisem să mă debarasez de senzația unei oarecari prefăcătorii teatrale, tocmai de asta, din pricina fanteziilor ei. Refuzam să cred până şi ceea ce vedeam cu ochii mei, căci dacă şi asta nu este decât joacă şi simplă închipuire, anume că ea a avut de gând să înghită ceva atunci când se cufunda în tăcere: dacă vrea doar să mă tortureze, purtându-se ca şi cum nu m-ar iubi sau ar iubi pe un altul, încât nu răspunde la nicio întrebare?

De fapt, ce fel de îndrăzneală să fie asta? Şi ce obrăznicie! Să serveşti din nou acelaşi lucru, o nouă peripeție cu pungaşi, şi ce pricepere denotă, fiindcă, dacă

acelaşi lucru i se mai întâmplă o dată, atunci şi primul caz a fost adevărat.

Atâta doar că n-a fost adevărat nici primul, nici al doilea. Şi mi-am pus în gând să-i dau de capăt, cel puțin celor trei mii de franci. Oare ce se ascunde îndărătul lor? Cărți de joc? Alergări de cai? Până şi cocaina mi-a venit în minte. I-am cercetat, aşadar, înainte de toate, cărțile, cele mai nou sosite, şi toaletele, dacă nu are cumva vreo blană sau rochie de seară, care să depăşească limitele – dar nimic n-a ieşit la iveală. Cât priveşte jocul de cărți, habar n-avea de el, despre acest lucru m-am convins în mai multe rânduri. Tocmai atunci m-am apucat din nou s-o învăț jocul *Trente-et-quarante,* ca şi jocul marinăresc denumit *meine-deine.*

— Ia asta, este al dumitale – îi spuneam, fiindcă era cu gândurile aiurea.

— Da, da – făcea, şi căsca.

Aici, aşadar, nu aveam ce să mai caut, ia să vedem în altă parte. Am intrat într-una din zile în bucătărie, unde gătea o făptură grasă şi binecuvântată, camerista noastră căreia îi spuneam Marie Äubchen. (Aşa îi spuneam, deoarece îndată ce zărea un copil, exclama: „Äubchen, Äubchen", adică bonețică – cuvântul acesta german îl adusese cu ea de pe undeva.) îndată i-am pus întrebarea de rigoare, dar cu metoda inversă celei ce se obişnuieşte în asemenea ocazii.

— Nu-i aşa, Marie, – am spus – că iarna trecută am cheltuit prea mult cu lumina electrică, adineauri am făcut socoteala, cum este cu putință?

— Madame citeşte toată noaptea, este firesc să se consume curent.

— Aşadar, citeşte mereu?

Mereu.

— Şi, oare, stă mereu acasă? – am exclamat. — De ce o laşi, când ți-a fost dată în grijă? De ce n-o trimiți să se distreze, i se ofileşte ca mâine viața, i se isprăveşte tinerețea... – am ocărât-o în orice caz.

Surâsul Mariei era curat şi sincer.

— Iese rar din casă – făcu ea posomorâtă. — Odată ce nu are chef.

— Rar, rar, nici asta n-ar fi prea mare necaz, însă şi atunci, unde se duce? Cel puțin între nişte oameni simpatici, nu cumva ştii, Marie?

Marie îşi umezi degetul la huze, apoi pipăi fierul de călcat.

— Unde se duce? – făcu ea. — Unde? Între nişte nătărăi. – Şi prinse să-i enumere: îi spune uneori că se duce ba aici, ba dincolo, ba la familia Lagrange sau la doamna Pigal… – oare nu-s cu toții nişte nătărăi?

— Cel puțin în comparație cu doamna noastră, odată ce niciunul nu-i de dânsa – remarcă această binecuvântată mulgătoare. Şi continuă să calce vârtos, recăzând în blagoslovita ei blândețe.

— Se înțelege că nu sunt de ea – am confirmat şi eu. — Tocmai ăsta este necazul. Dar la noi? La noi nu vine niciodată nimenea? Femei, societate, petreceri nu se fac niciodată la noi?

— Nu prea, mon colonel, – răspunse fata, care îmi atribuia în mod curent titlul de colonel, în zadar o lămurisem că nu sunt. — La noi vin următorii: Madame Casa, dar foarte rar. (Asta era o olandeză, care se măritase cu un om bogat, dar scăpătase.) Madame Lagrange (o femeie foarte evlavioasă, pe vremea aceea nu aveam încă nicio obiecțiune împotriva ei.) Şi, uneori, domnişoara Sanchi – încheie Marie.

Eram nevoit să recunosc: toate erau, într-adevăr, nişte muieri toante.

— Aşa, aşa, dar bărbați?

Luă îndată o poziție de apărare.

— Cum adică bărbați? – şi astea rostite fără vreun strop de blândețe. Până şi fața i se îmbujorase, ca un măr pârguit, iar privirile i se întunecaseră.

Nu puteam să nu mă mir şi de asta. Oare nu e minunat felul cum îi vrăjeşte nevastă-mea pe toți? Până şi pe fata asta. O fată bătrână, abotnică de dragoste şi invidioasă din

fire, gata cu toate acestea să se arunce în foc de dragul ei. Era indignată de-a binelea, fiindcă mă încumetasem să rostesc noțiunea de bărbați. Şi încă în legătură cu nevastă-mea!

În acest caz sunt, totuşi, nebun de legat?

Şi, pe lângă toate acestea, nu are nicio prietenă adevărată, nu este ciudat? Dar ia să vedem pe îndelete, ce face când, timp de luni întregi, rămâne singură în aceste încăperi şi citeşte despre conştiință? Nu e firesc, aşadar, ca, într-o bună zi, să se pomenească îndrăgostită mortal de primul venit?

Odată ce nimeni şi nimic nu se află în preajma ei, decât acest Dedin.

De ce, oare, evit cuvântul? Nu-mi rămânea altceva decât să cred că până şi partea cea mai mare a banilor mei luase calea către buzunarul lui, şi nu doar cele trei mii de franci. Neavând ăsta niciun unchi – fusese şi asta o născocire a neveste-mi, strânsă cu uşa, odată ce era silită să inventeze de toate, sărăcuța: colea un unchi, aici nişte pungaşi. Nerozii copilăreşti! Căci nu era ea nici vicleană, nici prefăcută, dimpotrivă, era cât se poate de credulă şi uşor de păcălit, pe toți zeii, în ciuda tuturor uneltirilor ei. Acum, încercați să vă închipuiți: o asemenea făptură fragilă, şi turmentată, întâlneşte la familia Pigal sau la alta (unde, cică, un fel de misticism spiritual păstra legătura dintre ei) – dacă într-o asemenea ambianță şi în astfel de împrejurări îl întâlneşte pe vânătorul acela cu pleoapele obosite, care prinde să-i turuie ceasuri în şir, vorbeşte, explică, îi umple capul de cărți, ba poate că o mai amăgeşte până şi cu cariera de actriță – nu e firesc, aşadar, ca sacourile în carouri, pelerinele largi şi pălărioarele fudule să fie cumpărate din banii acestei nefericite?

În curând, însă, totul dispăru, toată această mâhnire se evaporă din inima mea. Pentru că nevastă-mea se însănătoşi. Într-o dimineață se trezi bine dispusă, de parcă cineva i-ar fi luat cu mâna toată supărarea, ca şi cum din nou ar fi învățat să râdă. Să se fi vindecat de dragostea ei

cu adevărat? Sau să fi avut efect asupra ei faptul că fusese abandonată, pentru că avusesem dreptate, tânărul fante îşi pierduse urma…

Ei, vezi – aş fi avut cheful să-i spun iar –, tot eu sunt cel ce rămân neclintit lângă tine, nu? Orice s-ar întâmpla. – Ba, m-am amăgit până şi cu aceea că are să-şi dea singură seama, fiindcă unde mai e un altul care să se ocupe de ea cât mă opup eu? Care să-i consacre viața toată, odată ce aproape nimic nu mă mai interesează pe pământ.

Au urmat, într-adevăr, zile frumoase după asta. Zile semănând cu lumina sleită a soarelui, însă frumoase. De fapt, ele au fost săptămânile noastre de miere, odată ce au fost mai frumoase chiar decât cele petrecute în Granada. Umblam în oraş după cumpărături. Asta a fost înainte de toate.

Deoarece ştiam ce mult îi place să facă cumpărături, am lăsat-o să risipească banii. Şi ce emoționată era. Aproape să înnebunească de dorință.

Voia să ştie dacă îi dau voie încă şi asta sau ba? îşi dă ea seama că, de fapt, nu puteam cheltui prea mult, dar totuşi… – Era vorbă, de exemplu, de o mapă de birou din piele de şarpe. I se scurgeau ochii după ea.

— Este, oricum, frumoasă o astfel de mapă – am spus eu.

— De ce? Îți place chiar atât de mult?

— Mie? îmi place nespus. Pe asta dealtfel o vreau eu – am adăugat şiret.

— Atunci, asta acum pentru tine, bine? – îi veni în minte noua formulă.

— Prea bine – am zis eu.

Şi nu neg că până şi inima îmi râdea. Căci fusese cândva o copilă săracă, nici azi nu prea ştiu cum izbutise să se ridice de la starea de țărancă la rangul de învățătoare. N-avusese niciodată nimic. Fusese atât de săracă, încât şi azi îi mai scăpărau ochii de îndată ce zărea bomboane verzi.

Îi cumpăram de câte ori puteam, întotdeauna din cele în culori cât mai vii, roşu şi verde-aprins.

— Priveşte, ochii drăcuşorilor! îi spuneam.

În zadar se maturizase, odată ce tot se mai uita în sac. Şi păstra, de asemenea, ceva în zâmbet din vrăjile de odinioară. Cum să nu fi păstrat, ştiam doar bine. Odată ce nu uitase visele copilăriei.

De ce nu s-ar fi topit după lucrurile fine? — Nu-i aşa că-i frumoasă? – mă întreba însufleţită încă şi acasă. — Nu-i aşa că-i frumoasă? (Era vorba de mapa de scris.)

— Fireşte că-i frumoasă – făceam eu. Apoi adăugam: — Nu e ciudat? Spui la început: eşti frumoasă, apoi spui: te iubesc... – îşi dădu îndată seama de unde bate vântuî.

— Un bărbat nu trebuie să fie frumos – răspunse ea mânioasă.

Ba trebuie – am contrazis-o. Şi am mângâiat-o pe faţă.

Pe urmă am învăţat-o să mănânce, fiindcă nu prea avea poftă. Prin magazine – gogoşi fierbinţi, prin bufete – raci minusculi, peştişori, până şi în brutării o duceam, de dragul mirosului pâinii calde, ba chiar şi-n bucătăriile populare uneori, întotdeauna îmi plăcuseră, – Fiindcă e păcat să faci prea multe mofturi – i-am explicat – căci cine poate să ştie unde se va simţi bine?

— Uită-te puţin colea – am strigat într-o ocazie – ce găluşcă duce ăsta la gură... – Şi am arătat cu mâna înspre uriaşul om albastru de pe firma unei taverne periferice, care se holba cu gura căscată către găluşca ce plutea în faţa lui, încremenită în aer, unde avea să tot plutească în vecii vecilor. — Oare nu-i nefericit unul ca el? – am strigat din nou, – Găluşca i se află în faţă, dar n-o poate ajunge niciodată!

— Oh – clătină şi ea din cap. — Ce rău e să fii firmă! – zise cu melancolie. — Vai, vino să intrăm repede – mă lua ea deodată de braţ. — Sunt lihnită de foame.

Am intrat. Părea să fie cârciuma unor muncitori străini.

Am mâncat burtă cu sos de lămâie şi se înţelege, găluşte, de asemenea din belşug, împreună cu altele multe, toate specialităţi. A fost minunat. Şi un vin acrişor pe deasupra, încât ieşeau flăcări din ochii ei.

— Vezi? – i-am spus eu. — Oare nu e şi asta din cale-afară de minunat? Nu ne costă nici zece franci, însă inima aproape că ți se încălzeşte şi ea.

Într-adevăr, datorită mulțimii aceleia de mâncăruri sănătoase, parcă ar fi coborât asupra ei un duh. Era amețită, era dulce, în asemenea ocazii e nespus de fermecătoare. Îşi culca obrăjorul în palma mea, şi îl lăsa acolo timp îndelungat. Se odihnea buimăcită pe mâna mea, cu ochii strălucitori, şi de acolo clipea în sus, către mine. Îmi şi săruta uşor palma.

Adevărat în schimb că, mai târziu, în timp ce băutura îşi făcea tot mai mult efectul, nu se putu stăpâni să nu schimbe totuşi o privire abia perceptibilă cu un muncitor zvelt, înalt şi tânăr, când acesta prinse să-şi dezmorțească membrele şi aruncă o ocheadă în direcția noastră. În această privință, aşadar, n-avea nimic de învățat, era suficient de dezinvoltă în privința plăcerilor vieții. Da. Însă ce puteam eu să fac? Nu puteam să fac nimic.

După care, ochii ce începuseră să i se întunece străluciră şi mai viu.

*

Şi aşa mai departe. Umblam prin împrejurimi, hoinăream în neştire. Coboram în locuri necunoscute. Începuse să se desprimăvăreze de-a binelea, repede şi minunat, iar Franța şi nevastă-mea au fost întotdeauna minunate primăvara.

Parcă nişte raze de soare i s-ar fi lăsat pe ochii ei de câte ori poposea în vreo grădină, cu pălăria ei provocătoare, cu umbreluța ei uşoară, iar rochia-i înspumată era acoperită toată de ducații soarelui, ba mai şi râdea de mine. Întotdeauna de mine.

— Cât eşti de neîndemânatic, cât eşti de neîndemânatic! – râdea când i-am oferit un buchet de trandafiri. — Cum este cu putință să ții cu atâta neîndemânare nişte flori? – Le strânse la piept cu atâta gingăşie, ca şi cum ar fi fost

propriii săi copii.

— Se înțelege – am zis eu –, matale ți-e uşor, însă ce sunt eu de vină că sunt o matahală atât de slută, încât nu mi se potrivesc în mână nici trandafirii, nici vreun alt lucru mai delicat, cel mult ceapa roşie sau copita vacii…

Încercam să născocesc ceva care s-o amuze, dar nu se amuza. Mă privi cu teamă. Ca una care mi-ar vrea binele şi poate cunoaşte chiar calea, însă nu îndrăzneşte să vorbească deschis. În cele din urmă spuse:

— Şi ce pot eu să fac că sunt atât de rea? – făcu ea încetişor, iar în ochi i se iviră lacrimi.

În ce mă priveşte, nu plâng niciodată, n-am fost crescut astfel (nu prea ştiu ce diavol împielițat le-a interzis bărbaților să plângă) –, însă când am auzit astea, Dumnezeu ştie ce m-a apucat?! A fost un acces de neînțeles, nici azi nu-mi pot da seama. M-a copleşit cu o putere sălbatică, de parcă ar fi voit să-mi smulgă inima din piept. Mă şi sfiesc s-o povestesc. M-au podidit lacrimile.

Se afla acolo un gard de scânduri, dincolo de ea se vedeau nişte cotețe şi, mi-aduc precis aminte, grohăiau în ele porcii. Cu cât ei grohăiau mai tare, cu atât plângeam eu mai amar. Acest accident mi s-a întâmplat pe o potecă îngustă, denivelată, năpădită de iarbă.

Nevastă-mea stătea pe potecă şi nu scotea o vorbă. Cred că plângea înfundat şi ea, cred asta fiindcă, atunci când m-am sculat de jos, trandafirii zăceau în iarbă, iar batista ei era udă leoarcă. O mai frământa în mâna şi o strângea de buzele-i mute.

— Nu plânge, Jacques, – spuse ea într-un târziu.

Suspina. De astă dată, aşadar, nu mai râsese de mine. Ceea ce a fost de asemenea o diferență nemărginită pentru inima mea.

*

În aceeaşi perioadă de moliciune a mea a venit surpriza: am întâlnit-o, într-o seară, pe Miss Borton. (S-o numim

aşa, odată ce adevăratul ei nume nu-l pot destăinui: este domnişoara aceea de pe vapor, care, în noaptea incendiului, m-a îmbrăţişat în cele mai smintite clipe, declarând că mă adoră.) Coboram dinspre Operă, fusesem să vedem programul, mă gândeam să ne ducem o dată şi la un spectacol – iar ea venea din direcţia opusă, urca treptele Operei, în plină lumină, şi trebuie să spun că era de-a dreptul superbă. Am recunoscut-o îndată. Ba mai mult, văzusem undeva un vechi tablou, pe mărunta Fecioară Maria, Fecioara-copilă, urcând treptele unei biserici, dar cu câtă trufie şi graţie – drept să spun, de tabloul acela îmi amintea domnişoara. Căci era toată numai tinereţe şi abur. Purta o rochie de voal verzuie, cu o stea mare pe piept şi o pălărie cu boruri largi pe cap, panglicată şi unduitoare, care se clătina în cadenţa paşilor ei, de parc-ar fi voit să-i exprime singurătatea vagabondă şi melodioasă. Când mă zări, abia izbuti să vorbească de uimită ce era.

— Căpitane, – făcu ea, cu privirile rătăcite, furată parcă de-un vis încărcat de lumină electrică – căpitane, dumneata la Paris?

Nu ştiam ce să-i răspund fiindcă, după cele întâmplate, nu mă aşteptam ca ea să mai dorească să stea de vorbă cu mine…

— Ce mai faci? – am întrebat-o în încurcătura mea.

M-am interesat dacă s-a recreat după cele petrecute şi altele tot atât de stupide.

Ea şi-a înfrânt însă tulburarea. S-a regăsit îndată. Cum să nu se simtă cum nu se poate mai bine odată ce ne întâlneşte, nu se duce acum la Operă, voia doar un bilet pentru mâine-seară, dar mai poate întârzia – într-un cuvânt, i se dezlegase de-a binelea limba. Uitasem aproape s-o prezint nevestei mele.

Ea s-a apropiat însă de noi şi, aţintindu-şi cu o desăvârşită siguranţă jăratecul privirilor asupra măruntei fiinţe de lângă mine, o agrăi astfel:

— Sunteţi soţia căpitanului, nu-i aşa, *madame?* – şi încă pe franţuzeşte.

Era atât de fermecătoare, încât Lizzy, care fusese întotdeauna o mare admiratoare a tot ce e frumos, se pierdu aproape în admirația ei. Avea şi de astă dată flori în mână, tot un buchet de trandafiri, pe care i l-a dăruit întreg.

— Sunt ale dumitale, ființă adorabilă, – i-a spus.

S-au împrietenit îndată. S-au sărutat (ceea ce de la *missa* englezoaică un gest atât de spontan, nici azi nu înțeleg cum a fost cu putință), apoi s-au luat de braț şi, fără să le mai pese de mine, au pornit-o în direcția Avenue de l'Opera. M-am luat mulțumit pe urmele lor.

— Ah, Jacques. Jacques! – exclamă după un oarecare timp nevastă-mea. — Unde eşti, Jacques? Ştii, oare, că *miss* Borton te adoră? – strigă ea în auzul trecătorilor, râzând fericită.

— Vai, ce vorbeşti? – s-a întunecat domnişoara.

— Sunt de-a dreptul mândră de tine – a adăugat nevastă-mea.

Am încercat, bineînțeles, să zâmbesc.

— Dealtminteri, de ce să n-o spun, odată ce este adevărat – se hotărî, ulterior, *miss* Borton, râzând şi ea, ba luând-o din nou de braț.

— Nu e în-cântătoare? – vru să ştie nevastă-mea.

— E încântătoare, în adevăr – i-am răspuns.

Mă încurcasem, pasămite, într-o situație destul de stupidă. Fiindcă ce să mă fac eu cu această glorie? Nevastă-mea trepida toată de plăceri viclene.

— *Miss* Borton mă invidiază – mi-a şoptit, de pildă; de îndată ce-am luat o trăsură de piață, spre a petrece seara împreună.

Să i se fi părut chiar aşa de ciudat faptul că pot avea astfel de succese? Sau o încânta chiar situația aceasta?

— Nu face nimic – mi-am spus. — Cel puțin aude şi de astea. Las' să audă cât sunt de adulat, şi încă de o astfel de delicată floare irlandeză.

Căci, trebuie ştiut că despre aventura mea cu *miss* Borton nu pomenisem nimic în fața ei. Cu atât mai

desăvârşită trebuie să fi fost surpriza. Odată ce domnişoara se pare că i-a povestit îndată totul, nu numai incendiul, ci şi celelalte incendii, după obiceiul firilor autoironice de a destăinui totul, căci au mai şuşotit mult timp împreună, chiar şi după cină, în timp ce eu discutam cu doi înalți funcționari, la o masă vecină, despre unele chestiuni ce mă priveau. (Îi întâlnisem întâmplător într-un local cu numele de Croissant, unde cinam.)

Că nevastă-mea fusese impresionată de cele aflate; mi-am putut da seama încă de acolo, din diferite detalii. Acasă, apoi, efectul acesta a luat forme cu totul neobişnuite.

Rămase până târziu lângă mine, în noaptea aceea, ascultând cu răbdare pronosticurile mele în afaceri. Începusem să-i explic situația mea: discuțiile purtate cu cei doi înalți funcționari şi altele, amintind fireşte şi posibilitatea serviciului la salvamar. Iar ea, culcându-şi capul încârlionțat pe pumnii mărunți, şi-a încrețit până şi fruntea, atâta silință îşi dădea ca să mă urmărească atentă... Într-adevăr, rostea de zor: da, da, o interesează nespus chestiunea, dar sufletul ei rătăcea cu toate acestea aiurea, asta se simțea cât de colo. Deodată apoi s-a înălțat din adâncuri, şi până şi fața i s-a înseninat, de parcă abia atunci şi-ar fi dat seama de ceva.

— Iartă-mă, Jacques, mă gândesc la ceva şi trebuie să-ți spun pe loc gândul meu.

Am surâs. Doar *nu* şi-o fi frământând mintea cu afacerile?

— Voi fi însă sinceră – a continuat ea – aşa cum se cuvine. Şi aşa cum eşti şi matale. Pentru că oricât ți-ar fi de sucită mintea, ai inima deschisă...

Am surâs iar.

— Dacă o ținem în acest fel, cu vremea ai să izbuteşti să mă şi cunoşti. Dar, ia s-auzim, ce voiai să-mi spui...

— Păi – începe ea.

— Curaj – fac eu.

— Ce bucurie afli în mine? – mă priveşte cu un aer de

tristețe în ochi.

— O grămadă de bucurii – i-am răspuns pe loc. – Nu mă crezi? O mulțime de bucurii, zău aşa.

În sinea mea îmi spuneam: Ei, vezi, iată efectul! Efectul ivirii englezoaicei.

— Încep, treptat, să şi îmbătrânesc – spunea ea, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi. Apoi cuvintele izbucniră dintr-însa. — Ce folos ai de pe urma mea? – începe ea să se răzvrătească. — Fata aceea e atât de fermecătoare! De ce nu te căsătoreşti cu ea, Jacques?

Încă tot mai surâdeam. Am întors spre glumă conversația.

— Şi dumneata? Oare nu-mi eşti soție?

— Naiba să mă ia – răspunde ea cu mânie.

Până aici, mai treacă-meargă. Odată ce mă puteam aştepta la ceva după cele întâmplate. Mă bucuram chiar că acesta era rezultatul. Când o femeie e aşa de amărâtă din pricina apariției uneia mai tinerele, aşa ceva nu poate decât să-ți facă plăcere.

Nici n-am făcut aşadar eforturi prea mari, şi poate că asta a fost greşeala. Eram degajat, nu îndestul de convingător. Am lăsat-o să se perpelească în îndoielile ei.

— Ei, ei – i-am spus cu un uşor aer de superioritate – ce vrei de la copila aceea? – Şi altele de acelaşi fel. Că-i curată prostie, odată ce fetişcanele necoapte, de felul ei, nicicând nu m-au interesat. Ceea ce nu era chiar adevărat.

În acest timp, am încercat s-o îmbrățişez. La care, însă, ea s-a făcut foc şi pară.

Să nu m-ating de ea, ce-mi trece prin minte?

— Nu, nu, nicidecum – face ea cu amărăciune şi, totodată, obrajii i se aprind. — Nu vreau, pricepi? Nu vreau să mă săruți. Ai înțeles oare? De-acum înainte, niciodată!

— Ce vorbeşti? – m-am minunat eu. — Ascultă, Lizzy, fii rezonabilă, eu n-am nimic de-a face cu fata aceea.

— Face, face, oh, Doamne – răspunde. — Nu sunt geloasă.

De astă dată țipa aproape. Iar ochii i se urâțiseră şi ei

într-o clipă, încă nu-i văzusem astfel. Ca ai fiinţelor în a căror inimă s-a adunat mult venin de-a lungul anilor.

— Ce te-a apucat? – o mai întreb.

— Ce să mă fi apucat, Doamne sfinte! Nimic. Găsesc doar cam ciudată viaţa asta – remarcă ea aproape cântând.

După care urmară clipe de care mai tremur şi azi, în timp ce le aştern pe hârtie.

— Păi, asta-i rebeliune în toată puterea cuvântului – m-am gândit. Am încercat cu toate acestea să zâmbesc. Să mai zâmbesc.

— Matale eşti convins că eu nu te iubesc, dar cu toate acestea ţii la mine, cum vine asta? – mă întreabă ea pe un ton amar. — Oh, nu pot pricepe, ajută-mă, te implor: eşti atât de modest sau eşti atât de crud? Încât să nu-ţi pese defel de mine? Asta e de-a dreptul revoltător – strigă ea către mine. — Ce fel de sânge ai? Sau nici n-ai sânge în vine?

— Tii, drăcie! – la asta am ridicat, în sfârşit, capul.

— Poftim – mi-am spus –, adică tăcerea mea este răstălmăcită. Să-i arăt cum mi-e sângele?

Am prins deci iar să vorbesc, şi numai Dumnezeu ştie câte n-au ţâşnit din mine. Căci asemenea clipe nu prea pot fi evocate cu precizie.

— De ce trăiesc cu dumneata? pentru asta nu găsesc nicio explicaţie – cu fraza asta am început. A fost rostită şi ea încă domol. — Acest lucru nu poate fi nici înţeles, nici explicat, nu ştiu nici eu de ce-oi mai fi aici, nici chiar dacă îmi sparg capul ăsta îndărătnic şi nerod…

— Nu-mi strânge aşa de tare mâna – scoase nevastă-mea un ţipăt.

Abia atunci mi-am dat seama că-i apucasem mâna… deh, gâfâiam puternic de pe atunci încă, gata să mă lovească damblaua.

— Nu există explicaţie nici pentru suferinţă, nici pentru umilinţă, socoteşte-te aşadar onorată, iat-o pe fata asta care mă iubeşte…

— Păi asta spuneam şi eu – încearcă ea din nou.

— Nu spune nimic, un cuvânt să nu răspunzi – gâfâiam izbind, deocamdată, cu pumnul în speteaza unui fotoliu. — Îți închipui cumva că nu m-am gândit, încă acolo pe vapor, că ar fi timpul ca, în sfârşit, să te părăsesc?

— Ei vezi – răspunde ea ca înainte. Mult mai potolit însă, căci se pare că se speriase, totuşi, puțin.

— Fiindcă şi în acest cap nerod al meu mai mijeşte din când în când câte ceva… Doar presupui măcar atât despre mine, dragă?

Era deja foarte palidă, iar mâna îi tremura. Ridică o ceaşcă, dar o şi lăsă îndată din mână. Pare-se că ochii mei aveau asupra ei un efect malefic. Nu face nimic – mi-am spus –, căci de astă dată am s-o perpelesc, nu-i dau drumul – a sosit timpul să privim nițel lucrurile în față.

— Ştii ce? Dacă vrei să divorțezi, n-am nimic de obiectat, nici împotriva acestei hotărâri… – De astă dată am încetat să mai gonesc prin cameră, deoarece îmi bătea tare inima – odată ce n-am de gând nici să te țin în robie, nici să-ți pun cătuşe pe suflet… — M-am aşezat de astă dată aproape de ea, – Gândeşte-te însă bine, iată sfatul meu, fiindcă nici eu nu sunt capabil să calculez totul cu precizie. Şi chiar dacă am divorța… Ei, să faci bine să m-asculți. — Am avut odată un cantaragiu, om iscusit şi de ispravă, care se ocupa şi de tocmirea hamalilor, la englezi el se numeşte *stevedore*, urca destul de des pe vasul meu, şi, ca om de încredere, îl luam cu mine de la un port la altul – pe omul ăsta l-a înşelat într-o bună zi nevasta, destul de urât, mai bine zis a aflat că-l înşală – am încheiat prima parte, după care am făcut o pauză, deoarece mi-am răsucit o țigară.

— Cum o fi răbdat asta cantaragiul, despre acest lucru nu ştiu nimic, ajunge doar că, într-o bună zi, a părăsit-o, rupând orice relații cu dânsa. Însă nici asta n-a folosit la ceva. Era dealtminteri, o fire agitată, celor ce fac parte din categoria nefericiților nimic nu le foloseşte – aşa că deveni şi mai agitat. Până când şi-a luat într-o zi inima în dinți şi s-a întors acasă. Acolo a acceptat să mai primească din mâna nevestei sale o ceaşcă de ceai, dar îndată apoi a şi

sugrumat-o.

Aici am făcut din nou pauză.

— De ce-mi spui mie asta? – făcu ea pe un ton mult mai potolit. — Să fie oare o parabolă?

— Să presupunem că-i o parabolă sau orice altceva – i-am răspuns.

O, mă aflam atunci într-o stare că mi se rupea inima aproape. De nimic nu-mi mai păsa. Mintea mi se întunecase, tâmplele îmi zvâcneau – în timp ce simțeam că o clipă nu mă slăbeşte din ochi, privindu-mă țintă –, îşi supraveghea atentă fiecare gest, şi bine făcea. Fiindcă sunt în stare să-mi închipui că scapă o vorbă necugetată, la care eu mă apuc să distrug apartamentul cu ea cu tot, însă şi pe mine. Iată de ce nu mi-e permis să ajung până la limită, până la ultimele cuvinte. Deoarece îmi cunosc firea.

— Poate că e o parabolă – am repetat răguşit –, ia-o cum doreşti. Un lucru este sigur: că aşa ceva n-are nici un sens, căci de ce ai strânge de gât o femeie? Doar şi ea este o făptură omenească, are şi ea nevoie de aer – îşi spune omul. Cu toate acestea, o face. Or, aşa ceva înseamnă să te amesteci prea de tot în marea ordine a universului, ştim toate acestea, şi el o ştia – iar dacă a făcut-o, ce folos a avut, nu-i aşa? A suferit şi pe mai departe, la fel l-a mistuit dorul de nevastă-sa... I-am şi spus ulterior: – Ai fost un măgar fără pereche, Peter Kilian, fiindcă aşa îl chema... Pe vremea aceea totul se isprăvise, nu mai era nici cantaragiu, muncea în doc, unde nimeni nu te întreabă dac-ai omorât pe cineva. La care Peter Kilian mi-a răspuns: – Zilele pe care le-am petrecut în închisoare au fost zile binecuvântate, căpitane... – Adăugă apoi: – Şi azi aş proceda la fel, aşa zău – şi râse. — Căci se întâmplă ca nimic să nu mai ajute, încât degeaba ai dumneata minte, odată ce lucrul acesta nu-l poate înțelege decât cel care a încercat el însuşi. – Într-un târziu, s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit la ureche: – Am fost un nătărău când m-am despărțit de ea, aşa să ştii, aici începe totul. — Ei vezi – i-am răspuns atunci acelui afurisit de ticălos... Atât a fost

povestea mea. Pe toți zeii, era cât pe-aci să mi se rupă inima, gata să mă prăbuşesc de congestionat ce eram. Fiindcă îmi iubeam nevasta, lucrul acesta îmi era atunci cât se poate de clar. Iar această nevastă a mea şedea acolo, abia la câțiva paşi de mine, şi tremura. Eu eram în stare să plâng, atât de milă îmi era de dânsa.

După care am mai străbătut de câteva ori camera în lung şi-n lat.

*

În agenda mea de asemenea stă scris că am procedat bine, foarte bine chiar, odată ce venise vremea s-o scutur puțin – şi aşa mai departe. Tâmpenii! De parcă s-ar fi putut proceda cum se cuvine.

În agendă se găsesc şi nişte amenințări. Că m-am săturat de slujba de cavaler onorific, odată ce s-a umplut paharul. Până fusese bolnavă, mai treacă-meargă. Adică nici bolnavă să nu mai fie – îmi notasem –, în casa mea să binevoiască să nu bolească din pricina unei alte iubiri, în caz contrar, o gonesc din casă.

Căci nu eu port vina pentru asta. Fiindcă aşa sunt eu. Ea e îndrăgostită, iar eu o gonesc din casă.

Îmi mai aduc şi azi aminte cum fierbeam de mânie, chiar după asta. Se pare că-mi era ruşine. Am făcut toată noaptea însemnări.

Despre cât este de uşor să nu fii gelos, cât este de uşor să-i faci vânt lui Ridolfi cât timp nu iubeşti. Acum, însă, lucrurile se schimbaseră, deoarece de astă dată îmi iubeam nevasta.

Să hotărască de astă dată ea asupra intențiilor pe care le are sau ce are de gând să facă. Căci, cu acea convorbire dintre noi, aşezasem soarta noastră în mâinile ei.

Acum ea are cuvântul.

Fusese până atunci într-o situație mult prea confortabilă. Nu făcea decât să critice, de câte ori ceva nu-i era pe plac, să strâmbe din nas. Ei bine, dacă nu-i

mulțumită, să treacă la fapte, aceasta era sentința ce-o rostisem asupra ei.

Şi pe asta, o notasem.

Iar dimineața am plecat de-acasă şi nu m-am mai întors toată ziua. Ceea ce mi s-a părut surprinzător a fost că, deşi m-am înapoiat doar seara târziu, ea mă aştepta cât se poate de smerită, cu cina pregătită, Mai mult chiar: mi-a prăjit singură pâinea, ceea ce era cu totul extraordinar, aşa ceva nu mai pomenisem. După cină s-a apropiat de mine.

— Nea Croc-Croc, – făcu ea – mai departe monsieur Houîné, ascultă. (Mi se adresa cu numele a două persoane, ceea ce era de asemenea deosebit de bizar.) – Să-ți spun ceva? – întreabă ea cu smerenie.

— Spune-mi ceva.

— Atunci să-ți spun. Anume, că eşti un mare măgar – ei, e bine aşa? Şi-ți mai spun să nu fii supărat.

Ajunsă aici, mi-a atins cu un deget jiletca, aşa cum obişnuia. La care eu mi-am spus, şi de astă dată, că toate sunt cum nu se poate mai la locul lor.

*

Despre noi, olandezii, se spune că am fi constructori iscusiți, dar că nici vorbă să fim în stare a face ordine în propria noastră viață. Căci suntem năclăiți în nişte sisteme, nu înțeleg nici azi care o fi cauza. De exemplu: cum se cuvine să şadă un băiat de treabă la masă, de ce şi cum nu are voie să scoată neîntrebat vreun cuvânt, pe de altă parte, cum se cuvine să încline capul, de îndată ce stăpânul casei îşi exprimă dorința de a bea, ridicându-şi berea spre cer. Aşa suntem noi.

Doamne, ce popor de trăsniți mai suntem! Se înțelege că avem de furcă şi cu sacra viață de familie, ca şi cu fecioria fetelor noastre durdulii. În schimb, nu ştim să râdem. Şi asta e esențialul. În timp ce francezii ştiu. Ca un pârâu rece, când îl străluminează soarele, aşa de crud şi de fericit se pricep să râdă.

Despre asta aş vrea acum să vorbesc.

Despre faptul că suntem lipsiți de bucurie. Fără culoare şi posomorâți. Popor bine intenționat, însă aspru. Aşadar, şi nefericit.

Căci poate să aibă sare şi piper sau orice urmă de bună dispoziție cel care caută pretutindeni doar logica şi împlinirea datoriei, într-un cuvânt cel care se străduieşte să înțeleagă lumea cu mintea? Urzeala aceasta haotică şi amețitoare?

Cel care, în consecință, este în fiecare moment al său consecvent?

— De ce să mă lipsesc eu de sfântul duh? – mă întrebase ea nu prea demult, când nu-mi intrase defel în cap că vrea să se ducă la biserică.

Adevărat că era zi de sărbătoare, dar ea să se ducă la biserică? Ea, care nu credea în nimic şi îi trata pe cucernici cu un dispreț perfid. (Avea o prietenă cu numele de Lagrange, de exemplu pe ea.)

— De ce eşti aşa de surprins? – îmi răspunde. — Căci prost trebuie să fii să-ți pui în gând să nu te mai smereşti niciodată.

Iată despre ce intenționez să vorbesc. Odată ce sunt gata să-mi pun capul că era şi fidelă, uneori părea că are sufletul plin de fidelitate. În afară de asta, mă şi înşela. Se întâmplă ca tocmai oamenii care caută în zadar să scape de firea îndărătnică a neamului lor să fie mai covârşiți de aşa ceva. De această viclenie. De această duplicitate. Încât îți vine să ameţeşti, nu alta.

De la una ca ea mă aşteptam eu la statornicie sau la ceva asemănător? Când, de fapt, admiram la ea îndeosebi, cu ură şi invidie totodată, cu jind şi totuşi plin de deznădejde, uşurința, da, acest joc echivoc, jocul de-a v-ați ascunselea, pe care îl juca cu oricine pe lumea aceasta. De asemenea şi râsul.

Cum mai ştia să râdă! De o nimica toată, de orice. Se bălăcea în râs, ca pruncii în scăldătoarea lor.

Eu, însă, nici să râd nu mai sunt în stare – îmi notasem

pe vremea aceea. Este aşadar de mirare că, în ciuda amărăciunii şi propriului meu suflet, îmi spuneam uneori: – Dar dacă are dreptate? Poate că în acest fel se cuvine să trăieşti, odată ce până şi viaţa astfel ne-o pretinde? Aici voiam să ajung, fiindcă şi asta se află însemnat în carnetul meu de atunci. Deşi cu un singur cuvânt doar. Nimeni n-ar înţelege nimic, dacă i-ar cădea în mână, ce anume însemna acest cuvânt simplu şi solitar, că are dreptate.

Eu, însă, înţeleg cât se poate de bine. M-a costat mult. Dar abia acum îl înţeleg cu adevărat.

*

Şi cu asta să punem punct la sfârşitul acestui capitol al vieţii mele, căci urmează după el o perioadă nouă. O perioadă suspectă. Şi nu doar pentru că a fost atât de dulce…

O perioadă buimăcitoare.

Era o taină ce anume dorea de la mine nevastă-mea. Deoarece a fost la noi o mare pace, începând din ziua aceea, timp îndelungat. Nu mai iscodeam nici eu urzeala şi cauza lucrurilor, căci se pare că obosisem… Bunăoară, de ce mi se suflă până şi-n ciorbă? Fiindcă mi se sufla. De ce-mi sunt pregătiţi papucii de casă la locul potrivit? Odată ce, înainte, nu fuseseră. Într-un cuvânt: de ce atâta politeţe faţă de mine, în propria mea casă? Şi de ce-or fi aşa de ironici? Dar să dau un exemplu, e dis-de-dimineaţă.

— Vai, cât eşti de şleampăt, cât eşti de şleampăt! – ciripeşte ea de undeva.

Şi numai ce mă pomenesc, în timp ce mă rad, că mă trage de halatul de casă, ba se mai şi caţără pe-un taburet şi prinde să mă pieptăne.

— Să nu faci paiaţă din mine – îi spun cu blândeţe

— Ba da, ba da, ce-mi închipui, odată ce asta face parte din gloria unui bărbat căsătorit. Mai departe, că aşa se întâmplă lucrurile când eroul se întoarce la căminul familial – se amuză nevastă-mea pe socoteala mea.

— Primăvara la cămin?

— La căminul rece? – răspunde ea.

— Complet răcit?

— Dragostea nu-i de nasul tău, de ce gâfâi în halul ăsta? – se apucă ea să-mi lovească nasul. O lăsam să facă tot ce doreşte.

— De ce n-ar fi de nasul meu dragostea? – am întrebat-o, totuşi.

Nu mi-a răspuns însă. S-a apucat să-mi lege cravata, pe îndelete, ca unui puşti. Înainte, eram gata să înnebunesc până şi la gândul c-ar putea să-mi umble cineva cu mâinile în jurul grumazului. De astă dată, însă, nici măcar n-am crâcnit. Aveam senzația de parcă aş fi fost gras. Aşa zău. Ca atunci când începi să pui osânză pe tine.

— Ei, acum eşti în ordine, acum eşti frumos – face ea într-un târziu, şi îmi suceşte încoace şi încolo capul, ca să mă examineze de-a fir-a-păr.

— Eşti frumos – spunea ea din nou.

— Frumos, eu? – o întreb cu reproş în glas.

— Eşti destul de frumos, priveşte-te în oglindă.

— Nu mă privesc în oglindă. Şi de ce n-ar fi dragostea de nasul meu?

— Fiindcă, fiindcă… – începe ea.

— Curaj, dă-i drumul – fac eu,

— Păi, aşa arată un porumbel îndrăgostit? – mă întreabă ea. Aşa cum întreabă învățătoarele pe copii, abecedarul, sau aşa cum fetele de pension îşi povestesc una alteia obscenitățile în dormitor, după ce s-a stins lumina. La care se şi dezlănțuie o chicoteală generală. Sunt capabil să-mi imaginez scena.

— Cât eşti de misterioasă – am spus. — Oare cum arată un porumbel îndrăgostit?

— E obraznic – răspunde ea fără să stea pe gânduri.

— Şi eu cum sunt?

— Matale eşti onest.

— Nu mai spune. (Parc-ar fi citit ceea ce îmi notasem deunăzi în carnet.) – Aşadar, să nu mai fiu onest? Să fac pe

golanul? — Apoi, inspirai subit: – Oare ştii că nici nu sunt chiar aşa de onest? Dar, ia s-auzim, cum arată un porumbel îndrăgostit?

— Păi, păi – începe ea din nou.

— Curaj – fac eu.

— E şiret porumbelul, lumea nu-l prea cunoaşte bine, porumbelul muşcă la nevoie, nu-i chiar atât de blând precum crezi.

— Nu e nevoie să faci prea multă paradă de bărbăție – spune ea deodată. — Dumnezeii ei de ancoră! – adaugă. (Îi plăcuse întotdeauna să-i ia peste picior pe marinari.)

— Aşadar, nici prea multă paradă de bărbăție, înțeleg, însă, în acest caz, cum ai dori să fiu, ce mă sfătuieşti?

— O, de unde să ştiu? – răspunde ea pătimaş. — Fii mojic sau fii oricum, da, da, aşa cum spuneai, golan chiar, numai să fie frumos ceea ce născoceşti... — Căci femeile sunt credule, aşa zău – continuă ea îmbujorată deja – sunt asemenea viței însetați, poți să le îndrugi tot ce pofteşti, cu condiția să-ți strălucească dinții, iar râsul să-ți fie parşiv – de parcă tu ai fi necinstit toate fecioarele de pe fața pământului. — M-ai înțeles, oare m-ai înțeles? – întreabă ea însuflețită, aprinsă...

De ce, însă, o fi fost atât de întoarsă pe dos? Fiindcă a mai adăugat, ca nu cumva să uit:

— Zadarnic nădăjduieşti ca viața să se muleze după tine, o, aşa ceva să nu nădăjduieşti. Altminteri, va râde de tine...

În acest fel mă dăscălea nevastă-mea. Că viața are să râdă de mine, oare nu este ciudat? Adică, se pare că voia să-mi aducă la cunoştință care este idealul ei de bărbat. Se prea poate.

— Ei, vezi – zise ea în cele din urmă – te-am învățat de astă dată destule. Poți să te duci să faci şi nițică curte.

— Să fac doar nițică curte?

— Da – răspunde ea prompt. — Da, numai nițică – adaugă cu severitate.

Aşa trăiam noi pe vremea aceea. A fost o epocă amețitoare, repet, ceva ca un vis. Pe nevastă-mea o

întrezăresc atât de misterioasă în visul acesta, iar pe mine atât de îngrijorat…

Căci este o mare deosebire între a renunța la joc şi a-ți mai struni puterile, chiar dacă fără vreo speranță, în ce mă priveşte, am abandonat atunci vâslele… Că mă iubeşte sau nu mă iubeşte? – nu mi-am mai pus întrebarea. Dedin nici cel puțin în minte nu-mi venea. Nu voiam nici să mă mai gândesc la el vreodată.

Acesta era unul din aspectele lucrurilor. Celălalt, că începuse să-mi placă nemaipomenit fetişcana aceea irlandeză. Fiindcă se mai afla tot aici. Venise într-o excursie de la Londra, dar nu voia să se ducă acasă. Zicea că-i îndrăgostită de mine. O spunea, ce-i drept, pe un ton glumeț, însă credea cele spuse, aşa ceva se simte îndată.

Acesta a fost lucrul cel mai ciudat dintre toate.

*

Cât priveşte domnişoara asta, ea mi-a dat de ştire următoarele: Semăn leit cu Mickievic Micislav.

Ne aflam pe terasa unui hotel, nevastă-mea se dusese să încerce nişte pălării, deoarece voia să aibă una, ca *missa* cea plutitoare, cu panglică, şi unduitoare nițel la tot pasul.

— Cine mai e şi Mickievic Micislav ăsta? – am întrebat-o pe fetiță.

Cică era un personaj pe care-l văzuse în vis. Odată, în somn, cineva i-ar fi spus: – Stimată dpmnişoară, acest domn este Mickievic Micislav. — Ei i-a plăcut nespus acea arătare…

Năsucul îi tremura, ochişorii îi luceau, într-un cuvânt, toată puştoaica era un râs batjocoritor. Ba, a mai adăugat:

— Nu-ți vine să crezi?

Întocmai ca odinioară nevastă-mea, pe vremea când era şi ea încă la fel de tânără şi voia să mă facă să-i înghit vreo gogeamite şopârlă.

Iar de-atunci, ea caută mereu acest ideal – îmi dădu să înțeleg –, pe care, în fine, l-a găsit chiar în persoana mea.

— Am râs cu poftă.

— Oare, înainte nu l-ai întâlnit niciodată? Vreau să spun, pe acest personaj micislavian?

— L-am găsit acum – făcu ea din nou.

— La naiba, nu e defel frumos din partea dumitale, scumpa mea, – am încercat s-o tachinez.

Atât cât eram eu în stare. Căci glasul îmi tremura cu toate acestea. Într-un cuvânt, eram amestecat până peste cap în această situație, aşadar, cu întreaga făptură şi încă urgent. De ce oare? Poate fiindcă răspândea în jurul ei o mireasmă atât de îmbătătoare.

Asemănătoare cu a fecioarelor, sau cu ce altceva oare?

Cu mireasma păpuşilor aflate în cutii – înainte de a fi fost despachetate.

— Nu e frumos din partea dumitaie – am repetat. — S-ar părea că nu ai inimă, domnişoară. Să-ți bați joc în acest hal de un biet olandez? Eu cântăresc, între frați, două sute de livre, cum mă poți asemăna cu o arătare de vis, fără corporalitate…

Pe urmă, mi-a venit o idee, pe care i-am împărtăşit-o fără ocol:

— Te iubesc. – Şi am prins-o de mână.

Ba, după asta, am şi sughițat. Odată ce asemenea declarații nu prea mai făcusem niciodată înainte. Sau, în orice caz, nu cu atâta spontaneitate. De parcă aş fi fost cuprins de nişte vâlvătăi.

Ea, de asemenea, părea că-i țâşnese flăcări din priviri.

— Şi eu te iubesc – răspunde ea stacojie, fără ca măcar să se clintească.

— Te ador – am sporit eu tensiunea clipei, în timp ce îmi auzeam aproape vâjâitul sângelui. Căci începusem s-o tutuiesc. Apucasem să vorbesc franțuzeşte, numai ca s-o pot tutui.

— Ce-ar fi să vin după tine la Londra? Ceea ce ar fi un păcat mare, nu-i aşa? Însă ar fi, totodată, minunat.

Adică, se ivise împrejurarea când ambele părți prind să răguşească, gâtlejul li se usucă, iar ochii se pregătesc să le

sară aproape din orbite. Ar vrea să zâmbească, dar e cu neputință.

Odată ce asta este puterea pe care o au asupra noastră cuvintele rostite, de mult o tot spun, şi a situațiilor limită, adică până unde omul se încumetă să înainteze. E îngrozitor! Când ea mi-a spus că mă iubeşte de asemenea, am văzut aproape cum tot sângele i se năpusteşte înspre inimă. Am devenit teribil de agitați. Ca nişte copii.

După asta era firesc să ne prăbuşim, pentru că nu mai aveam unde să urcăm.

— Priveşte, un echipaj! i-am spus, sau ceva de acest fel. Ca să-i distrag atenția.

— O, da, da – răspunde ea, şi ochii i se aburesc. Ca şi cum ar fi picat din paradis.

Aşa au început lucrurile. Era o puştoaică ciudată, aventuroasă.

În schimb, ceea ce este important e că eu mă gândeam cât se poate de serios să-mi părăsesc nevasta şi s-o urmez. Iată ceea ce mi se pare ciudat. Şi alte neghiobii similare.

Odată ce această fată era şi mai tânără, Dumnezeule! Şi, Doamne, ce bine-ar fi să scap, în sfârşit… de ce anume? De complicațiile şi de îndoielile mele, într-un cuvânt, de nevastă-mea. O recunosc fără înconjur, fiindcă ăsta este adevărul. Şi să-mi duc, de azi înainte, traiul cam aşa: te iubesc, şi eu pe tine, te ador…

Ca şi când ai ieşi în largul nemărginit al mării, stăpânit de lumină şi pace, iată cum mă simțeam.

Ochii şi inima mi-erau inundate de lumină.

Asta zic şi eu că e altitudine! – simțeam eu pe terasa hotelului.

Ca şi cum destinul însuşi ar fi fost de acord, primii a doua zi o scrisoare şi o depeşă de la Londra, amândouă în aceeaşi chestiune. Scrisoarea venea de la o agenție principală, anunțându-mă că, la începutul iernii, este posibil să fie un loc vacant, cum doream, la un salvamar – oare nu era şi acesta un semn al ursitei? Că eram chemat tocmai acum chiar la Londra? Odată ce mi se scria că ar fi

cazul să mă prezint, în sfârşit, şi personal. O treabă minunată, căci de ce nu le-aş face acest neînsemnat serviciu sau ce-o fi poftind? Sunt gata să-mi scot până şi haina în faţa lor. Iar depeşa de la Alexander Kodor, în aceeaşi chestiune. Adică să mă prezint urgent. „Fiindcă, acolo unde s-aud lătrături, sunt şi câini" – îmi scria nebunaticul şi veşnic bine dispusul meu amic, odată ce acesta îi era obiceiul. Scrisori nu scria niciodată, întotdeauna doar depeşe de-un stânjen, pline de proverbe ticluite de el însuşi, de toate câte îi treceau tocmai prin minte. Dar ceea ce avea mai mare importanţă era că nu părea supărat defel, uitase totul, vreau să zic de accidentul meu… Oare nu izbutesc uneori lucrurile în modul ideal?

Şi, pe deasupra, se mai cânta şi Pergolesi într-o fereastră, aceeaşi melodie pe care o auzisem în copilărie, când îmi ieşise lozul.

Crezusem atunci că voi fi un răsfăţat al soartei şi că eram ales pentru o viaţă plină de noroc. Iar acum, din nou, se iveşte Pergolesi. Dar dacă va fi într-adevăr aşa?

Doamne Dumnezeule! Am simţit furnicături până şi pe şira spinării.

— Oare ce-ar fi, Doamne, – vorbeam eu de unul singur – dac-ai face, în sfârşit, o excepţie cu mine, o dată doar, măcar o singură dată în viaţă?

— De exemplu, dacă de-acum înainte toţi m-ar iubi. Mă gândesc la Londra. Atât nevastă-mea, cât şi domnişoara asta. De ce n-ar fi cu putinţă? – Astfel mă însufleţeam eu la un colţ de stradă. Odată ce nu eram în stare să-mi urmez calea, trebuia să mai văd o dată scrisoarea aceea. Depeşa, de asemenea.

Eram aproape zgâlţâit de un chiot smintit.

Am şi luat îndată hotărârea, fără să mă gândesc mai departe, să mă mut de aici, stabilindu-mă definitiv la Londra. De ce nu m-aş putea duce? Da, definitiv şi cu tot ce am, fiindcă o iau cu mine şi pe nevastă-mea. Odată ce aşa se cuvine. Cu atât mai vârtos, cu cât acest lucru nu mai putea fi făcut fără ea. Era informată despre toate,

reținuse totul, ba scoase şi ea o exclamație fericită când văzu, dimineața, depeşa.

— Bravo, Jacob! – strigă ea – iată, în sfârşit, ceva serios, vezi? Asta mă bucură *din cale-afară…*

De ce oare s-o fi bucurând din cale-afară? Nu eram în stare să ghicesc.

Sau voia să scape?

Dar dacă aşa este? Poate că doreşte să scape definitiv de Dedin? – mi-a fulgerat prin minte. La care, să te ții de râs. De parc-aş fi sucit gâtul celui mai cumplit duşman al meu, atât de dulce începu să mi se pară viața.

La ce bun să mă pierd, însă, în amănunte? Se întâmplă să te cuprindă, în anumite momente de schimbări în destin, nişte vârtejuri de mare anvergură. (Le spuneam, înainte, inspirații mincinoase.) Acest lucru pare să se fi petrecut atunci şi cu mine. Altfel n-aş prea şti cum să explic faptul că, în ciuda seriozității şi a prudenței mele, am luat îndată hotărârea de a da totul peste cap: de a-mi lichida apartamentul, ba chiar de a-mi vinde mobila… şi toate acestea întemeiat doar pe depeşa amicului meu?

Unora le place, probabil, să răstoarne tot ceea ce au; acesta e adevărul.

Într-un cuvânt: plecăm la Londra, asta era lozinca. Iată ce plutea în fața ochilor mei, ca şi cum plecarea mea ar fi ascuns într-însa toate soluțiile vieții şi fericirea mea viitoare, încât am început să mă clatin şi să râd în neştire, ca o făptură fără suflet.

— Plecăm la Londra – am fluturat depeşa mea şi sub nasul fetiței.

La care, ea a tresărit uşor.

— Vai, veți veni într-adevăr? – Şi părea zdrobită cu desăvârşire, sărăcuța.

Dar numai pentru o clipă.

E în ordine, se bucură şi ea, firește, în mod deosebit în schimb, să-mi respect promisiunea. Căci să nu uit că îi promisesem s-o iau cu mine şi să-i arăt unul din minunatele cimitire ale Parisului.

— Oare îți vei respecta cuvântul?

— Cum să nu-l respect? – am exclamat. Eram de-a dreptul transfigurat, ca un adevărat cavaler.

— Ah, vii şi tu, Lizzy? – o întreabă pe nevastă-mea. Dar cu câtă duioşie! Pironindu-şi privirile în pământ, ca una care ar vrea să întrebe că, nu-i aşa? n-ai să vii.

Numai că nevastă-mea era o femeie deşteaptă.

— Vai, n-am să pot să vin – făcu ea râzând. — Nu-mi plac cimitirele. Mergeți voi doi. Şi să vă simțiți bine, chiar fără mine.

Domnişoara rămase cu ochii, care exprimau şovăială, pierduți în gol.

— De ce n-ați merge? – urmă Lizzy veselă. — Ce pierdeți dacă vă duceți? – Iar ochii ei, ca doi aştri luminoşi, mă priviră inteligenți şi adorabili.

În zadar! Încă nu-mi înțelegeam pe vremea aceea viața. Adică, de ce pe vremea aceea? Când nici azi încă n-o prea înțeleg, trebuie să recunosc fără înconjur.

PARTEA A DOUA

AM AJUNS CU TOATE ACESTEA LA Londra abia la începutul toamnei, de fapt, din cauza unor fleacuri. Aveam nişte investiţii făcute la Paris, care trebuiau lichidate, trebuia plasată undeva şi mobila, odată ce nevastă-mea nu voia să se despartă de ea, ba mai voia să-şi facă şi nişte rochii, şi altele. Trecu astfel un oarecare timp.

În cele din urmă, însă, am sosit. Deocamdată, şi din cauza că n-aveam mobilă, n-am închiriat o locuinţă pe termen lung. Am poposit, aşadar, într-o *boarding-house* cu confort mediu, comodă, în apropiere de Charing-Cross. De fapt, nu era o casă prea bună, ci mai curând proastă, iar gazda noastră era şi el un bătrân pungaş cucernic, dar despre el va mai fi vorba în cele ce urmează.

Să luăm, deocamdată, esenţa şi să începem cu aceea că cele înnodate la Paris au înflorit din plin la Londra. Adică, mă încălzea soarele din două părţi, sau cum s-o fi spunând? Când Alexander Kodor m-a zărit, s-a uitat ţintă la mine şi mi-a spus:

— Te-ai prostit, bătrâne Jacob, cu toate că erai cândva băiat deştept. Ia să te văd! Stăruie pe chipul tău ceva timp, *by Jove*[14] p-onoarea mea – începu el să mă căineze. — Stai jos – adăugă apoi, şi-mi oferi un trabuc „excepţional”. Stai jos – făcu el din nou, cu toate că mă aşezasem deja – astfel de trabucuri n-ai fumat de când cu Maurokordatos.

Nu prea ştiam cine-i acest Maurokordatos, dar nici nu eram curios să aflu. Ştiu de mult că-i place să îndruge verzi

[14] Pe Zeus (engl.).

şi uscate. Am aprins deci ţigara şi m-am apucat să arunc ochii împrejur, prin biroul lor.

Ce eleganţă – mi-am spus – totul e mătase şi albastru tii drăcie! Ăstuia ştiu că-i merge din plin.

În schimb, cu mine ce este? – mi-am pus îndată întrebarea.

Este că stau aici şi sunt al naibii de greu de cap. Adică., bărbatul acesta eminent are dreptate, m-am prostit de-a binelea. Oare, aşa se poartă cel care are de gând să ajungă ceva în lumea de azi? În acest fel trebuie ei să şadă? – în privinţa asta avea, aşadar, dreptate.

Îmi slăbiseră balamalele sau ce naiba? Devenisem cumva greoi, visător?

Doar fusesem înainte unul din oamenii care: sau, sau! Şi loveam, spintecam, dărâmam. Iar acum devenisem omul care: dar dacă? Şi mă clătinam în gol. Kodor numai prididea să se minuneze.

— Te bântuie un necaz, Jacob, – repetă el îngrijorat, şi îşi netezi de vreo două ori ţeasta pleşuvă. — Ce *necaz* ai? Ai ajuns iluzionist sau ce-i cu tine?

Să fi înţeles prin asta că ajunsesem idealist? Şi aveam dreptate, pentru că ajunsesem într-adevăr idealist. Odată ce-i dispreţuiam pe ăştia, de la cel dintâi la cel din urmă. — Samsari! – mă gândeam eu dispreţuitor.

— De ce-ţi mai baţi gura? – îmi venea să-l întreb. Dar n-am scos o vorbă. Căci Kodor gesticula din pricina următoarelor:

De ce-am venit atât de târziu, după trei luni abia, şi la ce bun mi-am adus calabalâcul cu mine, odată ce el mă chemase telegrafic? Când, acum, lumea aici se schimbă dintr-o clipă în alta?

— Ei, vezi – mi-a spus el – mănâncă ce-ai copt; acum, aşa deodată, nu-i mai doresc pe străini. — Chiar dacă-i aşa, de ce te porţi tu cu ei de parc-ai fi un marchiz al mărilor?

Căci eu mă purtam cu ei, într-adevăr, ca un marchiz al mărilor.

— Mulțumesc – i-am spus, şi m-am ridicat de la locul meu. Adică în biroul unui salvamar. — Poate cu un alt prilej – am adăugat eu plin de demnitate.

Nu credeam, de fapt, un singur cuvânt din cele spuse de el, aşadar, c-aş fi întârziat, şi aşa mai departe.

M-au momit aici, lucrurile sunt simple. Îmi cunosc eu oamenii. Căci ce-i costă pe ei să citeze de urgență pe cineva aici? I se cuvine doar asta unuia cum este Kodor, dacă ține cu orice preț. Iar când omul soseşte, sunt distrați.

— Deocamdată, chestiunea nu este actuală – spun ei cu politețe.

Adică, treaba nu avea niciun dram de seriozitate. Asta se simțea. Iată de ce mă purtam cu ea ca un marchiz al mărilor.

Cu toate acestea, nu mă nelinişteam prea mult, dar asta este o altă poveste. După cum nici cea mai bună slujbă sau afacere nu putea să mă intereseze. Mă interesau mai degrabă sentimentele.

Oare cum să-l fac pe acest dobitoc să priceapă? Odată ce avea despre femei aproximativ aceleaşi concepții, pe care le avusesem şi eu înainte. Încât, nici nu merită a fi pomenite. Bărbatul să le satisfacă dorințele legate de teatru şi ciocolată, apoi să se bucure c-a scăpat de ele. Or, cum în această privință eu mă schimbasem totuşi, de-a lungul anilor, această neînsemnată diferență de concepție ajungea ca să mă uit la el ca la un străin.

— Dealtminteri, de ce te duci tu acolo sus, singur, când te-am chemat eu? – pune din nou aceeaşi placă. – Şi, îndeosebi: de ce eşti aşa de satisfăcut de propria-ți persoană? — Ascultă, Jacob, dacă tu ai să fii asemenea domnişoarelor de birouri, să ştii c-ai intrat la apă, pe cuvântul meu. Asta nu este Italia, aici trăiesc numai oameni răi – mi-a explicat el cu o extraordinară efuziune, de parc-ar fi voit să-mi dea de ştire că el nu îi agreează decât pe oamenii răi. — Fii sincer, ce naiba ai pățit? N-ai bani sau ce te frământă?

— Femeile, bătrâne, femeile – i-am răspuns de astă dată

pe un ton glumeț şi, probabil, cu cel mai nătâng zâmbet al meu. Pentru că până şi propriul meu glas mă surprinsese, atât de proastă impresie îmi făcuse. — Femeile constituie o problemă destul de grea, n-am dreptate? – m-am corectat. Şi mă pomenii pornit pe destăinuiri, dintre cele mai neobişnuite.

Doream să-mi facă rost de-o slujbă bună aici, căci ce sens ar mai avea să ies din nou în largul mării? – Iată ce voiam să-i explic. Adică voiam să-i spun tot.

Noroc că m-a oprit ceva s-o fac.

Este bine de ştiut că îl tratasem întotdeauna pe acest omuleț cu fața smolită cu o nemaipomenită superioritate. Căci mi se făcuse curând lehamite de neroziile lui.

— Rămâi cu bine, mi s-a făcut lehamite de tine – îi spuneam în asemenea ocazii, îndeosebi când se obrăznicea peste măsură.

De astă dată, însă, nu, fiindcăel era cel căruia i se făcuse lehamite de mine, iată senzația pe care o aveam. Or, eu mă mai aflam tot acolo. Nu izbuteam să mă urnesc. — Parcă m-ar fi absorbit neantul. Stăteam în fața lui, cu cravata mea frumos legată, perfect odihnit, fleaşcă... La naiba, ce-are să s-aleagă din asta?

De îndată ce-a auzit că am de furcă cu femeile, se dovedi destul de mărinimos.

— Care va să zică femeile! – făcu el sumbru. — Tic-tacul acela mărunt? da! – în cazul acesta, nu face nimic – aprobă ei situația mea. — Există asemenea complicații, există multe feluri de complicații – bâigui el dus pe gânduri.

Vorbeam italieneşte.

— *Ecco*[15]. Găsim noi ceva. Nu face nimic. Deocamdată, vezi-ți de treabă, am o mulțime de chestiuni de rezolvat...

Se întâmpla pentru prima oară ca să mă concedieze el pe mine, iar eu am înghițit şi asta. Am coborât, aşadar, scara împleticindu-mă. Cu senzația că s-a zis cu mine, fusesem zdrobit. Până şi respirația mi se oprise parcă. Niciodată n-

[15] Iată. (it.)

aş fi crezut că voi avea de suferit vreodată de lungoarea dragostei şi că mă vor mistui dulcegăriile. Mai cu seamă, nu la vârsta aceasta.

Afară era o glorioasă zi de toamnă frumoasă, plutea peste toate o nemărginită strălucire, ca după ploaie, şi clocotea pe străzi bine ştiuta circulaţie turbată. Mă opream din când în când să privesc, căscam ochii ba la una, ba la alta, apoi mă târam mai departe. Mergeam agale, iar când din cauză asta am fost înghiontit, mi-a sărit muştarul, încât îmi trecu prin minte să înşfac pe cineva şi să-l azvârl, târându-l de guler, în mijlocul străzii.

— Hei, he, ho –· m-a strigat chiar atunci sergentul de stradă de la o răspântie. — Eşti surd? Ai înnebunit? – După care făcu furios semn maşinilor să-şi vadă de drum.

Era cât pe-aci să fiu călcat de o maşină, adevărat. De fapt, asta nu se datora atât stării mele sufleteşti de atunci, cât mai degrabă faptului că sunt incapabil să cred în vreo primejdie. Că aş putea fi călcat de ceva. Eu?

Dealtfel, să lăsăm şi asta. Prea sunt complicate lucrurile.

— Sunt un provincial – i-am strigat în treacăt sergentului de stradă, ca să-l împac. Însă n-am produs niciun efect asupra lui, se pare că era un om supărăcios de felul său.

*

Am intrat apoi la un frizer, pe urmă am făcut nişte cumpărături, mi-am luat un frumos ceas-brăţară şi o duzină de batiste englezeşti, minunate… şi alte mărunţişuri. — Din ce anume faci toate aceste cumpărături pe seama ta, cât or să te mai ţină banii, odată ce risipeşti fără normă, tu şi nevastă-ta? – m-a întrebat sufletul. (Căci, la acea dată, nevastă-mea făcuse cumpărături şi ea cu nemiluita, cheltuind sume importante, nu aici, ci la Paris încă.)

— Eh, nu face nimic – mi-am alungat eu îngrijorarea – nu-i niciun necaz, nimic n-are importanţă. – Şi m-am

apucat de fluierat în oraşul aglomerat

— Ei, vezi – mi-am spus – aşa trăieşte ea zi de zi, în felul acesta pluteşte cu capul în nori, ei, vezi, cel puțin simți şi tu acum ce înseamnă să nu-ți pese de nimic... Iar viața ei pare un cântec duios, fără capăt.

Priveam tot ce era colorat, întorceam capul după tot ce strălucea. Iar când zăream o femeie frumoasă, mă uitam după ea. Căci, odată cu apropierea bătrâneții, începuseră să-mi placă la nebunie femeile.

Mi-am dat seama că nevastă-mea s-ar putea să nu fie chiar aşa de frumoasă cum mi se păruse până atunci... Năsucul ei este, bunăoară, prea cârn... ceea ce zăgăzuieşte uneori imaginația, zău aşa. Căci aşa e omul. Dac-ar fi cu un milimetru mai lung, m-aş declara cu desăvârşire fericit. Îmi spărgeam capul cu alte asemenea nerozii.

Îmi mai aduc şi azi aminte de o tânără femeie în uniformă, fiindcă mă oprise. (Era o procesiune a Armatei Salvării, sau aşa ceva.) Am simțit că aş fi în stare s-o urmez· până la capătul lumii. Ochii ei râdeau către mine de după voaluri albastre, şi erau plini de aur ochii aceia. Ai putea să pescuieşti aur din ei, mi-am spus cu melancolie.

— La revedere, făptură dulce, – am fâlfâit eu mâna după ea. Într-un cuvint, eram nebun de-a binelea —. Am nevoie de variație. – am gemut, ca o păsărică bolnava de nervi.

Apropo, boala de nervi. Se vorbesc destule în zilele noastre despre ea, despre cum se propagă, cu toate că până azi nu-mi prea bătusem capul cu aflarea cauzelor ei, de ce-o fi existând? De astă dată, însă, mi-a venit o idee pe această temă. Totul se întâmplă doar din cauză că bărbații sunt siliți să se învârtească atâta împrejurul femeilor. Din această pricină oricine îşi poate pierde mintea. Eu, bunăoară, doream să văd la ele totul dintr-o dată, după care mai râvneam încă o dată la tot. În schimb, femeile, aparițiile acestea misterioase, erau încârlionțate şi dantelate, ca păpuşile din vis, încât cădeai în ispită şi te întrebai dacă trebuie să-ți crezi ochilor. Să fie oare făpturi vii, or fi având cămăşuțe sub rochițe? Vorbesc şi ele sau se

leagănă doar în vise, dau din cap şi clipesc uşor din pleoape?

— Urâtul nu există – am exclamat, fericit de parcă eu aş fi făurit lumea. — Odată ce toate sunt frumoase, Căci nu-i frumoasă oare bătrânica, sergentul de stradă e caraghios, iar vântul te scoate de-a dreptul din minți, fiindcă răstoarnă totul? Şi nu este minunată, oare, până şi stropirea străzilor? Dunga sclipitoare! Lumea e minunată! Lumea vrea să strălucească, dar îndeosebi femeile. Din nou ele. Şi cum se mai ofereau în mii de variante! Erau unele care umblau mărunt, pripit, cu pachețelele lor curățele, de parcă ar fi fost îngeraşi de Crăciun, pe care îi aşteaptă undeva nişte băieţaşi… şi, oh, ele erau mai vaporoase decât se poate presupune despre făpturile omeneşti. Erau, în schimb, femei oacheşe şi voinice, care se îndreptau către City, legănându-se visătoare şi semănând cu nişte corăbii iluminate – Londra este, oricum, Babilonul universului! Mijlocele zvelte de leopard şerpuiau încoace şi încolo, prin mulțime, şi se întâmplă să fie între ele mai mult decât doar o singură privire stranie, în adâncul căreia pâlpâiau întunecimi asiatice, amestecate însă cu flăcări roşietice – şi erau măicuțe blajine, care duceau în brațele lor omuleți de-o şchioapă, omuleți de zăpadă, înveşmântați în alb, înfăşurați într-o albeață pufoasă, şi se opreau din când în când ca să le şoptească îndelung la urechile minuscule…

La naiba, mă prăpădesc dacă mai rămân mult timp pe uscat – mi-am spus. — Să ne duceam repede acasă… – în autobuz am închis ochii în fața întunecimilor. Căci începusem deja să simt… era în străfundul sufletului meu un soi de sleială, însă atât de cumplită, încât nu există muncă datorită căreia aş putea s-ajung în asemenea hal. Se ştie că dulcegăriile mistuie de fapt sufletul. — Oare unde mă duc eu acum? Acasă, acasă – am tresărit. — Şi ce mă aştepta acasă? Acelaşi lucru. Adică misterul. Pe care nu-l dezlegi niciodată, chiar dacă ți-ai pierde minţile.

Dar să vă povestesc ce mă aştepta acasă. O cameră încălzită, plină de flori, care era goală, de obicei. Am bătut,

aşadar, la uşa celeilalte camere. — Intră – mi se răspundea de acolo la orice oră. Şi aveam, de fapt, oricând intrare. Înăuntru stăruia de asemenea o atmosferă mereu plăcută şi blândă, ca în băile din Africa de Nord, unde nu se aude decât clipocitul apei, dar este în acelaşi timp linişte desăvârşită. Clipocitul era de astă dată, bineînțeles, râsul cu care mă întâmpină nevastă-mea. Liniştea, în schimb, este ceva elementar, ca şi cum pe ea s-ar zidi lumea un poet olandez astfel grăieşte:

Florile să le-ndrăgeşti,
De oameni să nu-ți aminteşti,
Să te-mbraci în alb veşmânt
Şi-ntr-o insula uitată
Să citeşti cărțile toate…

Şi aşa mai departe.

Astfel trăia nevastă-mea. Pe vremea aceea citea şi mai mult, de obicei culcată. Aşadar, de parc-ar fi fost într-adevăr pe-o insulă, departe de oameni, într-o permanentă, egală vacanță. Avea multe flori, încât aerul din camera ei era veşnic umed şi mirosea discret a țărână. Dacă închid ochii, mai simt şi azi mirosul acela. Totul se amesteca cu nişte parfumuri delicate şi feminine, apoi cu fum uşor de țigară, care împreună îți ridicau sângele la cap. Încăperea era pe deasupra veşnic cufundată în umbră, căci numai înainte de masă bătea acolo soarele.

— Ce mi-ai adus? – eram întrebat de obicei, de câte ori mă înapoiam din oraş. — Nea Ursulache, ce mi-ai adus? Vreau un mic cadou, ceva! – La care eu mă prefăceam că nu i-am adus nimic.

— N-am bani, nu pot să-ți cumpăr nimic, suntem săraci – făceam eu dezolat.

— Ei, ei – mi se răspundea – ce păcat, ce mare păcat, sunt neconsolată.

Iar lamentoul ei era atât de vaporos, unui străin i-ar fi bătut la ochi cu siguranță. Odată ce nu avea niciun

conținut. Semăna cu vaietele nebunilor, aşa era.

Continuam în acelaşi fel. Eu spuneam:

— Într-adevăr, este păcat, zău aşa... – şi clătinam mâhnit din cap. La care, nevastă-mea continua şi ea, eventual astfel:

— Ah, viața nu mai face două parale. – Iar casa se cufunda parcă în jale.

Ne întristam, aşadar, din cale-afară. Eu mă instalam, adânc întristat, pe o ladă, iar nevastă-mea, de parc-ar vrea să-şi ascundă până şi de ea însăşi lacrimile, se întorcea cu fața la perete sau îşi acoperea ochii, însă numai unul, căci cu celălalt râdea către mine...

Pentru că buzunarele îmi erau pline de cadouri. Iar ea ştia asta şi, bineînțeles, tare-ar mai fi dorit să afle ce anume îi adusesem din lumea largă, deoarece pe vremea aceea doar de dragul darurilor trăia, de dragul bucuriilor mărunte şi al surprizelor, dar se stăpânea. Şi nici mie nu mi se îngăduia să-mi părăsesc rolul.

— Ți-e rupt buzunarul, arată-mi-l – spunea ea într-un târziu, după ce prindea să tremure de dorință.

— Ai să-l coşi altă dată, nu te osteni, dragă, – îi răspundeam.

În felul acesta ne torturam unul pe altul, cu gingăşie; încât muream aproape. Trebuie ştiut, de asemenea, că noi nu vorbeam pe o limbă clară, cum este de presupus că fac oamenii în toată firea, cuvântul în sine poate că nu avea niciun înțeles... Nevastă-mea spunea:

— Oh, dă-mi moşmoană!

Eram obligat să ştiu de astă dată că doreşte o sărutare, papucilor le spunea, în schimb, nătăfleții, iar pe mine, din cauze misterioase, mă numea căpitanul din Liverpool. Ceea ce a iscat între noi o controversă.

— Ah, ştiu prea bine la ce faci aluzie – am rostit eu pe tonul celei mai desăvârşite stăpâniri de sine, cu toate că nu făcea aluzie la nimic. Asta a durat în acest fel câtva timp, eu am fost cât se poate de echitabil, ea, în schimb, ironică şi arogantă, până când mi-am pierdut şi eu răbdarea.

— Protestez împotriva unor asemenea aluzii – am strigat, scos din fire. Şi am dat cu pumnul în masă, încât masa a crăpat îndată.

Ah, dacă Alexander Kodor m-ar fi văzut în clipele acelea, pe mine, om în toată firea, călit în vijelii! – Astea sunt afacerile tale? – ar fi întrebat cu siguranță. — Un căpitan de vapor, care sfarmă mese?

Într-o zi am făcut cafea, în jurul meu stăruia adâncul după-amiezii, străbătut de plăcute unde magnetice. Pe deasupra, aburul acesta cafeniu; aroma îmbătătoare a cafelei! Eşti copleşit în asemenea ocazii de o dispoziție poetică aproape. Pe neaşteptate, nevastă-mea îşi face apariția în pardesiul său de oraş.

— E o furtună cumplită afară – spune ea, şi are fața răvăşită.

— Ce spui. Dumnezeule!

— Şi mă doare rău de tot inima.

— Dacă te doare, o vindecăm noi îndată – îi răspund.

— O vindeci cu adevărat? Numai că şi părul mă doare – spune ea blând.

— Nu mai spune, mărgeluța mea, sufletelul meu trist… – Şi o strâng la pieptul meu. — Hai, spune-mi, ce te supără?

— Mai bine ai face să mormăi nițel – îmi şopteşte ea la ureche.

— Iar să mormăi?

— Da, da, să mormăi mereu – îmi spune.

Spre a-i face pe plac, am început. Şi, cum sunt vechi specialist în asta, am mormăit din ce în ce mai vijelios, ca fiarele când îşi clătesc gâtlejul. La care ea mi-a spus:

— Buna-seara, nea Leule. – Şi s-a înclinat dulce în fața mea.

Era palidă însă, probabil că se speriase puțin,

— Vai – face ea – cât e de teribil oraşul acesta! – De ce-ar fi chiar atât de teribil?

— Mi-e aşa de teamă – spune – că o să-mi sfârşesc aici zilele.

De ce s-o fi temând, oare, că are să-şi sfârşească zilele

aici? Ciudat! Nu s-ar cuveni să-i dau de capăt?...

Într-una din zile, la sosirea mea, dormea. S-a deşteptat cu cuvintele: – Mă găseam undeva la umbră, dormeam. – ·Din asta eu am aflat ce trebuia. Că o copleşeşte uneori tristeţea. Care să fie cauza acestei tristeţi? N-am iscodit-o.

Căci n-o întrebam nimic. La ce bun? Ce rost are veşnica îngrijorare şi preocupare? Odată ce ne jucam atât de dulce. Şi din ce în ce mai interesant.

De pildă, îmi legam un şal pe cap, ca pe-un fel de turban, odată ce fusesem trimis să stau la colţ, ca ostaş persan. Trebuia să aştept acolo, şezând turceşte, fără să mi se permită să mă clintesc măcar, odată ce eram santinelă. Încercaţi să vă închipuiţi tăcerea din jur. – Unde mi-e oglinda? – întreba ea –, unde mi-e şorţuleţul? – Nimeni nu răspundea. Apoi, în chiloţei de mătase neagră, prindea să se sulemenească şi să se legene la flacăra unei lumânări, ca o Sobeidă. Şi fără nicio jenă. Văzusem odată două fete tinere, care nu se ştiau observate şi care îşi arătau una alteia cum anume erau ele. Aproape la fel şi ea. Îşi lua capişonul, şi când se acoperea cu voaluri, când se dezgolea în faţa oglinzii, de parcă ar fi fost cu desăvârşire singură. Apoi exclama deodată:

— Mazud, Mazud. – Şi bătea din palmele ei mici.

Mazud acesta eram eu. Fireşte, până în acea clipă nu-mi fusese îngăduit nici să mă clintesc în colţul meu, acum însă trebuia să pun întrebarea:

— Ţi-e acasă bărbatul? – La care eram obligat să-mi holbez ochii.

— Nu-i acasă, nu-i acasă – ciripea ea – suntem singuri în toată casa, iubitule.

Apoi, îndată:

— Rămâi, cu toate acestea, acolo unde te afli. Oare ce-ţi închipui? Nu-mi înşel eu bărbatul, târâtoare neagră şi scârboasă. Bărbatul meu este un nobil. Mă tărtăneaţă! – ţipa ea scoasă din pepeni. Când, de fapt, nici nu sunt tărtăneţ.

Însă şi eu săream de la locul meu.

— Acum vine rebeliunea! – strigam, încât scrâşneam până şi din dinți. — Ajunge cu această comedie! – spuneam întunecat.

Unde duceau toate acestea, la ce plăceri şi la ce transfigurări? Duceau chiar la extaz, şi de câte ori! Încât, pe înserat, nici nu mai îndrăzneam să ne uităm unul la altul, ci fiecare se ghemuia la locul său şi se înfăşură în propria-i pătură, astfel adormeam departe unul de altul şi într-o desăvârşită înstrăinare, ca două grămăjoare negre, pe-o banchiză de gheață.

Alteori, însă, zorile ne găseau pe amândoi la picioarele patului, unde nevastă-mea îşi sălta pântecelul de râs.

— Vai, nu mă mai face să râd – prindea ea să mă roage. Îi povesteam istorioare picante despre neîndemânarea unor bărbați în relațiile lor cu femeile.

Şi că s-ar cuveni să se scrie despre asta, în sfârşit, un Casanova invers.

Ca şi despre felul în care nu dădeam crezare propriilor mei ochi. Căci despre mine îi istoriseam, nici nu mai e nevoie să spun. Diformam într-o oarecare măsură lucrurile, zugrăvindu-mă în culori şi mai caraghioase, las' să s-amuze mititica!

Despre ce nătâng fusese cândva bărbatul ei. Demult mi se tot făceau semne cu piciorul pe sub masă, dar eu încă tot mai credeam că este la mijloc o neînțelegere. I-am povestit, bunăoară, peripeția mea cu femeia aceea de la țară, care îmi ceruse pe câmp un iepure.

— Ce-ți ceruse?

— Îmi ceruse un iepure – am răspuns. – Firește, nu ştiam ce înseamnă asta. Căci, de unde să-i fi dat eu un iepure?

— Vai, încetează, încetează odată! – turuia nevastă-mea.

Eu, însă, continuam poveştile mele. I-am mai spus una. Despre lecțiile de vioară pe care le dădeam odinioară. Vreau să zic în tinerețe, fiindcă şi asta mi se întâmplase. Nu prea cântam eu bine la vioară, dar asta nu era o piedică la noi, la țară.

Aşadar, mama elevului meu era o femeie minunată: suflet nobil, dimensiuni gigantice, cam de vreo două măji şi jumătate, în timp ce eu eram tânăr şi slab ca un țâr. Astfel că nici să mă uit la ea nu mă încumetam, deşi îmi căzuse cu tronc, e uşor de imaginat. Când apoi, într-o bună zi, trimite după mine, cică spre a avea împreună o discuție despre fiul ei.

Ei, hai să discutăm. Era o primăvară timpurie, mi-aduc şi azi aminte de ea, încăperile scăpărau în lumină, iar eu îmi aranjasem chiar de două ori cravata înainte de a intra. Înăuntru apoi, aproape să-mi piară răsuflarea de spaimă. Căci măicuța elevului meu mă primi tolănită în aşternut, cufundată în fel de fel de horbote înspumate.

— Vai, vai, îndură-te de mine! – scâncea iar, înecându-se de râs, nevastă-mea.

În zadar însă.

— Se înțelege, nici să mă aşed ca lumea n-am îndrăznit – i-am povestit –, în asemenea cazuri păstrezi îndărătul tău un locşor respectuos.

Am făcut apel la toate câte ştiam şi nu ştiam în legătură cu educația copiilor, şi tocmai când mă-ntrebam dacă n-ar fi cazul să amestec în spusele mele şi metempsihoză, băgai de seamă că minunata femeie începe frumuşel să-şi scoată de sub plapumă un picior.

— Asta ce-o mai fi însemnând? – am căzut eu pe gânduri. Până şi de Revoluția franceză, îmi adusesem aminte. Putea foarte bine să fi fost liber-cugetătoare sau aşa ceva. Fiindcă îşi întinse nu doar jumătate, ci întregul picior către mine. Şi era atât de alb!...

— Dumnezeule, uită-te şi matale, afară a început să mijească de ziuă – prinse atunci nevastă-mea să mă implore uguind şi arătând înspre ferestrele tăcute. Căci tocmai răsărea soarele, înălțându-se din neguri, într-o strălucire aurie.

Era minunat, într-adevăr.

E cazul să facem aici o pauză. Eram atât de amețit de toate acestea – putea să vină şi moartea, îmi spuneam.

Odată ce clocotisem din nou frenetic toată noaptea, ca nişte tigri, cât pe-aci să ne sfâşiem cu dinţii, după care urmase râsul acela buimac. Şi această auroră. Oare poţi să-ţi doreşti mai mult? Mi-am spus: ia te uită ce frumoasă iubită ai! Nu-ţi ajunge? Şi n-a fost oare o noapte minunată? Aş fi voit să-i şoptesc la ureche: ascultă, mai am şi-o altă iubită. De data asta eu, da, aşa să ştii. Una mai frumoasă decât tine. Ai aflat cine este această iubită a în ea?

Ar fi fost de-a dreptul ameţitor să i-o pot mărturisi.

*

Cu toate că n-aveam nicio iubită.

Adevărat, ne mai sărutam noi când şi când, ba prin cimitire, ba pe şosele… Aşa cum ne sărutaserăm îndată la Paris, în vestitul cimitir din Montmartre.

— Nu şi nu, Micislav, te implor – se apărase ea, şi de câte ori, privindu-mă rugător. Eu, însă, în ciudă. Fiindcă aveam poftă s-o sărut mereu. Într-o altă împrejurare, îmi spusese:

— Zi, Micislav, ce-i cu mine? Să fi înnebunit oare de-a binelea?

La care i-am răspuns:

— Pornire irezistibilă. – Odată ce chiar ea îmi explicase înainte: – Dragostea, Micislav; este o pornire irezistibilă.

— Spune-mi, şi pentru tine este la fel? – întreabă ea.·— Uită-te în ochii mei! Mă iubeşti tu cu adevărat?

— Oh, tu nu mă iubeşti. – Şi mă lăsă baltă.

Am dat fuga după ea, mințindu-i câte de toate şi spunându-i c-o ador.

Cu toate că n-o adoram nici măcar pe ea. Pe nimeni. – Pe nimeni nu iubesc – am constatat eu cu inima uşoară. Şi eram aproape mândru de asta.

Descoperisem o metodă excelentă, care se cheamă: senzualitate. Căci, de ce le-am lua în serios? Oare fata asta mă iubeşte? Ah, draga de ea. Atunci de ce îmi spunea Micislav? Râdeam în hohote de câte ori îmi aminteam de

asta. Totul nu-i decât un joc. Se amuză pe socoteala mea, domnişoara. Între timp, firește, sărutările nu sunt nici ele de lepădat.

Apoi, într-o bună zi, am luat hotărârea de a mă despărți de nevastă-mea, ca să mă pot însura cu ea. A fost o surpriză aproape şi pentru mine. Lucrurile s-au petrecut astfel:

Întârziai într-o zi de la întâlnire, fiindcă s-a întâmplat şi asta. Când sosesc, în sfârşit, ea aleargă înspre mine.

— Aşadar trăieşti, trăieşti? – strigă ea printre hohote de plâns. Şi se aruncă la pieptul meu, în văzul tuturor.

Adevărat că nimeni nu prea se uita la noi, deşi se afla acolo o mulțime de lume. Eram într-o măruntă stație de cale ferată, aproape de Londra, dar oamenii, ca şi cum capetele le-ar fi fost pline de griji, erau întunecați. O doamnă bătrână, însă, aproba de zor întâmplarea. Se uită adânc la noi şi, cu toate că era întunecată, dădu de două ori din cap. Îşi închipuia, se înțelege, că suntem soț şi soție şi că ne iubim nemărginit… eram puțin cam încurcat, nici vorbă, căci nu ştiam cum să interpretez lucrurile.

În schimb, în loc de a mă ruşina, eram mândru de această nevestică, mi-am dat seama îndată. Cine şi-ar fi închipuit vreodată că subțirica aceasta plutitoare, cu paşi zburători, că una ca dânsa îmi va dărui dragostea, şi încă la o vârstă când partea cea mai bună a vieții mele se isprăvise? Se pare că, până în acea zi, nu fusesem în stare s-o cred că este cu putință una ca asta.

Atunci, însă, ceva s-a urnit în inima mea. De la cuvântul că mai trăiesc şi de la bătăile acelea tropotitoare de inimă.

Iată c-am şi uitat să povestesc ce anume se întâmplase cu ea în ziua aceea.

Începu să-mi spună că avusese în acea zi presimțiri rele. Visase că stătea aplecată peste un pervaz şi plângea – atât visase, însă fusese un vis plin de spaime, căci din pricina mea plângea aplecată peste pervaz. Avusese după asta presimțiri sumbre… Dimineața se grăbise, fiindcă avusese sentimentul că n-are să mă mai vadă niciodată. Ajunsă la

gară, văzuse o mare aglomerație, era tocmai dus un om. Căzuse ceva în capul lui de pe o schelă, şi murise. Cu toate că îl făcuseră atent, prin strigăte, să nu se ducă în direcția aceea, dar fie că n-auzise, fie că fusese furat de gânduri…

— Şi tu eşti la fel – spuse ea mâhnită.

Sunt şi eu la fel, niciodată nu-i dau crezare, niciodată nu vreau să-mi port de grijă. Cu toate că pot să-mi dau seama ce brusc vine nenorocirea.

— Şi ce uşor se moare.

Fireşte, s-a interesat îndată de identitatea respectivului, Era un bărbat din Copenhaga – i s-a spus –, un danez. Aşadar, visul i se adeverise. Fiindcă îşi pierduse în aşa măsură mințile, încât i se păruse că sunt şi eu de fel din Copenhaga, ea abia acum să-şi dea seama ce neghiobie născocise.

— Doamne, câte necazuri am din pricina ta – spuse ea mânioasă. — Vai, bine că eşti într-adevăr aici şi trăieşti – îmi reproşă ea.

Oare nu e firesc să se fi speriat? Căci se interesase până şi de faptul dacă respectivul era înalt de statură. Iar când i se răspunsese că era înalt, nu mai fusese în stare nici măcar să se mişte. Rămăsese singură pe-o margine de trotuar, unde plângea. Cel mult am să mor şi eu – îşi spunea.

— Vezi ce mult te iubesc? iar tu eşti aşa de ingrat – îmi spuse ea mâhnită·. Şi mai plânse puțin.

Nu pot descrie lumina şi pacea ce mi-au invadat inima la auzul cuvintelor ei.

— Este oricum o fetişcană cumsecade – mi-am spus –, în ciuda tuturor ciudățeniilor ei. Mi-am adus aminte de alte multe amănunte, cărora nu le dai nicio importanță. Bunăoară, îmi adusese odată un hap contra durerilor de cap, să-l încerc, sau mă certase că nu îmbrac încă paltonul de iarnă în frigul ce se lăsase, şi altele la fel. Ia să vedem, cine oare, de când mă ştiu, îmi mai purtase astfel de grijă? Şi, pe deasupra, o fată tânără, care nu ajunsese încă acolo, încât să bage de seamă asemenea lucruri.

I-am spus deci:

— Am fost într-adevăr ingrat cu tine până acum, o ştiu şi-mi pare rău, dar ce să fac? Odată ce astfel stau lucrurile şi asta mi-e ursita, încât am ajuns un om fără suflet. Fiindcă acesta este sfârşitul unei vieți cum a fost a mea. Vreau să fiu sincer cu tine.

Mă gândeam să-i destăinuiesc totul.

Că-mi urăsc nevasta – iată ce voiam să-i spun înainte de toate. – Că abia acum, de îndată ce sunt cu ea, îmi dau seama cât o urăsc. Încât aproape nici nu-mi mai vine să mă duc acasă.

Şi s-o fac să înțeleagă că este păcat încă de viața mea. Eventual s-o implor să mă scape de viața asta a mea, odată ce ea singură ar fi în stare s-o facă. Numai ea m-ar mai putea salva de propria-mi viață.

— N-am fost eu înainte aşa – i-am spus, şi mi s-a şi urcat nițel sângele la cap. – Ştii, oare, ce înseamnă când cineva e torturat până când i se mistuie creierul şi inima, aşadar până când se înrăieşte?

Aici am amuțit brusc.

Căci, oare, cum anume i-aş fi putut spune restul? Esențialul. Felul în care trăiam noi acasă şi în prezent. Ajungea să mă gândesc la petrecerile noastre – vai, nici prin gând nu-mi trecea să mi-aduc aminte de ele cât timp eram împreună cu ea. Mi-era ruşine de viața mea. Abia acum mi-am dat seama că duc o viață ruşinoasă. Ca atunci când, după nişte taverne, omul iese în plin soare şi se pomeneşte față în față cu un peisaj fericit şi curat. E o dimineață superbă. Această senzație o aveam acum, alături de ea.

Este cu totul altfel fata aceasta – mi-am spus cu (amărăciune, aruncând către ea o privire. — Cât e de pură şi de nestricată! Şi cât e de minunată!

De ce, însă, şi-o fi plecând astfel capul?

Fiindcă nu-mi răspundea. Sau i se părea atât de firesc tot ce auzea – toată această amărăciune a mea, încât nici nu se mira de ea sau, poate, aflase de ea? Căci asta

exprima purtarea ei.

Şi nu doar în această împrejurare. Simțeam eu de mult ceva în această privință.

Iar dacă o fi ştiind ceva, de unde anume aflase? întrebarea mă sfredelea cumplit.

*

— Nimic mai cuminte decât s-o întreb chiar pe ea – mi-am spus.

Se întâmplase, de fapt, tocmai atunci ceva la noi, să nu uit cumva.

Nu mare lucru, însă efectul fusese hotărâtor. Dădusem acasă, pe un şifonier, peste câteva violete fanate, între muşchi, se vedea că fuseseră aşezate acolo cu multă grijă. Adevărat că nu este în asta nimic deosebit, atâta doar că descoperirea avea şi un antecedent. Cu câteva săptămâni înainte aflasem în coşul de hârtii şi o cutioară eleganta, în care se afla de asemenea muşchi. Se pare că îi trimisese cineva fiori în ea nevestei mele. Cunosc eu asta: când se trimit în cutie, florile sunt ambalate între bucăți de gheață, printre muşchi. Asta este cât se poate de şic, iar pe ea n-o lăsase inima să arunce totul la coş... Dar dacă nu astfel stau lucrurile, dacă iar mă înşel cumva?

S-o iau din nou, ca nebunul, de la capăt? Mi-am adus aminte de întreaga mea viață. Adică să încep de acolo unde o lăsasem baltă, dacă nu cumva Ridolfi se luase după dânsa? Sau un altul?

Nu voi reîncepe, odată ce-mi ajunge.

Drept care mi-am pus în gând să vorbesc pe şleau cu această fată, înainte de toate am întrebat-o:

— De ce-ai amuțit deunăzi, când a venit vorba de nevastă-mea? Oare ştii ceva despre ea? Sau te-ai supărat pe ea din vreo pricină întemeiată?

Căci părea de astă dată evident, îndeosebi după întâmplarea de deunăzi, că simțurile nu mă înşală şi că cele două femei s-au supărat una pe alta. Poate că încă la

Paris. Se vedea cât de colo că se certaseră, dar oare chiar în acest hal? Odată ce lucrurile ajunseseră atât de departe, încât la Londra nici nu mai voiau s-audă una de alta.

Când îi vorbeam nevestei mele de *missa:* – Oh, gâsca aceea! – făcea ea cu un aer de neînchipuită superioritate. Aşadar, nici nu prea făcea o taină din cearta lor.

— De ce-ar fi gâscă? – o iscodeam eu. În timp ce-mi spuneam: La Paris erai gata-gata s-o mănânci de dragă ce-ți era, iar acum o faci gâscă. — Ieri am trecut pe la irlandezii ăştia – făceam alteori, deşi nu mă abăteam niciodată pe la ei, mă gândeam însă: las' să-şi închipuie că obişnuiesc să urc până la dânşii. Atâta doar că nu-mi răspundea, era imposibil să-i stârneşti mânia.

În schimb, ce joc în ochii ei! Ca una care spune: – Le ştiu eu pe-ale mele, las' că ştiu unde-ai umblat, nu căuta să mă duci. Aşa că nu mai căutam s-o duc. Odată ce amândoi eram şireți. În zilele când aveam vreun randevu cu fata, începeam încă de dimineață să oftez şi să mă perpelesc. — N-ar strica, zău, din când în când şi puțină mişcare – ziceam. Sau remarcam, într-o dispoziție mahmură: – Ar fi timpul să-i fac o vizită lui Kodor, dracu' să-l ia. – Sau nu spuneam decât: – Din nou afacerile!

Nevastă-mea, care era inteligentă, încuviința totul cu blândețe.

— N-ar strica, într-adevăr, puțină mişcare – spunea ea. Sau zicea: – Să nu-ți neglijezi afacerile. – Între timp, ochii ei râdeau. Adică, mă îndemna totuşi să plec de acasă, chiar dacă nu cu atâta hotărâre cum o făcea odinioară la Paris... Mă complăceam, fără vreo obiecțiune, în acest joc. Atâta doar că nu luam cunoştință de jocul din ochii ei.

— Iacă, nu mă duc, azi încă nu mă duc – spuneam înainte de masă. După masă, însă, plecam cu toate acestea.

Dar să completez cearta ei cu tânăra *miss*. Pe scurt: cum se giugiuleau ele, la început, la Paris, se ştie. Numai că asta luă brusc sfârşit, în ajunul plecării irlandezei. Ceea ce mai treacă-meargă, odată ce aşa ceva n-are cum să dureze.

Dar de la o zi la alta era, oricum, bătător la ochi. Căci ieri relațiile dintre ele erau încă perfecte, ca îndată apoi, de parcă ar fi înghițit oțet, fusesem şi eu prezent. Nevastă-mea se străduise să pară din cale-afară de distinsă, ceea ce este suspect şi nici n-o prinde, odată ce nu-i în firea ei. Fata îi şi făcuse observație: – Ia nu mai afecta, Lizzy. – Acesta fusese cuvântul decisiv. Nevastă-mea zâmbi, nu prea mult, ci abia perceptibil. Numai că eu cunosc acest zâmbet al ei. — Ei, măruntă *miss,* am încheiat socotelile dintre noi; – cam asta exprima el.

Ce s-o fi petrecut între ele? Căci întâmplarea părea ciudată şi din alte puncte de vedere.

Odată ce irlandeza era, oricum, o domnişoară de familie bună·. Atunci, cum se face că această domnişoară de familie bună era atât de statornică, încât rămăsese ataşată de mine de astă dată în modul cel mai serios? Căci cele petrecute la Paris puteau fi socotite o simplă glumă. Englezoaicele au ideile lor despre excursii, se ştie. Acum însă? N-o mai pomenea pe nevastă-mea, de parcă n-ar fi fost, nici n-o mai lua în seamă, pentru ea încetase să mai existe. Aşadar, domnişoara era de astă dată necruțătoare. De ce, însă, atât de necruțătoare?

Să fi aflat ceva despre ea? Sau Lizzy însăşi îi povestise ceva de acest fel? Oare despre curtezanii ei? Căci este în stare, fiindcă îi cam umblă gura, se ştie, îi scapă cu uşurință astfel de indiscreții.

La toate acestea doream eu răspuns când am întrebat-o de ce-i supărată pe nevastă-mea. Să ştiu şi eu, căci ar fi timpul. După care am continuat:

— S-a întâmplat ceva între voi? Fii sinceră – şi am silit-o să-şi întoarcă fața către mine.

La care, fetişcana:

— Nu vreau să vorbesc despre ea. – Apoi, brusc, cu patimă: – Nici nu vreau s-aud de dânsa. Fiindcă eu n-o mai iubesc pe Lizzy.

Era, oricum, din altă plămadă. Era o puştoaică sinceră.

— Nu mai spune. Şi de ce n-o iubeşti? Nu prea pricep de

ce n-ai putea să vorbeşti şi despre asta? Pentru mine poate să fie important chiar şi un singur cuvânt. V-aţi făcut, oare, confidenţe?

— Da.

— Ei vezi, îmi închipuiam eu. Am să-ţi destăinuiesc îndată ce impresie am eu despre asta. Că ţi-a spus ceva intenţionat şi cu răutate, ceva ce nici nu-i adevărat – am întors eu vorba. De ce-i luam apărarea? Poate fiindcă voiam în acest fel să aflu secretul fetişcanei. Sau mi-o dictau şi sentimentele? — Căci aşa-i ea – am continuat –, sunt sigur că a încercat să te tachineze, odată ce încă eşti indignată, zău aşa, o recunosc întreagă. Dealtminteri, nu e chiar atât de răutăcioasă pe cât ar vrea să pară…

— Oh, crezi într-adevăr asta? – răspunse ea sumbru. — În acest caz, nu te-am înţeles bine deunăzi… – şi se îmbujoră nitel. — S-ar putea ca eu să nu ştiu, să n-o cunosc prea bine – se corectă ea. — Dealtfel, nu am nimic deosebit de spus despre asta, şi n-ar fi nici frumos din parte-mi, căci ea a fost şi drăguţă cu mine. Ba, mi-a şi dat ceva, ia te uită ce mi-a dat!

Scoase îndată obiectul din deget. Era un inel subţire, într-adevăr frumos, împodobit delicat, de jur-împrejur, cu granate mărunte.

— Numai că eu arunc acum acest inel – zise ea deodată, şi se apucă să-l sfărâme, s-auzea cum sar pietricelele din el. Apoi azvârli inelul într-un colţ. (Ne aflam într-un mărunt restaurant, nu departe de Haymarket.)

— Oh – face ea –, n-ai decât să-ţi iubeşti buna ta nevastă, eu n-am să-ţi schimb vederile.

Părea că-şi ieşise cu totul din fire.

Într-un cuvânt, avusesem dreptate: ceva o apăsa pe suflet. Atâta doar că eu mi-am spus: nu face nimic, odată ce timp este destul. Am să scot eu asta din tine, nici n-ai să bagi de seamă când.

— Oh, Lizzy, – continuă ea cu patimă – care mi-a spus odată că eu te-aş iubi numai fiindcă tu erai căpitanul acelui vapor. Oare nu e caraghioasă, chiar atât de stupidă

mă crede ea?

— De asta eşti supărată pe ea?

— Oh. Nu de asta – răspunse ceva mai potolit. — Nu tocmai de asta. Oricum, n-am să-ți spun de ce anume.

*

— Vai, *Mrs.* Murry – i-a reproşat ea modistei sale, după ce bătuserăm îndelung la uşă –, nu e bine să dormi prea mult, căci ce-ai să te faci la noapte?

Apoi, pe un alt ton, aproape cu severitate:

— Am dori să ne aşezăm nițel în salonaşul dumitale; unde am stat şi data trecută.

Fiindcă mai fusesem o dată acolo. Asta era o nouă născocire a ei. Odată ce nu-i prea plăcea să umble prin restaurante, prefera să se plimbe. În schimb, să recunoaştem că nici aşa ceva nu era mereu şi neîntrerupt cu putință, pe de-o parte fiindcă plimbările mă scoteau din sărite (pe mine, cel puțin), pe de altă parte fiindcă era tocmai o vreme urgisită, ploua necontenit. Şi, de îndată ce începea ploaia, ea se ducea acasă. Numai că asta pur şi simplu n-o mai îngăduiam. N-o lăsam să se ducă acasă. La care, ea răci, contractă un guturai. Se şi supără foc din această cauză.

— În cele din urmă voi muri din pricina ta – făcu ea mânioasă. În sfârşit, născoci de dragul meu salonaşul ăsta. Spunându-i modistei că acolo ar dori uneori să aibă câte-o scurtă conversație.

Se înțelege că am fost şi de data aceea cât se poate de cuminți, modista cosea la maşină în camera vecină. De astă dată, însă, trebuia să plece, ceea ce am socotit a fi o greşeală. Îşi mai vârî o dată capul pe uşă, apoi se duse.

— Mă duc până la piața de zarzavat – spuse ea cu amabilitate.

Noi am fost lăsați singuri, într-un apartament care mirosea a mere.

La care a şi fost puțin cam dezorientată. Căci atât de

singuri nu mai fusesem niciodată.

Atâta doar că am mângâiat-o pe păr.

— Nu-ți fie teamă de mine – i-am spus, şi m-am uitat în ochii ei. La care a izbucnit îndată în plâns.

— O, aşadar, tu mă iubeşti cu adevărat? – întreabă ea cuprinsă de vâlvătăi.

I-am spus atunci planul meu în legătură cu ea, adică n-am întrebat-o decât atât:

— Ai să fii bună? – iar ea, în mod miraculos, înțelese îndată ce anume voiam.

— Ah, doar n-ai de gând să te căsătoreşti cu mine? – întrebă ea fără să stea pe gânduri. — Cum are să se poată una ca asta? O – face ea –, n-are să fie cu putință. Fiindcă tu nu eşti dintre aceia. Odată ce şi tu eşti întocmai ca mine. Nu eşti în stare s-o alungi din inima ta.

Am privit-o uimit.

Avea fata asta o stranie proprietate, de care nici azi încă nu mă pot dumiri. Era lipsită de orice experiență şi nespus de copilăroasă – cu toate acestea, impulsivă, spre cea mai mare surpriză: vorbea parcă într-un somn adânc, încât tresăreai fără voie. Ca şi cum ar fi desluşit sau intuit cele mai tainice simțăminte ale omului. Dar dacă ea mă cunoaşte mai bine decât o bănuiam, mai bine chiar decât izbutim noi înşine să ne cunoaştem?

— Asta n-ar fi bine – i-am spus mai întâi. Căci, oricum, nu-mi făcea plăcere s-aud aşa ceva din gura altuia. — Vai, nu mă speria – am încercat eu să glumesc. — La naiba, în acest fel mă cunoşti, dintr-un asemenea aluat mă crezi tu plămădit? Ca pe unul care nu e în stare nici să mişte, nici să se urnească din loc, incapabil să pună mâna pe ceva, oricât s-ar strădui?

Am şi simțit că mă iau căldurile.

Căci, dacă lucrurile ar sta într-adevăr astfel…

De fapt, ce-aş putea să-ți spun? – am împrumutat eu un ton nou. — Oare cu ce-aş putea începe? Cum să-ți explic eu ție viața mea? Ei, vezi că înțelegi? Trebuie să fii aşadar deşteaptă şi să pricepi totul. Dacă ți-aş spune acum că n-

aş mai vrea să trăiesc dacă lucrurile ar rămâne şi pe mai departe cum au fost până acum, ai putea pricepe ce multe lucruri cuprinde asta?

Aproape că şi eu fusesem zguduit. Fiindcă la acest cuvânt parcă m-ar fi apucat cineva de braţ, spunându-mi: opreşte-te! Căci abia acum mi-am dat seama de ce ameţisem deunăzi, adică de ce luasem cu atâta înverşunare apărarea neveste-mi, în faţa ei. Fiindcă se pare că nu ştiusem până atunci ce înseamnă să-ţi fie ruşine. Nici prin gând nu-mi trecuse să fac cuiva destăinuiri despre ce şi cum fusese viaţa mea de până atunci. Abia acum am înţeles că una ca asta este cu neputinţă. Şi chiar dacă eşti înclinat uneori s-o faci – nu se poate, nimănui pe lumea aceasta, darmite acestei fete.

Am început aşadar s-o cert, deoarece asta e oricum altceva. În acest fel se pot exprima mai limpede lucrurile serioase.

Oare ce-şi închipuie ea, că aş fi cumva excroc? Am mâncărime de limbă sau vreau să abuzez de încrederea ei că nu-mi da niciodată crezare? Că mă întreabă mereu dacă o iubesc?

— De ce-aş mai fi aici dacă nu te-aş iubi? – i-am spus. — Sau aveţi nevoie de cuvinte, în privinţa aceasta niciuna din voi nu face excepţie? Nu-ţi ajunge, oare, un om al tău? Nu-ţi sunt eu destulă dovadă?

La care, ochii începură să-i lucească, totuşi.

Este nevoie să-mi demonstrez acum sentimentele în faţa ei? Ceea ce am spus şi am săvârşit până acum nu înseamnă nimic pentru ea? – Şi altele la fel.

Nu simte şi ea din ce aluat sunt plămădit? Că a fi cu ea este pentru mine cea mai mare fericire?

Între timp, aş fi fost în stare să râd, căci îmi simţeam arterele furnicate de o senzaţie de fericire. Odată ce fata asta, cu buzele aburite şi întredeschise, întunecată totodată de sforţarea făcută, stătea înaintea mea ca un copil îmbufnat. Se pare că voia să se gândească cu toate neînsemnatele sale puteri.

Am prins-o aşadar de mână şi am încercat s-o privesc în ochi. Nu s-a putut însă, deoarece s-a ferit de mine.

— Oh, să fie adevărat? – atât a întrebat, tulburată în aşa măsură, încât părea că nu se încumetă să pătrundă sensul celor ce-i spuneam.

Asta mi-a stârnit şi mai mult buna dispoziție, de parcă mi-ar fi gâdilat cineva inima. Căci, iată, exista totuşi cineva pe acest pământ care să-mi aparțină astfel. De acum pot să-i spun acestei făpturi orice, fiindcă nimic n-are s-o mai clintească de lângă mine. Am încercat deci s-o sfătuiesc să nu se ataşeze de mine. Întocmai ca un unchi sever, într-un consiliu de familie.

— Acum, singura problemă este dacă şi tu mă iubeşti – am început eu să glumesc cu ea. — Ei, ei – am zis – ia să analizăm situația noastră. — Aşa ceva nicicând nu poate să dăuneze. Ar fi bine să te mai gândeşti o dată la tot şi să-ți cercetezi mai temeinic inima, domnişoară! Dacă nu cumva totul nu este decât o amăgire. Căci să vedem cum stăm: o tânără fată se hotărăşte să se căsătorească cu un marinar. Cine sunt însă aceşti marinari? Şi ce şi-a dorit în visele ei, fata aceasta tânără? Viața nu este nici altminteri uşoară – am ridicat eu tonul –, darmite cu de-al de ei?

Şi i-am caracterizat pe cei din această tagmă, cât suntem noi de neciopliți, ce fire nesuferită au cei mai mulți din noi, şi că alături de astfel de oameni trebuie să suporți multe de toate…

— Cu dragă inimă – răspunse ea cu flăcări în obraji.

— Pe urmă, nici prea tânăr nu mai sunt

Fetişcana scutură capul.

— Şi nici bogat nu sunt, nici asta să n-o uităm. Căci este mare deosebire între felul cum ai trăit până azi şi cum ar fi să trăieşti de acum înainte – am zis. — Ştii oare ce înseamnă să cumperi de doi bani un caiet, pe care să-l liniezi singur şi să notezi în el toate cheltuielile casei? Eşti dispusă să trăieşti în acest fel?

— Oh – făcu ea respirând sacadat –, care sunt veniturile tale?

Mie până şi inima mi se umplu de zâmbet, atât de dulce sunase pe buzele ei cuvântul de „venituri”. Şi unde mai pui că i se aburiră ochii, iar fruntea i se broboni de mărgele fine.

I-am netezit aşadar părul de pe frunte şi i-am explicat situaţia mea. Că nu am niciun venit sigur. Uneori se întâmplă să câştig mai mult, alteori mai puţin. Iar acolo unde lucrurile stau în acest fel, este nevoie de spirit gospodăresc, oare îşi dă ea seama ce înseamnă asta?

— Vai – face ea –, ce rău mă cunoşti. Eu am o mie şi una de experienţe. Trebuie să împărţi totul eu grijă. Căci să presupunem că venitul tău n-ar fi decât de şase sute de lire sterline pe an. Asta nu e mult, nu-i aşa? Însă şi atât ar ajunge.

Fiindcă ea calculase deja în sinea ei că atât ajunge. De asta se apucase să înveţe în taină să gătească.

La care m-am oprit. Oare de ce-oi fi fost tocmai de acest amănunt atât de fermecat? De faptul că are ea să-mi gătească? Odată ce nu-i chiar lipsit de orice pericol acest lucru pentru unul ca mine. Silit să-şi oblojească stomacul. Oricum, îngerul acesta, cu mâinile strălucitoare! Eram fermecat.

Şi m-am apucat să-i istorisesc despre mama, cum se pricepea ea să gătească – poate că şi ca o încurajare, ca să înveţe cât mai bine, porumbiţa. Şi ce prăjituri erau acelea! Căci mama gătea într-un cuptor mare, pe mangal şi cu furculiţe lungi. Şi ce mai focuri puteau fi zărite, uneori, prin perdeaua ce acoperea uşa cu ochiuri de geam, când se deschidea uşiţa cuptorului, fiindcă avea obiceiul de a găti noaptea. Şi cum torcea şi susura cozonacul în cuptor, de parc-ar fi început să se simtă bine. Iar noi, copiii, cum ne mai agitam, până şi iarna ne furişam din culcuşurile noastre, ca nu cumva să scăpăm ceva din susurul cozonacului. *De wafels* – am surâs eu amintirii –, da, *de wafels*, azima şi celelalte. – Şi eram cât se poate de emoţionat.

— Oare nu e şi asta ciudat? – gândeam eu. Au trecut

decenii, fără să-mi fi adus aminte de toate acestea. Şi, pe lângă asta, ce putere aveau asupra mea propriile mele cuvinte!

— Oare ce se întâmplă cu mine? – am început eu să mă mir şi de asta. Oi fi oare un orator sau un filosof aşa de mare? Fiindcă tot ce spuneam era minunat. Cel puţin aşa mi se părea. Încât aproape vedeam cu ochii cozonacul frumos, auriu, ivindu-se sub ochii mei prin uşiţa încinsă – aproape să-l apuc cu degetele.

Într-un cuvânt... gustasem odată în America de Sud o boabă sau un fruct bizar, de care se folosesc acolo indienii la serbările lor. Asta a fost beţie, infinit mai aleasă decât cea a vinului. Îmi mai aduc aminte şi azi de ea: vârful tufişurilor din jurul meu prinse bunăoară să strălucească, iar lumea parcă se înălţase de-o palmă în văzduh parcă într-un crescendo. Aşa şi acum. Ceea ce a urmat a fost curată vrajă, halucinaţie de vis.

I-am spus că de acum voi munci din nou mult, căci de astă dată are un rost. Fiindcă, până acum, îmi închipuiam că pretind vieţii ceea ce ea nu are. Văd, însă, că are totuşi dreptate. Căci, poftim, mi-a dat mai mult chiar decât nădăjduiam. Şi alte fraze, la fel de elevate. Când, de fapt, ele nu sunt în bună parte decât fum, iar eu nu eram în starea mea superioară, mai mult decât un oarecare tinerel jigărit, care îi face iubitei sale declaraţii pentru prima oară, atingându-i pe sub masă genunchiul delicat cu genunchiul meu, ba mai apropiindu-mă foarte de obrăjorul ei încins, ca ea să-mi spună totuşi: – Oh, a fost o după-amiază minunată.

— Oh – îmi spunea ea –, tu prinzi focul cu mâna? — Şi văd că ochii îi scapără.

Adevărat că-mi căzuse jăratecul din pipă, iar eu îl măturasem la loc. Ce-o fi surprinzător în asta?

În zadar însă, odată ce aşa sunt stările de graţie.

Adevărat că, la toate acestea, şiroia şi ploaia afară, fără oprire.

La care, îi mai şi prindeam mâna delicată. Căci asta a

fost adevăratul şi inexprimabilul sens al întregii după-amiezi. Mâna ei era încinsă de febră. Iar mie îmi clănțăneau dinții din această pricină.

Aceste variațiuni aveau însă „de fapt, o semnificație mult mai adâncă. Atât de adâncă, încât nu era chip s-o pătrunzi. Iar această semnificație era dragostea.

Care, oricum, este un lucru straniu, pe care făptura omenească îl însetează, aşa cum pământul uscat însetează ploaia. Ce să-i faci dacă aşa stau lucrurile?

Şi totuşi, n-am sărutat-o, tocmai atunci n-am sărutat-o. Căci mă gândeam în sinea mea: Nu, pentru nimic în lume. Ea are acum încredere în tine, fii cinstit, aşadar.

Poate că tocmai asta să fi fost greşeala. Deşi, de unde ai putea şti când şi ce anume doreşte celălalt? Când anume socoteşte o laşitate că n-o sărut şi când i se pare acelaşi lucru o virtute nepământeană?

Cine ştie, s-ar putea ca tocmai asta să fi aşteptat căci era ca o somnambulă. Ca în cele ce au urmat: i-am cerut un pahar cu apă, ea dădu fuga să mi-l aducă, eu însă n-am fost în stare să rămân fără dânsa, aşa ca am alergat după ea.

O văd stând în bucătărie, la robinet, apa şiroia din belşug, iar ea nu ştia ce să facă. Nici cu robinetul, nici cu paharul, fiindcă mâna îi tremură. Deodată, apoi, mă priveşte cu ochii dilatați.

— Ia-mă, dar ia-mă cu adevărat – zise ea încetişor, ca una care visează. — Ai să vezi cât de bună voi fi – începu ea aproape să mă implore. Şi îşi înclină capul către mine, iar gura ei era ca florile când se dăruiesc primăverii.

Numai că vraja a şi luat cu asta sfârşit. Pentru că, de îndată ce rosti aceste cuvinte, parcă ar fi fost cuprinsă de vâlvătaie, fugi în cameră.

*

Şedea în mijlocul camerei şi era supărată.

— De ce eşti acum supărată? – am întrebat-o. Dar nu.

Nu e nicidecum supărată.

— De ce spui că nu, când eşti? – am încercat eu să-i sărut mâna. Numai că tocmai asta este ceea ce nu e cu putință, în astfel de clipe, în niciun fel, odată ce ai scăpat momentul potrivit. Am aprins aşadar lumina, ceea ce este şi mai imposibil în asemenea împrejurări. Odată ce, uneori, e mai prielnic întunericul.

— Ei hai, nu mai fi supărată – m-am înclinat asupra ei.

— Eh, la naiba, nebunule! – strigă ea furioasă. Cică să n-o mai chinuiesc, dealtfel nu obişnuieşte să se supere pe nimeni.

La care s-a încurcat aşa de cumplit, încât până şi ochii i se împăienjeniră de lacrimi.

— Mata nu ne cunoşti, noi suntem irlandezi – spuse ea cu obrajii în flăcări. — Nu uita cu cine ai de-a face, eu nu sunt o franțuzoaică oarecare.

Asta oare ce-o mai fi însemnând? Că irlandezii sunt oameni care nu obişnuiesc nicicând să fie supărați? Am încercat să iau totul în glumă.

— Eşti chiar aşa de tare supărată pe franțuzoaice?

Nu mi-a răspuns nimic.

— Ia te uită – am zis – tu eşti supărată acum pe mine din cauza nevesti-mi, ceea ce nu mi se pare a fi un procedeu cinstit. Dealtminteri, ce ai tu cu ea? Odată ce ți-am spus că am de gând să mă despart în curând de ea.

— Nici vorbă – m-a întrerupt ea. —Tu n-ai să mă iei niciodată de nevastă.

Rosti asta cu atâta convingere şi deznădejde, încât abia am fost în stare să-i răspund.

— Oare niciodată n-ai să mă crezi?

Şi-a întors furioasă fața de la mine. Adevărat că vorbele mele nu mai fuseseră destul de convingătoare, am simțit şi eu asta. Şi că nu mai aveau nici pe departe atâta putere ca atunci când fusese întuneric în cameră.

— Nu s-ar cuveni să fii chiar atât de nerăbdătoare – am început eu din nou. — Odată ce trebuie să înțelegi că divorțul nu este nicicând uşor. Darmite în această situație?

Habar nu aveam ce ar fi trebuit să-i spun.

— Căci mai este şi cealaltă parte – mi-a venit deodată ideea salvatoare. — Nici nu ştiu dacă şi ea este de acord. În concluzie, nu e tocmai simplu. Nutresc speranța însă că lucrul este cu putință, dar ce mă voi face dacă n-am să mă pot descurca cu ea, dacă bunăoară are să declare că refuză să divorțeze?

— Atunci omoar-o! – îmi răspunse ea înfuriată.

La care am izbucnit în râs. Odată ce asta cel puțin era o idee practică.

De ce anume ar fi trebuit s-o omor, n-am mai întrebat-o. Căci în mintea mea prinseră să se rostească o mulțime de gânduri interesante.

*

De pildă, că nevastă-mea se gândeşte în clipa asta tocmai la acelaşi lucru. Că ar fi nespus de bine să poată să scape. De mine, se înțelege. Iată ce gânduri mi-au venit. Din următoarele uşoare, simptome:

Începuseră s-o intereseze din cale-afară întâmplările de acest fel. Cronica penală din ziare, şi altele la fel. Pot spune ca se interesa de ele destul de bătător la ochi, ba de-a dreptul provocator, abia acum îmi vine asta în minte. Căci citea câte o ştire cu glasul tare, ba, ultima dată, una destul de interesantă. Asta se întâmplase nu mai departe decât ieri.

Trăiau, undeva, în aceeaşi casă două verişoare, una încă destul de tânără, cealaltă bătrână, iar cea tânără se plictisise de bătrână, odată ce nu avea din cauza ei pace. Era îndrăgostită. N-a stat, aşadar, prea mult pe gânduri, ci a ucis-o pe bătrânică, pe vară-sa, şi încă foarte iscusit, căci folosise nicotină. Niciodată nu s-ar fi aflat, dacă autoarea faptei nu s-ar fi dat singură de gol. Fiindcă, începând din acel moment, ea n-a mai fost la fel de iscusită ca înainte. Nevastă-mea voia să ştie ce părere am despre această întâmplare.

Ce-aş fi putut să-i spun?

— Să fie oare? atât de uşor să ucizi pe cineva cu nicotină?

— De unde vrei să ştiu? încearcă.

La început n-am fost atent. Abia după asta începură să ia contururi tot mai interesante.

— Sărăcuța! – făcu nevastă-mea.

Credeam că făcea aluzie la victimă, odată ce ea îşi pierduse viața. Nici vorbă însă de aşa ceva. Ea o compătimea pe cea tânără, pentru că se dăduse de gol, ba i-a luat chiar apărarea. Mi-a ținut până şi o scurtă prelegere despre cei care, de fapt, au devenit inutili. Adică despre acele forțe obraznice şi silnice care, cum s-a exprimat ea, nu mai sunt bune de nimic, dar cu toate acestea mai sunt prezente. Probabil, doar ca să-şi chinuiască anturajul.

— Ştii ce? Nu numai că o înțeleg pe cea mai tânără, dar îi dau şi întru totul dreptate – a declarat nevastă-mea. — Cei ce nu mai sunt decât o povară pentru alții ar fi bine să învețe ce este modestia şi să caute să dispară, îmi voi spune eu însămi acelaşi lucru, de îndată ce mă voi afla într-o situație de acest fel. Să-i lăsăm măcar pe alții să trăiască, odată ce cu propria noastră viață nu mai ştim ce să facem, lucrul acesta mi-l voi impune.

Oare să fi fost de astă dată chiar eu forța aceasta inutilă? – nu puteam să mă gândesc la una ca asta. Odată ce nu eram încă atât de bătrân. Am zâmbit aşadar de cele auzite. Căci nu mă săturam să-i admir modul strălucit de gândire. Nu degeaba îi plăcea filosofia. Nu era numai obiectivă, ci era şi pătimaşă, de parcă tot ceea ce gândea ar fi privit-o personal. Se identifica cu totul. Ciudată făptură!

— E cum nu se poate mai în ordine – am spus eu. — Cu propria ta persoană poți să faci, într-adevăr, tot ce pofteşti. Cu alții însă? Căci n-ai să mă poți face să cred că ştii întotdeauna cine anume este inutil?

— Să lăsăm asta – răspunde ea cu un gest sleit al mâinii şi plictisită. — Acest lucru se poate oricum şti.

M-am împăcat cu acest gând, odată ce mi-am spus că ar putea avea dreptate. Fiind destul de şovăitor în tot ce mă priveşte, mi-am spus din nou, ca de atâtea ori înainte: iată marele avantaj față de mine. Intuiția. De aici apoi şi siguranța ei. De asta e aşa de originală şi de proaspătă mereu, spiritual. Căci nu este împovărată de tradițiile unei lumi învechite şi cufundate în sine, aşa cum fusesem eu dintotdeauna.

Oare ce-a fost mai stupid; faptul că nici prin gând nu mi-a dat să raportez la propria mea persoană această discuție, sau că a doua zi am raportat-o, nici azi nu ştiu. Şi nici n-am cum să ştiu. Cu cât conştiința cuiva e mai încărcată, cu atât imaginația lui e mai întunecată. Or, pe mine mă mustra îndeajuns conştiința pe vremea aceea, a doua zi, aşadar, mi-au venit în minte multe de toate în legătură cu asta, la modistă, ca şi mai târziu, în timp ce mă duceam către casă.

— Forță inutilă? – vorbeam eu de unul singur. Aproape că s-a iluminat până şi strada de cuvintele mele. – Aşadar, pe viitor să fiu mai modest, iată ce anume pretinde de la mine această doamnă. Căci sunt inutil aici. Stau în calea cuiva, care ar vrea să trăiască. Oare lucrurile n-au fost spuse destul de răspicat? Şi n-a explicat ea cât se poate de clar ceea ce până atunci nu izbutisem să înțeleg, anume de ce trăim noi doi asemenea unor oameni, care s-au pomenit, întâmplător, laolaltă undeva, pe o fermă? Năclăiți în dulcegării. – M-au trecut aproape năduşeiiie, atât de lehamite îmi era de toată această poveste. — Dar ce ar vrea, însă, să scape de mine? – am încercat să discut cu mine însumi. — Şi tocmai acum? Când leneveşte toată ziua, ce rost ar avea? Cum să nu aibă. Desigur, pentru că iubeşte sau ar vrea să iubească pe cineva. Pe cine anume? Pe oricine. Aşa de curând, oare, după decepțiile-i pariziene? De ce nu? Graba tuturor este mare în acest domeniu. Să mai iubeşti puțin, cât mai e timp. Oare nu mă comport şi eu la fel? Şi n-am amenințat-o eu însumi, cu cantaragiul, în cazul când ar avea de gând să mă părăsească? Iar acum

mă amenință şi ea, în cazul când n-aş fi dispus să-i dau drumul. Iată răspunsul ei.

Încât era să scap un strigăt de uimire.

N-aş vrea să fiu cumva greşit înțeles. Nimeni să nu-şi închipuie că aş fi un fricos, care tremură pentru propria-i viață, un om care are mereu halucinații de groază. Nici vorbă de aşa ceva, este cu totul altă poveste, dealtfel sângele nostru este altul. Odată ce-am ajuns aci, să vorbesc, în sfârşit, şi despre asta, despre viață şi moarte. Anume despre cum stau oamenii din neamul meu cu ele.

Nu suntem sperioşi, nu ne sinchisim prea mult de moarte. Odată ce nu prețuim prea mult viața. Iubitul meu tată a rostit următoarele, cu o jumătate de oră înainte de a-şi da duhul:

— M-am plictisit, mi-e lehamite de tot. — Şi lăsă din mână ziarul. Ba, şi-a completat cuvintele. — Mi-e lehamite de voi toți – spuse el pragmatic. După care, la puțin timp, îşi dădu cuvios duhul.

Odată ce aşa suntem noi toți. Nu ne place să trăim, căci suntem pesimişti, e timpul s-o spun pe şleau, şi că sunt pesimist, chiar dacă nu în sensul pe care i-l dau filosofii. Ci mult mai simplu.

— Văzut-ai vreodată un purcel? – m-a întrebat odată tot tata. — Ei? Este o vietate măruntă şi moale, iar când e apucat de mâinile unor străini, care vor să-l mănânce, fireşte că prinde să guițe. Asta este şi treaba ta pe pământ – m-a încurajat, cât se poate de amical, bătrânul domn.

Da, asta este treaba mea şi este treaba sufletului meu. Odată ce nicicând nu m-am îndoit că omului nu-i merge bine pe pământ. Nu numai că asta mi-e părerea, dar această părere este adânc înrădăcinată în mine. Anume, că lumea asta este o farsă sinistră, iar că a fi om este o ruşine. Odată ce se abuzează aci de sufletul omenesc, care i-a fost dat fiindcă a fost tras pe sfoară, a fost amăgit şi i s-a promis marea cu sarea. Cum să exprim asta? Omul poartă într-însul importanța existenței sale şi pretenția veşniciei şi, totuşi, care îi este soarta? Frica şi fuga, teroarea morții

din cea dintâi clipă a existenței – poate cineva să priceapă asta? Ca flacăra ce i-a fost împrumutată să fie amenințată mereu de a se stinge? Şi despre rest ce părere aş putea avea? Strâng amintirile în mine, ca un acumulator, cu toate acestea o parte din ele le pierd, cealaltă parte se transformă, o preface depărtarea şi timpul, şi despre toate nimeni nu ştie nimic. Aşadar, aceasta este istoria mea, pe care nimeni n-o cunoaşte, ba nici eu n-o cred în cele din urmă. Şi nici asta n-ajunge. Căci, la urmă, ai mai vrea încă puțin, încă şi încă, dorința mi-e nestinsă – oare nu este şi asta ca atunci când cineva bea prea multă apă? E în stare să se împuşte, atâta apă a băut, cu toate aceasta îl mai torturează setea. Aşadar, pentru suflet această lume este de neconceput, aici voiam s-ajung, că nu asta este patria lui, odată ce aici se află altceva decât se aştepta şi îşi dorea... Iar dacă omului îi e străină, oare pe a cui seamă o fi lumea? Ce mă priveşte pe mine faptul că pentru o inteligență superioară asta ar putea să fie o distracție sau că ar afla plăcere în străduințele zadarnice ale vieții mele?

Nu sunt eu filosof, ba mă mai exprim, desigur, cu stângăcie. Trebuie, însă, oricum să exprim ceea ce simt în această privință.

Şi acum, să mergem mai departe. De astă dată esențialul este că niciodată n-am prea tremurat pentru propria mea viață. Dacă trebuie să mă duc, sunt gata de drum. Ba, sunt gata chiar să-i fac plăcerea asta cuiva, dacă o doreşte cu tot dinadinsul.

Nici de asta nu mă speriasem eu aşa de tare. Ci din altă pricină.

De gândul că va trebui să trăiesc mai departe împreună cu ea. Vreau să zic cu nevastă-mea. Adică aş putea să mă despart de ea...

Deci amețisem aproape, totul era atât de groaznic, acesta fusese efectul făcut asupra mea de cuvintele acelei fete tinere, ale domnişoarei Borton, când mi-a dat să înțeleg că nu voi divorța niciodată.

De asta mă speriasem atât de tare. Fiindcă am crezut-o.

De parcă mi-ar fi arătat o oglindă, aşa fusese. Şi pentru că în oglinda aceea se zărea o faţă teribilă. Răvăşită şi teribilă.

*

Cu toate acestea, m-am liniştit în cele din urmă, odată ce fusese aşa de dulce. S-a împăcat cu mine. Mi-a spus:

— Micislav, eu nu sunt supărată pe tine, eu voi avea răbdare.

Ba, m-a învrednicit până şi de încrederea ei. Mă dăscălea, mă certa. Mi-a dat, bunăoară, un măr mărunt şi m-a întrebat dacă nu mi-e cumva foame. Dacă nu mă dor dinţii. Dacă nu-mi place berea. Şi de ce nu-mi place, odată ce ei îi place nespus? M-a iniţiat de astă dată şi în tainele ei.

— O, eu ador berea dublă, neagră – spuse ea cu candoare, ca îngeraşii, pironindu-şi în pământ ochii de o puritate celestă.

Trebuie să vi-o imaginaţi luându-şi aproape zborul în horbotele-i de un verde marin, cu un trandafir frumos şi pal pe piept, şi cu o halbă uriaşă de bere în mână, cum îşi linge până şi spuma de pe buze cu vârful limbii. Ca pisicuţele. Adică, nu numai asta adora ea, ci şi toate celelalte, care erau pământeşti, de pildă, banii. Şi nu numai în teorie, ca oamenii de treabă, în genere, ci monedele în mod special, dacă erau sclipitoare şi nou-nouţe. I-am şi dăruit câteva, se înţelege, la început modeste: câte-o monedă scânteietoare, de-o jumătate de coroană, sau taleri levantini Maria Terezia, fabricaţi azi, în cele din urmă, însă, şi un angelus de aur. Trebuia s-o fi văzut cum şi-a frământat din pricina lui inima, întrebându-se ce să se facă cu el, odată ce era oricum de aur.

— Oh, asta este o bucăţică de aur – şuieră ea îmbujorată, şi din nou se înroură, din cauza frământării ce-o cuprinsese. Să fi văzut cu câtă viteză a dispărut acel galben mărunt, când în cele din urmă s-a decis să-l primească.

— Oh, Doamne, îți mulțumesc, aşadar – spuse ea mâhnită –, acum pot să-l primesc, nu-i aşa? — Şi țăcăni îndată închizătoarea poşetei, nemaizărindu-se unde anume se făcuse nevăzut angelusul.

— Prea bine, asta nu înseamnă încă avariție – ar putea cineva să riposteze –, ăsta mai e încă acelaşi vis al copilăriei, una din stările-i de grație de odinioară.

Numai că pe ea o interesa nespus şi dacă va primi de fiecare dată ceea ce i se cuvine. Ba nu se sfia nici să se târguiască, însoțindu-şi argumentele cu astfel de izbucniri:

— Îți închipui cumva că fur banii? – Iar către mine odată când m-a certat, făcu: – Eşti atât de uşuratic, Micislav! Tu nu câştigi banii aşa de uşor, încât să-i arunci astfel pe fereastră.

— În schimbul banilor mei mi se serveşte ceva mult mai de soi, în altă parte – i-a spus tot atunci patronului, ridicându-se de la masă. — Tii, ce treabă-i asta?

A trebuit să plecăm de acolo.

La care, ea dădu următoarea măruntă explicație a purtării sale:

— Sunt oameni – începu ea să peroreze –, care toată viața lor n-au primit un singur *penny* nemuncit. Să încerc acum să-mi imaginez că vinde cu mare greutate nişte coşuri împletite, trudeşte anevoie pentru fiecare lețcaie, şi cu toate acestea o parte se pierde. I se dă greşit restul sau cumpără zece ouă, din care două sunt clocite – *two of ten are rotten,* – m-a învățat ea şi expresia corectă –, oare asta să nu fie pricină de amărăciune?

Căci, între timp, cum spuneam, mă mai şi învăța cum se trăieşte, mă învăța câte şi mai câte. Ne plimbam. Era şi de asta nevoie, trebuia să mă plimb cu ea până-mi ieşea sufletul, din ce cauză oare? Se pare că sufletul ei asocia o mulțime de lucruri cu plimbarea.

Într-o bună zi, însă, a înghețat de-a binelea. Făcuserăm iar o excursie undeva, departe de Londra, iar frigul ne surprinsese fără veste. Adevărat că şi înainte pierdusem multă vreme în apropierea unor cariere de piatră, făcusem

popasuri, ne oprisem pe poduri, ca să privim carele ce treceau.

— Vai, mi-au înghețat picioarele – a exclamat ea deodată –, chiar în clipa aceasta mi-au înghețat, am simțit când mi-au înghețat – strigă ea vesel.

Am sfătuit-o, aşadar, să facem câțiva paşi alergători, ceea ce foloseşte în asemenea cazuri, ba poate fi chiar vreo cârciumă în apropiere.

Am alergat deci pieptiş cu vântul, prin întuneric, traversând o mică livadă, către sat.

— Te simți mai bine? – am întrebat-o, pe când gâfiia cu disperare.

— Mor – mi-a răspuns scurt. La care, am luat-o în brațe şi am continuat să alerg astfel cu ea.

Dar la ce bun aş mai lungi vorba? În cele din urmă, simt într-adevăr miros de bere.

— Poftim, este aici o cârciumă – îi spun –, coboară, draga mea, ca să putem intra.

— Nu se poate – a răspuns ea cu blândețe – picioarele îmi sunt parcă două bețe.

La care, am sărutat-o. Iar ea mi-a întors sărutul. Şi stăteam astfel cu ea acolo, sărutându-ne în neştire, încât era gata-gata să cădem.

Într-un târziu, apoi, o rază de lumină căzu la picioarele mele, cineva ieşea din han. Fiindcă era un han mărunt. Am intrat cu ea în brațe, dinspre poartă. Cei ce se aflau înăuntru şi-au închipuit că port în brațele mele un cadavru, astfel că şi-au ridicat mâinile. Când au dat însă cu ochii de făptura asta minunată, au zâmbit.

— Dați-mi urgent o cameră – am spus –, i s-a făcut rău nevestei mele.

Tocmai se găsea una. Una bine încălzită. Camera medicului veterinar, în care se făcea în fiecare vineri foc din timp. Am intrat cu ea de-a dreptul acolo.

*

Să-mi fie de astă dată îngăduit să evoc o întâmplare, al cărei martor fusesem eu însumi cândva, la Hamburg. Un om beat şedea în mijlocul străzii, într-o băltoacă, căci tocmai ploua, şi se tânguia amar, deoarece nu izbutea să scape din ea. Cu atât mai puțin cu cât, de îndată ce încerca să facă o mişcare, tovarăşul său îl împingea înapoi. — *Ich bin der Herrgott*[16] – îi spunea şi nu-l lăsa să se ridice pentru nimic în lume. — *Was machst du mit mir?*[17] – se tânguia celălalt, însă nu afla îndurare. — *Ich bin der Herrgott* – i se spunea de sus.

Aşa şi cu mine, acolo, de ce anume, veți afla îndată.

— Trebuie s-o băgați repede sub plapumă – m-a sfătuit hangița. Adică pe *lady*, cum se exprima ea. — Îi aduc îndată nişte încălzitoare, la picioruşe.

Porni, fără să mai stea pe gânduri, în timp ce eu procedam întocmai cum mă sfătuise, am vârât-o repede în pat. Adică, înainte am dezbrăcat-o. Ce-o fi fost asta?

I-am scos bluzița şi rochița, fără ca ea să se împotrivească. În jartierele ei, în schimb, era să mă încurc rău de tot, în puzderia aceea de dârloage albastre şi roze. Încât, de trudă, năduşisem aproape. — Dac-aş fi ştiut, nu m-aş mai fi apucat – am murmurat turburat.

Căci mă simțeam cât se poate de straniu, vă puteți imagina. Şi, în zadar avea un mic medalion la gât, care se afla acolo ca s-o ocrotească de toate năprasnele acestei lumi, în zadar îi erau atât de fragili umerii şi de subțiri brațele… cum desfaci un mugure din învelişurile lui, sau un pachețel fermecător, în care se află căpşuni şi care conține în el toate miresmele vii ale acestui pământ, iată ce senzație aveam. Se înțelege deci că eram turburat. Fiindcă, după ce am culcat-o şi am învelit-o, i-am aranjat până şi hainele, ca şi cum aş fi înnebunit. Rochița frumos împăturită, bluzița, separat, pe speteaza scaunului, ca nu cumva să se şifoneze, pantofiorii sub scaun, în timp ce

[16] Eu sunt Domnul Dumnezeu (germ.).
[17] Ce faci cu mine? (germ.).

până şi ochii erau cât pe-aci să-mi sară din orbite. În cele din urmă am zis:

— Ai putea, în sfârşit, să-mi dai o sărutare. Fiindcă o merit – am încercat eu să obiectivez situația. În timp ce gândeam în sinea mea: dacă nici acum nu cer, oricine mă poate socoti nebun, pe bună dreptate.

Oare data trecută nu se supărase tot din cauză că nu-i cerusem?

— Un pupic – i-am spus, aşadar. Şi m-am străduit s-o privesc galeş, atât cât sunt eu în stare.

La care ea nu mi-a răspuns, adică nu mi-a răspuns îndată.

— Mi-e somn – zise ea tărăgănat. Şi clipi alene din pleoape, ca pisicuțele.

— Cu toate acestea, nu s-ar putea măcar unul, înainte de-a adormi?

La care, ea întinse către mine mâna. Mâna i-am sărutat-o mai întâi, apoi, după câte îmi amintesc, îndată şi gura. Adică, de fapt, brațul şi părul şi buzele, cine ştie dacă nu i-am înfulecat şi perna, cum aş mai putea să ştiu? Ceea ce este de asemenea uşor de înțeles, odată ce era cât pe-aci să-mi rupă dinții. Dealtfel, în felul acesta nu mă sărutase încă niciodată nimeni. Nici nu bănuiam că ar putea să existe aşa ceva. Că într-o pisicuță sfrijită ca ea ar putea să mocnească atâta pârjol.

E locul să relatez o obsesie a mea, de care nu e chip să scap. Cât este omul de vulgar, dacă stai să te gândeşti. Căci, ce-am făcut eu de-a lungul unei întregi vieți? Întotdeauna, ceea ce ar fi făcut şi alții în locul meu. Să fim sinceri. Când am avut prilejul, am sărutat, adică necondiționat şi inevitabil, asemenea unei maşini. Odată ce asta-i goana vieții noastre. Căci, ce s-ar fi întâmplat dacă fata aceea ar fi adormit cu adevărat şi, împreună cu ea, şi eu? Să luăm extrema aceasta. Doi îndrăgostiți care, excepțional şi o singură dată, nu se înfulecă unul pe altul, ci se lasă furați de somn unul lângă altul, frumuşel, ca mierlele, învăluiți într-o bizară încredere, aproape

nepământeană. Oricât de ciudată li s-ar părea unora ideea aceasta, iată ce mi-aş dori eu acum. Şi nu numai pentru că sunt trecut acum peste pârjolurile pământene, ci şi fiindcă, nici atunci chiar, nu asta era ceea ce doream. În niciun caz ceea ce s-a întâmplat până acum. Memoria mi-e încă teafără. Eu căutam în viață încredere, dar să mă opresc aci. Nu vreau să fiu sentimental. Dealtfel, întotdeauna s-a întâmplat altceva decât ceea ce îmi dorisem.

Mai bine să reiau firul acolo unde l-am părăsit. Mărturisesc că socotesc azi mai curând un noroc ceea ce s-a întâmplat mai apoi, oricât să fi fost atunci de amărât. Căci, la un moment dat, m-am simțit mâna pe fața mea.

Încă în aceeaşi clipă am şi făcut un salt în direcția uşii

Afară răsufla din greu hangița. Nu izbutea să deschidă uşa, având brațele încărcate de cărămizile înfăşurate în cârpe. Abia am fost în stare să înțeleg situația.

Căci, de ce îmi trebuie mie cărămizile acelea? Doamne! Doar n-am de gând să-mi construiesc casă cu ele!

Într-un cuvânt, erau cărămizi încălzite, le-am luat din mâna ei, fireşte, dar le-am şi lăsat la repezeală. Şi aici începe partea mai dificilă a lucrurilor. Odată ce eu am şi încuiat îndată uşa după hangiță.

Rezultatul a fost un țipăt cumplit. Atât de cumplit, de parcă domnişoara ar fi fost tocmai gâtuită de cineva. Mă şi întreb cum se face că n-a dat buzna peste noi personalul hanului.

— Ce faci acolo? Ai încuiat uşa? Vrei, aşadar, să mă seduci? – întreabă ea îngrozită.

Încât era să izbucnesc în râs, de emoționat ce eram.

Fiindcă asemenea groază nu văzusem încă până atunci. Şedea ghemuită, sărăcuța, într-un colț al patului, ca un înger ciufulit, cu privirile pline de oroare. De parcă abia atunci şi-ar fi dat seama unde se află şi ce i s-ar putea întâmpla. Părul şi-l răvăşise cu mâna, ca un copil deznădăjduit. Cămaşa îi alunecase de pe un umăr, iar sânul mărunt era gol pe jumătate. Ei, da. Odată ce noi nu suntem în stare nici măcar să ne imaginăm ce înseamnă

pentru ele fecioria şi ce înseamnă seducătorul? E mai teribil chiar decât ucigaşul!

— Pleacă! – începu ea brusc să mă implore.

Adică, asta nici n-o mai descriu. Mă ruga să nu-i distrug viaţa. Mă imploră în genunchi, dacă o iubesc cât de cât, să plec pentru totdeauna din viaţa ei. Fiindcă ea se distruge în acest fel, nici să trăiască nu mai poate…

Spunând toate acestea, plângea încetişor. Plângea abia auzit şi foarte trist.

Cică, îşi iubise înainte pătimaş părintele. Acum, nici să-l privească în ochi nu se mai simte în stare.

— Pentru că mă aflu pe o pantă alunecoasă – se tângui ea. — Odată ce sunt şi eu, desigur, ca făpturile acelea nelegiuite. – Şi prinse să lovească agitată plapuma. Ba o şi îndepărtă de pe ea cu picioarele.

Am ridicat, aşadar, plapuma şi am încercat din răsputeri s-o domolesc – ce-ai putea face altceva într-o astfel de împrejurare? Îndeosebi, când eşti copleşit de ruşine?

Oricum aş întoarce lucrurile, este în orice caz caracteristic, în ce mă priveşte, ceea ce mi s-a întâmplat acolo. Nu pretind câtuşi de puţin că ar fi putut să se petreacă ceva – deşi nici asta n-o ştiu. Căci omul e în stare de multe – am văzut eu şi d-al de-astea –, nimeni n-are de unde să ştie de ce anume e în stare. Am şi despre asta aceeaşi senzaţie. Anume, că nu fusesem nicicând atât de aproape de a-mi schimba viaţa, ca tocmai atunci şi acolo, în bezna din faţa hanului. Căci fusese una din acele clipe rare, când dispăruse din mine orice îndoială. Odată ce îmi pusesem o singură întrebare: – ce anume îţi umple viaţa? Oare sensul zilelor tale nu constă din visele urzite în jurul acestei copile? Însă nici asta nu se putea. Nici cel puţin să visez. Pentru că, dacă o singură clipă·mă încumetam să nădăjduiesc în ceva, o putere mai mare decât mine mă împingea îndărăt. În mijlocul aceleiaşi băltoace, fără îndurare.

Merită să meditez nitel asupra stării de atunci a lucrurilor. Doar nu eram eu un om slab din fire. Când îmi

adunam puterile, nu exista niciun Herrgott în stare să mă oprească. Să nu uităm însă că era beat şi cel ce se tânguia la Hamburg, după cum beat eram şi eu. Abia acum încep să-mi dau seama cât eram de beat. În ce măsură îmi era infectată fiecare picătură de sânge cu otrava aceea, al cărei nume era atunci „nevastă-mea".

De asta am şi pomenit mai sus de beţivii din Hamburg.

Adică, de asta nu izbuteam eu să mă ridic din băltoacă.

I-am spus fetiţei:

— De ce-mi ceri să plec, odată ce îmi eşti aşa de dragă? N-ar fi o nerozie?

— N-am nevoie de dragostea ta.

— Doar şi tu mă iubeşti pe mine, cel puţin aşa îmi spuneai,

— Nu mai vreau să te iubesc de-acum niciodată – răspunse ea printre sughiţuri. — Şi nici să te văd nu mai vreau. – Şi mai plânse câtva timp.

Am îmbrăţişat-o cu gingăşie.

— Nu, nu – ţipă ea ieşindu-şi din minţi de groază. — Te urăsc, nicicând nu te-am iubit, fiindcă n-ai căutat altceva decât să mă seduci…

Eram, se înţelege, cât se poate de jignit. De ce tocmai din această pricină? Nu în zadar am apelat la păţania celor doi hamburghezi.

Mi-am luat deci paltonul şi am pornit către uşă. Fără a rosti un singur cuvânt. Ca unul a cărui demnitate îl opreşte să răspundă la o asemenea jignire.

La care, ea a mai vorbit o dată, în tăcerea camerei. Nu există puritate îngerească asemănătoare cu vocea ei. Ca nişte clopote de cristal, aşa suna.

— Adio – spuse ea întristată.

Iar eu a trebuit să mă mai opresc o dată, atât de milă îmi era de ea.

— Să nu te-aştept, totuşi, afară?

Şi-a acoperit ochii spre a se feri de mine.

Am plecat. Afară, însă, m-am mai oprit o dată în întuneric. Fiindcă nu se putea să nu mă opresc. Nu eram

capabil să-mi văd de drum, paralizasem parcă.

Şi câte nu colcăiau în mine! În inimă, tăcere surdă, în urechi, în schimb, tot felul de trăncăneli, până şi muzică.

De fapt, parcă băteau în mine nişte clopote, aşa era. Iar eu le-aş fi ascultat.

— Vasăzică, domnul pleacă? – ar putea să mă întrebe de astă dată cineva. — Şi de ce pleacă acest domn? O fi ucis-o acolo, sus, pe domnişoara cea mărunțică? – Asemenea trăncăneli îmi răsunau în urechi.

— Şi ce-a făcut cu dânsa? – întreabă parcă cineva. — A dezbrăcat-o? Bravo! Ne-am lăcomi şi noi nițel! Îmi venea s-o iau la goană sau ceva de acest fel, spre a-mi pune sângele în mişcare şi a-mi repara ruşinea, însă nu era cu putință.

— Oare să fiu prins în ținte de locul acesta? Dracu' s-o ia de lume! – am început să înjur în sinea mea.

Fiindcă îmi venise ideea de a mă întoarce la ea şi de a sparge uşa încuiată.

Căci, cum îndrăzneşte ea să mă dea afară, după ce m-a lăsat s-o dezbrac? Ce neobrăzare, sunt eu oare un animal? Poate să facă cu mine tot ce-i trece prin cap?

Amețeam de călduri. Căci abia atunci mă cuprinseseră cu adevărat.

Mi se părea că deslușesc aceleaşi luminițe împrejurul gurii ei şi că simt aceleaşi arome care umpluseră încăperea toată, emanând dintr-însa, de parcă s-ar fi răsturnat o oală cu miere.

Ba, s-ar putea ca, de fapt, să nici nu fi dorit cu adevărat să plec – mi-a răsărit în minte îndoiala. — Căci, de unde ai putea să ştii ce anume vor ele? – Şi îmi venea să mă întorc în pas alergător. Odată ce şi râsul nevestei mele s-a amestecat în aceste halucinații, aşa zău. Râsul acela blestemat, de câte ori îşi bătea joc de neghiobiile săvârşite, chipurile, de mine în relațiile cu femeile. Peripeții inventate de mine, care, iată, deveniseră realitate.

— Iar eşti neghiob? Ajunge să te roage să pleci, şi tu te şi supui? – mă întreba parcă râsul acesta. — Acolo, sus, se află o preafrumoasă domnişoară, în aşternut.

Deodată, apoi, m-am simțit copleşit de oboseală. La care m-am şi pomenit mergând. — Tropa, tropa – îmi ascultam propriii paşi.

Ei, vezi? Trebuia doar să pornesc odată şi-odată.

Nu mai aveam de astă dată alt gând decât acela de a ajunge cât mai repede la Londra. Mi-am accelerat deci paşii, de parcă aş fi avut o treabă urgentă de rezolvat.

Ce să fac, însă, la Londra? Căci acasă nu-mi venea să mă duc, pentru nimic în lume.

Am urcat deci până la Kodor. Întâmplător m-a întâmpinat cu mare tărăboi. Din două motive:

Pe de o parte, fiindcă dorea să plec fără întârziere la Bruges, se oferea acolo ceva, un prilej cu adevărat bun, chiar dacă nu în legătură cu salvamarul – în schimb, aveau nişte contracte de arendă dintre cele mai avantajoase… şi aşa mai departe. Esențialul era că plăteau bine. Să plec, deci, cât mai repede la Bruges. Adică, de fapt, să nu plec încă, să mai aştept câtva timp, are să-mi spună el când anume. În concluzie: să nu plec, ăsta era unul din motivele urgente.

Pe de altă parte: să-l însoțesc fără întârziere la „o întrunire nostimă”, ca nu cumva să se plictisească de moarte, odată ce vor fi prezenți acolo doar nişte mameluci bărboşi şi înăcriți, cu care nu ştie ce să se facă.

— Hai cu mine, mă Jacob, şi amuză-mi veveriţele bărboase – îmi dădu el de ştire. Să-l însoțesc neapărat, odată ce nişte relații n-au să-mi dăuneze defel – Cine ştie, s-ar putea să te îndrăgească vreunul – zise Kodor. Vorbea italieneşte, ca întotdeauna când era însufleţit de ceva.

Pe mine aproape mă lovea damblaua, şi nu doar din cauza sforțării ce-o făceam de a-l urmări atent, ci şi ca să mă prefac că sunt entuziasmat de toate aceste perspective, dar îndeosebi de persoana lui. Eram însă nevoit, fiindcă mă gândeam: fie ce-o fi, am să întind şi eu coarda, ca să obțin ceva de la el. Odată ce nu mai eram dispus să mă plimb prin oraşul acesta.

— Aşteaptă – făcu el –, vom gusta pe loc lăpticul acesta.

– (Lăptic – vinişor.) Şi, cât ai bate din palme, mi-a şi turnat ceva întunecat în pahar.

— Ei, ce-i asta? – întreabă el fericit, vârând butelia subsuoară. — Ce-i asta, ai putea să-mi spui? În zadar îl adulmeci, odată ce nu te pricepi la nimic – prinde el să mă terfelească şi, între timp, râde cu poftă. — Ei, ce-i asta?

Nici nu l-am mai gustat. Avea aromă de răşină, amestecată cu nițel miros de fum. Ajungea şi asta.

— Vin de Samos – i-am spus, ca un judecător.

— Din patria mea – a şoptit el fericit. — Am o afacere uriaşă, bătrâne, – a schimbat el subiectul. Şi până şi sufletul era să-i sară aproape din piept de fericire.

S-a apucat să-mi povestească despre afacerea aceea a lui. Două întreprinderi greceşti dăduseră faliment, şi aşa mai departe. Iar el cumpărase tot ce se putea cumpăra. — Şi mai este, pe lângă toate, şi interes britanic – strigă el fericit. Chiuia aproape de dragul intereselor britanice.

— Căci sunt un om genial, o minte strălucită – urlă el la mine. — Ştii cum sunt eu? – Şi s-a apucat să-mi povestească cât este el de deştept.

Ăştia îşi închipuie (nu ştiu cine erau „ăştia") că el este cel ce le face hatârul, în timp ce un grec, pe numele Nikander, îşi pierde tot avutul din această pricină, ceea ce este lucrul cel mai plăcut din toată afacerea, odată ce el îl urăşte pe acest Nikander.

— Scad, adun, înmulțesc şi aflu beneficiul – mi-a explicat el triumfător. Ca să adauge: – Pe Jupiter, *by Jove,* p-onoarea mea. – Pentru că, între timp, vorbise şi englezeşte. Un cuvânt n-am priceput. Asta este ceea ce nu puteam înțelege, de ce lucrurile se întâmplă astfel? Când un tânăr, bunăoară, se angajează undeva ucenic, de ce nu încep să-i explice meseria de la începutul ei. Oamenii n-ar face aşa ceva pentru nimic în lume. Ucenicului i se face vânt în horă, fără multa vorbă, să-şi afle singur începutul. La fel se petrec lucrurile şi cu aceste genii. Pentru nimic în lume n-ar începe în aşa fel, încât să fie înțeleşi de toți.

Am desluşit din trăncăneala lui că era până la urmă

vorba de untdelemn, de o uriaşă cantitate de untdelemn, atât de uriaşă, încât ai fi putut unge cu ea spinarea întregului Regat Unit. Ce fel de untdelemn însă? Dacă te uiți prin el, este ca lacrima de curat, încât îți scaldă sufletul în aur solar, aşa de galben este.

— Să văd şi eu untdelemnul acela – îi spun.

Numai că nu avea nici măcar o oca de untdelemn. Fiindcă aşa sunt ei. Afacerile lor se fac cu ridicata, în schimb, marfa în discuție nici nu există. Odată ce afacerile ei le încheie nu cu mărfuri, ci cu afacerile înseşi, pare-se. Eu n-am fost niciodată de o asemenea anvergură.

Am aflat, aşadar, că înjghebase un ring al untdelemnului, totul se afla în mâinile sale, pe un preț „de nimic", cum s-a exprimat. În mai puțin de două luni, untdelemnul are să curgă gârlă la Londra. — Oare la ce bun? – îmi venea să-l întreb, însă am tăcut. Las' să curgă – mi-am spus. Untdelemnul era depozitat într-un port „minunat" din patria lui, unde anume, nu putea să mi-o destăinuiască. Nu ştiu nici azi mai mult despre afacerea aceasta. Mai precis, despre acest aspect al ei.

— De dragul acestei afaceri ne întrunim în seara asta – a declarat Kodor. — Aşadar, cu noii acționari principali. — Te voi coopta şi pe tine, nu-ți face griji – mi s-a adresat el mie. — Pe un grăsun ca tine nu-l las eu pe din afară.

Încercați şi vă imaginați ceea ce a urmat. Nu prea ştiu ce s-a întâmplat atunci cu mine. Să fi fost furat de somn sau amorțeala simțurilor să fi fost cauza? Toate au avut asupra mea efectul unei bălmăjeli cafenii. Şedeam adică pironit locului şi încuviințam cu clătinări din cap, aşadar mă comportam ca şi când toată această minunăție m-ar fi interesat nespus, ca să-mi dau deodată seama că nu-i dau nicio atenție.

Căci Kodor deschisese unul din dulapuri, în care intrase ca într-o altă încăpere. În interiorul acestui dulap am rămas eu, un timp, cu ochii pironiți, să văd câte se află într-însul, lavabou şi garderobă în miniatură, cât de ciudate erau şi ele, ca tot ceea ce îl împrejmuia. Prinse să

se dezbrace într-însul, îmbrăcă un alt costum, lenjerie curată, în timp ce, bineînțeles, nu înceta să sporovăiască. La care, i-am spus pe neașteptate:

— Ascultă, Kodor, n-ai putea să-mi faci rost, din banca ta, de câteva mici monede strălucitoare? Bineînțeles, noi-nouțe.

Era cât pe-aci să cadă afară din dulapul său.

— Ce anume m-ai întrebat? – s-a interesat el înseninat.

Abia atunci mi-am revenit. Mă gândisem că n-ar strica să fac rost de câțiva galbeni noi, spre a-i trimite fetișcanei. Fără nicio explicație însă. Doar cu indicația că vin din partea căpitanului I. St.

— Trebuie să ştii că mă frământă un nou model de control al galbenilor – i-am spus la iuțeală acestui Kodor –, un mărunt aparat, cu ajutorul căruia să se poată elimina din automate monedele false. De asta aş avea nevoie de câțiva galbeni noi.

Toate acestea le-am născocit la repezeală, pe seama lui,

— Nu mai spune? – m-a privit el bănuitor. — Eşti oare aşa de deştept? – m-a întrebat ironic. — Pe-onoarea mea, n-am ştiut. – Şi m-a privit ca unul care ar dori să spună: – Vicleanule! Vrei, oare, să mă tragi pe sfoară cu vreun nou tertip?

*

În separeul roşu, tapisat cu mătase, al hotelului Brighton, am scos din buzunar stiloul şi i-am adresat nevestei mele următorul răvaş:

Făptură minusculă! Mă aflu cu Kodor, va trebui sa petrec noaptea cu el. *Business*[18]. După asta plec în patria colombelor sălbatice, în Brazilia, poate pentru şase luni, aşa zău… (Acestea le-am subliniat.) înainte, la Bruges, săptămâna viitoare. Înainte de toate, însă, s-ar cuveni să mă şi îmbăt nițel – astfel o cere morala. Ca şi, de altminteri,

[18] Afaceri (engl.).

viața. Spre a-i împrumuta avânt acestui netrebnic, fiindcă, din păcate, totul depinde acum de el. Căci, lucrurile ar putea lua o întorsătură bună chiar, dacă el ar voi-o cu adevărat. Mai departe: poate că n-ar fi rău să nu citeşti toată noaptea, ca nu cumva să fii prost dispusă când mă voi întoarce, aducând razele sclipitoare ale soarelui în zori. Ca un Apollo."

Cam acestea le-am scris, după care m-am adresat lui Kodor:

— N-ai vrea să-i trimiți nevestei mele un salut?

— Cum să nu, cu plăcere. – Şi aşternu pe spatele foii de hârtie: „Pe stimabilul dumitale soț îl stârnesc împotriva femeilor. Un bătrân diavol: S*ir A*lexander Kodor."

— Ai şi ajuns *Sir?* – l-am întrebat îngrozit.

— Nu ştiai? De-o săptămână.

Al naibii, ce sus se ridică cei de teapa lui!

Aşadar, am expediat scrisoarea însoțită de un buchet de trandafiri, care se putea cumpăra în holul hotelului. După care, m-am instalat şi m-am abandonat plăcerii.

— Carne, pâine, vin, mă limitez la aceste trei – le-am zis. Sunt dator s-arăt că nu-i prea greu să-i câştigi pe oameni de partea ta, îndeosebi dacă ai o oarecare înzestrare pentru asta. Fiindcă nu ți se cer prea multe. Când eşti gras, ajunge şi asta. Sau dacă ştii cumva să nechezi – să spunem –, să imiți nițel animalele. Kodor, bunăoară, are un anumit zâmbet şiret, la care se adaugă oleacă de dulcegărie bătrânească în colțul ochilor – ca stafida însă, încât făgăduieşte beneficii amețitoare, şi asta să n-aibă efect?

— Ei – mi-am spus –, azi voi fermeca şi eu lumea. De ce n-aş face-o? Odată ce se află aici două zâne răpitoare?

Le-am demonstrat deci cât sunt în stare să mănânc şi să beau. Mai cu seamă după ce Kodor mă prezentase cu aceste cuvinte:

— Am plăcerea să vă prezint un mare mâncător de stridii.

Iară către cealaltă aripă;

— Am onoarea să vi-l prezint pe curajosul căpitan

Morbidani. – Toată lumea râse.

Se mai afla acolo un corb posomorât, până şi el s-a înseninat. (Era un doctor oarecare, un doctor în pensie din câte-am aflat.)

Mai important este, însă, că erau acolo şi două femei încântătoare, care, nu se ştie cum, m-au avansat îndată favoritul lor. Şi s-au apucat să mă îndoape – ce să vă spun? Au aşezat în faţa mea, cu mânuşiţele lor fermecate, oţetul şi muştarul, împreună cu tot ce mai trebuia, şi râdeau cumplit pe socoteala mea. Se vede treaba că tare le lipsea sufleţelului lor ştrengăria. Trebuie că erau cât se poate de înfometate. Prinseră, aşadar, să se minuneze de pofta mea de mâncare şi, îndeosebi, să se ia la întrecere care din ele mă alintă şi mă batjocoreşte cu mai mare iscusinţă. În concluzie, s-a urzit în câteva clipe o dispoziţie excelentă, care îl făcu pe Kodor să strălucească şi mai tare.

— Ăsta e un flăcău minunat – a declarat el despre mine. — Poftim. Acum ştiu măcar în ce fel izbuteşte să le sucească femeilor capul!

— Aşadar, le sucește? – întreabă una din pipiţe.

— Ăsta? Ajunge să-l zărească de la distanţă, că sar din tren în timpul mersului. E un vraci, nu alta – constată amicul meu.

Cele două femei hohotiră şi mai şi.

— Şi cât e de uriaş! – observă terifiată una din ele.

Terifiată, însă, nu fără interes. (De asta îţi dai seama îndată.) La care, nici măcar nu mi-am ridicat capul, ci am aruncat doar priviri înfricoşătoare către ea, din coada ochiului, continuându-mi ospăţul.

— Ăsta e un vrăjitor, pe cinstea mea – repetă Kodor. — Câte nu ştii tu? – mă întreabă el. Înainte de toate, cântăreşte net patru sute de pfunzi. Zău aşa, pe-onoarea mea. Pe urmă dă pe gât, dintr-o răsuflare, patru gâşte şi, după ele, douăzeci de perechi de cremvurşti în oţet. Nu-i aşa? – se întoarse el către mine.

Am încuviinţat, distant, din cap.

— Într-un cuvânt, un adevărat monstru – zise una din

femei. Or, mie şi aceste remarci îmi sunt pe plac. Căci ştiu din proprie experienţă că ele sunt însoţite întotdeauna de nişte uşoare înfiorări.

În acest fel se amuzau ei pe socoteala mea, iar eu îi lăsam s-o facă. De ce nu? De ce-aş face pe grozavul? Las' să se amuze. Lumea aceasta este o urzeală slabă. Da, o urzeală slabă rău, la ce bun ai fi sensibil? Cine poate să-mi spună la ce anume foloseşte asta?

Mi-am plimbat privirile peste cei din jur.

Neîndoios că se întrunise acolo un grup de afacerişti cât se poate de simpatici: şase bărbaţi, inclusiv noi doi, şi două femei. Este inutil s-o spun că barbă n-avea niciunul. Mai departe: nu exista între ei nicio legătură, ceea ce am remarcat de asemenea dintr-o singură privire. Atâta doar că nădăjduiau un folos oarecare unul de la altul, asta era singura trăsătură ce-i unea, precum şi faptul că nu se prea pricepeau la afaceri. (Adică, în afara noastră, ceilalţi patru.) îndeosebi, unul din bărbaţi, doctorul, bărbatul pomenit deja, cel cu privirile severe.

Ce-aş putea spune despre negustorul de ciorapi şi desuuri – acestuia i se jucase până şi o piesă la Viena –, nici asta nu prea mirosea a afacere. Şi încă doi: armatorul şi acţionarul principal al unei fabrici de sticlă, inutil s-arăt că toţi erau nişte iepuraşi blajini în mâinile lui Kodor. Niciodată n-aş fi crezut, în tinereţea mea, c-ar putea să existe atâta naivitate în plin centru al Londrei. Or, ăştia trăiau acolo, şi trăiau bine, din încrederea lor copilărească. Ciudat! Am remarcat însă între timp că, într-adevăr, tocmai în Anglia există aşa ceva.

Kodor îi trata aşa cum li se cuvenea, de fapt cu gingăşia unei mame. Dar că îşi pusese în gând să-i tragă pe sfoară, nu aveam nicio îndoială.

Dimpotrivă! Că eu şi cele două zâne ne găseam acolo anume în acest scop. Odată ce noi serveam muzica la banchet. Înseamnă că nu erau în joc sume neînsemnate – căci n-ar fi invitat panglicarul ăsta atâta lume degeaba, în separeul cu tapete roşii al unui hotel... mi-am dat seama

de toate acestea într-o clipită.

Ce-mi păsa însă?

Am mâncat pulpă de viţel fierbinte, friptă într-o bucată, o bucată considerabilă.

— Să tot cântărească doi pfunzi – i-am comandat eu chelnerului, odată ce ştiam de mult că nu-i nimic mai delicios, însă numai dacă este fierbinte şi friptă într-o singură bucată, atunci e o mâncare cu adevărat uşoară. Seamănă în acest caz cu un nor trandafiriu.

Exultam de mulţumire. Nimeni nu poate să-şi dea seama ce se petrecea în mine.

— Stomacul mi-e perfect sănătos – am constatat eu în linişte. — Stimate doamne şi stimaţi domni, nimic nu mă supără. De ce mi-aş bate capul cu complicaţiile? — Adică, în zadar aş încerca să le explic unora care n-au fost bolnavi de stomac, habar n-au ce bucurie frenetică te cuprinde în această privinţă.

Pe bătrân am să-l fac să crape – mi-am spus eu şugubăţ. Bineînţeles, îmi turnam pe gât tot felul de băuturi alese, Kodor nu scăpă prilejul de a face din această pricină un mic tărăboi.

— Priviţi – strigă el – nici măcar nu înghite, afurisitul, ia te uită! Toarnă totul pe gât, ca pe-un gârlici.

— Să vedem, să vedem – strigară aceste zâne curioase.

Le-am arătat, aşadar, cum se face. Cum poţi turna în tine o jumate oca fără să înghiţi.

— Oare n-are omuşor? – ar vrea să ştie una din porumbiţe.

— Sau n-o fi având suflet? – întreabă a doua.

Ia te uită, cât este de deşteaptă această doamnă! — N-are – aş fi avut poftă să-i răspund.

— În ce priveşte puterile dinlăuntru – am zis – poate c-ar fi mai bine să amânăm discutarea lor, cel puţin cinci minute încă, deoarece ce va spune la toate acestea sufletul viţelului înfulecat? Că-l mâncăm mai întâi, după care devenim pe loc milostivi?

A fost de astă dată rândul doamnei să rămână perplexă.

Ca şi cum şi ea ar fi voit să spună: ei, vezi!

Cred, însă, că este cazul să le descriu pe cele două puicuțe. Fiindcă erau puicuțe şi erau adorabile, iar pe lângă toate acestea, negre amândouă. De jos până sus, ca două pantere lustruite şi smolite – de fapt, două femei-demon. Aveau înainte de toate ochii negri, şi cât de negri! şi de câte feluri poate fi această negreală: al uneia din ele, de-o moliciune de vis, al celeilalte, învolburată, ca vâlvătăile focului... Întunecate le erau şi toaletele, părul de asemenea, iar dințişorii ascuțiți... Încât, aproape c-aş fi avut chef să le rog să mă muşte de-o ureche.

Îi înțeleg pe cei ce se codesc să dea crezare spuselor mele, cu privire la constatările mele de atunci, în problema farmecelor femeieşti. Căci mie, atunci, toate femeile tinere îmi plăceau, de ce-aş nega? Cu toate acestea, țin să asigur toată lumea că erau femei cuceritoare. Oare cum aş putea să dovedesc asta? Căci, dacă îl iau ca martor pe doctorul cel sever – odată ce până şi dânsul începuse să dea ochii peste cap, să clipească melancolic –, cu asta n-am spus nimic încă. Nici negustorul de desuuri nu contează. Sunt mai convingător, poate, dacă mai accentuez o dată că nici Kodor nu le-adusese aici de florile mărului. Ci, fără îndoială, ca să vrăjească cu ele inimile. Fără a mai vorbi de faptul că una dintre ele (aceea care avea pe pieptul ei un fluturaş de dantelă neagră) era chiar prietena lui Kodor – ceea ce avea să iasă destul de curând la iveală. Dintr-o măruntă observație.

— De ce mă priveşti cu atâta stăruință, *Sir* Alexander? întreabă cucoana.

— Îți admir diadema – răspunde amicul meu. — Dealtfel, pe dumneata te admir îndoit – adăugă el impertinent.

Din asta, fireşte, se putea ghici că îi cumpărase chiar el diadema, de aici apoi admirația sa.

Aşadar, în vecini cânta muzica, într-un ritm deosebit de interesant, de gamelan, însoțită din belşug de mici țipete perfide, în timp ce astea aici ciuguleau câte-o boabă de strugure şi-o fărâmitură de cozonac, cât se poate de

cumpătat şi de fin… Sorbeau de asemenea şampanie, cu deosebită delicatețe şi grație, ba mai şi ciocneau, ca marinarii prin taverne, adăugând de fiecare dată: *a thousand a year, ching-ching*[19], şi altele… râzând, râzând fără încetare. Se îmbătaseră puicuțele de pe urma măruntelor înghițituri. Către miezul nopții, cea cu fluturele, a lui Kodor, a cărei mătase neagră era atât de lucioasă, încât lumina îi juca pe formele mlădioase – aşadar, această minunăție mi-a spus următoarele:

— Eu pe *dumneata* vreau să te cuceresc.

Foarte bine. Oare acum ce să mă fac? Ei, Iacob, acu' să dovedeşti că mi-eşti cu adevărat prieten – mă încurajam pe mine însumi. Odată ce situația devenea din ce în ce mai încurcată, şi nu doar din cauza băuturilor. Se iscaseră mari îndoieli în inima mea,

Căci, această minunăție mă plăcea, fără doar şi poate, o spun fără a mă lăuda, aşa ceva se simte. Numai că şi celeilalte îi plăcea de mine, de-aici complicația, adică mă plăceau două în acelaşi timp.

În acest caz, ce să se-ntâmple? Odată ce două iubiri nu se pot urzi concomitent. Sau se pot? – încearcă şi-ai să vezi. Mă Iacobe, – m-am îndemnat de unul singur. Nu era însă cu putință. Fiindcă aceea a lui Kodor era vijelioasă din fire, de-o zveltețe unduitoare şi nemaipomenit de stăruitoare. A şi încercat îndată să mă exproprieze numai pentru ea, asta se vedea. A doua era, însă, delicată de felul ei, dulce şi sperioasă. A şi dezarmat-o vederea acestui asalt direct, încât imediat a bătut în retragere, iar privirile i s-au înecat în melancolie, ca frunzişurile în umbră. Am prins-o pe sub masă de mână.

Oare pe care din ele s-o iubesc? Căci, sincer să fiu, îmi plăcea mai mult a doua, aceea cu sufletul mai blajin. Sau să-mi fi fost cumva teamă de cea a lui Kodor? Nu zău, n-ar fi exclus. La urma urmei, ai anumite obligații până şi față de amicii tăi – am încercat eu să mă conving.

[19] O mie de ani, cu noroc (engl.).

Eh, are să se rezolve totul, îi trimit mâine un buchet frumos, şi-am să-i scriu c-am fost nevoit să plec pe neaşteptate.

Căci, de fapt, ar fi timpul să plec cu adevărat – mi-a venit îndată în minte. – Vorbisem doar chiar în cursul acelei zile despre asta, tocmai azi mi-o spusese Kodor. Mă duc la Bruges. Complicaţia va fi astfel amânată.

În acest timp, Kodor le-a spus celor de faţă:

— Deoarece ne aflăm împreună cu toţii, şi-am căzut de acord asupra punctelor esenţiale, să ne ducem într-o tavernă afurisită, să „ciupim” nişte peşte.

Asta se dovedi însă a fi o greşeală, fără doar şi poate, odată ce severul doctoraş, care avea faţa toată ciupită de vărsat, a şi tresărit îndată. A spus ceva despre faptul că, totuşi, nu se căzuse de acord asupra tuturor detaliilor – lucru care merită a fi reţinut, căci are să mai fie vorba despre el.

În schimb, să-l fi văzut pe Kodor cum s-a luminat deodată. Odată ce şi el îşi dăduse îndată seama de greşeala săvârşită. El să nu-şi fi dat seama, cu mintea lui rafinată?

— Păi, cum să nu fi căzut de acord, stimate doctore? – făcu el cu cel mai răpitor surâs din lume – cum să nu fi căzut de acord?

Vorba îi era dulce, ca şi când ar fi voit să-i alinte sufletul. — Cum oare? – Din nou ca glasul mamelor când dezmiardă poponeaţa odraslelor lor. Şi, între timp, la mine se uita, ticălosul!

*

Este firesc ca, după toate acestea, să mă fi îndreptat către casă cântând. Mereu înainte şi pe jos, în minunata aurora. În timp ce în inima mea se înfiripa următorul vers despre iubire: – Ajunge să vreau, şi sunt în stare să cuceresc lumea întreagă. Odată ce, împotriva voinţei mele chiar, devenisem un cuceritor. Ehei, cât eram de triumfător! Eram atât de ameţit, încât îmi mângâiam

propriul palton.

— Iacă, vezi, pis-pis – îi povesteam eu acestui palton al meu –, cum mă iubesc femeile? (îi vorbeam de parc-ar fi fost *miss* Borton sau nevastă-mea.) – Cum m-au răsfățat ele şi cum m-au iubit – clătinam eu din cap. – M-au iubit, încât aproape m-au halit. – Şi hohoteam de unul singur.

Căci încercam să simt o oarecare mâhnire pentru amicul meu, spunându-mi că aşa ceva nu se cuvine... Ba, am mers atât de departe, încât m-am aşezat pe treptele unui debit ca să mă posomorăsc. Debitul era închis încă. — Ia te uită – mi-am zis – ce om fără suflet ai ajuns! Ai oare suflet? Căci ce-ai făcut tu cu aproapele tău? Mai bine zis, cu amanta aproapelui tău? N-ai acoperit-o de sărutări pe coridorul tavernei „La mielul verde?" Nu asta ai făcut?

— Phii, ce treabă murdară! – am încercat să-mi fac singur inimă rea. Degeaba însă. Odată ce nicio părticică din mine n-avea chef de întristare – dimpotrivă! Aproape mă-necam de râs.

Odată ce-mi umbla neîncetat prin minte cât de ciudat fusese când îmi zărisem pe neaşteptate mutra într-o oglindă de pe acel coridor. Căci se găsea acolo şi-o oglindă. Abia atunci mi-am dat seama cât de saşiu sunt în asemenea ocazii. Când sunt copleşit de patimă. Să nu te omoare râsul din această pricină?

Cealaltă puicuță îmi şoptise: – *Du und Du*[20] – căci cu asta se putea vorbi şi în nemțeşte, limbă pe care nimeni n-o înțelegea, astfel că se încumetase să rostească chiar de două ori, în prezența prietenei sale, vorbulițele acelea fermecate: *Du und Du.* Ah, porumbița!

— Eh, nu s-a întâmplat nimic – mi-am poruncit eu, ridicându-mă de pe treptele de piatră. — Nu s-a întâmplat nimic, mă călătoresc. Pe scurt: o şterg din acest loc eroic.

— Fiindcă dacă nu pleci, îți rămânee familia pe drumuri! – m-a umflat iar râsul, de îndată ce-am rostit aceste sfinte cuvinte.

[20] Tu şi tu (germ.).

— Fireşte c-am să plec – am spus. — Doar n-am să gâfâi de-acum înainte mereu? Căci, ce mă fac dacă şi mâine se întâmplă ca una din ele să-mi spună: – Pretind să-mi dăruieşti dragostea dumitale! Ce-am să mă fac în acest caz? Să iau din nou de la capăt gâfâitul? Sau să-i şoptesc la ureche: – Te iubesc, te ador?

În concluzie, eram într-o dispoziție euforică.

Şi să vă mai imaginați, pe lângă toate acestea: după ce-am ajuns cu chiu cu vai acasă, cu ajutorul unui automobil, gazda mă acostă la sosire. Era un om căruia, în sinea mea, îi dădusem de mult tot felul de porecle: clapon bătrân, şi altele la fel. Fiindcă era un profet cu capul umplut de tărâțe, un fante cu mintea îngustă. Un mâncător de zarzavat, un mistic, care se scula dis-de-dimineață, odată cu păsările. Imaginați-vă cum stăteam eu cu el pe scări!

Căci, deşi tot ce-am vorbit împreună n-are o legătură prea strânsă cu subiectul, redau cu toate acestea convorbirea noastră, în parte ca s-arăt ce rol jucau pe vremea aceea misterele în unele cercuri ale societății, lucru despre care voi mai avea de spus câte ceva. Îmi zice gazda mea pe scară: – Îşi dă el cât se poate de bine seama, odată ce nu-i orb – având doi ochi foarte ageri –, că suntem nişte oameni care duc un trai cuviincios, adică nevastă-mea şi cu mine, cât de cinstit ne trăim traiul împreună – (iertat să fie pentru asta!) –, aşadar, îşi îngăduie întrebarea: – Cred, oare, în concordia patriarhilor? (A se înțelege prin patriarhi Avraam şi ceilalți.)

Dac-aş fi încercat să-mi compun o mină evlavioasă, vinul din mine ar fi izbucnit îndată într-un nesfârşit hohot de râs. Dracu' să-l ia. Acum i s-a năzărit să-mi umble cu de-astea? Ia stai, am să-i răspund eu bătrânei paiațe!

Mai trebuie ştiut că, pe vremea aceea, multă lume citea iar faimoasa carte despre necredință a părintelui Lambert, scrisă împotriva avocatului Ingersoll. Cartea se bucura de o adevărată renaştere, şi tocmai în rândurile cucernicilor de acest fel. Până şi eu fusesem odată nevoit s-o citesc din doască-n doască, spre a-i putea da cu ceva la cap unui ins

infatuat. Asta se întâmplase mai demult, în apropiere de Melbourne, însă n-are importanță. Ajunge că spun că mă pregăteam aproape ca, dacă această sperietoare bătrână are să mă mai asalteze cu filosofiile sale, să-l zdrobesc şi pe el. Şi cu aceeaşi armă, chiar cu cuvintele părintelui Lambert, acesta fiind pentru ei suprema autoritate pământeană. Cum, în râvna-i cucernică, mă mai şi apucase de braț, repetând din nou întrebarea:

— Oare crezi într-o inteligență supremă?

I-am răspuns:

— În ce naiba?

— În inteligențele de felul arhitectului Vitruvius şi Zoroastru, care oricum ne judecă faptele – răspunse bătrânul cu amabilitate.

— La ce-mi serveşte? Odată ce eu vreau să judec singur dacă mi-e bună o anumită varză...

— Ce fel de varză?

— Aceea pe care mi-o trimiți dumneata la prânz, dacă mi-e pe plac. Şi soba, într-un cuvânt, toate celelalte câte se găsesc la etajul doi. — Despre nevastă-mea n-am pomenit. — Viața – am explicat eu spre mutra lui. — Căci, chiar dacă lor le place, mă refeream la viață, eu nu mă prea pierd cu firea de dragul ei. Nu cred în inteligențele supreme – i-am răcnit la ureche.

— Nu? – întreabă pe scări bătrânul meşter. — Cum e cu putință aşa ceva? Nu crezi în drumul stelelor sau într-o planificare universală?

Ăsta se referă neîncetat la stele, când mai bine ar căuta să explice logica lucrurilor. Ca şi cum morcovii n-ar fi o dovadă pro sau contra, depinde cum suceşti lucrurile.

— Drumul stelelor să fie, oare, zadarnic? Sau armonistica celestă? – Astfel s-a exprimat, desfăcându-şi brațele sfrijite în direcția apartamentului portarului nostru.

— Şi dacă-i zadarnic? – întreb eu. — Ce necaz ar fi dacă drumul stelelor e zadarnic? Ascultă, clapon cucernic, – i-am spus la repezeală – se prea poate ca eu să fiu un tâmpit, în schimb, nu sunt singurul, te asigur, odată ce

creațiunea se complace cu nătărăi, ceea ce pare foarte probabil, căci altminteri n-ar fi năpădit lumea cu ei... aşadar, fă bine şi-ascultă! Când în oala dumitale ceva clocoteşte, ce spui? Spui: ce frumoasă armonistică este aici, nu? Când, de fapt, ce fel de armonistică o fi asta, stimate domn, *Your worship*[21]? Că o ființă se hrăneşte din alta? Aşadar, ne stăpâneşte principiul parazitar, iubite domn... Să fie acesta paradisul leoparzilor? – m-am răstit la bătrân. — Ei vezi, drăguțule, planificarea universală se bazează pe cruzime, lucrurile sunt simple, or asta pe mine nu mă atrage şi nici nu mă interesează – nu, iubite domn, – căci nu mă interesează armonistica în care domină marile principii şi în care individul nu este luat în seamă. Nu zău, acest lucru e la fel de sigur, după cum mă vezi şi te văd. Cu asta apoi, am şi isprăvit unul cu altul. Am onoarea să te salut. – Şi mi-am scos adânc pălăria în fața lui. — Iar dacă părinții din Swedenborg nu mă iartă, nici eu n-am să-i iert pe ei, aşa să le spui. Dealtminteri, este vorba aici de adevăruri aplicate, să nu uiți, şi nicidecum de marile adevăruri, niciodată de ele. În această privință, am onoarea să mă refer la părintele Lambert, domnul meu, – am schimbat brusc vorba, într-un elan proaspăt ivit. – *„Man's life is a tragedy, it is an awful subject"* – prima teză. – *„Life is practical"* – a doua teză. – *„It is neither poetry, nor efeminate philosophy. The passions of human nature civilized or barbarous make stern alternities necessary and·lugubrious can't will not change man's nature or the necessities that arise from it".* – Şi, cu asta, te şi salut – i-am strigat eu bătrânului. – *Good bye.*[22]

Citatul nu se referea direct la subiect, cum îl ştiam, însă, pe dinafară, l-am spus. Căci asta era fraza pe care i-o

[21] Înălțimea voastră (engl.).

[22] Viața omului e o tragedie, e un subiect îngrozitor. – Viața e practică – nu e nici poezie, nici o efeminată filozofie. Pasiunile de natură umană civilizată sau barbară fac grave alternanțe, deviații necesare şi lugubre nu vor schimba natura omului sau necesitățile ce se nasc din ea – La revedere. (engl.)

aruncasem odată în obraz unui ins infatuat, în apropiere de Melbourne.

Deci astfel declamam eu în beția mea, pe scară, încât m-aş fi putut duce fără teamă să fac pe predicatorul în careva parc. — *Bravissimo* – a exclamat un italian la parter.

*

— Ce nostim eşti când te îmbeți – s-a amuzat nevastă-mea de mine, şi nu pridídea să mă îndemne să-i mai povestesc unde-am fost, în ce fel am petrecut, ce-am făcut toată noaptea. Însă şi încă, cu toate că şi fără asta vorbele curgeau din mine…

Am constatat însă, totodată, şi o ciudată şiretenie la mine. Ceea ce are însemnătate, fiindcă mi-a plăcut această şiretenie, aproape mai mult decât onestitatea.

— Aşa ar trebui să trăiesc – mi-am spus eu –, căci în felul acesta pare-se că se poate.

Fiindcă, m-am prefăcut mai beat decât eram de fapt. Cum în astfel de împrejurări poți îndruga verzi şi uscate fără vreo răspundere, am făcut-o şi eu, urmărind între timp, treaz, efectul cuvintelor mele asupra măruntei şi durduliei mele neveste.

Era ca un cocoloş.

Se ghemuise pe divanul roz, în·pijamaua ei albastră, între cărți şi chiştocuri de țigări, de parcă ar fi chefuit şi ea toată noaptea. Repet, ca un cocoloş, ca un ghemotoc de culoare albastră, ciufulit de pisici.

— Oare asta să fi fost tot? – m-am întrebat. — Pe asta o iubesc eu? – Mărturisesc că nu mă puteam minuna îndeajuns de mine însumi după marile miracole ale acelei nopți. Că pe asta o iubesc. Totodată, simțeam şi un fel de apăsare pe inimă, care îmi spunea că zadarnic mă aventurez, are dreptate *miss* Borton, de moftul ăsta n-am să pot scăpa.

Iar constatarea aceasta îmi răsări în minte atât de clar şi de solemn în acea tăcere: – În tăcerea solemnă a beției şi în

acea stranie lumină din zorii zilei –, căci ridicasem storurile, iar odaia se umpluse toată de strălucire… încât îmi auzeam aproape glasul, care îndruga verzi şi uscate. De parcă nici n-aş fi fost eu.

I-am povestit aventura mea cu cele două femei, în următoarea variantă:

Că ar fi două milionărese, pe care le întâlnisem în cursul nopții, în legătură cu nişte afaceri ale lui Kodor – numele lor nu-l reținusem, nu ştiu nici acum cine sunt, probabil că două vuitance cu capă, care circulă în libertate – am zis –, însă frumoase, ca păsările din vis, sunt gata să jur – şi am ridicat mâna în semn de jurământ. —, una este o pasăre durdulie, a doua are mijlocul la fel de sculptat ca al violinelor… (La aceste cuvinte, nevastă-mea a râs cu poftă – matale eşti poet, matale eşti poet! –A țipat ea. — Pasăre şi vioară – țipă ea –, eşti scump! –Căci franțujii aceştia sunt cât se poate de precişi.) – Iar aceste două păsări bizare, jur… (şi din nou am ridicat un deget, în semn de jurământ) – amândouă mi-au cerut mâna astă-noapte – i-am povestit mâhnit,

— Adică, eu cuceresc acum pe cine vreau, odată ce-am devenit un adevărat cuceritor, aşa să ştii – am adăugat printre nişte zâmbete pline de tâlc.

Nevastă-mea, fireşte, era cât pe-aci să se rostogolească de pe divan de râs.

— Scumpule, dragule, – se văicărea ea, ținându-se iar de pântecu-i mărunt.

— Vai, mijlocul meu! — a strigat ea pe neaşteptate, cu fața schimonosită. Căci avea, într-adevăr, un mic necaz permanent cu mijlocul, nimic grav, un lumbago sau aşa ceva – şi de îndată ce avea vreun necaz, cauza eram de fiecare dată eu.

— Mă doare – mi-a reproşat ea şi de astă dată, întorcându-se cu fața la perete. Până şi obrazul şi l-a acoperit, ca să-l ferească de mine.

Am tăcut dar, şi-am început să mă dezbrac, clătinându-mă, în tăcerea din casă.

O aud deodată că spune:

— Cum ziceai c-a fost? – Şi-o aud chițăind sub plapumă.

La care, am început iar. I-am relatat îndoielile mele, când unul din picioruşe mi-a făcut semn pe sub masă (fireşte, am înfrumusețat lucrurile), ca, în acelaşi timp aproape, o mână măruntă să mă tragă şi ea de pulpana hainei – îi povesteam –, ca nişte iele răutăcioase.

— Iar matale? – întrebă ea clipind mărunt.

— Mi-am ferit nițel pantoful, ceea ce e şi firesc… E firesc, zău aşa. (Căci dragostea o interesa în mod deosebit, mai mult decât orice altceva şi, bineînțeles, tot ce răsare în jurul ei.) La care, am continuat. I-am povestit că erau îmbrăcate amândouă în negru. (Pe Kodor l-am scos din cauză, fireşte – aşadar că una din ele ar fi amanta lui –, toate câte aveau vreo legătură cu asta), apoi mi-am împletit şi urzit după cum urmează firul povestirii, stârnindu-mă la o tot mai crâncenă beție:

— Însă, ce să mă fi făcut cu două deodată, nu-i aşa?

— Chemam parcă mărturie cerul. — Cum să mă-nsor cu două deodată?

— Dumnezeule! De ce trebuia să te şi-nsori pe loc? – se lamentă nevastă-mea.

— Ele chiar asta voiau.

— Cum anume voiau? Să le iei de nevastă?

— Întocmai. Îți dau cuvântul meu. Nu mă crezi? Cuvântul meu mai contează ceva…

Aici am amuțit.

— Nu le-ai spus că eşti însurat, că ai o nevastă?

— Cum să nu le fi spus?

— Şi ele?

— Nici că s-au sinchisit. În America, lucrurile acestea se rezolvă cu uşurință. (Am sucit lucrurile în aşa fel, încât să le scot americance.) Se gândeau cu siguranță că, deşi am o nevastă, aş putea s-o părăsesc de dragul lor…

Am rostit asta întocmai. Iar acum, să ne oprim, fiindcă de astă dată viața făcu o mare cotitură. S-a şi lăsat o tăcere destul de mare peste încăpere după aceste cuvinte.

Căci nevastă-mea s-a ridicat de jumătate pe divan, sprijinindu-se într-un cot. Mai întâi îşi aprinse o ţigară, trase adânc fumul în piept, apoi zise:

— Aşadar, ai avut din nou succes, te felicit. – Şi râse uşurel, abia perceptibil. Pe urmă, făcu visătoare şi meditativă: – Ce ciudat, chiar ieri mi-a fost cerută şi mie mâna.

Repet, rosti asta doar ca din întâmplare, în treacăt, ca una care se gândeşte cu voce tare. În schimb, a adăugat şi aceste cuvinte ciudate:

— Îmi dai drumul?

*

A doua zi, aşadar, am avut de gând să percheziţionez casa, aceasta mi-a fost prima intenţie.

Dar să rămânem la clipele acelea. Deoarece mai fusese câte ceva, să nu uit, am şi vorbit despre asta. La început, am încercat să râd.

— Te rog să nu glumeşti – i-am spus. — Când ţi-au cerut mâna? – (în timp ce picioarele îmi tremurau.)

— Ţi-am spus doar că ieri – răspunde ea senină.

— Ieri, într-adevăr? Cum anume ieri, şi unde anume? Ce vorbă-i asta? Odată ce eşti mereu tolănită în pat?

Nevastă-mea râse.

— Nu sunt eu mereu tolănită în pat – începu ea. (Asta aşa şi este – mi-am spus –, deunăzi chiar a dispărut de acasă, şi asta-i adevărat.) – în al doilea rând: pentru aşa ceva nu trebuie neapărat să ieşi din casă.

— Nu? Vrei să spui că aici, în acest apartament?

Râse cu şi mai multă seninătate.

— Câte nu-ţi trec prin minte! – Cu toate acestea, nu m-a privit în ochi. — De ce tocmai aici sau de ce în altă parte? Nu poţi primi o corespondenţă?

Aşadar, i se scrie aici, poftim. La asta încă nici nu mă gândisem.

— Ce fel de corespondenţă?

— O scrisoare cum nu se poate mai simplă – răspunde nevastă-mea.

Cu toate acestea, n-am crezut-o. Adică, nu îndată. Acest singur lucru nu l-am crezut îndată. În schimb, pe toate celelalte, da. Din ce anume consta ceea ce credeam?

Şi cum stăteau lucrurile în ce mă priveşte?

— Odată ce unei femei măritate i se pot face propuneri de căsătorie… – am încercat eu să cuget, însă nu izbuteam, mintea mea măcina în gol. Eram paralizat şi răvăşit, ca în urma unei cumplite lovituri.

Abia după asta s-a dezlănțuit în mine furtuna cea mare, însă cu atâta putere, încât m-a zgâlțâit ca o boală. Săptămâni întregi m-a zgâlțâit. Aşa ceva nu mi se întâmplase niciodată încă.

Asta cere o explicație.

Dar să păstrăm cronologia. Din nou am luat-o razna.

Primul meu gând a fost italianul. Odată ce nu putea fi adevărată povestea cu scrisoarea. Dealtfel, el locuia în aceeaşi clădire ca şi noi, era un bărbat frumos şi trăia sub acelaşi acoperiş. Pe deasupra, mai era şi sculptor, ba era chiar italian… — Oare el i-o fi trimis violetele?

— Aşadar, din nou un italian – mi-am spus. Odată ce pe el îl pescuisem la iuțeală din vârtejul creierului şi-al inimii mele, aceiaşi care exclamase în acea zi: – bravo!

Numai că acest italian căzu chiar a doua zi de pe nu ştiu ce schelă şi fu internat la spital. Am aşteptat trei zile. În acest timp, nevastă-mea n-a părăsit casa, sunt sigur. Căci m-am convins eu însumi de asta. Italianul a cerut să-l vadă doar pe-un prieten al său, care părăsi oraşul încă în aceeaşi zi, iar sculptorul îşi dădu duhul a patra zi. Iar nevastă-mea rămase în tot acest interval în pat, fără să iasă din casă.

Trebuia căutat, aşadar, în altă parte. Unde oare?

*

Aşadar, dacă-i dau drumul? De fapt, toate se petreceau

întocmai cum îmi închipuisem. Se speriase de pățania cantaragiului. Ar fi voit să plece, însă nu mai îndrăznea.

Oare ce-ar fi trebuit să fac cu ea? Am încercat să-mi imaginez cum ar fi dacă mi-aş scoate-o din minte.

Căci, mi-am spus: – Imaginează-ți c-a murit sau că n-ai cunoscut-o niciodată. Încearcă să te deprinzi cu nimicul.

Sau încearcă să te deprinzi cu spinii, se întâmplă şi asta. În India, unii îşi implântă spini în pulpă şi astfel continuă să trăiască.

Adică, să continui şi eu ca şi până acum, iar dacă apare domnul amant, ies în stradă să-mi fumez pipa – are să fie bine în acest fel? Sau să nu mă mai gândesc la nimic, nu? Se poate însă să nu te gândeşti la ceea ce trebuie? Odată ce până şi ursita mă sileşte parcă? Că e complice şi ticăloasă viața – oriunde umblam, despre asta era vorba. Şi tocmai atunci. Înşelare sau ba, în tramvaie şi prin ziare, drame familiale şi drame ale geloziei, sinucideri din dragoste. Dealtfel, tocmai atunci se petrecuse faimosul caz Bittery, care zguduise toată Anglia. O triplă sinucidere: soțul, soția şi amantul. Încât, până şi vrăbiile despre asta ciripeau pe acoperişuri.

Mai mult chiar, eu însumi am trecut prin ceva asemănător tocmai atunci. A fost o treabă urâtă. Se afla tocmai la Londra un vechi prieten ai meu, Gregory Sanders, un bătrânel deosebit de inteligent şi serios, mi-am pus în gând să stau cu el de vorbă, la el era oricum linişte şi pace, tăcerea aceea binefăcătoare de care are nevoie un asemenea om. Ia să mă simt şi eu nițel bine. Însă nici acest lucru n-a fost cu putință. Locuia într-un hotel vechi, şi abia ajuns la etajul patru, că se şi auzi o detunătură de revolver. În imediata mea apropiere, la cel mult zece paşi de mine. Şi cât de simplu! Ca şi cum ar fi fost trântită undeva o uşă. Se vede că fusese un revolver de calibru mic.

În apropierea scării zăcea o sărmană femeie mititică, abia cât un copil, o grămăjoară de cârpe colorate, ce-aş putea spune? o păpuşe de cârți, pe care cineva o scăpase din mâini. Şi nu se zărea nici urmă de sânge, după cum

nici glasul nu i se mai auzea. Era supusă, şi amuți îndată.

După cum am aflat ulterior, se împiedecase în covorul de pe culoar în timp ce încerca să scape prin fugă de urmăritorul ei, la care acesta răsărise lângă ea cu revolverul în mână.

Întocmai ca măscăricii, ca un cabotin aiurit… din nou nu eram în stare să scap de o anumită senzație de teatralitate. Fiindcă era răvăşit şi avea ochii holbați, gâfâind cumplit. Pe cinstea mea, întocmai ca la cinematograf, totul era fals.

— M-a înşelat – a mai horcăit animalul ăsta, apoi şi-a pierdut şi el cunoştința.

— Gogomanule, – am cugetat. — Suntem înşelați toți, ticălos fără minte. Şi mi-am văzut de drum. Nespus de distant şi de impasibil. Atât de caraghioasă mi se părea acum imputarea lui şi atât de respingătoare fapta în sine. De nesuferit.

Căci, oare, ce înseamnă a înşela?

Ce înseamnă acest cuvânt nerod, în comparație cu faptul că o femeie tânără zace acolo nemişcată şi tăcută, o femeie care, cu o zi în urmă, mai ştia o mulțime de alte lucruri, nu numai să înşele. Ştia să râdă sau să-şi aducă aminte – şi toate acestea nu mai au pentru voi nicio valoare, iar ea nu mai înseamnă nimic? Doar acel singur cuvânt? Dar bine, el nu este mai mult decât şase. Litere neghioabe, cu toate acestea ne legăm de ele pe noi înşine şi viața noastră, lăsând să ne umilească până în țărână, până-n mormânt, cum se face şi ce s-ascunde aici? De ce, oare, nu sunt în stare să înțeleg asta, oricât mi-aş frământa acest cap nerod.

Ca şi când aş fi fost beat, aşa efect avu asupra mea întâmplarea la care asistasem, de parcă mi s-ar fi umplut capul de vise. Şi multe zile încă după aceea.

Acum, du-te şi şopteşte-i la ureche: – M-ai înşelat! Te-am ucis, fiindcă m-ai înşelat. Ce stupizenie smintită! Căci, cum poate fi o pedeapsă pentru ea ceea ce nu mai ştie, că adică a murit – cum poate fi, aşadar, asta o satisfacție pentru

celălalt? În concluzie, suntem caraghioşi până la temelia făpturii noastre, împreună cu întregul nostru utilaj moral.

Astfel discutam eu cu mine însumi, până şi noaptea, în schimb, dacă se întâmpla să citesc undeva, pe vreun afiş cinematografic sau prin ziare: soţul înşelat, parcă îmi răpea cineva bărbăţia, asta simţeam. Să-mi explice cine-o putea, cum vine asta? Că într-o zi vedem lucrurile mai clar, într-alta ni se tulbură parcă vederea? Sau niciodată nu vedem clar, totul nefiind decât o eroare, oricum aş încerca să-mi întorc viaţa?

Şi rătăcesc între ele, fără să ştiu nimic – care-o fi taina? Că nu observ nimic. Deşi, poate că şi în casa noastră umblă cineva, este chiar cunoscut de toţi: cameristele, oricine, ele râd pe înfundate, ba mi se râde până şi-n faţă. Iar eu le răspund zâmbind, odată ce-mi închipui că încearcă să fie amabile cu mine.

Ba, discută situaţia între ele. O relatează băcanului. Singur mie nu mi se spune nimic, cu niciun preţ, nimeni, niciodată. Căci asta este ca un fel de alianţă. Toţi tac. Şi sunt neclintiţi, ca un zid.

Oare ce s-ascunde după asta? Să fie apatie faptul că-nu-mi pasă de nimic? Câtva timp. Ca apoi, deodată, să se despice iadul şi să observ totul. Ulterior.

Am suferit cumplit.

Treburile altora, legăturile lor nu m-au interesat nicicând, de astă dată însă au prins să mă intereseze în mod cu totul deosebit. Numai asta urmăream. Şi, uneori, rosteam calm la vederea vreunei figuri solitare: – Ăstuia i se pun coarne. – Sau un alt caz:

— Pălmuieşte-o – şi-a sfătuit un tânăr muncitor tovarăşul, în autobuz. Şi ochii îi scăpărau. — Trage-i una î – i-a spus el întunecat.

Oare să fie bine în felul acesta, băieţi? – îmi venea să-i întreb, cu toată căldura inimii. — S-o pălmuieşti fiindcă nu te iubeşte sau nu te iubeşte îndeajuns? Sau fiindcă mai iubeşte şi pe alţii? Căci, ce caută omul? Violenţă sau ce oare? În general, aveam în faţă următoarea problemă:

Este vreun rău în faptul că ne depravăm propria noastră viață? Dacă ne depravăm din cauza a ceea ce iubim? E locul aici să pomenesc de un prieten al meu.

Prietenul acesta iubea din cale-afară localurile de noapte, aş putea spune că trăia doar de dragul lor. Adevărat că avea o modestă rentă anuală – dar, oare, din asta ar consta viața? Ceea ce, în nerozia mea, i-am şi spus-o. Că, anume, e păcat de dânsul. Viitorul, toată viața şi-o joacă pe această singură carte?

Trebuia să-l fi văzut pe prietenul meu cum s-a înviorat, auzind acestea.

— Aşadar, nu are niciun rost să duci o asemenea viață? – mă întreabă el vesel.

Şi, între timp, ardea şi scăpăra, încât era cât pe-aci să se năpustească asupra mea.

— Oare ce este mai frumos şi mai bun, ceva împotriva căruia să nu mai ai nicio obiecțiune de făcut? Faptul că te războieşti cu sfârnarii tăi şi îi fraiereşti? Sau că, la rândul lor, îi fraieresc ei pe țărani, iar țăranul pe maică-sa? Hai, zi şi tu ceva, te rog, ceva care să fie numai plăcere şi să nu-ți jignească gustul delicat! Odată ce, pentru mine, asta este viața – s-a năpustit el asupra mea. — Aceste perdele şi reflectoare, înțelegi? Şi, în gura femeilor, dintele de aur şi muşcătura lor, care e tot atât de primejdioasă ca şi a şerpilor… Odată ce, pentru mine, aceasta este viața.

Gâfâia aproape şi aproape cânta.

Ce anume era în această cântare a sa? Aşa ceva se cunoaşte doar, momentul când omul naufragiat prinde să aprobe ceea ce-l distruge, adică să se prefacă de parcă şi el asta ar vrea. Prea bine, în orice prăbuşire s-ascunde şi o oarecare voluptate, se ştie. Toate acestea le-nțeleg, le înțelegeam şi pe vremea aceea, să încerc însă a le transpune la situația de-acum. La momentele când stă în fața oglinzii şi o văd cum surâde. Sau la gura sobei: câte-o scurtă privire aruncată în direcția uşii, apoi îngândurări în ochii ei, iar eu, eu n-am să aflu niciodată la ce s-a gândit, pe cine aştepta în imaginația ei, de ce complimente sau

amintiri îşi aducea aminte… Am intrat odată neanunţat la ea, după-amiaza devreme, când nici nu bănuia că sunt acasă – iar faţa ei era aprinsă ca focul, ochii îi scânteiau de o lumină stranie, năclăioasă, ca ai fetelor tinere când scapă prea mult rom în ceai… Aşadar, îţi dai seama mereu că nevastă-ta umblă cu gândul aiurea. Să vorbim însă şi mai pe şleau: se gândeşte la voluptăţi străine – să fie cu putinţă? Te poţi împăca cu asemenea gând sau îl poţi cumva încuviinţa?

Adică, până şi asta este cu putinţă, ştim, asta are un sistem întreg, amanţii soţiei au fost acceptaţi, treaba a fost chiar instituţionalizată cândva de către unele civilizaţii orientale. Acum, să transpunem toate acestea la situaţia noastră. De ce nu ne luăm şi noi pe urmele lor? Fiindcă ar fi curată nebunie până să şi faci o astfel de propunere.

Deci are din nou pe cineva, cum avusese şi înainte, mereu, pe câte unul. În acest caz, de ce n-ar putea avea şi de astă dată? Pe unul care intră pe uşa aceasta?

Am avut din nou senzaţia c-ar ajunge să strâng pumnul şi l-aş putea apuca de guler pe cel pe care îl caut –, aşadar. Că se află undeva prin apropiere. Adică, începeam să-i simt până şi apropierea, ca a unei fiare.

Toate acestea erau absurdităţi, ulterior o recunosc. Numai că asta este ca o bulboană, mintea n-are nimic de-a face cu ea. Mi s-ar putea răspunde: – Cum e cu putinţă? Cum îşi poate imagina aşa ceva un om cu mintea întreagă? Odată ce nevastă-sa stă toată ziua lungită în pat, nu iese niciodată din casă, ba mai stau şi eu destul pe-acasă, sau mă pot întoarce oricând? Numai că eu inversasem ordinea lucrurilor. Îmi spuneam că tocmai de asta. De ce stă atâta în pat? O femeie tânără, care nu suferă de nimic? Iar eu nu sunt acasă întotdeauna, nici asta nu e adevărat.

Ba, chiar ea mă trimitea. Şi, oare, de ce mă trimitea mereu să stau cât mai mult la aer, şi încă cu *miss* Borton – odată ce ştia că sunt cu ea? Oare ce-o fi făcând în acest timp toată după-amiaza?

*

S-o întreb chiar pe ea? Am întrebat-o.

— Totuşi – am zis –, cine ți-a cerut mâna? Îți dai seama că, oricum, mă interesează. Şi ceea ce este esențial: cum i se poate întâmpla una ca asta unei femei măritate? Dar ceea ce mă interesează îndeosebi – am urmat – este răspunsul pe care l-ai dat. Căci s-ar cuveni, oricum, să ştiu ce părere ai? Odată ce va trebui să mă port în consecință.

La care, ea mi-a râs în nas.

Or, tocmai asta avu asupra mea un efect, de parcă şi-ar fi lăsat mâna pe inima mea.

— Vai – face ea –, ce măgar mare eşti matale *întotdeauna.* Oare nu chiar matale îmi reproşezi că îndrug vrute şi nevrute, că visez cu ochii deschişi, asemenea copiilor?

Să fi fost totul doar o halucinație?

Căci, repet, a râs către mine ca o rază de soare, atât de tămăduitor şi inteligent, pe lângă asta şi cu o oarecare şiretenie, ceea ce, după părerea mea, se află de asemenea în raza de soare. Fiindcă, în pofida tuturor binefacerilor sale, soarele şi râde pe socoteala noastră, de ce nu?

M-am apucat, aşadar, oftând să lucrez ceva. Fiindcă nu plecasem la Bruges, nu mă putusem nicicum decide. Aveam de fapt unele sarcini, evaluarea unor pagube, verificarea unor deconturi şi altele, munceam şi eu, în sfârşit. Şi era tăcere în mine, o tăcere de demult parcă, care nici nu ştiu de unde vine şi de ce anume îți aduce aminte. Fapt este că devenisem foarte serios. De parc-ar fi atins-o un suflu binecuvântat, atâta pace îmi stăruia în inimă. Închideam uneori ochii şi ascultam tăcerea din mine. Când apoi, într-o noapte, mi-am spus cu totul pe neaşteptate:

— Ce-o fi în asta, halucinație? Doar m-a întrebat dacă-i dau drumul! Nu m-a întrebat oare? Mi-a mai spus ea vreodată în viață aşa ceva?

A doua zi, aşadar, am întrebat-o iar:

— Ia spune, mai eşti îndrăgostită de Dedin ăsta? Sau

cum stau lucrurile? Fii însă sinceră. Căci ce rost ar avea metaforele şi parabolele, Dumnezeu ne-a dăruit gură spre a putea discuta, în sfârşit, mai pe larg, una ca asta.

— Presupunând că o doreşte cineva – răspunde ea. De astă dată iritată şi bosumflată.

Avea dreptate. Am oare de gând să aflu ceva cu ajutorul unor întrebări directe? Avea cu desăvârşire dreptate.

Cum stăteam eu cu acest Dedin? Îmi revenise în minte cu multă putere, în noaptea aceea. Şi nu era cu putinţă să scap de senzaţia că, de astă dată, el venise după dânsa, ca odinioară Ridolfi. Că locuieşte undeva prin apropiere, ba poate chiar în această pensiune. Căci, repet, aveam în această privinţă o senzaţie ciudată.

— Bagă de seamă – i-o fi spus încă la Paris –, ţine-l niţel în frâu (adică să mă ţină pe mine), nu cumva să se înfurie iar, ca deunăzi. Voi veni, apoi, şi eu.

De aici amabilităţile şi jocurile vesele, de asta îmi era aşa de dulce acest cuib. Aşa de dulce şi de înfrigurat. Poate o fi şi sosit, are chiar slujbă, eventual, aşadar cuibul nici nu mai este aşa de dulce. E doar înfrigurat.

Aflu eu – gândeam –, te prind eu, iubita mea. – Fiind în asta o plăcere afurisită, o patimă maliţioasă şi curioasă, ca a vânătorilor.

Începusem, aşadar, să mă întorc acasă pe neaşteptate, aşa cum procedează din toate timpurile soţii bănuitori. Cu primul prilej, nici n-am voit să intru la ea. Mă gândeam să intru în salon, iar dacă n-am să văd nimic suspect, am să plec aşa cum am venit. Şi n-am să mă furişez tiptil, cu toate acestea tiptil m-am furişat. Şi totuşi, m-a auzit.

— Este cineva acolo? – strigă ea prin uşa închisă.

— Eu sunt, draga mea, am uitat ceva. – Am şi luat îndată ceea ce pregătisem la îndemână în acest scop. Ba, i-am deschis şi uşa.

— Micuţă Doudoc – am făcut din prag.

— Vai, cum m-ai speriat – răspunde ea supărată.

— De ce fumezi atâta?

— De aia. Abia m-am deşteptat, şi mă şi enervezi.

— Te deştepţi şi te-apuci de fumat!

— Bineînţeles. Sunt nevoită să-mi fac îndată viaţa suportabilă...

— Nu mai spune – am zis.

Însă n-am mai adăugat nimic. Am închis încetişor uşa după mine.

M-am înapoiat de mai multe ori, fireşte. Mă opream în casa scării: în salon cânta gramofonul, ajungea şi asta, – plecam. S-a întâmplat, însă, să n-o găsesc acasă. — Ai fost undeva? — Da, la coafor. — Haidem la coafor. — N-a uitat nevastă-mea la dumneavoastră o batistă? — Oh, madam aceea mititică? – zâmbea coaforul. Căci toţi zâmbeau de îndată ce îşi aminteau de ea. Odată ce ajungea o privire de-a ei ca să-i scoată pe toţi din minţi. Pe oricine vroia. Iar ea pe toţi vroia să-i înnebunească, până şi pe-un coafor. Căci îl privea în aşa fel, de jos în sus, încât îi scăpărau în ochi flăcări dulci şi de o perfidă atenţie.

Aşadar, şi coaforul era adevărat, întocmai ca toate celelalte – nici eu şi nici alţii nu izbutisem încă s-o prindem asupra faptului. Fiindcă, mărturisesc, timp de-o·săptămână întreagă am ţinut-o sub observaţie, prin angajaţii unei astfel de agenţii, ca să aflu unde se duce, dacă iese din casă. N-o mărturisesc cu plăcere, deoarece mi-e ruşine de ceea ce am făcut.

— Fără îndoială se fereşte – am cugetat –, fără îndoială bănuieşte ceva.

Astea mi le-am spus într-una din zile. Alteori, în schimb, uitam parcă de toate. Ceea ce e demn de mirare. Poate ca asta să fie cea mai mare enigmă a vieţii mele de atunci. Că mai eram capabil să-i dau crezare. Fie şi-o singură clipă.

— O, draga mea, – i-am spus bunăoară, într-o după-amiază ploioasă, îmi amintesc bine, mă aflam în salon şi citeam ceva. Furat de lectură şi meditaţie, mă pomenesc cu ea lângă mine făcând şi dregând ceva prin încăpere. — Doreşti ceva, dragă? am întrebat-o, ca un somnambul.

Fiindcă atunci era bună pentru mine. De parc-aş fi uitat cu desăvârşire că nu mi-e îngăduit să-i dau crezare. Oare

aşa să fie omul? De ce ne mai mirăm că-i înşelat? Odată ce s-ar putea să fie destinat pentru asta. Azi sunt înclinat să cred că astfel stau lucrurile.

Întorcându-mă odată din oraş, din nou lipsea de acasă. Am intrat aşadar şi în cea de-a doua cameră, într-un cuvânt m-am foit dintr-un loc în altul, am cercetat nițel locuința.

Oare de ce-om fi locuind în pensiunea aceasta? Odată ce era o pensiune proastă. Locuința şi mâncarea erau deopotrivă de proaste. Cu toate acestea, ea părea mulțumită de ele, oare n-o fi având şi asta un secret? Căci ea dorise să ne stabilim aici, adresa o primise la Paris, de la cineva.

N-o fi existând vreo uşă pe-aci, o trecere spre un alt apartament, spre o încăpere secretă sau aşa ceva?

Am dat aşadar la o parte mobila, apoi am deschis o fereastră şi-am aruncat o privire în stradă.

Vizavi cu noi, acoperişul unei clădiri mai scunde, pe el porumbei, la dreapta o piață destul de spațioasă – mă aplecasem binişor peste pervaz, spre a vedea totul.

De ce ne-om fi stabilind oare, de fiecare dată, în apropierea unor piețe?

Şi din nou, ca de-un vârtej, am fost târât de tot soiul de gânduri.

Căci îmi adusesem aminte de ceva: de fosta noastră cameristă, Marie Äubchen, în timp ce trăgea perdelele la Paris.

— Ce faci? – o întrebasem.

— Îi fac semn iubitului că poate să vină. – Apoi râse. Credeam că glumeşte, cu toate că de ce n-ar fi spus adevărul? Dar dacă stătea cineva vizavi, în piață?

— Poate că şi aceste pieți aveau o destinație de acest fel.

Absurdități. Cu toate acestea, era cât pe-aci să scot o exclamație de uimire.

— Dar dacă are şi complici? – mi-a fulgerat prin minte.

Fiindcă îmi venise în minte şi proprietarul pensiunii, această hahaleră bătrână. Cel care îmi lăudase viața cu

atâta însufleţire, pe scări. Mie, propria-mi viaţă! Oare nu-mi râsese şi el în nas?

Mi-am spart capul zile în şir cu un procedeu, cum anume se procedează în asemenea împrejurări? Pentru că mi se vorbise odată, pe-o corabie, despre un procedeu oarecare: cum se presară pe pragul casei un amestec de scrum şi făină, cam aşa ceva. După care pleci într-un voiaj sau, în orice caz, îţi anunţi plecarea. Apoi, dimineaţa, soseşti pe neaşteptate.

Dar dacă cineva stă într-adevăr la pândă? Îşi dau semne şi pândesc, dacă nu cumva sosesc. Când însă intru în·casă, totul e în ordine, nevastă-mea citeşte. În schimb, e oricum mai greu să tăgăduieşti urmele de scrum şi făină pe duşumea sau pe covor.

Ia să facem o încercare.

Acum, închipuiţi-vă ce înfăţişare aveam când, a doua zi, am ieşit dintr-un magazin cu o pungă de făină în mână. Te opreşti în stradă şi nu pricepi nimic. Cum de-ai ajuns în halul ăsta, ce anume ai în mână şi ce-ai de gând să faci cu asta? – Pe nevastă-mea am anunţat-o, se înţelege, că plec – , urma să mă duc seara acasă să-mi iau valiza şi să-mi pun în aplicare planul. Atâta doar că nu mai aveam niciun chef, mi se făcuse lehamite de tot.

Dealtfel, începusem să mă încurc de-a binelea. Odată ce vă puteţi imagina de câte mai trebuia să iau seama. Căci, ce se întâmplă dacă se duce chiar ea, în timpul nopţii, după vreo carte sau să-şi facă un ceai? Aşadar, nu pe pragul dormitorului, ci pe pragul antreului trebuie să presar făina. Ce se întâmplă, însă, dacă se duce şi-acolo, odată ce şi-acolo are un dulap plin de cărţi? Trebuie, deci în faţa antreului, eventual pe preş... Dar dacă dimineaţa vine băiatul să ia hainele? Am să mă întorc aşadar acasă devreme, înainte de ora şase.

Nimic deosebit, nu-i aşa? atâta doar că-ţi poţi pierde minţile.

Am hoinărit prin oraş începând de după-amiază devreme, fără să fiu în stare să iau o decizie. Acasă nu m-

am dus la timp, întârziasem astfel cu cele ce aveam de îndeplinit, se făcuse ora unsprezece. Am urcat deci la un prieten vechi al meu, deja pomenitul Gregory Sanders, care locuia pe vremea aceea la Londra. L-am trezit din somn, ceea ce nu era prea plăcut. Pe lângă asta, mai era şi bolnăvicios şi bătrân – l-am rugat să nu se supere pe mine, aflându-mă la mare ananghie.

Căci era cazul, în sfârşit, să-mi iau inima în dinți, trebuia odată şi-odată să stau cu cineva de vorbă.

Ca să mă ajute, fiindcă nu mai puteam îndura de unul singur. Căci îmi puteam pierde mințile, de asta mă temeam, iată unde ajunsesem... I-am povestit, aşadar, despre făină, despre rostul ei, totul.

Nu s-a supărat. Atâta doar că nu prea ştia ce să se facă cu mine.

— Ce-aş putea să-ți spun? – făcu el trist.

Mă sfătui să plec cu adevărat, să mă duc în Scoția şi să mă odihnesc.

— Adică, să-mi las nevasta singură?

— De ce să n-o laşi?

— Tocmai acum? Ca să-şi facă de cap?

— Îşi face ea oricum, dacă vrea. Stai jos. Amice – continuă el cât se poate de prietenos. — Odihneşte-te, cel puțin la mine.

Eu, însă, nu doream să mă odihnesc. Am şi regretat îndată că venisem la el. Odată ce nu era în stare să m-ajute.

Căci ce aştepți de la alții în asemenea situații, ce oare? Imposibilul. Am făcut totuşi o încercare, povestindu-i cel puțin întâmplarea cu violetele. N-a avut însă niciun efect.

Pe urmă şi chestia cu țigările. Mărunta remarcă a nevestei mele, anume că trebuie să-şi facă viața suportabilă într-un fel, şi asta îndată după ce se trezeşte.

— Ei, la asta ce mai zici? – l-am întrebat răguşit. — Spune, în sfârşit, ceva, rogu-te, fiindcă în felul ăsta batem hățurile pe loc. Cu ce anume aş putea face mai suportabilă viața unei femei decât cu ceea ce sunt şi cu ceea ce nu

sunt în stare?

Numai că ăsta era un om deştept, nu se lăsa zorit. În schimb, nu căuta nici să mă consoleze sau să mă liniştească, se poate şi din asta ghici cât de deştept era. Clătină din cap şi zise:

— Da. Ce-i de făcut? — Sau zise: — Ai dreptate, viața nu-i uşoară. – Şi altele la fel. Înțelepciuni generale, care mă făceau să turbez.

— Să nu mă mai frământ atâta. – N-am să mă mai frământ atâta. – Fiindcă frământarea şi gândirea – să nu le confundăm. Odată ce nu este unul şi acelaşi lucru, dimpotrivă, sunt lucruri opuse. – Se cunoaşte. – Căci cu una te mai descurci într-un fel, cu cealaltă însă nu prea. Odată ce ea falsifică esența lucrurilor. – De asemenea se cunoaşte. Oare ce fac cei ce se frământă? Cercetează temeinic totul – chiar prea de tot. Pot să dobândească lucrurile în acest fel perspectivă, o perspectivă firească? De parcă am încerca să examinăm cu lupa măruntele celule şi particule ale universului.

— Dealtfel, viața nici nu merită a fi examinată cu atâta amănunțime – zise Gregory Sanders.

În sinea mea cugetam:

— Ce au de-a face toate acestea cu mine, Dumnezeule? – Şi m-am pregătit de plecare.

Dealtfel, era culcat pe divan, înconjurat de lămâi şi doctorii. Terapeutică naturală – mi-am spus eu cu dispreț. A fost şi ăsta un moment uimitor. Căci, până atunci îl iubisem şi prețuisem pe acest bătrânel. Iar acum, dintr-o dată, nu. De parcă mi-ar fi căzut de pe ochi o perdea. Odată ce avusese un efect teribil asupră-mi înțelepciunea lui amestecată cu lămâi.

Când apoi, pe neaşteptate, m-am pomenit că prinde să dea târcoale geloziei. Şi cu atâta iscusință, încât nu ştiu nici azi cum ajunsese la ea.

A numit-o crampă, o crampă a sufletului, a cărei obârşie trebuia căutată tot în frământare. Apoi, deodată şi fără înconjur:

— Există, oare, fidelitate?...

La care, în sfârşit, am ridicat privirea.

— Ce vrei să spui, prieten bătrân?

Parcă în aceeaşi clipă ar fi fost cuprins şi el de nişte vâlvătăi.

— Iar dacă o ființă nu este fidelă, ce se întâmplă?

— Cum anume ce se întâmplă?

— Încetează oare de a mai fi frumoasă şi bună, n-o mai putem iubi?

— Cum anume frumoasă şi bună? Nu înțeleg ce vrei să spui. Sunt două noțiuni diferite, nu înțeleg întrebarea. Cum poate fi cineva bun, odată ce e rău?

— Eşti un caraghios – zise Gregory Sanders.

— Iar tu, din ce în ce mai interesant – am zis eu. – O, ființă poate să fie în acelaşi timp de două feluri?

— Chiar de asta vorbeam – răspunse el disprețuitor. — Oare, n-ai văzut niciodată încă o astfel de femeie? N-ai iubit niciodată una ca ea? Căci, de îndată ce avea un soț, nu mai era simpatică, ci era nesuferită, demnă de dispreț, nici s-o priveşti nu mai erai în stare?

— Cu mine se purta frumos.

— Poate că şi cu soțul ei. Se înțelege de la sine. Atâta doar că, pe vremea aceea, nu erai încă atât de mofturos, de ce să fi fost? Odată ce amanții, se ştie, nu sunt niciodată prea mofturoşi, ei nu presară făină pe praguri. – Deveneam din cale-afară de nervos.

— Nu erai – a continuat el.

— Nu erai – repetă iar, cu încăpățânarea bătrâneții.

Asemenea unui vraci ştirb, unul tunător, ridicându-se în coate şi clocotind de amărăciune. Încât n-am înțeles, la început, ce se întâmplă cu dânsul. Căci, până şi sufletul era cât pe-aci să-i iasă prin orbite – unde mai erau lămâile-i năclăite şi chiar încăperea? Ca şi cum ne-am fi rotit în spațiu, ambii doar spirite fără zgură şi trup... cuvintele lui aveau o putere copleşitoare. Ştiam din nou de astă dată de ce-l iubesc pe acest bătrân.

— Sau aşa ceva nu există? – continuă el, cu o indignare

atât de agitată, încât părea că vrea să se convingă pe sine însuşi –, aşa ceva nu se-ntâmplă, să-şi înşele amantul cu soţul, odată ce şi pe soţ îl iubeşte? Dar, la ce bun îţi mai explic? Atâta doar că ar trebui, în sfârşit, să luaţi şi voi cunoştinţă de asta, odată ce ăsta-i adevărul. Anume, că putem iubi mai multe persoane în acelaşi timp, odată ce aşa e făcută făptura omului.

— Să zicem, chiar şi cinci? – am încercat eu din nou. La care, însă, Gregory Sanders n-a răspuns.

— Căci sunteţi lipsiţi de modestie – zise el gâfâind. — Există perfecţiune? la asta să-mi răspunzi! Făină, făină – făcu el din nou. — Vă disprețuiesc. De ce nu eşti gelos oare şi pe ţigările pe care le fumează, pe trecutul ei, sau pe lumina soarelui, când îi învăluie carnea, iar ea se înfioară de plăcere? Da, de plăcere, trebuie să ştii şi asta, amice. Sau ai vrea ca o femeie să fie lipsită de imaginaţie?

— Ei, vezi – îşi răspunse tot el. Şi atât de posomorât, atât de copleşit, de parcă prin faţa ochilor lui îmbătrâniţi s-ar fi perindat nişte stafii de altă dată.

La care, am înţeles îndată cum stau lucrurile. Fiindcă privirile i se stinseseră aproape şi era zdrobit cu desăvârşire de propriile sale cuvinte. Ca şi cum abia acum ar fi încercat să-i facă dreptate cuiva – asta se ştie. În felul acesta obişnuim să cerem iertare de la morţii noştri.

Deci aşa stăm? Eşti şi tu la fel? – am cugetat eu întristat.

— Este cu putinţă, oare, să trăieşti o viaţă întreagă fără păcat? În hlamidă albă sau cum îţi închipul·? Citeşte viețile sfinţilor – mai spuse Gregory Sanders.

În sfârşit, se făcu tăcere în jurul nostru.

— În fine – am zis eu. — Ai isprăvit cu parabolele? – Căci tocmai îmi revenisem într-o măsură oarecare.

— Toate acestea sunt foarte instructive, însă de ce mume vrei tu să mă convingi? – l-am întrebat râzând. Fiindcă se ivise în faţa mea, ca un acces de epilepsie, mutra lui Ridolfi.

— S-o iubesc cu amantul ei cu tot, şi mai ce? Să închid ochii – ce-mi ceri tu, Doamne sfinte? Ce vrei, bătrâne?

Spune-mi-o pe şleau, ce vrei?

— Da, ăsta este sfatul meu. Dacă-l primeşti, acesta mi-e sfatul.

— Să închid ochii?

— Da.

— Am şi făcut-o până acum, adevărat.

— Ai s-o faci şi pe viitor.

— Poate – am zis. Şi era cât pe-aci să mă lovească damblaua de furie. — Numai că, înțelege odată, acum nu mai vreau.

— Mai vrei şi-acum. – La care am izbucnit în râs.

— Sau dacă nu mai vrei, să vrei.

— Să închid ochii?

— Da.

— Dealtminteri, nu trebuie să ştim toate câte se întâmplă – zise de astă dată cu deplină liniște, – Omul nu este făcut pentru aşa ceva.

— Dar pentru ce anume este făcut? – am întrebat. — Oare din asta suntem plămădiți, acest lucru vrei să mă faci să-l cred? – am zbierat. — Sau dacă da, eşti în stare să-l aprobi, să-l accepți, aici ai ajuns? Încât, nici protestul nu-l mai permiți? – De astă dată tremuram, atât eram de scos din fire.

— Sau nu-ți dai seama cât e de respingătoare şi umilitoare această îngăduință, acest grad de înțelegere? Câte ascunde, câtă mizerie, oare închizi ochii ca să n-o mai vezi?

Era către miezul nopții. Vecinii bătuseră de două ori în perete, atât de gălăgioşi eram. Iar acum, din nou.

— Oare nu ea m-ar dispreţui cea dintâi dacă m-aş preface că nu văd? – l-am întrebat răguşit. Şi din nou am prins să străbat încăperea în lung şi lat.

— Prea bine, fă cum vrei – zise el cu blândețe. — Aş vrea doar să-ți atrag atenția că, deunăzi, ai văzut aici un om cu revolver…

— Da, da, mă gândesc destul de mult la dânsul.

— Cu toate că era nespus de respingător.

— Da, aşa era. Azi, însă, este altceva. Spune-mi, poţi să-mi explici, de ce mi-e azi simpatic? Şi de ce-mi spun de atâtea ori că aş vrea să fi ajuns, în sfârşit, şi eu acolo unde-a ajuns el…

— Eşti nebun? – întrebă Gregory Sanders.

— Da – i-am răspuns. — Fiindcă mi-am dat seama de o mulţime de lucruri, şi tocmai acum şi aici, în timp ce mă învăţai o mulţime de lucruri. Că pot să fac ce vreau, odată ce nu-mi rămâne altă soluţie…

— Decât să ucizi? – exclamă Gregory Sanders.

Am tăcut. Continuam doar să măsor încăperea în lung şi lat, copleşit de-un gând.

— Sau cel puţin să plec – am răspuns într-un târziu. — Căci mie mi-ajunge din povestea asta. Odată ce pacea aici nu mai este cu putinţă, nici odihna. Înainte de-a putea rosti: s-a consumat! Da, asta. Că nu mai este nicio continuare. Că viaţa s-a sfârşit.

Atunci ceva, ca lacrimile, mi-au ţâşnit din ochi. Lucru pe care bătrânul se pare că l-a observat.

— Într-un cuvânt, cu niciun preţ nu mai doreşti ceea ce ţi-e atât de drag? – întrebă el cu blândeţe.

Şi făcu următoarea comparaţie:

— Ai un castel, care rămâne castel chiar dacă are vreun cusur, sau îţi închipui cumva că atunci nu mai e? Şi că nu mai este al tău? Să zicem că are acoperişul şubred, mai ştiu eu ce, sau e plin de cusururi? O, îi cunosc eu pe aceşti proprietari afurisiţi – strigă el –, şi nu regret decât că şi tu eşti la fel ca ei. Fiindcă aşa eşti, arţăgos şi smintit – meriţi oare ceea ce e bun? Odată ce nu eşti capabil să te porţi cum se cuvine cu el? O, vă cunosc eu. Ştiu de mult cine sunteţi şi cât preţuiţi. Ajunge cel mai mic cusur, că sunteţi gata să daţi foc…

Şi mă privi cu atâta tristeţe, cu atâta nespusă tristeţe. Ca unul care ar vrea să spună:

— În zadar şi asta. Odată ce nu ştiu cum să te-ajut.

Când am ajuns acasă, nevastă-mea dormea atât de adânc, încât nici nu se trezi la sosirea mea. Cel puţin nu

îndată.

— Mata n-ai plecat? – m-a întrebat ea când, înspre zorii zilei, am aprins lampa.

Căci nu-mi venea somnul pe ochi. Îmi trecea prin față unul şi aceiaşi lucru: fericitele pustiuri ale Scoției. Şi ce bine mi-ar fi mie acolo – evocam încântătorul nimic, colinele şi şesurile goale, necălcate de picior de om. Şi restaurantele închise, unde dacă îți vâri nasul, dai de scaune întoarse pe mese. Toate acestea cu o precizie desăvârşită, iară şi iară, până la exasperare, după obiceiul nefericiților.

Aşadar, de ce sunt acasă? — Deci, se pare că fusese între noi o neînțelegere, ea îşi închipuia că plecasem.

— N-am plecat, fiindcă m-am răzgândit. Iar bătrânul domn m-a sfătuit şi el să renunț la plecare. Vreau să spun Gregory Sanders.

Atât i-am spus, după care am stins din nou lampa. Era pe la trei şi jumătate. Să fi fost către cinci şi jumătate când cineva bătu uşor la uşă. Pe urmă încă o dată.

— Cine-i? – întreabă nevastă-mea, ridicându-se în capul oaselor în pat. Pasămite, nici ea nu dormea.

— La naiba, cine să fie? – am întrebat şi eu.

Îndată mi-am şi îmbrăcat halatul.

— Să nu ieşi, pentru nimic în lume! – începu ea să mă implore.

— De ce să nu ies?

Nu înțelegeam de ce e aşa de speriată. Fiindcă şi ea sărise îndată din pat. Să nu mă duc, fiindcă se teme cumplit. Pe urmă, e încă întuneric în casa scării, Dumnezeu ştie cine o fi afară.

— Cine să fie?

— Ce ştiu eu, oricine. În cel mai rău caz, îi reped un pumn.

Dar nu şi nu... – adică se agățase de mine cu toată puterea. Nu bănuisem că are atâta forță.

În cele din urmă, însă, m-am smuls de lângă ea şi, cu halatul în mână, m-am năpustit afară. În cealaltă mână

țineam vătraiul.

Pe culoar nu era nimeni.

Dau fuga la etajul întâi (aparținea şi acesta de pensiune) – deschid uşa şi dau într-unul din culoarele de acolo, uşă care nu era măcar încuiată, ceea ce părea de asemenea destul de bizar. Pe culoar, nimeni. Trag fața de masă, nimeni sub ea. De sub uşa din dreapta se strecoară lumină şi, ca prin minune, nici asta nu era încuiată. Un bărbat stătea în mijlocul camerei, într-o cămaşă scurtă.

— Ce obrăznicie! – strigă în urma mea un glas de femeie.

— Altădată să încuiați uşa – am răspuns. Şi mi-am continuat cursa, coborând de la etaj.

La parter dau peste bătrâna hahaleră, gazda mea, domnul Horabin Pitt, care fumează paşnic în întunericul din casa scării. Am aşezat o mână pe umărul lui.

— Dumneata ai ciocănit la uşa noastră?

— Da.

— Şi de ce-ai bătut în zori de zi?

— Păi cum să nu bat – răspunde scâncit – odată ce mi-ai luat cheia de poartă şi nu mi-ai înapoiat-o? – Căci, zadarnic a bătut la uşa portarului, deoarece ăsta-i un pierde-vară, care cu siguranță că hoinăreşte pe undeva, dacă cumva n-o fi murit, fiindcă nu răspunde la bătăile în uşă. Or, el trebuie să se ducă în piața Kaledonian ca să facă cumpărături, e vineri, ce-mi închipui, de pe-acum. A întârziat, are să le plătească toate la preț dublu acestor tâlhari.

Avea într-adevăr dreptate, îi cerusem cheia de la poartă.

— Sunt coincidențe bizare acestea – am mormăit în sinea mea –, că tocmai azi se întâmplă una ca asta, când nevastă-mea credea că sunt plecat din oraş. Oare nu este şi asta ciudat?

Dar faptul că alergam după o nălucă a nimicului?

Cu toate acestea, n-am dat crezare poveştii cu cheia de la poartă, nici vorbă.

Dumnezeu ştie ce urzeală de fapte există în toate acestea – cu acest sentiment am urcat scara. – Fiindcă, altminteri,

de ce-ar fi fost atât de speriată?

*

Până şi urmele de făină le-a descoperit a doua zi, deoarece mi se vărsase în buzunar.

— Ce-i cu asta? – exclamă ea –, la naiba, îți distrugi cu desăvârşire hainele. Ce-i murdăria asta? Un praf oarecare?

— Cum un praf oarecare? – întreb eu. Hai, ghiceşte – i-am spus oricum, odată ce habar n-aveam ce-ar fi trebuit să-i răspund.

— Puțină făină – i-am spus, în încurcătura mea.

— Ce să faci tu cu făina?

— Ghici! – i-am răspuns din nou. Acum, ce să mă fac? – am cugetat. – Să-i destăinuiesc totul?

— Asta este cocaină – i-am spus pe neaşteptate, odata ce îmi adusesem aminte că şi ea cam aşa arată. Văzusem destulă în Levant.

— Şi de ce-ți trebuie ție cocaină?

— Cum de ce-mi trebuie, Dumnezeule? O încerc şi eu. Am nevoie şi eu de ceva. Vreau să-mi fac viața suportabilă.

— Aşa?

— Aşa zău.

— Hai, nu te speria – i-am spus mai târziu –, n-am de gând să devin cocaiinoman, vreau doar să mă omor. – Apoi am continuat: — Asta este puțină făină, zău aşa. Vroiam să ți-o presar pe prag, ca să aflu cine se furişează la tine când sunt plecat de-acasă.

— Ți-ai pierdut mințile?

Se vedea cât de colo că nu mă crede. Căci adevărului i se dă cea mai puțină crezare, ceea ce este şi firesc. El fiind, uneori, de-a dreptul fantastic – cel mai neverosimil. Încât nici o imaginație nu-i în stare să-l născocească.

Cu toate acestea, efectul n-a întârziat să se arate.

— Ce-i cu matale? – întreabă ea palidă.

— Ce să fie? Nimic. Nu prea mă simt bine – am adăugat. — Îmi scad puterile. Oare cum voi putea să mai muncesc?

Între timp, mă priveam în oglindă, odată ce tocmai mă rădeam, iar fața mi-era plină de clăbuci de săpun.

Eram, pe Dumnezeul meu, ca unul care n-a dormit o sută de nopți în şir. Ochii încercănați, trăsăturile feței şifonate şi o mizerie aproape animalică pe mutra mea respingătoare şi lividă.

De mi-aş frângea odată gâtul pe undeva!

— Ce te frământă? – întreabă ea din nou.

— Ce să mă frământe? Nimic. Ți-am spus doar, nimic. Mă simt minunat, pe dumneata te mai ador, iar viața mi-e dulce ca mierea.

Tăcu.

Se poate vedea că nu mă pricepeam să-i vorbesc. Deşi ar fi fost bine, cât se poate de bine încă. Şi doar ei, nu alteia. Să-i spun totul, ceasuri întregi, fără nicio rezervă. Să ne-aşezăm undeva şi să-i vorbesc îndelung.

Căci stătea acolo atât de neputincioasă. Ca o biată femeie sărmană, care nu ştie unde i se află copiii. Iar când mă uit mai bine, îmi dau seama că ochii i s-au împăienjenit de lacrimi. Iar peria din mână s-a mânjit de făină,

Degeaba însă. Oricât îmi simțeam gâtlejul chinuit de ceva. Nu se mai putea.

— Sunt de nesuferit pentru ea. Lucrul acesta mi l-a şi spus fără înconjur, cu aceste cuvinte. Că viața alături de mine este nesuferită pe seama ei. – Îmi stăruia neîncetat acest gând în minte.

Pe divan se mai afla lepădat vătraiul.

*

Şi-acum, mai departe. Nu mai exista oprire în vreun fel.

Am cercetat, înainte de toate, cine erau locatarii casei.

Abia dacă merită să-i înşir. Două etaje cu apartamente de închiriat, mereu cu alți locatari (numai noi eram stabili), la parter, un magazin de sticlărie, la etajul trei, două familii cu fete şi băieți de liceu, mai departe un avocat stagiar bolnăvicios. Iar în curte, un fel de atelier, care rămăsese

gol.

N-aveam, aşadar, nimic de căutat aici. Nu mai puțin în magazinul de sticlărie: patronul lui era un om ocupat şi nervos, cu o calfă în vârstă, iar afacerile nu-i prea mergeau.

S-arunc deci o privire şi împrejur. Unde te poate târî imaginația, o demonstrează următoarele variațiuni: avea pensiunea un fecioraş fercheş, un „buttons”[23], până şi pe el l-am inclus pe lista suspecților. De ce? Pe de-o parte, întemeiat pe experiențele mele din copilărie, odată ce ştiam pe propria-mi piele ce putere are un astfel de puşti în jur de paisprezece ani. Odată ce patima lui e oarbă şi primitivă, ca a bivolilor. Mă gândeam la scară. – căci nu mă cățărasem oare şi eu, pe vremea mea, la fereastra unei case străine? Era şi aceea o cucoană fără cusur, care rămânea şi ea tolănită toată ziua în pat. Aşadar, pe de-o parte, din această cauză. Pe de altă parte, fiindcă tot din experiență ştiam că femeilor fără copii le plac băieții tineri. Nevastă-mea obişnuia chiar să spună: — Nu-i aşa că-i drăguț? Răspundeam: — Da. Odată ce avea ochi strălucitori, priviri deschise şi zâmbetul îndrăzneț. Obişnuia să spună: – Sunt la ordinele dumneavoastră, *Sir*, şi altele la fel. La care, el şi cu nevastă-mea îşi zâmbeau. Foarte bine.

Dealtminteri, era un băiat curios din fire, şi asta este ceea ce mă preocupa. Lucru pe care îl deduc nu numai din faptul că îl surprinsesem odată sub bolta porții fluierând şi râzând de unul singur, ci şi de-acolo că dimineața, de câte ori ne aducea hainele, rămânea cu gura căscată, de îndată ce zărea ceva ce i se părea straniu sau doar deosebit. Bunăoară: dacă rămânea ceva pe masă, un obiect cum nu mai văzuse, un binoclu prismatic sau ceva asemănător. În asemenea cazuri, căsca ochii cu evlavie. Ca sălbaticii în margine de codru.

Această proprietate am încercat eu să i-o exploatez pe seama mea. Am început să scot de prin lăzi tot felul de obiecte.

[23] Paj într-un hotel sau club (engl.).

— Ce ai de gând? – întreabă nevastă-mea.

— Am de gând să scap de tot ceea ce nu-mi mai trebuie. Odată ce constituie doar un balast şi, după câte îmi dau seama, aici se pot vinde. – I-am adus aminte că *miss* Borton are să le afle cumpărător. — S-ar putea – am adăugat. Cu toate că unde mai era atunci mărunta *miss* Borton?

În schimb, de îndată ce i-a auzit numele, nevastă-mea a amuțit. Nici nu doream altceva decât să nu-mi iscodească intențiile.

Am scos o mică pictură chinezească pe mătase, împreună cu alte mărunțişuri similare: lampioane, o cutie de ochelari fină, una din acelea pe care chinezii le vâră în faldurile veşmintelor, un pumnal daiac, denumit parang, şi alte obiecte asemănătoare, boarfele pe care ți le doreşti în timp ce călătoreşti prin lume. Socoteala mea era aceasta:

Ce are să spună băiatul când va intra dimineața ca să ne-aducă hainele?

Fiindcă acum e după-amiază şi, la această oră, el n-are ce să caute aici. În schimb, dacă nevastă-mea ar dori totuşi să-l vadă, aşa cum spune că-i place să-l vadă, căci „îți face plăcere să-l priveşti" – prea bine –, aşadar, dacă băiatul ar urca, totuşi, în cursul după-amiezii, atunci mâine îmi voi putea da seama îndată, deoarece n-are să mai fie surprins de minunile de pe masă. Astfel raționam. Iar acum, îmi iau tălpăşița. Mă duc la plimbare.

— Pa, pa – îi strig eu nevestei mele. — Mă duc în oraş. Scumpo. Mă întorc abia diseară, am multe de aranjat.

*

Şi, de îndată ce-am fost în stradă…

Adevărat, afară era o lume stranie, ca de vis. Rar ți-e dat să trăieşti ceva asemănător.

Căci a fost, la început, o mare tăcere şi înnourare. De parcă lumea ar fi fost cufundată sub apă, toată într-o mijire, fără glas.

În asemenea cazuri, culorile sunt minunate. Londra deveni dintr-o dată cafenie, ca un oraş african.

În următoarea clipă, apoi – alb ca zăpada. Fiindcă furtuna se năpusti cu toată puterea, încât mă zgâlțâi şi mă purtă ca pe-o oală hârbuită.

Iar oamenii căutau să se adăpostească, fireşte, în timp ce automobilele prinseră să lipăie, ca rațele.

Ehei, ehei – am cugetat eu.

În acest fel murise Harry Barbon, profesorul nostru de chimie. Şi la fel, în plin centru al Londrei, căci numai aici se dezlănțuie asemenea vifornițe neaşteptate.

Era o furtună cu gheață, cu apă din belşug, abundentă. Fața şi gâtul mi se umpluseră de şiroaie reci. Însă nici nu m-am sinchisit să le şterg. Las' să-mi curgă sub cămaşă.

Să facă cu mine ce doreşte.

Dar dac-aş avea şi barbă – jubilam în sinea mea, înecându-mă de râs. — Ce rece mi-ar fi acum barba!

Astfel a început. O spun şi pe asta doar pentru că, aşa de bine, rar îmi fusese dat să mă simt. Am intrat pe urmă undeva, într-un minuscul cabinet de culoare roşu-închis, care era căptuşit până la tavan cu postav bordo, din care pricină părea un mic ascunziş dintr-un bordel – spuneam, în acest hău definitiv am golit de unul singur o sticlă de Porto.

Nu era acolo țipenie de om, în afara mea. La ce anume mă gândeam, n-aş putea spune. Se lăsase în mine o tăcere surdă, ca de biserică, şi n-aş fi ştiut ce să spun dacă m-ar fi întrebat cineva ce mă frământă. După mari eforturi mă mai simțeam aşa, pe vremuri.

În fața mea, pe perete, se afla un tablou, la el mă uitam. Înfățişa un măgăruş sacagiu, condus de cineva… iar acel cineva avea pe cap o pălărie largă.

O pălărie de paie cât o roată de moară.

Aveam senzația că aud până şi clipocitul apei în găleți, şi simțeam aroma de miere a strugurilor de pe coline. Mai departe: aveam în fața ochilor sineli îndepărtate, şi parc-aş fi cântat.

Şi încă pe spanioleşte, ceea ce mi se pare ciudat. Îmi mişuna adică prin cap o minunată melodie cu chitară, cine ştie de pe unde o culesesem. Ceea ce este straniu, doar pentru că spanioleşte nu vorbisem niciodată ca lumea, pe vremea aceea aproape deloc.

*

Dimineața, fecioraşul era să-şi piardă mințile din pricina cuțitului din Borneo, mi-am dat seama. Căci eram de față când intră cu hainele.

Ia s-arunc o privire şi asupra celorlalte posibilități, să-i cercetez corespondența. Oricum, corespondența s-ar putea să mă pună pe vreo urmă oarecare. De astă dată menționez următoarele:

Îi cumpărasem încă la Paris o frumoasă mapă de scris, care rămăsese mult timp nou-nouță. Acum, deodată, sugativa ei începu să se umple, întâmplător chiar atunci. Aşadar, coresponda totuşi. Ia să vedem cum stau lucrurile. Să-i fi scris aşa de mult maică-si? Nu părea verosimil, odată ce nu-şi iubea mama. Rudele ei erau țărani de lângă Clermont, nici cu ele n-avea nimic de-a face. Vechile ei prietene? Voi vedea – mi-am spus, şi m-am aşternut pe treabă.

Am lăsat deci sugativa aşa cum era, apoi, într-un magazin de vopsele mai de calitate, am cumpărat un preparat denumit Corbusta, care probabil că nu-i altceva decât nitrat de amoniu, şi l-am vărsat în cerneală. Cum acest preparat arde mai repede decât celelalte substanțe, de îndată ce este plimbat pe deasupra unei flăcări, cele scrise cu el se carbonizează pe hârtie. Până şi sugativa, de îndată ce s-a îmbibat, lucru pe care în prealabil îl experimentasem eu însumi. În acest fel, apoi, pot pune mâna pe-un text complet.

Ideea nu era rea, cu toate acestea n-am prea ajuns la vreun rezultat cu ea. Fiindcă am izbutit să carbonizez doar cu mare greutate un singur cuvânt pe sugativă, unul care

nu spunea nici el nimic, anume *caractere.* — În schimb, cerneala a fost aruncată a doua zi, iar nevastă-mea ceru să i se aducă alta.

Aşadar, încă de pe atunci ştia că o țin sub observație sau bănuia, cel puțin. Cu toate acestea, am continuat s-o iscodesc. Căci i-am spus în sinea mea: – Dacă joc vrei, apoi joc să fie! În cele din urmă, tot am să te prind. Şi continuam să lucrez.

De fapt, începură să se desluşească felurite contururi. Era în nouăsprezece noiembrie, mai țin şi azi minte, o dată ce atunci mi-a fost dat să trăiesc una din cele mai halucinante nopți ale vieții mele. Vroiam cu orice preț să mă arunc de la etaj, atracția prăpastiei era atât de puternică, încât am voit să mă leg de masă. Fusese şi asta o înmuiere nesuferită, respingătoare. – Toate acestea s-au petrecut în sufragerie, nevastă-mea dormea adânc alături. Eu rămăsesem singur, în toiul a tot felul de vârtejuri şi magnetisme. Fiindcă aşa ceva există, sunt convins, dar să lăsăm asta.

Iar pricina acestei aiureli nu era tocmai mapa de scris, cu toate că era şi ea. Aceste două cuvinte puteau fi descifrate cu o claritate indubitabilă pe sugativa ei – de astă dată pe sugativa cea nouă, şi nu cu ajutorul carbonizării: *mon cher.* Aşadar, îi scrisese unui bărbat, nu mai încăpea îndoială. Acesta a fost unul din rezultatele pe care le obținusem.

Celălalt a fost că, vârând mâna într-un sertar, în calabalâcul ei – la noi în casă toate şi întotdeauna erau pline de calabalâcuri –, peste ce am dat dintr-un singur foc? Peste o legitimație cu fotografie, în virtutea căreia nevastă-mea era autorizată să ridice corespondență poste-restante sosită pe numele ei la cutare oficiu postal parizian. Nu sunt în stare să explic de ce aşa ceva are un efect atât de copleşitor asupra noastră: mica publicitate şi corespondența poste-restante? Fiindcă eu am fost ceasuri întregi scuturat de fiorii scârbei.

Aşadar, am deschis atunci fereastra ca să nu mă înăbuş

cumva. Şi, în acea clipă, am fost cuprins de amețeala amintită, încât mi-a fost aproape cu neputință să-i opun rezistență.

*

Din acea zi am avut încă mult timp amețeli, de câte ori traversam vreun pod sau dacă priveam de la etaj în stradă. De fapt, începuse să mă paralizeze în existența mea, în câştigul meu, iată unde ajunsesem. Odată ce unui marinar i se interzice să amețească vreodată.

Dealtfel, în noaptea aceea am scris şi scrisori, şi încă adresate mie însumi, în nişte chestiuni de afaceri inexistente. Căci nu mai vroiam să pierd nicio clipă. Adevărat că lucrurile fuseseră din timp pregătite, se aflau toate la îndemâna mea: de la o tipografie cerusem hârtii de probă, cu *en-tête* (fireşte, sub pretextul unei comenzi), şi primisem într-adevăr astfel de hârtii, cu adresa mai multor firme. De una din ele îmi mai aduc aminte: *Litterton and Co. Banking* – pe asta îmi scrisesem cea dintâi scrisoare de acest fel, în care eram solicitat ca, într-o chestiune inițiată de Gregory Sanders, să mă prezint de urgență la birourile lor. Am scris apoi şi altele, de toate – îmi era chiar teamă că zgomotul maşinii de scris are s-o trezească pe nevastă-mea, care dormea în camera vecină. De asta, trăgeam din când în când cu urechea.

La ce va fi fost bună această corespondență, e cu neputință de explicat cu precizie. N-a fost nici asta mai mult decât ca atunci când omul bâjbâie prin întuneric. Gândul meu trebuie să fi fost că ea scrie scrisori şi deci primeşte răspunsuri la ele. Eu, însă, nu ştiu nimic despre ele. Când le primeşte, aşadar, şi în ce fel le primeşte? Trebuie că există, fără doar şi poate, o înțelegere. Cu cine însă? Din nou cu nimeni altul decât cu gazda noastră, domnul Horabin, haimanaua. Ideea aceasta m-a dus apoi la ceva, care rămâne turbure. Mie, anume nu-mi sosea nimic aici, luasem măsuri ca totul să mi se expedieze la

hotelul Brighton – este un vechi obicei al meu ca, acolo unde nu sunt chiriaş principal, spre a evita încurcăturile schimbărilor de adresă, să-mi dirijez corespondența la o singură adresă.

De astă dată speranța mea era ca, odată ce şi mie mi se va aduce corespondența aici, o voi vedea şi pe-a ei – s-ar putea ca într-o bună zi să se încurce curierul, sau aşa ceva.

Asta, apoi, dădu rezultat, tocmai asta. Căci este uluitoare viața omului. Felul în care, de multe ori, tocmai neroziile pot duce unde nici nu te-ai aştepta.

Să nu uit, fireşte, că şi legitimația am trimis-o îndată unui prieten, un funcționar superior la Paris, cu numele de Toffy-Ederle, rugându-l ca, în cazul că mai există ceva la oficiul poştal, să-mi trimită fără întârziere. Aşadar, am activat toată noaptea, dimineața am expediat scrisoarea expres lui Toffy, iar seara către mine însumi pe cea dintâi. Ca s-o primesc dimineața, de fiecare dată dimineața.

Când ştiam că voi fi acasă şi după-amiaza, îmi expediam şi dimineața câte-o scrisoare. Ne-am distrat în acest fel câtva timp. Eram de obicei trezit din somn dimineața, devreme, odată ce, cum spuneam, expediam majoritatea corespondenței recomandat.

Ba chiar şi bani. Îmi spuneam: – S-o încercăm, în orice caz, şi pe asta.

— Ce de scrisori primeşti în ultima vreme! – remarcă nevastă-mea. Din nou eram ispitit să-i răspund: – Aşa zău. — Fiindcă înnebunisem. Se întâmplase cu mine ceva, aşa se pare. Eu, care iubisem întotdeauna încrederea – să-mi spună ea cum se face că ajunsesem în acest hal?

— Asta este o femeiuşcă dulce, blândă şi minunată – ar spune Gregory Sanders dacă ar cunoaşte-o. — Ce-i cu tine? Asta e un înger.

— Oare ce-ai face dacă ți-aş dovedi că este într-adevăr un înger, în timp ce tu cauți s-o târăşti lângă tine, în noroi, cu fantezia ta murdară? În acest caz, ce-ai să mai spui? Ai să-ți tragi un glonte în cap?

— Sluga – mi-ar răcni el în ureche – factorul? – lovindu-şi palmele. — Nu ți-e ruşine, omule?

Să încerc, aşadar, şi să-i spun totul. Odată un mai mare necaz decât cel de acum nu poate să mă pască. Numai să spun totul, chiar de-ar fi să crăp. Sluga, desigur, şi factorii poştali –, iar după ce va fi ascultat toate acestea, le-a înțeles şi le-a luat la cunoştință, să binevoiască să-mi spună ce să mă fac? În ce fel aş putea fi vindecat? Cum ar fi cu putință să-mi redobândesc încrederea? Odată ce îi scrie cuiva: *mon cher*? – cu aşa ceva nu este posibil, nu-i aşa? Nici cu corespondența ei poste-restante.

Toate acestea vroiam să i le scriu, am pierdut o noapte întreagă cu asta. Dimineața însă, când am recitit cele scrise, am rupt hârtia. Căci mi-am spus: nu este cu putință. Adică, de astă dată, nimic nu mai este cu putință.

Aşa au şi rămas lucrurile.

Adică, nu şi nu. În felul acesta, nu se deschid două pietre una în fața alteia. În felul acesta, nu se pot apropia doi stâlpi sau orice altceva ce nu se poate apropia unul de altul.

Toffy-Ederle mi-a răspuns telegrafic, doar acest cuvânt, *rien,* aşadar că nimic nu se găseşte la oficiul postal respectiv.

— Trebuie să continui – mi-am spus. Şi-am continuat într-una din zile am fost trezit devreme cu scrisorile mele. La care, nevastă-mea deveni nervoasă şi ea, din pricină că nu era lăsată să doarmă.

De ce nu dau procură pentru preluarea corespondenței, sau de ce nu-mi dirijez corespondența de afaceri şi pe mai departe la Brighton?

— M-am certat cu cei de la Brighton – i-am răspuns posomorât.

— Mata te cerți cu toată lumea – făcu nevastă-mea. Ca să spun drept, mă plictisisem şi eu de toată această combinație.

Şi, pe deasupra, scrisorile nu-mi erau aduse sus, era şi asta ceva nou, trebuia să cobor eu un etaj, la birou. Naiba

ei de treabă!

— Căci aveți două scrisori, una recomandată şi-un mandat cu bani – mă lămuri gazda, domnul Horabin Pitt. Ceea ce era, de fapt, adevărat.

Uitasem cu desăvârşire de bani. Căci îmi expediasem alaltăieri şi douăzeci şi cinci de guinee. Aşa zău, aşa se întâmplase.

Însă şi demența trebuie să aibă un sfârşit.

— Oare asta nu se poate trimite sus? – l-am întrebat încruntat.

— Nu, fiindcă este un factor nou – îmi şopteşte la ureche –, şi trebuie certificată identitatea dumitale.

Era şi asta adevărat, totul era adevărat. Iar noul factor era un individ suspect, năclăios şi cu barbeți. Phii, cum îmi mai ningea şi ploua, în ce fel mi se făcuse lehamite de viață! Odată ce, închipuiți-vă, din nou mi se înmânaseră nişte scrisori fără nicio valoare, pe care singur mi le expediasem, încât nu eram curios de conținutul lor. Nu mă prea interesau, zău aşa. Cât despre bani, erau şi ei proprietatea mea. Iar pentru asta mai sunt şi trezit din fericita beatitudine a neființei... Doamne, eram atât de amărât, încât dacă mi se azvârlea inima câinilor, cu siguranță că bieții de ei s-ar fi îmbolnăvit. Şi, pe lângă toate acestea, bătrânul mă opri, barându-mi din nou trecerea.

— Cine te-a plăsmuit? – întreabă infantil, mângâindu-mi blajin halatul. Să-i răspund acum şi cine m-a plăsmuit?

Stăteam în biroul acela răpciugos, clănțănind de frig, şi aveam senzația că, oricum, am să mă îmbolnăvesc, căci voi răci. Am şi început să strănut. Îmi era tare frig, n-aveam altceva pe mine decât halatul şi ciorapii. Întreaga mea ființă clocotea de indignare şi de frig.

— Cine te-a plăsmuit? – întreabă iar, cu o anumită expresie triumfătoare, ca unul care îşi dă seama că mi-a venit de hac. De astă dată, într-adevăr. Dealtfel, glasul lui era ca al unui şcolar. Iar aşa ceva nu pot să sufăr.

— Sau te-ai plăsmuit singur? – întreabă el batjocoritor. (Raționamentul batjocoritor era: dacă nu cred în existența

unei inteligențe supreme, atunci nu cred, evident, nici în facerea lumii – or, în acest caz, cum se face că sunt aşa de deştept – aud? Aşa numai, de la sine? He-he-he.)

— Să nu existe facerea lumii? – mă priveşte el candid. Iar ceea ce e mai straniu este că am simțit pofta de a discuta cu el, în frigul acela. Căci asta este îndrăgirea răului în ființa noastră.

— Nu există niciun fel de facerea lumii – i-am răspuns fără întârziere. — Nu există aşa ceva. De ce nu există? Fii atent, am să-ți explic.

— Oh, oh – strigă el surescitat.

— Te uită la părul acesta de pe urechea dumitale – i-am spus pe neaşteptate, căci aveam o poftă nebună să-l insult pe bătrân. — Sau de pe urechea mea – m-am corectat, totuşi. — Părul acesta se dezvoltă, nu-i aşa, devine tot mai des, odată cu vârsta. În timp ce însă părul evoluează, mintea involuează. Căci aşa arată aici evoluția – i-am spus pe un ton cât se poate de amical.

— Dealtfel, cunoşti cumva funia de cânepă? Nu te întreb cu aluzia de a se spânzura cu ea cineva…

— *Of course*[24] – răspunse el cu zâmbetu-i ferice. — Cum să n-o cunosc, *dragă* căpitane.

— Ei, vezi – i-am spus –, nu e bine s-o laşi prea mult la soare, fiindcă se macină. Adică soarele îşi haleşte propriile creaturi, toate câte au fost făurite de el. Iată cum arată facerea lumii, dacă vrei să ştii, stimate domn; ceea ce creează, totodată şi distruge. Anume, creatorul, obârşia îmi haleşte tot el viața şi fericirea – i-am răcnit la ureche. Dealtfel, îl tratam de parc-ar fi fost surd, ținea şi asta de situație. — Căci, să luăm de pildă chimia – aş fi avut chef să-mi continui parabola. — De o parte, invențiile utile şi uluitoare înseamnă evoluție, iar pe de altă parte, se află dinamita… – când am amuțit deodată. Deoarece un mic flux fericit prinse să-mi furnice prin artere. De fapt, era o jubilare atât de amețitoare, încât era cât pe-aci să mă

[24] Desigur (engl.).

prăbuşesc în braţele interlocutorului meu. Deoarece, aruncând o privire asupra scrisorilor mele…

Spusese două, nu-i aşa? — ori eu ţineam în mâna mea patru. Iar una dintre ele era adresată nevestei mele, şi încă de-o mână de bărbat, lucru pe care l-am putut îndată stabili.

*

Dacă, de astă dată, interpretăm după cum urmează cuvintele lui Gregory Sanders: Da, poţi iubi şi ceea ce este rău, atunci are dreptate. Ba mai mult; nu există plăceri mai mari decât cele pricinuite de răutate.

— Ai o cameră liberă? – l-am întrebat pe bătrân. Şi nu tăgăduiesc defel, era gata-gata să mă prăbuşesc, atât de tare îmi bătea inima. Sau de vină să fi fost şi teama?

— Abia acum îmi dau seama că am aici şi-o scrisoare importantă, vreau mai întâi s-o citesc. Continuăm pe urmă discuţia swedenborgiană.

M-a invitat într-o încăpere neîncălzită, în care se îngrămădiseră o mulţime de fotolii. Am încuiat uşa în urma mea şi m-am aşezat, să răsuflu puţin. Pe Dumnezeul meu, întocmai ca tigrii, odată ce nici ei nu se năpustesc îndată asupra prăzii lor, ci mai întâi îi dau târcoale, horcăind şi lingând-o.

La fel şi eu. Am mai examinat o dată temeinic scrisorile. Apoi încă o dată. Două din patru le expediasem eu însumi, astea erau în regulă. Era şi o ilustrată străină, ajunsese acolo din greşeală şi, în sfârşit, aceea despre care este vorba: scrisoarea destinată nevestei mele, adresată pe numele ei. Ce ciudat!

Cum poate să fie atât de uşuratică o fiinţă care înşală? Atât de neatentă şi de îndrăzneaţă? îmbibă în sugativa cea nouă: *mon cher.* Şi îşi dirijează aici scrisorile. Cu toate acestea, să n-o poţi prinde asupra faptului. — Cum să nu poţi? – am spus. — De astă dată le-am prins, porumbiţe!

— Ei, vezi, nu sunt eu chiar aşa de fără minte. Care va

să zică ați căzut totuşi la înțelegere cu această bătrână şi cuvioasă haimana?

Scrisoarea venea de la Paris. Stătea în ea, cu un scris caligrafic: Sus se putea citi: „Nr. 19”. — Iar apoi: „Iubită Madame (ba chiar mai mult decât iubită, oricât de mititică ai fi) –, în completarea scrisorii mele de săptămâna trecută: în legătură cu Epictet şi cu Tractatul lui Spinoza: aşadar, cu relația dintre drept şi putere, am terminat definitiv, examenul, în schimb, a fost amânat cu o zi. (La Paris sunt atât de mulți filosofi, încât barează Sena.) De îndată ce voi avea vreo noutate pentru dumneata, îți voi scrie. Până atunci, al dumitale, de fapt întotdeauna, atâta timp cât va bate această inimă neglijată: Maurice Tannenbaum.” Iar ca post-scriptum: „Să nu uit, ceea ce de mult doream: papucii slujesc cu glorie. Nu sunt doar blânzi şi credincioşi, dar cele două păsări brodate pe ei mai şi ciripesc în fiecare dimineață. (Aşadar, diminețile mele sunt minunate.)”

— Un filosof? – am rămas eu nedumerit.

Să fie asta o scrisoare de dragoste? Odată ce conține examene, filosofie? Ce-i asta?

Adică eram puțin cam dezumflat, nu tăgăduiesc. Fiindcă degeaba era acolo chestia cu inima neglijată şi altele. Stilul bizar, care era în acelaşi timp precis şi ironic – elegant – literele desenate şi altele m-au pus în cele din urmă în încurcătură. Îşi mai şi numerotează răvaşele – oare tânărul să fie casier? Nu e casier, ci-i filosof. Am privit şovăitor scrisoarea.

Să se fi încurcat într-adevăr cu asemenea tineri? S-o fi cerut oare chiar ăsta în căsătorie? Sau el să fie cel care i-a trimis violetele de la Paris? – nu-mi intra defel în cap. În schimb, mai sunt şi papucii, nici asta nu prea se putea înțelege. Brodându-i sub ochii lui Dedin, în cafeneaua St. Luc – să-i fi pregătit pentru altul? Sau făcuse papuci în acelaşi timp pentru ambii fanți?

*

Aşadar, mă şi domolisem pe-o clipă. După care, mi-am pus iar ochelarii, m-am înfăşurat în nişte zdrenţe şi am luat-o de la capăt.

Afurisenia ei de lume, cum rămâne însă cu păsările? – mi-a venit deodată în minte. — Ce-i cu păsările care ciripesc cu atâta zburdălnicie? Asta face cât o declaraţie de dragoste, că-i cântă aşa de frumos în fiecare dimineaţă. Adică începeam să simt că făcusem totuşi un pas înainte, prin beznă.

Dar relaţia dintre drept şi putere.

Al naibii să fie! N-o să mă faceţi să cred că un afurisit de student nu-i scrie unei femeiuşti aşa de minunate decât despre examenele sale? Adică, e un limbaj cu cheie aici, trebuie neîndoios că-i un cifru la mijloc. Ar trebui să ştiu ce exprimă cuvântul? Că, anume, ce poate să însemne, în relaţia dintre două inimi îndrăgostite, acest cuvinţel misterios şi straniu: Spinoza?

I-am dat deci ceva bani şi am trimis-o de-acasă. Să se ducă să facă cumpărături. Odată ce fusese din nou apucată, şi încă rău de tot. Lozinca era: s-apropie Crăciunul, deşi mai era până la el. Şi că la Londra până şi moda este alta, însă sosiseră nişte prietene de-ale ei de la Paris şi erau aşa de elegante!... Fie. N-are decât să-şi cumpere tot ce are nevoie şi tot ce-şi doreşte. Un şal, ba şi o bluză, ca plimbarea ei să ţină cât mai mult.

S-a şi dus să se pregătească. La repezeală, ca o aiurită.

— Ia stai, odată ce-am ajuns aci, cumpără-ţi şi o manta de ploaie – i-am spus. — Îţi doreşti de mult una.

Efectul a fost extraordinar. A pălit deodată. Deveni atât de serioasă, încât nici ţigara nu şi-a mai fumat-o până la capăt.

— Eşti cât se poate de mărinimos – zise, şi ieşi în grabă.

Eu, însă, nu eram mărinimos, dimpotrivă. Am mai aşteptat un timp, să văd dacă nu cumva se întoarce din drum pentru ceva, apoi m-am apucat de ceea ce îmi repugnase întotdeauna: să cotrobăiesc prin calabalâcul altuia.

Nu se putea însă altfel. Căci se putea să aflu totuşi ceva care să mă poată lămuri. O scrisoare sau măcar un cuvânt, de la care să pot apoi pleca. Mă pregăteam să fac o mică percheziție domiciliară.

Cu toate că aşa ceva nu mi se potriveşte, Dumnezeule, dar defel – un marinar nu poate să fie prea delicat, şi dealtfel nici nu sunt. Am săvârşit o mulțime de lucruri, totuşi astăzi mă surprinde că m-am putut decide să fac una ca asta. Şi nu doar din cauza naturii respingătoare a faptei în sine, treaba avea, în cazul de față, şi o altă pricină.

Nevastă-mea era dezordonată din fire – trebuia să vorbesc mai demult şi despre asta, însă n-am avut prilejul. Măsura în care era dezordonată este cu neputință de descris. Cum să pătrunzi în acest haos?...

Într-unul din dulapuri, bunăoară, am dat peste nişte mere băgate între lenjeria ei, câte unul fusese chiar muşcat, iar pe locul muşcăturii se făcuse roşu ca vinul. Apoi rămăşițe de tot felul de cozonac, cu urmele dinților ei şi ele... fundulițe, încurcate în voaluri şi dantele, mai departe cu mătăsuri de broderie în cocoloaşe compacte, menținând însă relații şi cu nişte bomboane, care se lipiseră de cocoloaşe...

N-am să neg că aş fi fost în stare să dau foc acoperişului de deasupra mea. În aşa măsură tremurau toți nervii din mine.

Cât este omul de caraghios! Odată ce, deşi aveam un mare necaz, nu eram amărât din pricina lui, ci din pricina necazului mai mărunt. Din pricina cocoloaşelor şi a staniolului, ca să nu uit nici de el, odată ce acesta era aici lucrul principal: staniolul. El se găsea peste tot, prin cutii şi în sertare, fie înghesuit la întâmplare, fie făcut ghem, încât nu pridideam să mă minunez, întrebându-mă: la ce i-o fi trebuind? Argintul fals. Sau să fi fost şi ăsta vreun vis al ei din copilărie? Odată ce vorbesc despre hârtii de staniol, hârtii obişnuite de staniol, scoase de pe bomboane!

Ba, până şi în locurile cele mai neverosimile: în vazele de flori şi printre valizele din antreu... Ar putea să-mi spună

cineva de ce-oi fi luat-o eu pe asta de nevastă?

Dar când conținutul dulapului ei s-a năruit aproape în întregime la picioarele mele? De îndată ce l-am deschis. Atât era de înțesat. Sertarele nu se puteau deschide nici ele, fiindcă se împiedecaseră, nu se mai puteau nici închide, căci acționa în ele, ca un arc, mulțimea nimicurilor fine îndesate în ele. Deoarece se aflau acolo, amestecate şi neglijate, poşete de catifea şi de mătase, de satin şi de antilopă, iar în ele, obiecte şchioape din aur: broşe şi brățări rupte... Se învolburau acolo tot felul de culori: albastru adânc şi verde minunat... iar în poşetele ei, pâine, în cutiile cu ustensile de cusut, ciorapi, peste tot însă şi bani mărunți, monede spaniole şi franceze, mai departe mărci poştale şi bilete de tramvai din toate țările, de asemenea biete ciocolăți decolorate...

Din toate acestea să fi răsărit ea trufaşă? din acest labirint, şi încă cum! Cât de strălucitoare! Alb îmblănită sau scăpărând în nuanțe violete, cu umerii alunecoşi şi cu obrajii aprinşi, spunând degajat: — Mă duc la o serată, mi-e rochia destul de lungă? Nu-i de ajuns de lungă? – Şi, după ce se rotea încoace şi încolo, dispărea cu paşi plutitori.

Asta se petrecuse deunăzi. O invitaseră nişte franțuji, abia sosiți, în două rânduri chiar, unul după altul. Eu însă n-o însoțisem, fiindcă nu aveam chef. M-am uitat după ea, la plecare.

Actul nostru de căsătorie l-am descoperit în bufet, se năclăise tot în lichior, aşa să-mi ajute Dumnezeu. Dar ce rost mai au toate aceste amănunte?

— Cât e de blestemat un astfel de om – am cugetat. – Odată ce cotrobăiesc aici în căutarea unui cuvânt, a unui semn, o singură frază mi-ar ajunge, aveam doar în față cazul Ridolfi, avusesem cu acel prilej totul în mână, însă nu făcusem nimic. Acest lucru nu-mi ieşea nicicum din cap. Cum se poate să fi fost atât de indiferent? Sau să nu mă fi interesat atunci, încă, într-un asemenea hal această femeie?

Aşa se pare. Căci indiferența te ajută să te menții teafăr, iar pasiunea te umileşte. Da, asta aşa este. Lucrul acesta mi-l spusese odată *miss* Borton, ca abia acum să-mi dau seama câtă dreptate avusese.

Scrisoare, vreo însemnare sau orice altceva, care să mă poată lămuri – n-am aflat nimic. Se pare că nimicise orice urmă. Începusem să reaşez lucrurile la locul lor, când două fotografii îmi atraseră luarea aminte. Se aflau într-o cutie cu mosorele, vârâte într-un plic. Le-am examinat surprins. Una reprezenta o fetiță, o copilă deosebit de simpatică.

Pe dosul fotografiei, o inscripție în spaniolă: *recuerdo*[25], eventual: *collection d'oro*[26] – sau aşa ceva, iar copila, repet, era cât se poate de simpatică. Feţişoara-i tristă era încadrată de bucle, iar ochii ei radiau un fel de încredere visătoare.

— Este copilul ei – mi-am spus îndată. Şi m-am apropiat de fereastră.

— Da, este copilul ei – mi-am spus cu glas tare.

Deşi, n-aş putea nici pretinde măcar că ar fi semănat prea mult cu nevastă-mea. Şi totuşi. Intuiția mea nu greşise, fusese fulgerătoare şi covârşitoare.

Atât de covârşitoare, încât m-am tulburat de-a binelea. Căci, mărturisesc, întotdeauna mi-au fost din cale-afară de dragi copiii de sex feminin.

După care am lăsat din mână fotografia, ca s-o examinez pe cealaltă.

Aceasta o înfățişa pe nevastă-mea, într-o companie necunoscută, între femei şi bărbați bine dispuşi. Bărbații aveau pe cap chivăre de hârtie, de parc-ar fi fost cofetari, iar una din femei strângea în brațe un cocoş viu – petreceau, afurisenia ei de lume. Râdeau din plin şi cu orice preț, aşa cum omul ține morțiş să râdă după o noapte de chef.

Nevastă-mea, aşijderea, se înțelege. Dealtminteri, ea

[25] Amintire (sp.).
[26] Colecția de aur (sp.).

şedea călare pe-o lebădă din vată parcă, şi nu numai că râdea, ci de-a dreptul clocotea. Avea în mână o ţigară, iar în ochi, văpăi ciudate. Cunoşteam eu şi văpăile acestea.

Am aşezat fotografiile la locul lor, în cutie. Căci atât de multe nu mai vroiam să ştiu despre ea, nici despre relaţia dintre cele două poze. Dealtfel, pe spatele acesteia din urmă se găsea de asemenea o inscripţie, acest cuvânt: *La nuit*[27]. De parcă şi· asta ar fi încercat să-i explice originea.

Ştim. În zori de zi şampanizate se fac asemenea poze, în Bois de Boulogne. La sfârşitul unei escapade, drept amintire.

Am alungat, aşadar, din conştiinţa mea acest amănunt.

*

— Doamne, ce faci acolo? – exclamă ea la înapoiere. — Ce cauţi printre cărţile mele?

— Actele noastre, sufleţelule. Ştii, oare, unde-am dat peste extrasul nostru de căsătorie? Într-o oală – i-am spus cu complezenţă.

La care, râse uşor.

— De ce ai nevoie de acte?

— E vorba de-o slujbă, la care mi se pretind dovezi privind existenţa dumitale. Eşti, însă, cât se poate de dezordonată – o privesc în ochi.

— Ştiu – răspunde ea smerit.

— Nu se cuvine să fii astfel. Încât să încurci până şi ceea ce eu orânduiesc. Dealtminteri, ar trebui să faci ceva, n-are importanţă ce, nu să stai toată ziulica tolănită şi să pufăi din ţigară… Ai auzit ce-am spus?

— Da.

— N-ajunge să spui da, ci priveşte aici… — Şi i-am întors faţa către mine. Pentru că privirile îi alunecau mereu încoace şi încolo.

— Priveşte în ochii mei! Aşa, aşa. Când o femeie nu face

[27] Noaptea (fr.).

decât să se frământe, asta nu are un sfârşit bun.

— Eu nu sunt frământată, de ce aş fi?

— Ei, ei – zic eu –, în acest caz visezi.

— Ei, ei – răspunde ea –, azi nici cel puțin nu mai visez.

— Dintr-un vis într-altul – zic eu. — Întâi dormi una bună, încât capul ți-e tot un abur, pe urmă, repede, într-un alt vis, dintr-unul într-altul. Scoți la iuțeală o carte, şi numai Dumnezeu ştie ce-i în cartea aceea. Iar afară s-ar putea să fie înnorat, aici în casă e fum de țigară şi lampa luminează pe masă – ce iese în cele din urmă din asta? – Încă tot mă mai uitam în ochii ei.

Doream s-o iert, ați auzit una ca asta? Doream s-o îmbrățişez, doream s-o iubesc. După toate cele întâmplate.

Adevărat că eram peste măsură de chinuit. Se pare că vroiam să fiu fericit. Eram fericit că se află acolo, că mă scăpase de această îndeletnicire afurisită. Ivirea ei fusese pentru mine ceea ce e lumina dimineții după coşmarele nopții, ceea ce e viața reală după nişte umbre.

— Ei, cum e mantaua? – am întrebat-o.

— Adică, hm, mantaua… – şi prinse să strălucească toată. — Adică, hm, mantaua! E foarte frumoasă mantaua – îmi şopteşte la ureche. — Nea Douc-Douc, e foarte frumoasă mantaua. Îți mulțumesc.

Cărțile i le-am cercetat cu toate acestea, cu un alt prilej, una câte una, cu asta n-am isprăvit încă. De data aceea, însă, am dat totuşi peste ceva.

Era cartea de metodologie a unui psiholog cu numele de Condillac; la pagina şaptezeci şi doi se putea citi următoarea însemnare:

„Când ai s-ajungi la această filă, să ştii că eşti cea mai dulce făptură de pe pământ. Aşa ceva n-am văzut încă. M.T.” – Iar după asta: „Dumitale mă adresez, micuță *Madame”* (Pare-se, ca să n-aibă îndoieli asupra destinației mesajului.)

Răsfoiesc la începutul cărții, unde stă scris de asemenea: „Proprietatea lui Maurice Tannenbaum”. — E în regulă.

Am dat, însă, şi peste un breviar Spinoza. Era nou- nouț,

un mic exemplar frumos, l-am vârât în orice caz în buzunar. Nevastă-mea era în baie, până să iasă, şedeam la masă. I-am spus, arătându-i Condiliacul:

— Vreau să-l iau cu mine, spre a-l studia. – Mă gândeam că poate mai aflu ceva în el.

Nevastă-mea m-a privit uimită.

— Voi avea cel puțin ce să citesc în tramvai.

Nu prea îi intra în cap ce anume vroiam eu de la psihologie. – A fost cu toate acestea de acord. Pot spune că nici măcar n-a tresărit. Nu ştia, pare-se, de mărturisirile aflate în carte, poate că nici n-o răsfoise. Despre Spinoza apoi, chiar nimic, era doar o cărțulie atât de mică, încât nu merita nici cel puțin să fie pomenită. Am pornit în goană spre oraş. Era pe la orele două.

*

Îndată după asta, mi-am înşelat nevasta. Chiar mie mi se pare ciudat că mai îndrăznesc să folosesc acest cuvânt – eu –, că mă mai exprim cu atâta delicatețe. Odată ce îmi compromisesem de mult dreptul de a fi socotit de către compatrioții mei un olandez cu sufletul curat.

— Aşadar, omul este un produs caraghios de când se naşte, şi este fără voia lui astfel. Dar când îl mai şi ajută evenimentele? Lucrurile s-au întâmplat astfel:

Gregory Sanders părăsise Londra, *miss* Borton nu-mi răspundea la scrisori… despre cele ce se întâmplaseră cu ea va mai fi vorba, ce anume i-am scris şi sub înrâurirea căror stări sufleteşti. Esențialul este că nu aveam în preajma mea nicio ființă cu care să pot schimba o vorbă. Este cu neputință să trăieşti în acest fel, într-o permanentă frământare şi covârşit de haos. E ca o ceață, în care cu cât pătrunzi mai adânc, cu atât ți se pare mai nemărginită.

Mă şi plictisisem de-a binelea. — Să te ia dracu' – am cugetat despre femeia aceasta.

— Eşti o cârpă, o zdreanță – îi spuneam în sinea mea, şi o priveam în ochi. În speranța că, poate, va citi într-ai mei

în ce măsură mă plictisisem de dânsa.

Spuneam că ne aflam la masă, iar lângă farfuria mea se găsea Condillacul.

Căci aş fi fost în stare să îndur orice, decât această nerozie: să stau acolo cu ea, bătând apa-n piuă. – Despre ce fel de femeie este doamna Lagrange. Despre ce părere am eu, ce fel de femeie o fi fiind. – Şi altele la fel. (Aceasta îi era, dealtminteri, prietena care se mutase recent de la Paris. O întâlnisem înainte de câteva ori, aşadar o cunoşteam.)

Ce să-i fi răspuns la întrebarea: Ce fel de femeie este doamna Lagrange? Când eu eram aşteptat de o femeie extraordinară. Şi ce apariţie scânteietoare! De o sută de ori mai deosebită decât voi toate la un loc. – I-am spus pe neaşteptate:

— Vai de mine, este ora două. Iar eu sunt aşteptat undeva. – Am sărit de la masă şi am dat buzna afară, în lume.

— Încotro acum? – m-am oprit în poartă.

Mai aveam răgaz timp de vreo oră.

Am să mă duc mai întâi la Brighton.

Atâta doar că nici acolo nu mi-am aflat locul.

— Tu stai aici? – mi-am spus. — Când eşti aşteptat de o asemenea femeie? Şi cine ştie cu câtă nerăbdare. Iar tu îţi pierzi aici vremea?

Dar este timpul ca, în sfârşit, să dau un nume acestei minunăţii, ai cărei ochii frumoşi mă entuziasmaseră. S-o numim *mrs.* Cobbet, odată ce adevăratul ei nume n-am să-l pot destăinui, ea nefiind alta decât cea care mă tratase cu atâta gingăşie pe culoarele de la Castle Nach şi ale altor localuri la fel de faimoase. Adică, e vorba de amanta lui Kodor, de ce m-aş mai ascunde după degete? Aşadar, mi-am înşelat atât prietenul, cât şi nevasta, ca urmare a unuia şi aceluiaşi pas greşit, iată adevărul. Peripeţia mea cu această cucoană a evoluat după cum urmează:

Nu prea aveam eu chef să mă las târât în această istorioară, am mai spus-o la vremea sa. Şi nu din vreun

principiu oarecare, căci odată ce-ai ajuns aci, încât să distrezi într-un local o asemenea femeie... Adevărat că situația unui bărbat este, oricum, alta în această privință, decât bunăoară a fecioarelor, nici asta să nu se uite. Mie – de pildă – mi-a fost întotdeauna scârbă de Iosif din *Biblie*, pentru faptul că era gâdilos ca o iapă. — Oare cum trebuie să te porți când două astfel de porumbițe încep să-ți alinte inima? Să ripostezi: – Nu, pentru nimic în lume! — Să începi să te stropşeşti, precum că nu vrei? Aşa ceva nu este demn de un bărbat.

Şi totuşi.

Tu la dreapta, eu la stânga, oare şi la noi se vor petrece de acum definitiv astfel lucrurile? Dealtminteri, eram până-n gât vârât în complicații, să-mi mai împestrițez acum existența şi cu ele? De una, aceea a lui Kodor, mă şi temeam, mărturisesc, din cauza că era pătimaşă, în timp ce cealaltă era prea visătoare, lucru care de asemenea nu-mi prieşte. Căci, încă o visătoare? Nu, pentru nimic în lume. Sunt sătul şi de asta.

Pe de altă parte, aveam, şi oarecari obligații, după tot ce se întâmplase. Chiar atunci, în acel minunat răsărit de soare, în plină beție, am intrat la florăria unui hotel (unde se lucrează şi noaptea), şi le-am trimis ambelor câte-un splendid buchet. Într-adevăr splendid (ca, până vor ajunge acasă, să le şi găsească aşteptându-le), şi firele, la fel: uriaşi trandafiri minunați de Riviera, sângerii, dintr-o specie neagră aproape. Mă gândeam că le mai datorez asta, după care: adio! Iar prietenei lui Kodor, cu aceste cuvinte: frumoasei, frumosul – în aburii alcoolului. Abia a doua zi mi-am dat seama ce nebunie săvârşisem, fiind acestea cuvintele pe care Shakespeare le pune în gura cuiva la o înmormântare. Nu face însă nimic. Celeilalte i-am scris cel puțin ceva mai bun. Că aceşti trandafiri, îmi dau seama, nu sunt îndeajuns de frumoşi pentru tine. (Pe asta o tutuiam, în stil biblic.) Şi alte fraze de acelaşi fel. Toate acestea pe cartea mea de vizită, pe care, sub numele meu, nu figura decât: Hotel Brighton, Londra – fără nicio altă

adresă. Raționamentul meu era c-ar fi mai bine să nu-mi mai răspundă. Sau dacă, totuşi... Nu mai locuiesc acolo, am plecat, sau orice altceva – într-un hotel ți se poate orice întâmpla.

Un timp, apoi, nici n-am primit vreun răspuns. — E bine aşa – mi-am spus –, poate să se înstăpânească uitarea. Şi fiindcă tot mă aflu aci, ia să-mi iau rămas bun de la una din ele, de la cea cu zâmbetele ca mierea, cea fricoasă de felul ei, în ochii căreia mocneau atâtea vise cât într-un oraş aglomerat. N-am mai văzut-o niciodată. Adevărat că nu m-am prea interesat de ea, ceea ce nu-i frumos din partea mea. Deşi, îmi venea adesea în minte. Avea şi un nume cât se poate de sugestiv: Winny. Încât mă pomeneam uneori, chiar după mulți ani, până şi în America, că-i rostesc numele. De ce oare? Nici azi nu ştiu. Poate fiindcă le-am fost întotdeauna recunoscător femeilor care se purtau frumos cu mine, iar asta aşa se purtase. Nu petrecusem împreună timp prea mult, totuşi asta se putea simți. Că este o femeie de treabă. Când îmi aduc aminte azi de ea, amintirea ei stăruie în mine ca a vinului: spumoasă, efemeră şi, cu toate acestea, fericită. Dar să lăsăm ditirambii. În ultimă instanță, te gândeşti întotdeauna cu plăcere la făpturile pe care abia le-ai cunoscut şi la treburile în care ursita ți-a rămas datoare cu împlinirea speranțelor.

În schimb, cealaltă damă neagră, a lui Kodor, deşi cu întârziere, mi-a răspuns totuşi. Se pare că n-o supărase citatul meu de beţivan. Cam la o săptămână, intrând la Brighton, recepționerul îmi întinde pe o tavă strălucitoare un plic mare, violet, în care nu se găseau decât aceste rânduri, se vedea cât de colo că scrisul fusese înadins schimonosit:

— *Now I am alone*[28]*.* (Evident, tot din *Hamlet)* Şi, cu toate că nu purta nicio semnătură, puteam să ghicesc, tocmai din aceste cuvinte hamletiene, că ea era. Şi la asta, în post-

[28] Sunt acum singură (engl).

scriptum, următoarea aserțiune simplă: diseară, la orele şapte. Ptii, drace! Mă uit la dată: asta fusese ieri.

Oare ce mai puteam spune de această prudență şi, în acelaşi timp, îndrăzneală? Despre scrisul schimonosit şi ceea ce exprima el: diseară, la şapte, casa ei este goală, n-are să fie nimeni în ea, în afara stăpânei. Adică, de fapt, în afara ei şi a mea, noi doi împreună şi absolut singuri. Aşa ceva nu te face oare să ameţeşti?

Am dus scrisoarea la nas.

Avea un parfum greu. — Este mosc – am mormăit eu. — Cum să nu fie mosc – am început să discut parcă cu cineva. — Ştiu şi cum se prepară, mi-a explicat odată cineva.

Că asta are efect asupra nervilor, nu mai e nevoie s-o spun. Fiindcă, pe lângă toate, mai era şi de culoare închisă, corespunzătoare parfumului, iar formatul hârtiei, extraordinar de mare, ca a capetelor încoronate… Aşadar, eram impresionat din cale-afară. Aproape să mă scuture frigurile.

Cu toate acestea, am rezistat. Iată de cât eroism sunt capabili unii. Îmi spuneam de asemenea: – La ce-mi trebuie asta? Dealtminteri, mă socoteam un om posomorât. I-am scris aşadar:

(N-am renunțat nici de astă dată la citatele shakespeariene, nu ştiu din pricina cărei neghiobii, oare nu ca să dreg citatul precedent? — Aşadar, i-am scris căutând în *Shakespearean Quotations:)*

Suntem urziți
Din pânza viselor,
Iar viața noastră nu-i decât un vis.

…Spunându-i că scrisoarea ei făcuse asupra mea o impresie asemănătoare cu a celor mai stranii vise ale mele, după care rătăcesc cu inima aprinsă şi înclinat, cum e globul pământesc… Şi alte asemenea gogeamite fraze. Căci, să-mi spună cineva dacă se pot descâlci cumva asemenea

stări? Şi se poate rezista unei invitații atât de ispititoare, ca aceea trimisă de ea? Nici dac-aş trăi o sută de ani n-aş putea să-i pricep pe deplin sensul. Acesta era aspectul încântător al întâmplării. După care, cât se poate de simplu: sunt nefericit că scrisoarea ei mi-a fost prea târziu predată, şi altele, însă nu mai locuiesc la Brighton (îmi spuneam: chiar aşa să fie?) – doar corespondența îmi mai soseşte acolo. (Am brodat lucrurile cum s-au nimerit.) Iată de ce, ca nu cumva să mai fiu victima unui accident asemănător, o rog să mă onoreze cu mesajul ei cu una sau două zile înainte, ca să ştiu când mă poate primi şi să mă fericească cât mai curând. — Asta conține destulă tânjire – am cugetat eu, în timp ce mai reciteam o dată rândurile. Ia să mai adăugăm la ele şi un scurt post-scriptum, anume că plec, deocamdată, în treburi de afaceri, însă până la urmă voi reveni… Iar dacă, la toate acestea, mai adaugi încă un buchet (mai mic!) – treaba este probabil animată. Căci, până să mă întorc din voiajul meu imaginar, chestiunea şi-a pierdut actualitatea, iar dacă o mai şi amân puțin, se stinge cu desăvârşire. În acest fel raționam eu.

Atâta doar că post-scriptumul nu l-am mai adăugat, nici buchet nu i-am trimis, din motive câte se poate de simple. Fiindcă, se ştie, sufletul omenesc este un mecanism cu dublă față. Nu trebuie să-i dăm aşadar crezare nici lui, nici tânguirilor lui. Deoarece caută mereu doar plăcerea.

Dealtminteri, de ce m-aş teme de această femeie?

— Nu şi nu – îmi spuneam cu eroism. — Nu vreau. Pe lângă asta, îmi spuneam şi că vreau, lucrul acesta nu mai cere nicio lămurire. Mă gândeam: de ce să-i mai scriu de voiajul meu, la ce bun? Mâine pun să i se trimită nişte salutări de la Paris, ajunge şi asta. Mă aflu la Paris, pur şi simplu. O scriu aici, i-o trimit lui Toffy-Ederle prin avion, iar de acolo, el o expediază pe adresa ei. Treaba este astfel rezolvată.

Însă, fireşte, am amânat şi asta, am neglijat lucrurile. Încât, după câteva zile, am primit de fapt o nouă invitație, de astă dată cu adevărat teribilă – ca şi cum ar fi avut de

gând să-mi îndreptățească temerile. Îmi scria: „Te aşteptăm, nobile Macbeth”. — Oare de ce mi-o fi spus tocmai Macbeth, ce-o fi vrând să înțeleagă prin asta? Îmi sugerează să-l omor pe Kodor? – până şi asta mi-a trecut prin minte, atât eram de emoționat. Fiind acest Macbeth într-adevăr din speța ucigaşilor, cunoscusem cândva această piesă.

S-au petrecut toate acestea chiar în zilele când, printre atâtea întâmplări de mare interes ale lumii, atenția mea a fost nevoită să se concentreze tocmai asupra lui Spinoza. Adică, spre a fi mai precis: cu o zi înainte sosise Shakespeare, şi abia după asta nevestii mele, Spinoza.

O, înțelepți pângăriți! – am cugetat, şi-mi venea aproape să râd, odată ce de unde să fi bănuit că afacerile mele strâmbe vor arunca lumină asupra trebşoarelor nevestei mele? Căci, dacă Shakespeare înseamnă aici ceva, atunci şi Spinoza trebuie să însemne ceva dincolo.

Acum, însă, să revenim acolo că stau la Brighton şi nu ştiu deocamdată ce hotărâre să iau. Această a doua invitație suna pentru trei şi un sfert, s-ar mai fi putut telegrafia sau ceva asemănător…

— Ei, la dracu’, ce-mi frământ atâta mintea? – mi-am spus pe neaşteptate. Şi am pornit îndată, fără să mă uit îndărăt. Însă atât de vijelios, încât Condillacul l-am uitat în autobuz.

— În buzunarul tău se găseşte o legitimație de poste-restante, scrisoarea cu papucii, iar tu te mai frământi? – vorbeam eu de unul singur până şi-n autobuz –, ce mai vrei, ce altceva doreşti? Dealtminteri, cât timp mai ai de gând să faci pe măgarul olandez al unei poame de franțuzoaice?

Tot ce am de spus despre asta este că, cu cât tulburarea sufletească îți este mai cumplită, cu atât mai uşor eşti ispitit de voluptate. Doamne, cum mai alergam! Cu gulerul mantalei ridicat, ca unul care îşi ia picioarele pe după grumaz. Băusem şi la Brighton câteva păhărele de chimion, iar acum, coborând din autobuz, am turnat în mine, într-o

măruntă tavernă, nouă păhărele de gin, unul după altul. Îndată m-a luat în stăpânire băutura.

— De astă dată, fie ce-o fi – mi-am spus. Se pare că eram gata de vijelie, când colo, chiar dimpotrivă, s-a lăsat o liniște deplină în auzul meu după aceste alcooluri. Inima şi capul îmi erau ca două băşici goale, picioarele grele şi ele; astfel am sunat apoi la uşa doamnei Cobbet. Întâmplător, am fost întâmpinat şi în casa ei de o mare liniște.

— Pereții sunt subțiri – mi-a şoptit ea îndată. Căci îmi deschisese chiar dânsa uşa, odată ce eram cu *desăvârşire* singuri. Şi, pe deasupra, mai şi şuşotea, ca lady Macbeth la teatru… — Să nu vorbesc aşa de tare, mă imploră.

Ei, de ce n-aş vorbi?

Adică, de fapt, abia puteam să-mi deschid gura, atât eram de emoționat. Inima îmi bătea în gâtlej, în ceafă aveam o gheară ca de gheață. Fiindcă *Mrs.* Cobbet n-avea altceva pe ea decât o fustiță neagră, o fustă simplă, însă atât de scurtă, încât nu-i ajungea nici până la genunchi. Ca şi cum abia acum ajunsese la vârsta şcolii. Fireşte, nici asta nu este o bagatelă pentru cei pe care îi interesează aşa ceva. Căci, se mai adăuga la asta părul dat sfielnic şi angelic pe spate, în schimb, buzele îi erau sulemenite, acestea însă fără vreo sfială şi nici angelic, dar numai buzele. Deoarece ea însăşi era nespus de palidă…

Dar la ce bun atâtea amănunte? Sunt un sangvinic încât nu mă simt întotdeauna în stare să mă stăpânesc. Se poate ca şi ea să fi fost la fel, de unde pot eu să ştiu? Căci ne-am contopit furios, ca două vâlvătăi duşmane. Încât clănțăneam aproape din dinți.

Aşadar, am început să ne sărutăm. Îndată chiar, acolo în mijlocul antreului. Însă cât de nesăbuit şi de nemăsurat, într-adevăr! Cel puțin eu. Căci şi pe asta eu o făceam astfel. Atât de serios, de parcă aş fi vroit să muşc din ea.

Ce să fac, odată ce aşa s-a întâmplat?

*

Îmi povestea odată un prieten că, după înflăcărări asemănătoare, se aşezase cu femeia respectivă să curețe cartofi la bucătărie. Foarte just, numai că aşa ceva nu este cu putința într-un salon. Aşadar, am fost stângaci. Un timp am căscat ochii la pereți, îmi aduc perfect aminte de acele momente, în timp ce zvelteța plutitoare îşi aranja părul undeva în apropierea mea, la oglindă, cu degetele ei delicate, de zână... iar eu vroiam să-i spun cât e de frumoasă tapeta de pe perete.

Căci era, de fapt, cât se poate de frumoasă, aurită şi de mătase, însă şi celelalte toate erau foarte elegante, dar cu atât mai mizerabil mă simțeam eu. Deoarece îmi era nespus de ruşine de sălbatăcia mea, aşa zău. Naiba ştie ce să însemne, că mai mult ne ruşinăm de vâlvătăile naturii omeneşti când ele țâşnesc într-un antreu,

Căci asta mă frământa acum din cale-afară, deşi era de vina şi dânsa. Păi, cum să nu fi fost? La restaurant îi şoptisem la ureche, înainte de despărțire:

— Vreau o duzină de sărutări, să nu uiți.

La căre, ea:

— O duzină? – Şi râse. — În acest caz, ai să primeşti în fiecare lună câte una.

Asta mai treacă. Atâta doar că îşi notase şi ea amănuntul, ori tocmai asta era atât de onorabil şi totodată atât de teribil în toată treaba. Nici nu mai ştiu cum să mă exprim. Odată ce, întâi prinse să numere:

— O duzină. – La care închise ochii. Şi, prinzându-mi capul între mâini, ca şi când ar fi fost beată, îmi decontă toate cele douăsprezece sărutări. Pe urmă, încă cincizeci de mii. Încât, îmi rămăseseră buzele pârjolite, aprinse de pe urma sărutărilor ei.

Înseamnă că nu mai era de astă dată, în penumbrele acestea, aşa cum fusese în luminile localului. Nu majestatea aceea echivocă şi nocturnă, cu fluşturatică diademă femenină, ci una care ia plăcerea în serios, odată ce-a ajuns la ea, la fel ca şi mine. Poate că şi de asta va fi avut acest efect asupra mea. Iar dacă mai adăugăm la asta

şi ciudata şuşoteală menționată…

Nu degeaba mă temusem eu de aceşti ochi de mură.

Pe urmă, am fost martor cum îl minte pe Kodor. Fiindcă tocmai sună telefonul.

— Allo – i-a spus ea, însă cu glas cântător şi senin –, totul e cât se poate de bine, căpitanul n-are să vină. (Adică eu, care şedeam acolo, n-am să vin.)

Zicea că mi-aş fi cerut scuze în scris – îi explica ea lui Kodor, cu fața întoarsă către mine –, aşadar Kodor, dacă nu se simte bine, poate să se culce împăcat. Să se culce liniştit, la teatru ea nu are de gând să se ducă în astă-seară…

— N-am chef în astă-seară – i-a spus ea –, mă doare capul, la dumneata voi veni însă diseară. Da, da, diseară. – Şi reaşează în grabă receptorul în furcă.

Asta oare ce-o mai fi fost? Zâmbeam în tăcere, de unul singur. Căci, oricât aş fi fost de surprins, înțelesesem îndată totul. N-am întrebat-o decât atât:

— Aşadar, Kodor ştia că m-ai invitat la dumneata?

— Cum să nu ştie? – făcu ea râzând. Fiindcă râdea şi ea, râdeam şi eu. — Dealtfel, el le ştie pe toate.

— Hai, nu mai spune.

— Aproape pe toate – s-a corectat ea. Iar ochii îi scăpărară.

Căci Kodor spunea demult că ar dori să mă reîntâlnească, având o treabă de discutat cu mine…

— Ce treabă?

Mrs. Cobbet însă nu ştia despre ce era vorba. Oricum, aranjase în aşa fel lucrurile, încât să ne întâlnim în casa ei. – I-am mulțumit călduros.

— Atâta doar că ai sosit dumneata primul – mai zise ea. Numai că, de astă dată, se înroşi totuşi de propriile ei cuvine. Până şi gâtul i se îmbujoră.

Toate acestea corespundeau întocmai cu ceea ce simțeam – iar ceea ce simțeam nu e uşor de lămurit. Pe scurt: aveam impresia că s-ascund aici şi unele mistere, ca îndeobşte în orice inimă omenească. Fiindcă ce să însemne

această şuşoteală, apoi că zidurile sunt subțiri şi că apartamentul are ecou? Pe urmă, să n-o sun la telefon, odată ce mi-a dat să înțeleg şi asta, şi nu acolo, ci încă la local. Căci ei nu-i face plăcere să fie sunată.

De ce? Niciodată nu întreb aşa ceva. Căci nu e bine să ştii totul, am mai spus-o undeva. Nu e bine să afli ce se ascunde în inimi.

Dar să ne oprim la asta. Avea de gând să-mi dea cele douăsprezece sărutări, chemându-l martor şi pe Kodor. Oare nu este ciudat? Am cugetat în sinea mea: ce viață o fi şi asta? – poate că-i ține telefonul şi locuința sub observație, aşadar degeaba îşi dă aere amicul meu, lăudându-se că femeile nu au pentru el nicio importanță... ce importanță aveau se putea vedea şi din aceste puține semne. În schimb... – asta este, oricum, mai interesant. Odată ce el era tipul cel mai viclean din câți întâlnisem vreodată – cu toate acestea, să fie oare aşa de uşor să-l tragi pe sfoară? – acest lucru îmi stăruia neîncetat în minte. – În acest caz, eu ce pretenții aş mai putea avea?

Deoarece, în acest caz, atenția şi grija sunt aici cu totul inutile. În asemenea chestiuni, se pare că orice grijă este inutilă.

Că lucrurile stăteau după cum mi le închipuisem o dovedesc şi cele ce-au urmat. Fiindcă s-a aprins toată, ca o torță, şi chiar în clipa când a scăpat de Kodor.

— Vai – zice ea –, să plecăm de-aici, însă îndată. – Şi se apucă să stingă luminile.

Pălise toată de graba cea mare.

— Să plecăm de-aici, fără întârziere – repetă ea distrată.

— Mergem la cinematograf – făcu ea pe neaşteptate. — Da, da, neapărat la cinematograf. Scăpăm cu iscusință de acest bârlog.

Ştie ea un film excelent, departe de-aici, într-un mic cinematograf, vrea neapărat să-l vadă împreună cu mine.

— Da, cu dumneata – îi scăpărară ochii. – Căci dorea să meargă cu mine la cinematograf. – În maşină apoi zise: — Odată ce nu mi-e permis să pierd acest puțin timp liber. –

Şi închise ochii.

În fundul lojii apoi, ar fi vrut să se şi sărute. Se proiecta de fapt un film din cale afară de sentimental, nu prea mă puteam concentra, fiindcă nu suport genul. Ei, însă, se vedea că-i place. (Nu sunt în stare să înțeleg, femeia asta deşteaptă?) — Vai, cât sunt de drăguți – şoptea ea înfiorată. — Oare nu sunt drăguți? – Şi se lipi de mine. Ba, pot spune că m-a şi muşcat

— Iubeşte-mă, în sfârşit – mă imploră ea în fierberea-i de neînțeles, adică de pe atunci încă şi ostilă... — Sau spune-mi măcar că mă iubeşti. Oare, nu eşti în stare cel puțin s-o spui?

— Eşti dulce – i-am spus.

— Spune-mi că mă iubeşti;

— Eşti superbă – am spus iar.

Dracu' ştie cum se face că tocmai atunci n-am fost capabil să rostesc acest singur cuvânt, anume c-o iubesc. Să fi simțit oare, şi ea, acest lucru? Se prea poate. (Nu-mi face plăcere să mă gândesc acum la asta.) Numai că, apoi, l-a uitat sau l-a neglijat. Se prea poate. Fapt este că, nu peste mult, sări în picioare şi declară că ajunge şi din asta, adică să părăsim îndată cinematograful. L-am şi părăsit, în timpul proiecției, fără zăbavă.

În stradă, apoi, avu pretenția s-o las singură, odată ce ea mai avea de lucru în City. (Mi-au venit în minte, pe onoarea mea, păsările mele neastâmpărate din tinerețe, micuțele femele de cuc, care se mistuiau aproape în propriile lor călduri, alergând dintr-o zare în alta!)

— N-ai fi dispus să urci până la Kodor? – întreabă ea deodată.

Încât n-am mai ştiut ce să-i răspund la iuțeală.

Adică, în locul ei, să mă duc eu. Fiindcă, în acest caz, nici Kodor n-are să mai fie atât de singur – n-aş fi dispus să-i fac ei acest serviciu? Căci, sincer vorbind, nu prea are chef să se ducă azi la el.

— În acest caz, eu aş fi scutită – adăugă ea, cu zâmbetu-i echivoc.

Adică, pe şleau, să fiu amabil să mă ocup eu de Kodor, ca ea să mai poată zburda niţel în voie. Încoace şi încolo.

— Bine, fie – i-am spus, oricât de bizară i-ar fi fost dorinţa.

Dimpotrivă, nu numai că i-am promis, dar am şi încercat să exercit un efect liniştitor asupra ei, odată ce părea atât de hărţuită în acele momente.

— Înainte, însă, ar trebui dat un telefon, ce zici? – mi-a venit în minte. — Îl sun chiar acum. Căci i s-ar putea părea ciudat dacă aş da deodată buzna peste el. După-amiaza nu, iar acum, deodată, da. – Mă ascultă distrată.

— Oh, crezi? – întreabă ea şovăind.

Se vedea însă cât de colo că nu mai era atentă. – Bine, bine, sună-l, ai dreptate. Oh, zise ea cu gândurile aiurea. — Rămâi cu bine – zise ea brusc.

Şi îmi mai râse o dată. De parcă şi-ar fi adus aminte, pe neaşteptate, de cuvintele de la Brighton, adică de acele clipe când îmi spunea: – ching-ching – şi înălţa paharul către mine… de acele momente plăcute. Deci mai scapără o dată din ochi către mine, apoi porni pe jos înspre ţelurile sale secrete, spre centrul iluminat al Londrei. Se vedea că se grăbeşte foarte.

Iar eu m-am uitat uluit în urma ei câtva timp

*

— Căci aşa sunt eu, un om rău şi fără inimă – răcni Kodor, aplecându-se din patul cu baldachin. (Fiindcă era de fapt culcat.) – Ţi-am falsificat iscălitura pe-o coală, la o lansare de acţiuni, odată ce mi-am spus: – iată-l pe Iacob ăsta, n-are bietul o leţcaie, nici slujbă, nici vreun venit… – Chiar aşa, de îndată ce-am pus piciorul în casă.

Insinua, aşadar, c-aş fi cerşetor, un om sfârşit, un coate-goale… – mă şi făcu de două parale, cum se obişnuieşte în astfel de împrejurări, de câte ori cineva este cuprins de excesul de bunăvoinţă…

— Nu ştii nici măcar cu ce-ai să cumperi cârnatul pentru

ciorba de mâine – zise Kodor. — Mi-am spus aşadar: – are să-i prindă bine lui Iacob să participe şi el, într-o oarecare măsură, la această afacere cu uleiul,

Până şi respirația mi s-a tăiat. Înlemnisem aproape.

— Ce-o fi vrând ăsta de la mine? – iată care mi-a fost cel dintâi gând. Căci viața mă învățase, între timp că, atunci când ai de a face cu oameni de felul lui, să nu iei seama niciodată la ceea ce spun, la ceea ce ar vrea să spună, ci la ceea ce doresc ei *de la tine*. Odată ce întotdeauna doresc ceva.

Este adevărat, dealtminteri, că eram amețit de-a binelea de perspective.

Odată ce acesta era visul meu cel mai îndrăzneț, de ce aş căuta să înfrumusețez faptele? De câte ori nu mă gândisem cu amărăciune: de ce oare nu mă face şi pe mine părtaş la afacerile sale? Odată ce o poate face cu un singur deget. Ba, încercasem chiar să-l înduplec prin aluzii. Degeaba însă, de fiecare dată degeaba. Nici nu băga de seamă, nu era atent. Mă lăsa pradă necazurilor mele.

Nimeni nu are dreptul să mă socotească lacom, odată ce nu sunt. Însă cât mă mai spetisem, în vreme ce aceşti misiți ajunge să-ntindă doar mâna. Iar acum am să ajung, în sfârşit, şi eu acolo, bătut de o măruntă ploaie de galbeni – ar fi bănuit cineva una ca asta? Şi tocmai acum? Când vin de-a dreptul din brațele amantei lui?

— Ce are a face? – mi-am spus. — Aşa-i viața.

Adică, de asta vroia el să stea cu mine chiar azi de vorbă. Porunci să se aducă îndată un dosar negru, lucios şi frumos, din care reieşea cu şi mai mare claritate acelaşi lucru: anume că eu, căpitanul I. St., sunt părtaş la afacerea aceea cu uleiul, care îl entuziasmase în aşa măsură deunăzi, la aceeaşi speculație amețitoare, acționar al unei societăți holding, de fapt nici nu mai ştiu al câtor minuni. Despre asta aveam la mână şi un document. Cu toate acestea, încă nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Fiindcă, oare ce drept am eu la asta? De ce o face, ce motive o fi având? Sau să se fi schimbat lumea?

Când, apoi, s-a făcut deodată lumină. Încât s-a răspândit aproape soarele în încăpere. Fiindcă prinse să-mi vorbească întocmai ca un tată. Cât se poate de confident, despre secretele sale cele mai intime.

Ce nevoie avea el de *mine* în această afacere? Aşadar, ceea ce mă interesa, aflai chiar de la dânsul. Oare să-i trebuiască unui căpitan mai mult decât atât?

Odată ce acesta este un alt cântec, se înțelege. E ceva ce poți crede. Deoarece sunt obişnuit cu asta, din asta constase şi înainte viața mea. Niciodată din sentimentalisme. Adă şi na, iată din ce constă totul.

— Aşadar, el nu este omul care să facă ceva pe gratis, îl cunosc.

— Sunt un misit puturos – mi-a explicat el – am de gând să te exploatez şi pe tine, până la sânge, nu sunt milos din fire.

— Vreau beneficii – răcni Kodor. — întotdeauna şi din orice, până şi din sângele tău. Căci nu trebuie să contezi câtuşi de puțin pe prietenia noastră.

Am dat fericit din cap.

Fiindcă acolo unde nu există beneficii, el nu se bagă. Nu se bagă în niciun fel, asta să mi-o vâr bine în cap.

Ba, îmi va mărturisi chiar pe loc ceva. Are de gând să-i tragă puțin pe sfoară pe ăştia, mi-a destăinuit şi acest lucru. Or, tocmai în acest scop avea acum nevoie de cineva…

Acesta a fost apoi punctul decisiv. Infrângerea mea totală.

Fiindcă, dacă el avea de gând să înşele, atunci treaba este într-adevăr cum nu se poate mai serioasă. Încât începusem aproape să-mi pipăi în buzunar cele patru mii de lire sterline.

Căci asta era suma, nu mai puțin. Această nimica toată, urma să-mi zboare în brațe din înaltul cerului.

*

Nu avea intenția să înşele prea de tot, ci doar aşa, puțin.

Cu toate că intenționa să înşele grosolan, atâta doar că nu destăinuia decât puținul.

Dar să scurtăm povestea. Ceea ce mi-a mărturisit suna astfel:

— Aici sunt de fapt două afaceri „în aceeaşi oală" – s-a exprimat *el* –, atâta doar că ăştia habar n-au de nimic, adică delicații domni de la Brighton. Prima afacere se află la vedere, din cea de a doua are de gând să tragă el foloasele – mi-a explicat fără ocol –, după ce, aceştia vor fi dat faliment, are să urmeze adevăratul meu beneficiu…

— Foarte bine.

— Se-nțelege că-i foarte bine – zise Kodor. — De ce să nu fie bine? Pe-onoarea mea! Sau trebuie să câştige şi alții cât câştigă oamenii deştepți?

Vorbea în joacă.

— Aşadar, afacerea a doua este cea importantă, adică vânzarea. Iar asta se găseşte de acum în mâinile sale. Fiindcă a şi vândut uleiul, dacă vreau să ştiu. Aici este miezul problemei.

— L-am vândut unui bun prieten al meu, lucrurile sunt simple. De ce să n-ajut un biet prieten aflat la ananghie, mai ales că m-aleg şi eu cu câştig din asta? Să-mi dea, în schimb, o poliță, nu-i aşa? E chiar mai avantajos pentru el să aibă un pasiv mare, odată ce tot şi-a pus în gând să ceară faliment, sărmanul.

— Ce spui? – am întrebat, şi până şi gura am uitat s-o mai închid. Dar când a adăugat:

— Numai că eu am cumpărat îndată uleiul de la el. de la prietenul meu. Uleiul societății, pentru mine – de ce nu l-aş cumpăra odată ce-i ieftin, e clar! Prietenul meu bun se găseşte la strâmtoare, are nevoie de bani peşin. L-am cumpărat scump, contra poliță, îl vând ieftin, contra numerar. Asta este tot. Căci, la ce i-ar folosi atâta ulei în masa de faliment? Nu are ce să caute acolo. O marfă atât de fină.

— Or asta este măduva afacerii – a declarat Kodor. —

Atâta doar că nu leagă de nasul oricărui nătărău acest lucru – a continuat el cu o forță covârşitoare. N-au decât să-şi închipuie c-am vândut uleiul, mă refer la eminențele de la Brighton. Odată ce sunt cu toții nişte nătărăi. — Oare pricepi cum stau lucrurile?

— Cum să nu pricep.

— Eşti un băiat deştept – făcu Kodor. — Aşadar: în buzunarele lor se va afla polița aceea bună, iar în buzunarul meu are să se afle uleiul acela excelent – mi-a explicat el.

Însă, cum se face asta? Fiindcă n-ar fi frumos ca el să mai figureze încă o dată în această afacere, fiind el cel ce răscumpără bunătatea de ulei, nu-i aşa? Ar fi cineva în stare să spună eventual: înşelăciune! Aici începe rolul meu. Căci are nevoie în acest scop de un domn distins, de o persoană de încredere – cum s-a exprimat el ironic. Vroia să ştie dacă înțeleg cum stau lucrurile!

— Cum să nu înțeleg?

— Fiindcă eşti deştept – zise Kodor. — Este drept că în ultima vreme are oarecari „divergențe de vederi" cu ei, adică cu cei din cârdăşie, dar va rezolvă el şi asta. — Pun eu şaua pe ei – făcu el batjocoritor. — Căci se află printre ei unul obraznic, care şi-a pus în gând să compromită această modestă afacere a mea.

— Cum să ți-o compromită?

— Total.

— Cum total?

— E un tip scârbos – zise Kodor.

— Cum ar putea să ți-o compromită? – am întrebat iar. Probabil că am şi pălit la aceste cuvinte. Odată ce, este inutil s-o mai spun, de astă dată multe depindeau de faptul că dovada pe care o aveam în mână valora sau nu ceva.

— Care este ticălosul? – am izbucnit îndată.

Din acea clipă, Kodor i-a spus la fel. Odată ce se găsea acolo un „ticălos", aşa zău, „un obraznic sadea", care mirosise ceva, de asta apoi avea de gând să pună totul sub semnul întrebării, aşadar convenția însăşi.

— Cum adică convenția însăşi?

— M-a şi dat în judecată – zise Kodor. — Dar l-am dat şi eu pe el.

— În cazul ăsta, nu poate fi altul decât afurisitul acela de doctoraş bătrân, chiorul ăla – am strigat plin de amărăciune.

— De unde ştii? – mă-ntreabă Kodor.

După asta s-a lăsat între noi o scurtă tăcere.

— Ce ochi buni are! – vorbi el în gol, de parcă s-ar fi adresat cuiva!

— Spune-mi, zău, cum ți-ai dat seama îndată?

— Ehei – am râs eu, beat aproape de porniri amestecate. Fiindcă nici ăsta nu e lucru chiar de nimic, ca vicleanul acesta să catadicsească să laude, în sfârşit, pe cineva şi, pe deasupra, în chestiuni de afaceri… – ehei, aşa zău. Păi mai observ şi eu câte ceva, odată ce şi eu am ochi… – şi cântam aproape de fericire. — Ce vrea ticălosul acesta? – am repetat eu, cu o nemărginită ironie. Vorbeam despre el ca despre o javră. — Am fost doar de față la înțelegerea voastră, or acolo n-a fost vorba de vreo poliță de acoperire.

Căci din asta consta procesul: anume că ticălosul îi pretindea lui Kodor o poliță de acoperire. Odată ce mirosise că firma, căreia Kodor îi vânduse uleiul contra unor cambii, nu era o firmă solidă. Recunoştea că fusese solidă înainte vreme, acum însă nu mai era. Tocmai de asta, Kodor le promisese şi el cambii la vânzare, adică tocmai cu prilejul cinei de la Brighton, şi că ei de asta îşi legaseră, de fapt, întreaga participare.

Mai pretindea apoi pentru sine şi provizie din vânzare, şi nu pretindea puțin. Mai mult decât ar fi fost să fie partea mea. Ceea ce era, de fapt, o obrăznicie.

Am susținut aşadar că nimic nu i se cuvine şi că fiecare cuvânt al lui e ticăloşie. De ce am susținut aşa ceva? Iertat să fiu de judecătorii severi. Odată ce beția este o stare ciudată. Iar banul te orbeşte, da, aşa este. Îndeosebi când nu-l ai.

Am susținut că, deşi eu nu *prea* fusesem atent cu acel

prilej, fiindcă de ce să fi fost? nu prea mă interesa treaba, eu „distram” doar femeile, cucoanele nespus de drăgălaşe şi distinse aflate acolo, însă până şi un orb ar fi putut să-şi dea seama că fusese totul perfectat, treaba era rezolvată. Dealtfel, întrunirea avusese caracterul sărbătoririi unui eveniment. – Însă, făcând abstracție de orice altceva, domnii rostiseră până şi *all right,* adică totul e în ordine, şi încă toți. – Acestea le-am accentuat în mod deosebit.

— Ştiu că aşa s-au petrecut lucrurile, şi sunt gata să depun mărturie în fața instanței, dacă doreşti – am zis.

Adică m-am oferit de bunăvoie, fără ca el să mi-o ceară. Ceea ce era straniu, într-adevăr. Mă şi întreb cum de nu mi-a râs în nas.

— Ce ştii tu? Nu ştii nimic – a răspuns Kodor. Îndată însă renunță la atitudinea sa. — N-ai decât să depui mărturie – zise el la iuțeală.

La care, în sfârşit, mi-am revenit şi eu. Era cât pe-aci să pufnesc în râs.

Căci mă şi vedeam aproape îndreptându-mă orbeşte ca dobitocul către un zid.

— Vasăzică asta era ceea ce vroise el de la mine? Deci nu cumpărarea, nici vânzările…

Şi mă mai apuc să-i explic eu afacerile lui? Acestui nemernic, ce anume să facă – sunt eu cel care îl învață?

A fost oricum o nălucire bizară asta, mai bizar încă vârtejul pe care l-a iscat în mine. O harababură amară, clocotitoare. Căci se aflau de toate în ea: trupul minunat al doamnei Cobbet, dar ceea ce era principalul: cum anume ajunsesem până acolo? Până în anticamera ei?

Omul este, în concluzie, o făptură ingrată.

Căci apartamentul şi scrisorile ei, faptul că-l chemase şi pe Kodor la dânsa. Ca şi numeroasele şi ciudatele împrejurări şi amănunte în acel apartament – toate acestea au prins să se rotească în capul meu, până când apoi s-au oprit la un singur punct.

— Aşadar, astfel de femeie e aceasta? – am cugetat sincer mâhnit.

Aveam impresia c-o văd cum se grăbeşte cu picioruşele ei grațioase, ieşind de la cinematograf, odată ce are mereu câte ceva de aranjat. De fiecare dată mai are ceva de rezolvat pe undeva.

*

Nici dacă-mi sărea cineva în spinare de la un etaj, n-aş fi fost mai uluit. Fiindcă asta era cheia tainei, a tuturor celorlalte: a misterelor şi a dăruirii pătimaşe, anume că prietenul meu Kodor tocmise o zână pentru afacerile sale… O zână atât de fermecătoare!

Căci mai e în stare oare cineva să spună, în această stare, nu? Odată ce intră la el venind din brațele ei?

Nu ea mă trimisese la el? Nu ea îmi spusese să vin fără întârziere şi să-i țin de urât amicului ei?… Nu avusese oare şi la Brighton acelaşi rol? Nu fusese prezentă acolo în scopul de a crea atmosferă, câştigând inimile şovăitoare pentru cauza lui Kodor?

Am râs mai apoi copios pe socoteala celor întâmplate.

— E mai bine aşa – am cugetat –, o oarecare împăcare cu gândul că n-am fost un cuceritor chiar atât de teribil. – Cu toate acestea, te simți plouat în asemenea ocazii. Ca şi când aş fi fost vârât într-o oală cu apă, nici să mai fac vreo mişcare nu vroiam. Căci nu-mi pria nici faptul că *Mrs.* Cobbet era o şireată. O codoaşă în toată legea. Cele de felul ei sunt poreclite, prin unele porturi, bunici molcuțe, până şi de asta mi-am adus aminte.

Cum puteam să ies din ciorba asta?

Trebuia, în orice caz, să arborez un aer de superioritate.

— Oare n-au să piardă totul din această cauză? – am întrebat mai întâi.

Atâta doar că ăsta avea o ureche foarte fină. Înălță îndată capul.

— De ce să nu poată pierde totul? – făcu el cu veselie.

Şi fabrică îndată o mică parafrază pe această temă. Aşa cum avea obiceiul. Vroia, evident, să se orienteze.

— De ce n-ar putea pierde totul? Năstruşnică întrebare! N-aş putea pierde oare eu însumi? Pe mine m-ar cruța cineva? Cel ce muşcă în ceva tare, îşi poate rupe dinții, cine iubeşte câştigul, trebuie să suporte şi paguba. Ce ți se pare ciudat în asta? – întreabă el cu neobrăzare.

Mai luam încă în glumă lucrurile.

— Ascultă, dragă bătrâne, să nu-ți imaginezi că sunt chiar aşa de prost. N-are să se aleagă din asta, în ultimă instanță, şi nițică mărturie mincinoasă? Dacă ar dori-o cineva cu tot dinadinsul?

— Mărturie mincinoasă? – întreabă el îngândurat.

Da, da, odată ce lucrurile nu stau tocmai aşa, încât eu să pot depune mărturie în vreun fel. Nu eram atent la discuțiile voastre, o ştii şi tu. Eu mă distram cu cucoanele, şi mâncam. Or, în acest caz, n-am de unde să fiu sigur că s-a perfectat sau ba ceva acolo. Ce zici? – l-am privit drept în ochi.

— N-ai de unde să fii sigur, ai dreptate – zise Kodor. — Depinde de felul cum judecăm lucrurile. Nimic nu este sigur – repetă el distrat. Apoi îşi strâmbă uimitor gura, nemaipomenit de subtil.

— Să fie chiar un necaz prea mare faptul că un lucru nu este tocmai sigur? – întreabă el pe neaşteptate.

Ca hoții, misterios şi la iuțeală.

— E păcat să despici firul în patru – adaugă el printre zâmbete inimitabile.

Repet, totul era de o nemaipomenită subtilitate. De parc-ar fi ridicat încetişor vălul de pe nişte învățături secrete, nu el, ci vântul. Însă numai pentru o clipă.

Deoarece, îndată după asta, prinse să gesticuleze, să urle, făcând un mic tărăboi.

— Asta îți vine abia acum în minte? – întreabă el vesel.

Îşi recăpătase deodată graiul,

— Dealtfel, mi-a cerut el mie ceva? Interesant. Oare nu m-am oferit de bunăvoie să depun mărturie?

— Dealtfel, ai vreo slujbă? – întreabă el deodată.

Era cât pe-aci să-i arunc în cap ceva.

— Auzi, asta-i curată obrăznicie – i-am zis. Şi m-am ridicat de la locul meu.

— Te întrebam doar fiindcă rupi hârtia aceea mică – făcu Kodor. — N-are nevoie de acțiuni – vorbi el de unul singur.

— Ascultă – m-am întors către el şi, nu tăgăduiesc; l-am înşfăcat de braț. — Nu am slujbă, într-adevăr n-am. Şi tu încerci să târăşti în murdăriile tale un om fără slujbă?

Şi-a abandonat brațul în mâna mea, fără să icnească măcar.

— *Shut up*, tacă-ți fleanca! – zise el. — Oare ce eşti tu? – întreabă la repezeală. — Eşti cumva fecioară sau vreun misterios cavaler? – Vorbea de astă dată foarte repede, aproape turuia. — Dealtfel: de ce faci atâta tărăboi? Spune că nu vrei. E cum nu se poate mai simplu. — Spune: nu vreau!

Cu mâna liberă căută telefonul, care tocmai suna.

— Allo, Lotty, – face el –, este la mine Iacob. Da, e în camera vecină. – De ce-o fi spus asta, nici azi nu ştiu. A mai adăugat, însă, şi că el nu se afla în pat – n-am priceput nici sensul acestei precizări. Apoi, din nou, despre mine. A relatat următoarele: – Nu ştiuse până azi cât sunt de nerod.

Mărturisesc că până şi de asta am început să mă simt parcă ceva mai bine.

— N-o scot la capăt cu dobitocul ăsta – mai zise el. — De asta vroiam să fii şi dumneata prezentă când voi încerca să-l înmoi…

Chiar aşa, cu această expresie, că-mi va înmuia căpățâna.

— Vroiam ca şi farmecele dumitale să-i înmoaie inima, prezența dumitale fermecătoare, zâna mea. (Iar asta, bineînțeles, cât se poate de ironic.) – Odată ce i-ai căzut cu tronc, draga mea, dacă n-ai aflat încă, îngeraşule. — Da, da, am băgat de seamă şi eu, nu mai spune, la un prostănac ca ăsta să nu bag eu de seamă? — Despre ce anume discutăm, asta nu te priveşte – zise deodată, nemaipomenit de grosolan. Apoi continuă astfel: – Odată ce eşti o *lady* şi eşti şi un înger, bagă-ți în cap asta. Iar eu ce

sunt? Sunt un fachir – făcu el, parcă fără vreo tranziție –, da, asta sunt, dacă vrei să ştii, un fachir, poți tăia lemne pe spinarea mea, însă nu întotdeauna, îngeraşule. Căci, uneori, îmi sare şi mie țandăra, pe onoarea mea.

Cu asta pufni în hohote de râs şi reaşează receptorul în furcă.

*

— Poți tăia lemne pe spinarea lui! – şi m-am oprit în poartă.

Ciudată vorbă.

— În cazul ăsta, din nou am dreptate. Degeaba se păuneşte atâta, e cufundat şi dânsul până peste cap în dulcele amor.

Pe urmă, însă, mi-am văzut de drum. Şi tot atât de vijelios precum plecasem de acasă.

Căci, ce mă privesc pe mine necazurile altora? Principalul este că această femeie nu este totuşi aşa cum mi-o închipuisem. Asta e tot. Odată ce nu ştia nici cel puțin despre ce anume discutăm, interesându-se abia când credea că nu mă aflu în cameră…

De fapt, de ce-mi mai bat capul şi cu asta? Îi poate lua dracul pe toți, ce-mi pasă? N-au decât să trăiască fericiți. Sau cum li-e voia.

Căci îmi mişunau prin minte cu totul alte gânduri. Trebuia să-mi închei, în sfârşit, urgent socotelile. Odată ce nu aveam chef să mai plutesc şi pe mai departe în gol.

Am intrat, aşadar, într-o cârciumă din apropiere.

Am cerut o oca de bere şi, cum rămăsese o bucățică de cretă pe masă, probabil de la nişte căruțaşi, am şi notat îndată ceea ce vroiam.

Am, înainte de toate, şapte sute de lire sterline bani lichizi în bancă, şi odată ce-i am, să-i notez pe masă.

Câci, capitalurile mele plasate nu mai sunt atât de sigure, ceea ce mai am va fi înghițit, probabil, de datoriile mele. Asta se poate neglija, aşadar. În schimb, moştenirea

de la tata, acțiunile Cincinnati Railway valorează şi azi vreo patru sute, oricât să fi scăzut prețurile din cauza crizei economice. Se notează deci şi ele aci, la necaz şi asta poate să însemne ceva. De fapt, asta este tot, mai mult nu există. Am o mie şi o sută de lire sterline în bancă, nimic mai mult sub soare, şi pe pământ. Oare ce pot să fac cu ele?

Mi-am golit chiar şi punga, având şi într-însa vreo cincizeci de lire. Fiindcă obişnuisem să port asupra mea cam această sumă, de câte ori ieşeam în oraş, altfel nu mă simt bine. La care se mai adaugă vreo optzeci, să zicem, bani aflați acasă…

Cât timp îmi vor mai ajunge oare, dacă rămân şi pe mai departe cu această femeie?

— Ei, o dau pur şi simplu afară din casă – m-am ridicat de la masă. — N-am niciun chef s-ajung de dragul ei la puşcărie. Şi nici să mă decavez n-am intenția. Apoi, nu vreau să cuceresc nici femeile prietenilor mei. M-am săturat de toate acestea. Îmi trebuie iar viața de odinioară, simplă, aspră, animalică. Adică, vreau să trăiesc ca înainte. Asta este tot.

Se înțelege, nici n-am atins berea: Ca semn că, din chiar clipa aceea, luase început existența mea aspră.

*

Când, apoi, într-o bună zi am prins-o într-adevăr de urechi. Odată ce împinsese lucrurile prea departe.

Căci începuse din nou să înflorească al naibii. Pleca iar de acasă – de fapt, asta am mai spus-o. Numai că din ce în ce mai des, zilnic aproape. Lozinca era: – au venit Lagrangii. Cine erau aceşti Lagrangi? Nişte nătărăi în toată legea, atât femeia, cât şi bărbatul şi, pe deasupra, nişte zgârie-brânză, auvergnați veritabili. Din ce anume trăiau aci pe picior aşa de mare, nici azi nu ştiu şi nici nu mă priveşte. Pe mine mă priveşte doar că se aflau aci. Nişte brute. Şi de când se aflau aici, abia o mai puteam ține în frâu pe nevastă-mea. Una ca asta nu se mai întâmplase

înainte. Se pare că începuse să-i fie foarte pe plac viața din acest sumbru oraş. — Îmi place nespus această micuță Londră bizară – începu ea să-mi explice, în felul ei, despre acest Babilon!

Fie, nimic n-am zis. Tocmai aveam ceva de lucru acasă, pe de-o parte de la un club, pe de alta de la o societate de asigurări maritime, şi ambele lucrări erau urgente, aşa că stăteam în casă toată ziua, iar ea – niciodată. O astfel de întorsătură luase viața noastră. Fiindcă, uneori se zburătăcea de dimineață devreme, cât se poate de plăcut.

Se împopoțona ca piloții, apoi când îşi punea şi pălărioara, iar umbrela o strângea subsuoară, foarte sus, adică gătită anume pentru ochii bărbaților, atunci se oprea înaintea mea. Întindea către mine palmele-i trandafirii şi îmi dădea să înțeleg că trebuie să pun acolo nişte bănişori.

Puneam, de fapt, câțiva.

— Încă – spunea ea uşurel şi plăcut. — Asta n-ajunge – făcea ea cu impertinență.

Oare ce-mi închipui eu? Are de făcut cumpărături, are nevoie de cutare şi cutare. Odată ce au început sindrofiile şi spectacolele.

— Foarte bine. – N-am întrebat-o ce fel de spectacole începuseră.

Dealtminteri, apucasem să întorc spatele definitiv vieții. Căci mi se făcuse lehamite de ea. Odată ce singură munca mă mai putea ține în viață, dac-o fi fost adevărat. Munca îmi pria. De câte ori nu-mi vedeam capul de lucru.

Nevastă-mea cumpăra pahare colorate şi lingurițe aurite, naiba ştie la ce bun. Poate cu intenția de a-şi invita şi ea odată prietenele la noi – tocmai când mă bătea gândul de a dispare. Să plec, să plec zău, iată care era hotărârea mea definitivă. Odată ce eram mai convins decât că-s viu, că este o stricată până-n măduva oaselor.

Căci se întorcea acasă uneori cu altă coafură decât aceea cu care plecase. Şi nu mă refer la coafurile făcute de coafor – aşa ceva se observă îndată. N-avea cum să presupună că voi remarca până şi asta.

Atâta doar că la Londra perechile au obiceiul de a se săruta în pauzele dintre dansuri, asta se ştie. Oamenii trec cu vederea în lumea noastră ipocrită, ciudată. Adică, nevastă-mea este mai întâi învârtită temeinic, după care e dusă după o perdea oarecare…

Cărțile ei zăceau risipite prin toată casa. Numai romane de dragoste, de astă dată nicio filosofie. Iar paginile lor erau mânjite cu ruj, de la degetele pe care le vâra între buze înainte de a întoarce filele. Ba, existau în ele şi pasaje subliniate (unele tot cu ruj, Dumnezeu mi-e martor), atâta doar că de asta nu m-am mai sinchisit. Până nici de domnul Tannenbaum nu mă prea sinchiseam, abia acum îmi aduc aminte de el. Cu toate că şi despre el primisem chiar atunci o înştiințare. Anume, că domnul Tannenbaum este un tânăr sârguincios, student în filosofie şi mai sârguincios, care s-ar putea să ajungă departe, şi altele la fel – iată ce-mi scria despre el amicul meu Toffy-Ederle de la Paris –, şi că întâmplător e chiar fiul acelui antreprenor de transporturi în a cărui grijă ne lăsasem mobila când ne mutaserăm. Oare să fi făcut cunoştință cu fiul antreprenorului în răstimpul scurt cât tratasem problema păstrării mobilei noastre, sau îl cunoştea de mai înainte? – n-am întrebat. În cărțile ei, bunăoară, cuvmtul „zvelt” era subliniat în şase locuri, şi întotdeauna fiind vorba de bărbați. Iar în altă parte, constatarea: „ochii îi scăpărau”, fiind vorba de un chipeş văcar, autorul fiind Jensen. I-am dat cărțile de-o parte. Mai ales că descoperisem nuvela în manuscris a unei foste prietene de-a ei, Mme De-Cuy (respectiva fusese, dealtfel, o actriță de mâna a şasea), în care erau însemnate cu semne de exclamare următoarele fragmente şi mai demne de luat în seamă: „Nu-ți datorez nimic. Odată ce ți-am răsplătit sacrificiile. Prin sacrificii.” – Asta însă nu era nimic, fiindcă abia acum urma: „Nu vrea să fiu infirmă din pricina voastră, nu am de gând să ucid de dragul vostru în sinea mea tot ceea ce sunt. Nu vreau şi nici nu pot să tolerez ea să violați natura în mine cu violențele voastre. Adică, te rog să iei cunoştință de faptul

că sunt aşa cum sunt. De-ar fi să crăpaţi cu toţii, chiar şi-atunci."

Aşadar, ea este aşa cum este? Ăsta era un adevărat mesaj. Preabine, voi fi şi eu aidoma de azi înainte. Şi am s-o părăsesc, cu natura ei cu tot, cum şi-a părăsit Ionică morcovii, cum se spune pe la noi.

— Cine îţi este amantul de astă dată? – doar asta aş mai fi dorit s-o întreb, şi nu supărat sau amărât, ci cât se poate de simplu şi de obiectiv. Fiindcă exista în stricăciunea ei şi o uluitoare simplitate, oare s-a gândit cineva la asta? La cât este de firesc păcatul şi, chiar de asta, ce forţă copleşitoare are? La fel ca visele noastre. Şi, oare, nu conţine în acest caz şi o doză de nevinovăţie? Odată ce este atât de firesc înrădăcinat în inima omenească?

Fiindcă felul cum s-a întors acasă pe înserat…

De parc-ar fi coborât lângă mine din sfere mai înalte, unde fusese străbătută de aerul pur şi de cântec, aşa arăta când s-a înapoiat din universul ei franţuzesc. Fiecare părticică a ei era pătrunsă de râs.

— Mata mai lucrezi? – făcu ea aşa, ca din întâmplare. Şi îşi aprinse o ţigară. Iar chibritul îl azvârli. În timp ce faţa îi ardea, iar în ochi îi stăruia o visare cotropitoare… Adică, mijea într-însa păcatul, în dosul pleoapelor ei pe jumătate lăsate pâlpâia, ca la pisicuţe. Încât îi simţeam aproape magnetismul,

Când apoi, într-una din zile. S-a speriat totuşi. A şi mărturisit-o, după oarecari încercări:

— Vai, ce priviri ai!

— Ce priviri am?

— Aşa, neclintite. – Şi râse uşor. — Oare eşti supărat pe mine?

Îmi aduc precis aminte de momentele acelea. Tocmai se întorsese acasă, îngheţată toată, cu urechile trandafirii, încă nici nu se dezbrăcase, stătea în salon şi se uita ce fac. Era noapte. Îmi aduc aminte până şi de mica ei blană lucioasă, apoi de liniştea din jur, dar îndeosebi de imaginaţia mea: că, anume, în măruntele ei urechi, lângă

cercei, mai răsună desigur şi acum muzica, împreună cu şoapte... iar, în comparaţie cu ele, eu făceam o impresie prea prozaică, cu barba mea de cinci zile, cufundat în tot soiul de borderouri... Poate, însă, să-i fi fost şi ruşine.

Aşadar, dacă sunt supărat pe ea?

Am asigurat-o că nu sunt supărat defel. Ceea ce era dealtfel adevărat. Nu mai rămăsese în mine nici urmă de supărare. Atâta doar că mă plictisiseră cheltuielile ei nesăbuite. Lucru pe care i l-am adus la cunoştinţă, îndată după asta, chiar a doua zi dimineaţa. Fiindcă hotărâsem că, de astă dată, ajunge, nimic nu-i mai dau. Nu e în stare să se schimbe? Eu, şi mai puţin. Nu-i mai dau. În orice caz, nimic pentru cârciumă. Odată ce îşi luase obiceiul de a nu se întoarce acasă nici cel puţin ca să mănânce. Ceea ce era o nerozie.

— De ce nu prânzeşti acasă? Odată ce masa e plătită? – am întrebat-o calm. — Nu sunt nebun să plătesc de două ori unul şi acelaşi lucru.

A zâmbit. Şi cu ce aer de superioritate, vă puteţi imagina, aşa cum numai, o franţuzoaică e în stare. Iar când, apoi, zâmbetul acesta ţinu prea mult, împreună cu mimica de dispreţ a buzelor şi cu ridicările ei din umăr, am apucat-o frumuşel de ureche, la propriu însă şi nu la figurat. Am şi zgâlţâit-o nitel, nu neg.

Calm şi cu tact, ca pe-un puşti. Fiindcă mă săturasem de treaba asta. Odată ce nici vorbă nu putea fi ca să-i destăinuiesc situaţia mea. Ei, nu!

— Dacă o ţii în felul ăsta, mă ruinezi. Or eu nu am chef de aşa ceva – atât i-am spus. Mai departe: – că banii nu-mi fac pui prin buzunare. Sunt pe deasupra şi fără slujbă. – Şi toate acestea, după cele întâmplate, destul de limpede şi de scurt.

Însă, se înţelege, degeaba. Dealtminteri, ochii îi scânteiau ca stelele, din pricina că o trăsesem de urechi. Părea o pisică furioasă, care îşi burzuluieşte blana. Însă, s-a răzgândit între timp.

— Am înţeles, e bine şi-aşa – a răspuns ea la iuţeală şi

aiurit. — Dealtminteri nu mă interesează afacerile dumitale.

— E bine că o ştiu şi pe asta – am zis. — Când nu te vor mai interesa nici banii, am să-ți dau din nou.

Era pentru prima oară că i se întâmpla ei una ca asta, în legătură cu mine, fiindcă niciodată nu ridicasem încă mâna asupra ei. Şi nici nu-i refuzasem vreodată ceva, de când mă țineam minte. Nici nu prea ştiu la repezeală vreun caz.

— Am înțeles – a repetat ea. A sunat şi asta ca o amenințare. Cu înțelesul că poate avea bani câți doreşte, din altă parte.

După care a dat să iasă, şi-a lăsat mâna pe clanța uşii, când s-a oprit totuşi şi s-a întors către mine. Probabil că mai vroia să spună ceva, pentru că era foarte palidă, iar buzele îi tremurau. Numai că, apoi, începu deodată să facă scandal.

S-a aruncat pe jos şi a prins să se sfâşie. Iar când am încercat s-o ridic, mi-a căutat din nou ochii cu unghiile.

Ceea ce n-a fost însă cu putință, deoarece i-am imobilizat mâinile.

— Ei, ei – i-am spus –, ar fi bine să iei seama, fiindcă s-ar putea să te omor.

— Piei din fața mea! – s-a zbătut ea între mâinile mele. — Piei din fața mea, obraznicule, nu ți-e ruşine?

— Ce spui? – am întrebat-o mai întâi. Şi am reaşezat-o calm pe duşumea. — Eu să pier din fața dumitale? – şi am aruncat cu atâta forță una din glastre în oglindă; încât s-a făcut țăndări.

Glastra şi oglinda deopotrivă. Camera se umplu de pământ.

— Mie să-mi fie ruşine? – şi am răsturnat peste ea raftul de cărți, cu tot calabalâcul de pe el, încât colțul i s-a înfipt în ibricul de lapte, abia la un pas de creştetul ei.

Pot spune că simțeam o plăcere diabolică. Parcă mi-ar fi curs miere de stup prin artere, aşa era. Că nu mai eram silit să tac, nici să mă mai înclin adânc în fața filosofiei…

— Eşti aşa cum eşti? – am urlat –, ei bine, voi fi şi eu aşa

cum sunt, ai să vezi, scumpa mea.

Oare mie să-mi fie ruşine de acest viermuşor vicios? Mereu mie? Iar ei să nu-i fie niciodată?

Apoi, ca un fulger, s-a prăbuşit policandrul. Deoarece şi pe acesta îl smulsesem peste ea. Întâi îl smulsesem, apoi îl trântisem de pământ.

Când, deodată, avântul meu s-a curmat. Or, şi despre asta s-ar cuveni spuse câteva cuvinte. Fiindcă, în cele din urmă, nevastă-mea deschise totuşi gura.

Nu părea speriată defel, dimpotrivă. Era de un calm şi de o seninătate exemplare.

Odată ce distrugerea plantațiilor sale o mai suportase oarecum. Tăcea cuminte între cioburile ei, ca una care n-are decât grija de a rămâne tolănită cât mai confortabil pe-o ureche. Ca un dulce copilaş care urmăreşte liniştit cum lumea se năruieşte împrejurul său. Când le-a venit însă rândul şi nesuferitelor sale de pahare noi, de culoare roşie, s-a clintit totuşi. Ba, s-a ridicat chiar în capul oaselor.

— Ai înnebunit? – întreabă ea mai întâi. — Ce faci atâta teatru? Sau te amuză?

Acesta a fost cuvântul datorită căruia am lăsat din mână lingura, cum spun pe la noi țăranii. Iar ceea ce povestesc de astă dată, o fac în scopul caracterizării aşa-ziselor stări de transă. Fiindcă vreau să fiu compromis. Ce spuneam adineauri? Că simțeam o plăcere diabolică parcă. Într-adevăr, aşa era. Nici vorbă, avusesem o plăcere prea mare, mă simțeam suspect de bine.

Nevastă-mea avea aşadar dreptate. Căci, ce mai vroiam eu de la femeia aceasta? Nimic pe lumea asta. De ce făceam atunci toate acestea?

Iată ce-am simțit, exact acest lucru. Că sunt gol ca o cutie de sardele, că nu mai sunt atât de periculos pe cât aş vrea să par. Că, aşadar, nu mai am nimic de spus, deci totul este fals.

Într-un cuvânt, că-mi bat gura degeaba, al naibii să fie, iată ce senzație aveam. Însă nu asta este esențialul. Odată ce observasem concomitent şi anumită prudență la mine,

ceea ce era şi mai interesant, şi mai ruşinos. Tot ce spărgeam din lucrurile ei îmi făcea o deosebită plăcere, în timp ce eram atent, cu deplină luciditate ca bunăoară, ceasul meu de voiaj, extrem de fin, să nu cumva să-mi cadă în mână? Într-un cuvânt, luam seama la toate câte îmi aparţineau, trebuie s-o recunosc şi pe asta; căci acesta este adevărul. Fiindcă aşa e omul.

Adică se sclifoseşte, amarul ei de lume, de asta n-am avut niciodată încredere în natura omenească, după cum n-am avut nici în a maimuţelor, căci prind să se bucure de ele înseşi. Nu mai puţin în toiul celor mai cumplite pasiuni. Ba, îndeosebi atunci. De îndată ce îşi observă mâna sau piciorul, şi ceea ce face cu ele. Şi, de obicei, le observă.

În schimb, starea aceasta are un aspect asupra căruia aş dori să atrag atenţia. Este clipa când omul e prins asupra faptului, când i se demască amuzamentul. Pentru că atunci devine serios. Şi atunci, devine cu adevărat periculos.

Şi mie mi s-a întâmplat aidoma. — Comediant – îmi aruncase în faţă nevastă-mea. Avusesem atunci senzaţia că înlăuntrul meu se porneşte ceva greu, ca o namilă de brută. Tocmai fiindcă avusese dreptate. Nu îndrăznesc nici măcar să-mi imaginez ce s-ar fi întâmplat cu noi; căci am mai simţit că prind să-mi tremure şoldurile. Ceea ce la mine e o senzaţie caracteristică.

Atâta doar că, în clipa aceea, se auziră două bătăi la uşă. Pasămite se stricase soneria.

*

În faţa mea se afla proprietarul nostru.

Încercaţi şi vă imaginaţi scena: în casă zace pe-o ureche, între cioburi, nevastă-mea, iar aici, afară, bătrânul şi-a pus în gând să se aleagă din partea mea cu câteva cravate.

— Nu-i aşa că i-am promis deunăzi nişte cravate? I-ar prinde bine acum, fie şi una singură, fiindcă are azi zi liberă, diseară şi-a pus în gând să facă o vizită.

Oare ce să mă fac? Odată ce îi promisesem într-adevăr cravate, două cravate noi.

Şi zâmbeşte îndată, ar dori să se amuze. Îmi comunică următoarele:

— A, a – face –, *scumpe* căpitane. Am rezolvat între timp şi *problema* scării lui Iacob. – Şi prinde să-mi explice misterele, poate nu lipsite de interes în alte împrejurări, ale visului lui Iacob.

Fireşte, s-ar cuveni s-arăt cum ajunsesem la norocul ăsta.

E foarte simplu. Într-o zi, pe când mai eram cufundat până peste cap în complicații, îmi venise ideea de a coborî la acest bătrân. Îmi spuneam: ia să am cu el o mică discuție. Îl câştig de partea mea, ne împrietenim, cine ştie, s-ar putea să scot ceva din el. Îi scapă o vorbă, şi mie atât mi-ajunge. Căci, ca el să nu-mi spună ceva care să mă intereseze… ei bine, eram convins că treaba va merge.

Atâta doar că în acel birou afurisit de rece nici să stai măcar de vorbă nu era cu putință. Iar cum problema scării lui Iacob nu fusese în stare să mă încălzească suficient, îi spusesem, uşuratic, – să mă caute o dată când nevastă-mea nu este acasă, cu care ocazie vom dezbate subiecte mistice. Ca să-l ispitesc şi mai mult, îi făgăduisem două cravate.

Iar acum, venise să şi le ia.

— N-a venit el doar de dragul cravatelor, numai că deunăzi nu s-a exprimat prea corect. În nicio privință. Căci cu scara lui Iacob nu este, după a sa părere, nicio greşeală, odată ce el a crezut întotdeauna în viziunile „culcate", cum s-a exprimat. Refuză să creadă însă că ar fi coborât cineva pe muntele Horeb sau unde? ca să le spună iudeilor ce să mănânce, bunăoară, sâmbăta – fasole. — Eu disprețuiesc asta – a declarat el ritos –, adică mă îndoiesc de autenticitatea întâmplării. Pe de altă parte, oare nu este o blasfemie să te îndoieşti de orice stă scris în aceste cărți revelate – prinse el să se agite în fața mea. Chiar acolo, în uşa deschisă, fără întârziere.

În acest timp, eu mă gândeam.

— Aşteaptă, îți aduc cravatele – i-am spus deocamdată. Apoi, brusc: – Nu pot să-ți aduc cravatele. Cum să ți le-aduc, odată ce nevastă-mea e bolnavă?

— Vai, vai – exclamă el –, doar nu aşteaptă cumva un copil?

— Nu aşteaptă niciun copil, are o indispoziție trecătoare – i-am dat să înțeleagă. — Nu aşteaptă niciun copil.

— N-ar fi bine să chemi totuşi un doctor?

— Nu este nevoie, te asigur – am început eu să-l vrăjesc.

În zadar însă. Căci se mai opri o dată în pragul uşii. Odată ce mai vroia să-mi aducă la cunoştință ce surpriză ar fi însemnat pentru el dacă ar fi aşteptat într-adevăr un bebeluş.

— Şi ce surpriză, zău aşa! Odată ce „chestiunea" nu avusese niciun semn prevestitor. Nu-i aşa?

— În schimb, oare ştiu, dacă ar fi să fie totuşi vreodată, un bebeluş, care nume i s-ar potrivi mai bine? Presupunând, bineînțeles, că ar fi să fie. Dac-ar fi băiat, atunci i s-ar potrivi Ebimel, dacă ar fi să fie fată, i s-ar potrivi Nelly. Căci se potrivesc de minune cu numele meu, acest lucru el l-a adulmecat pe seama mea. Îi dau crezare oare?

În cele din urmă, însă, s-a dus. Iar eu nu prea sunt în stare să arăt ce efect minunat au avut asupra mea aceste variațiuni. Ca şi, dealtfel, aerul rece din casa scărilor.

— Ce-ți mai lipseşte? – se întreabă omul. — Odată ce eşti viu.

Adică, pe neaşteptate îți dai seama că mai există şi alte lucruri pe lumea asta.

Dealtminteri, se şi înviorează aproape după momentele de congestionare. E o senzație divină, de parcă te-ai naşte încă o dată.

Nu la fel însă nevastă-mea.

— Eşti acolo? – am întrebat-o, fiindcă baia era încuiată.

— Sunt aici – răspunse ea într-un târziu. Căci nu mi-a răspuns îndată. Iar eu eram cât pe-aci să cred că i se

întâmplase cu adevărat ceva.

Dar nu, nu i se întâmplase nimic.

Dimpotrivă, se aranjase cum nu se poate mai frumos. Camera nu, însă cu atât mai copios propria-i față, jurul ochilor şi rochia. Desăvârşit. Nu se mai vedea nicio urmă.

Şi, bineînțeles, nu avea habar de mine. Scoase la iuțeală din şifonier o batistă şi o stropi cu parfum. Cu asta, apoi, se mai învârti câtva timp prin casă, după care se făcu nevăzută.

— Unde te duci? – am strigat eu după ea.

— Am treabă – zise şi se mistui.

Ca o măruntă arătare blestemată, aşa zău.

Abia atunci am observat că lăsase o scrisorică pe pervazul ferestrei, pe borcanul cu compot, care scăpase de prăpăd. Conținea următoarele rânduri aşternute în grabă:

„În noaptea asta am să mai dorm în salon. Mâine îmi iau lucrurile".

E cum nu se poate mai bine – mi-am spus.

Acum să mătur acest talmeş-balmeş... nesuferită îndeletnicire. Ca atunci când vâri un cățel în propria lui murdărie. Treaba mergea anevoie, însă trebuia, numai de ochii gazdei. Cafeaua de dimineață se vărsase pe covor, amestecată cu nițică pudră, iar apartamentul era plin de cioburi şi pământ din glastre, toate scrâşneau sub paşii mei. Or aşa ceva nu pot să sufăr.

Însă, până şi policandrul a trebuit pus la locul lui cu chiu, cu vai, căutate alte becuri, după care am putut să-mi văd şi eu de drum. Am şi plecat îndată. Deşi nu eram prea vesel, însă nici trist nu eram. Nu mai eram, odată ce de astă dată mă împăcasem cu situația.

Oare ce faci într-o astfel de împrejurare, de îndată ce te simți liber?

Am luat o trăsură de piață, pe urmă însă m-am răzgândit şi am sunat-o la telefon pe Mrs. Cobbet. Împotriva opreliştei sale, ia să încerc totuşi de astă dată.

— Este singură doamna? – am întrebat-o pe cameristă. Cum era singură, mi-am spus numele. Adică, de fapt, doar

atât că domnul căpitan o caută, vreau să ştiu dacă mă poate primi în cursul după-amiezii.

Nimic nu s-a ales din asta. Căci camerista s-a înapoiat cu mesajul că stăpâna sa nu primeşte azi pe nimeni. Asta a fost tot. Motivul nu mi l-a spus, nici dacă are să mă primească într-o altă zi. Nimic mai mult. A închis de îndată telefonul.

La una ca asta, oricum, nu mă aşteptam, am şi refuzat să dau crezare celor întâmplate. Să nu mă primească? – trebuie să fie la mijloc o neînțelegere. Fiindcă de ce mi-ar spunea ea mie una ca asta?

Adevărat că o neglijasem, de fapt chiar ea nu mai dorise o continuare. Nu astfel ne despărțiserăm deunăzi. Dar c-ar fi chiar atât de rău supărată…

— Ia să vedem ce ascunde această atitudine? – Şi mi-am continuat drumul în trăsură.

Odată ce aşa mi-e firea, ce-aş putea să fac? Alții ocolesc cât pot jignirile, eu însă le provoc. Poate pentru că nu-mi sunt pe plac situațiile echivoce. Sau pentru că refuz să-mi cred urechilor.

Adevărul este că am primit întotdeauna jignirile cu oarecare îndoială. Căci, oare de ce ar căuta cineva să mă jignească într-adins?

Am urcat aşadar la ea. Şi i-am trimis cartea mea de vizită. La care, am primit ceea ce căutam cu lumânarea.

Fiindcă până şi cartea de vizită mi-a înapoiat-o. Regretă, dar nu prea se simte bine. De astă dată, asta a fost tot.

Până şi stomacul a prins să tremure în mine.

Am coborât scara, bântuit de gânduri destul de bizare. Oare ce-ar trebui să fac acum? Să sfărâm şi acest apartament? Toate apartamentele din lume?

Membrele mi-au fost furnicate de un uşor dezgust. Odată ce ți se întâmplă să ți se facă lehamite de tine însuți. Şi în ce măsură, afurisenia ei! Nu există greață de trei zile, care să semene cât de cât cu halul în care mă săturasem de propria mea persoană.

Oare ce era cu mine? – Până şi *Miss* Borton mi-a venit în

minte. Odată ce, iată, cum sunt lichidat de ele, una după alta – nu-i ciudat? Oare, nu sunt totuşi eu de vină?

Într-un cuvânt, se întâmplă să-ți vină pofta să te năpusteşti asupra lumii întregi, să fii supărat pe toți, iar pe tine însuți să vrei să te sugrumi, nu alta. Adică ți-ai ieşi bucuros din propria piele.

Oare ce este mai indicat în astfel de cazuri? Să te culci fără întârziere şi să dormi. M-am gândit şi eu la asta. Să-mi iau o cameră la vreun hotel, să înghit un somnifer şi să mă culc.

În loc de asta, am intrat la un psihanalist, a doua oară în viața mea. Pe ăsta, dealtminteri, îl ochisem mai demult, era cel puțin simpatic. N-am regretat aşadar că l-am vizitat. Cu atât mai puțin cu cât mi-a fost dat să văd la el şi altceva decât tezele sterpe ale lui Gregory Sanders. I-am pus următoarele întrebări caraghioase:

— Cum se face că umblu împleticit prin lume, de parc-aş fi beat? Că nu izbutesc nicicum să-mi orânduiesc modesta mea existență? Orice-aş face, iese rău. Nu pot aproba nimic din toate câte săvârşesc sau rostesc. Să li se întâmple şi altora la fel?

Psihanalistul râse.

— Până şi mie – răspunse el cu seninătate. — Oare cum ar putea să fie altfel? Odată ce lumea asta nu e făcută în aşa fel, încât să poată fi orânduită.

— *Obzwar*[29] – adăugă apoi şi rămase dus pe gânduri. — *Obzwar* – zise din nou. Era neamț insul şi spărgea nuci, căci zicea că vrea să se lase de fumat. Până şi de fumat, însă ce-am putea face? Odată ce asta este regula. Că, în cele din urmă, trebuie să renunțăm la toate cu câte ne-am deprins anevoie.

— De ce n-o ştergi? – m-a întrebat deodată. — Odată ce eşti în stare s-o faci, pe-aci ți-e calea – începu el să-şi frângă mâinile din pricina mea. Oare, gândesc eu, nu e norocos un asemenea om? În ce situație privilegiată mă

[29] Cu toate că (germ.)

aflu? Să fii căpitan de vas şi să poți întoarce spatele acestei întregi mizerii? Trebuie să faci oare o viață întreagă mereu unul şi acelaşi lucru? Să te tânguieşti pentru una şi aceeaşi femeie? — Dacă nu merge, nu merge, şi gata – făcu el energic.

— Ducă-se pe pustii!

De furios ce era, şi-a aprins o țigară. Dar important este că era furios din pricina mea. Ceea ce era, oricum, frumos din partea lui.

— De câte ori mai ai de gând să experimentezi unul şi acelaşi lucru? Că nu merge. Când ai de gând să te convingi, în sfârşit?

Cu asta, apoi, m-a convins. Fiindcă de asta era vorba în sinea mea, de când mă ştiu. Anume, că refuzam să-mi mărturisesc mie însumi. De exemplu, ca acum, cu această Mrs. Cobbet, dacă mă jignise sau nu cu adevărat. Nu e, oare, caraghios? Sau să luăm cazul nevestei mele. Căci, oare, în câte feluri ar mai fi nevoie să-mi aducă la cunoştință că nu mă iubeşte? Nu-mi ajunge ceea ce mi-a demonstrat până acum? În timp ce eu îmi mai frământ mintea dacă mă iubeşte. De parcă mi-ar fi hărăzit să gust până-n fund toate amarele îndoieli, pe care le port în mine, din copilărie: anume că nu înțeleg şi nici nu sunt în stare să cunosc pe deplin această viață.

La care, apoi, i-am mărturisit doctorului că şi intenția mea asta era. De săptămâni întregi îmi frământ mintea cu gândul plecării. Fără a spune cuiva nici cel puțin „Rămâi cu bine”. Şi, ca unul care nici n-a existat vreodată, să-mi schimb până şi numele, nici pe ăsta să nu-l afle vreodată cineva, dacă mai sunt pe lumea asta.

I-am mai mărturisit că de asta venisem la el. Căci am de gând să iau pe cineva de martor al vieții mele, înainte de a părăsi aceste locuri. Nu am pe nimeni. Şi nici nu voi mai avea, odată ce aşa vreau.

Crede că voi izbuti oare?

— Depinde de fermitatea hotărârii – a răspuns el calm. — Eu, bunăoară, în locul dumitale aş face-o, chiar dac-ar fi

să pier, şi tot aş face-o.

Am murit, iată adevărata fermitate – declară domnul psihanalist. — Însă, înainte de a muri, am mai prins o dată puteri şi-am evadat. Mi s-a mai acordat o scurtă păsuire, mai pot trăi undeva câtva timp, ca un străin rătăcit pe acolo. Oare nu asta este adevărata viață?

— Şi nu din asta constă totul? – zise el cu un aer triumfător. — Că primim mereu câte-o păsuire?

Ajuns acasă, am aprins lumina cu violența celui prevenit din vreme că locuința este goală. Că ea n-a mai aşteptat nici cel puțin până a doua zi, ci şi-a făcut bagajul... Dar nu.

Toate erau aşa cum rămăseseră la plecare, în plus, ieşeau la iveală, asemenea unor flori proaspete, pachețelele cu daruri de Crăciun. Căci începuse deja să facă târguielile de sărbători, spunând întruna că bate Crăciunul la uşă.

Aşadar, nicio schimbare. Atâta doar că plutea peste locuință o tăcere adâncă, mai adâncă decât cele de până atunci şi, întâmplător, afară de asemenea. O tăcere adâncă, de amurg.

Am stins pentru câteva clipe lumina, spre a mai sta câtva timp în mijlocul odăii ce se întuneca, cu atenția îndreptată asupra ferestrei. Afară se lăsau porumbei albi pe acoperişul clădirilor scunde, luându-şi zborul cu luciri glaciale, înainte de a poposi în apropierea sfârlezelor de vânt şi-a hornurilor, iar zborul lor alb, prin marea înserare, avu din nou asupra mea efectul viselor mele de odinioară, de care abia îmi mai aduc aminte. Sau de parc-aş mai fi văzut acoperişurile acestea, pe vremea când încă nu trăiam.

Am început s-o compătimesc pe nevastă-mea, pentru că fusese nevoită să trăiască până astăzi cu mine, pe onoarea mea! Cu o asemenea brută, căci asta eram. Ce spunea adineauri psihanalistul acela, acel om cu sângele şi cu privirile negre? Făcuse o remarcă, căreia nu-i acordasem atenția cuvenită.

— Căci eşti dumneata, sau sunt eu de nasul lor? Uită-te

la mine! Nu-i păcat de moarte, ca asemenea om să-şi lege viaţa de a altcuiva? – declarase el, şi avea dreptate.

Îmi spusesem şi eu acelaşi lucru, şi nu o singură dată.

Mai rămăsese pe jos un ciob de oglindă, l-am ridicat şi m-am privit în el. Am avut din nou acelaşi gând: are dreptate. Au dreptate. De n-ar mai trebui să dau ochii cu ea – cu cine? Cu mutra asta respingătoare Am aruncat oglinda.

— Eu am alungat-o la moarte – stăteam lângă uşă şi ascultam. Deoarece aveam sentimentul că nevastă-mea nu mai trăieşte.

La care m-a pătruns un frig atât de cumplit, încât m-am acoperit cu nişte ţoale, şi anume pe cap, ştiut fiind că el se acoperă înainte de orice când ţi-e frig. De ce însă cu rochii? Nici aşa ceva nu mai făcusem înainte.

— Ei şi? Orice s-a fi întâmplat – am încercat eu să-mi cântăresc cu obiectivitate situaţia –, cine-i de vină? Nu mi-ar fi fost totuna dacă ar fi aici, dacă trăieşte sau moare?

— Da, da, cu toate acestea eu n-am voit asta. Fiindcă, oricum, n-am voit ca ea să moară.

Pe lângă toate acestea, lumina electrică ardea şi ea în aşa fel, încât puteai aţipi la raza ei. Iar dincolo de lumină, pustiul, ca o forţă prevestitoare de năprasne, pe care o cunosc toţi cei ce ştiu ce înseamnă îngrijorarea. Iar îndărătul ei, clătinările, de parcă flori negre s-ar fi legănat în adânc.

Am aprins aşadar toate luminile, pe urmă le-am stins din nou pe toate.

— Sărăcuţa de ea, trebuie să se întoarcă acasă – am vorbit eu de unul singur.

Şi umblam de colo până colo, prin întuneric. Căci întunericul îmi pria, oricum, mult mai bine. Cu toate acestea, deveneam din ce în ce mai teribil.

— Dacă vine acum, este în ordine – spuneam la un moment.

Iar în clipa următoare:

— Mai aştept cinci minute, iar dacă tot nu vine, mă

sugrum cu şorțul ăsta,

Şi nu venea. Cu toate că, dacă ar fi venit… Dumnezeule, ce ciudat ar fi fost să vină. Poate c-aş fi fost în stare să-i cad la picioare.

Îmi umblau prin minte mereu chinezii, nu ştiu de ce. Probabil din constringere. Muncesc până la ultima suflare, în America sau în insulele Filipine, ca să sugă asemenea lipitorilor, din pământ şi din oamenii pământului tot ce se poate suge… Când apoi au adunat tot ce le trebuia: cufăraşe pentru cămăşi, alte cufăraşe pentru şepci şi ghete, şi, fireşte, o cantitate corespunzătoare de dolari-aur sub cămaşă, pornesc, cu un zâmbet liniştit, către țărmurile dulci ale patriei lor. Iar pe vapor, se apucă să joace cărți.

Nici nu mai opream vapoarele când se aruncau, unul după altul, în mare.

Cu câtă eleganță însă! Până şi zborul lor era plin de dispreț. Când ciripiturile şi țipetele lor luau sfârşiț se putea şti că acel ce rămăsese fără o lețcaie din tot ce dobândise cu trudă ani în şir se mai plimba câtva timp pe vapor, ba mai şi sucea în mână cărțile-i de joc lunguiețe, pe urmă: zdup, se arunca în mare. Iar noi ne vedeam de drum, sub presiunea cea mai înaltă, nici măcar un felinar nu mai aprindeam după ei. Odată ce se ştie că oamenii de felul lor muşcă la fel ca fiarele înfuriate, se apără cu dinții şi unghiile împotriva vieții, după ce şi-au jucat-o la cărți. Oare, noi de ce nu? Cei de felul meu? Când îmi jucasem nu una, ci cincizeci de vieți.

Am deschis fereastra. Afară, noroi şi ploaie căldicică. O trăsură încearcă să pornească, însă nu izbuteşte. — Numai chin. Am închis fereastra.

Lucrurile au continuat la fel. I-am mai recitit o dată scrisoarea, pe urmă încă o dată. Scria că va veni acasă. Mai ştiu eu ce n-am făcut? evident, n-am ce să spun despre asta. Ajunge dacă spun că am colindat prin camere de după-amiază de la cinci sau cinci şi jumătate până la orele trei după miezul nopții. Mi-a fost adusă între timp cina, însă nici nu m-am uitat la ea.

Ajunsesem la concluzia că trebuie să mă adresez poliției. Căci, la gândul că ne aflăm la Londra, oraş pe care ea abia dacă-l cunoştea, unde străzile au şi câte cinci nume şi unde polițiştii singuri atrag atenția trecătorului pe unde să nu meargă, fiindcă trecerea pe-acolo este primejdioasă până şi ziua-n amiaza mare, darmite la o astfel de oră! Era o noapte ploioasă.

Iar ploaia râcâia la geamuri, ca şoarecii.

De ce oare dau mereu târcoale adevărului? Nu puteam scăpa de gândul că încăpuse pe mâinile unor chinezi, altminteri de ce mi-aş fi adus aminte de ei tocmai acum? În momentele acestea de chin?

Şi din nou am tras câtva timp cu urechea.

De astă dată mi s-a năzărit chiar că aud voci şi țipete de ajutor prin zid... Mi se păru că văd o încăpere, unde arde pe masă o lampă cu petrol, a cărei flacără tocmai este micşorată...

Odată ce nevastă-mea era de o nechibzuință fără margini, dincolo de orice închipuire, asta o ştiam de mult. — Pot avea bani câți doresc – îmi spusese ea la despărțire. Cine ştie ce-o fi făcut iar, ca să-mi dovedească mie sau să-şi dovedească sieşi de ce este în stare.

Tocmai mă hotărâsem să-l trezesc din somn pe bătrânul de la parter, odată ce starea aceasta nu mai putea fi suportată...

Ca apoi, la orele trei după miezul nopții, să-şi facă apariția.

Nu ştiu dacă şi alții cunosc senzația aceasta. Aştepți aştepți îndelung pe cineva, ți-l imaginezi de o mie de ori înaintea ta, apoi, când se iveşte, nu-l mai vrei. În aşa măsură, încât eşti gata să mori numai să nu-l mai vezi, încât te întrebi: – Pe ființa asta am aşteptat-o, din cauza ei m-am perpelit, oare ea să-mi fi lipsit în aşa măsură?

— De dragul ei era aproape să-mi pun capăt zilelor?

Căci nu era doar un flecuşteț, neînsemnat şi inutil, nu numai că nu mai purta nicio urmă a mizeriei din ajun, dar era şi beată – o femeie! Aşadar, în această privință bănuiala

mea se adeverise.

Fiindcă îşi făcuse nițel de cap… – Şi prinde să râdă cu gura plină, ba mai şi cântă.

Et sans vigueur,
Et sans pudeur[30]*,*

face ea. — Da, da, ce este de făcut? Am chefuit puțin; ei drăcie. *Sans phrase*[31], am băut.

Nu i-am răspuns.

Adică, s-a simțit cum nu se poate mai bine… Odată ce întâlnise o societate pe cinste, în City – turişti parizieni, nişte rude de-ale prietenilor ei, de unde să ştiu? Ei sunt cei ce i-au plătit şampania. Nevestei mele!

— Ba, chiar şi portugaffo, dacă vrei să ştii. Fiindcă, şi asta am băut. Pentru prima dată, însă, a fost minunat. Care va să zică, eu *acum* sunt nițel amețită, nu e ciudat? – mă întreabă. Cum, însă, nici de astă dată nu i-am răspuns, şi-a scos micul portțigaret, şi-a aprins o țigară, apoi scotoci din buzunar o bomboană.

— Don, don – îmi fredonează ea – de ce eşti matale atât de tăcut? Căci abia în această seară am aflat cât este de bun fumul de tutun amestecat cu ciocolată. — Am învățat-o de la un tânăr – se uită ea la mine cu coada ochiului.

Şi cu o atenție îndrăzneață.

Numai că, bineînțeles, toată această maşinațiune a ei nu folosea la nimic, deoarece nu prea ştia ce să se facă.

Căci şi asta o remarcasem. Odată ce stătea încă tot în acelaşi loc, în plină lumină, în mijlocul camerei, într-un singur picior, iar cu mica ei manta uşoară pe umeri, arăta, de fapt, ca o măruntă haimana depravată.

— Eşti murdară, eşti depravată – cugetam eu. — N-am să mă mai ating de sfânta natură din tine, ai dreptate, odată ce mi-e scârbă de ea.

---

[30] Şi fără vigoare, şi fără pudoare (fr.)

[31] Fără multă vorbă (fr.).

Cum spuneam, ronțăia bomboane, iar ambalajul de staniol se şi apucase să-l vâre undeva. Îl îndesase în sertarul mesei.

— Aşadar, nu are de gând să plece, nici vorbă de aşa ceva, căci s-a răzgândit. S-a înapoiat între boarfele ei.

— Toate acestea le ştiam chiar din clipa când intrase. Că nu are să-şi mai facă bagajul.

Nu vă puteți imagina ce ruşine îmi era de toate acestea. Îndeosebi de sentimentele mele, de cele chinezeşti. De felul cum mă lăsasem prins, iară şi iară. Oare cum fusesem în stare să mă mâhnesc din pricina ei? Chiar dacă pentru ultima dată în viață, cum de fusesem capabil de tristețe din cauza ei?

— Vai – zice ea deodată –, nici nu observi pălăria mea cea nouă?

Îşi cumpărase, aşadar, şi o pălărie. Nu înțelegeam cum de o cumpărase tocmai azi, după cele întâmplate. Dar, mai cu seamă, de ce mi-o fi atrăgând atenția asupra ei? De încurcată ce era, sau să fi fost atât de amețită sau atât de provocătoare? Pe cap avea o zdreanță de şepcuță.

— Şi cât zici c-a costat şapca asta? – am întrebat-o. (Primele cuvinte pe care dealtfel·le-a auzit din gura mea, de când se înapoiase.) – De unde ai avut banii? Ceruse.

— Nu mai spune. Cine ți-a dat dumitale bani?

— Ei, cineva – răspunse ea înciudată. Şi sughiță după cele spuse. — Nu ştiu însă cum am să-i înapoiez – adăugă ea, pentru orice eventualitate.

Treaba era din ce în ce mai uluitoare. Aşadar, să se fi înapoiat acasă, de dragul unei pălării? Sau ca să mai facă unele mici cumpărături?

— Şi cât a costat pălăria asta?

— Vai – zice ea –, mi-e tare ruşine. Abia îndrăznesc să deschid gura. — Şi îşi țuguie buzele. — Două – rosti ea, în sfârşit.

— Două lire sterline? – am întrebat-o calm.

În acea clipă luasem hotărârea de a o ucide. Acolo, pe loc, în aceeaşi clipă, fiindcă nu-i mai acord nicio păsuire.

Aştept doar până are să se întoarcă cu spatele la mine.

— De astă dată ai să mori. – am rostit în sinea mea încă o dată şi cu desăvârşită răceală. De parcă şi mintea mea ar fi voit să-mi confirme pornirile.

Îi urmăream din priviri mişcările.

Apoi, în clipa următoare, totul s-a destrămat în cioburi în fața ochilor mei. Încât mâinile, picioarele şi inima mea trăiau fiecare independent, şi totul îşi pierdu înțelesul. Însă cel mai straniu efect l-a avut asupra mea respirația nevestii mele, îmi mai aduc şi azi aminte lămurit. Sânii ei mititei, felul cum se ridicau şi coborau în bluză. Ca şi cum până atunci n-aş mai fi observat cât sunt de durdulii.

În schimb, inima mea era ca de gheață – nu rămăsese în ea nici măcar un strop de dragoste față de ea. Nimic nu rămăsese. În afară de amintirea suferințelor mele şi de sentință.

— Ai să mori! – asta era în mine, nimic altceva.

Ea mai stătea tot acolo, sub lustră, unde începu să-şi numere banii cu o blândă remuşcare. Îi număra doar cu o mână, da. Ca golanii, ca femeile de stradă rezemate de colțul mesei vreunei taverne, înainte de zorii zilei.

— Cheltuiesc cu nemiluita, şi asta e adevărat – spuse mai întâi. Pe urmă: – Abia mai am bani. – Şi râse iar.

Asta ce-o mai fi fost? Fiindcă sunase a scuză.

— De azi înainte, însă, zău că n-am să mai cumpăr nimic, pălăria asta a fost ultima.

Apoi, îşi ridică deodată către mine ochii albaştri, ca stelele. Iar în acest zâmbet al ei era ceva ca o rugăminte sau ca o implorare.

— Ce-i de făcut cu femeia asta netrebnică? – mă întrebau aceşti ochi.

Aşadar, îmi ghicise intențiile. Sunt aşa de sigur de asta, după cum sunt sigur că trăiesc. Şi, de parcă ea însăşi ar fi vrut să ceară un sfat, dacă s-o osândim la moarte.

— Nu, nu mai aştept – mi-am spus atunci. Se prea poate să fi schițat chiar vreun gest prin întuneric. La care, ea zise brusc:

— Unde mi-e scrisoarea? – Şi îşi lăsă bărbia în piept. — Îmi lipseşte o scrisoare – zise ea distrată.

— Ce fel de scrisoare?

— Scrisoarea numărul nouăsprezece.

— Ce fel de nouăsprezece? Ce rost are asta? Obişnuieşti să-ţi numerotezi scrisorile?

— Da.

— Cum, da? De ce? – Nu ea le numerotează, ci altcineva.

— Cine e acel altcineva? – Nu răspunse.

— Cine este acel altcineva? – am întrebat-o din nou. Atunci, încă o dată, am mai văzut negru înaintea ochilor. — Corespondezi aşadar şi cu bărbaţi?

— Ce fel de bărbaţi? – îmi râde ea în faţă. Ascultă dragă Jacques, iubirea mea, toate nu ţi le pot spune. Nici n-ar fi cu putinţă, nu-i aşa? Nici mata nu-mi spui totul.

Se făcu tăcere.

Dealtminteri, s-ar cuveni să ştiu, dacă m-aş interesa de treburile ei, că are de gând să mai dea acasă un examen, pentru care trebuie să se prepare din psihologie. Şi că acela care îi scrie este un tânăr cât se poate de cumsecade şi bun. El i-a făgăduit, încă la Paris, că are s-o ajute să treacă hopul.

Aşadar, limba i se dezlegase de-a binelea. — Căci, ce-mi închipui eu? Învăţătura nu-i mai intră la fel de uşor în cap.

— Ei, vezi, nu totul se poate explica – stăruie ea.

Se făcu tăcere din nou. N-am răspuns. Fiindcă simţeam că sunt sleit, şi senzaţia asta mă copleşise dintr-o dată, ca toate celelalte, în vremea aceea. Simţeam că-mi sleise inima, chiar inima, o simţeam. Pasămite, eram din cale-afară de chinuit.

Deodată apoi, deveni ea cea mai tare, în chiar acea clipă, într-un moment.

— Nea Douc-Douc – zice ea, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic între noi –, ia seama. Înapoiază-mi scrisoarea, şi totul este în ordine, în cazul ăsta fac pace.

— Dumneata faci pace?

— Da. Şi te mai şi iert, vrei?

Apoi, cu uluitoarea şiretenie şi siguranță a beţivilor, veni chiar lângă mine, aproape că-şi abandonă gâtul între mâinile mele. Iar cu sânii, după obiceiul ei, se rezemă de braţul meu.

— Aşadar, eşti de acord? – mă mai întreabă. — Şi să nu te mai porți aşa de urât cu mine – adăugă –, fiindcă nu-i frumos din partea matale. Zău aşa că nu-i frumos. M-am întors acasă, şi de astă dată, doar pentru că mi-era milă de matale, aşa să ştii. Sau nu mă crezi?

*

— Ehei, târfă, târfă, – trebuia eu să-i fi spus –, ce-i cu scrisoarea numărul nouăsprezece? Cu cine corespondezi? Cu cine ai chefuit azi? N-ai vrea să-mi spui, în sfârşit, cu cine ai chefuit? Şi cine îți plăteşte şampania? Cine ți-a cumpărat azi pălăria? Sau îți închipui cumva că, spunându-mi cât a costat, sunt gata să cred orice? Crezi, oare, că sunt chiar aşa de tâmpit, un idiot fără pereche? asta trebuia să i-o fi spus.

Nu i-am spus-o însă.

Poate că însemnările acestea au tocmai acest rost. Ca să repar prin ele ceva, odată ce-am scăpat atâtea ocazii în viață. Căci n-am făcut nimic şi n-am zis nimic, atunci şi acolo, când ar fi fost să fie locul şi momentul. Ce să fac?

Două lucruri au ieşit cu toate acestea la iveală, din cele întâmplate. În primul rând: că niciodată n-am să fiu în stare nici s-o omor, să-i stâleesc sau să-i strivesc nasul cârn, aşa cum avusesem intenția în atâtea rânduri. Căci, dacă atunci nu, niciodată de acum înainte. Şi degeaba dădusem exemple cu cantaragiul. Se pare de multe ori că am de gând să săvârşesc ceva teribil, atâta doar că mă dovedesc a fi neputincios pentru una ca asta... căci nu izbutesc să-mi pierd cu desăvârşire capul – sau accesele mele de furie să nu fie chiar totale? Dacă-i aşa, atunci s-o iau la cunoştință, fiindcă va trebui să acționez în consecință.

În al doilea rând: se petrecuse totuşi între noi doi, în timp, o oarecare schimbare. Căci, înainte, cu cât cearta dintre noi era mai violentă, cu atât o doream mai cumplit. Fiindcă, pe vremuri, turbam aproape, mă mistuiam de dorință.

Acum, însă, nu. Nu i-am spus decât atât:

— Du-te şi te culcă. O s-o rezolvăm şi pe asta, n-ai grijă, toate treburile noastre.

Asta a fost tot. Din clipa aceea am dormit afară, în cealaltă cameră, pe divan.

Încolo, eram prietenos, ba chiar plăcut. Un adevărat făcător de glume – asta este dovada cea mai bună că mă vindecam. Încât eram în stare să glumesc cu ea. De obicei, pe vremea aceea îi spuneam: *ma petite brute*[32] ceea ce nu era tocmai spiritual, cu toate acestea eram încântat de cum i se potrivea. Sau această expresie: *ma petite bibi* şi *Bibiche,* ceea ce o făcea până şi pe ea să râdă, fiindcă îi exprima şi pălăria, pălăria aceea de antilopă, valorând două lire sterline.

Ba, am petrecut împreună chiar şi-o seară intimă de Crăciun, ultima. Eram bine dispus. Primiră cadouri frumoase, vreau să zic şi doamna Lagrange, fiindcă şi pe ea o invitasem. Era îngrijorată din pricina copilului ei, care se îmbolnăvise, iar ea rămăsese singură, căci bărbatul plecase să-i vadă copilul, undeva într-o stație climaterică, iar ea rămăsese de una singură tocmai în seara de Crăciun. Se simți, cu toate acestea, destul de bine la noi.

— Vă mulțumesc pentru că m-ați ajutat să-mi uit durerea, sunteți un om simpatic şi inimos – mi-a spus ea către dimineață, când s-a dus acasă.

Ba, până şi nevastă-mea părea să fie încântată de mine.

— Ai fost cu adevărat delicios în astă-seară – mi-a spus ea întristată, când am rămas singuri.

S-ar putea să fi fost într-adevăr delicios, de unde să ştiu eu? Fapt este că mă aflam într-o formă bună, simțeam că

[32] Mica mea brută (fr.).

nimic nu mă supără. Ba, îmi spuneam chiar: – iacă două femeiuşti netrebnice. Şi ce n-aş fi dat, în tinerețea mea, să pot petrece cu ele o seară sfântă, împrejmuit de căldură şi de mirosuri delicate, cu un cozonac cu nuci pe masă, în timp ce ele să turuie, să turuie fără oprire. Cine ştie când voi mai avea parte de aşa ceva?

Căci, de câte de toate nu sunt ele în stare, de ce nuanțe – pe nevastă-mea o cunoşteam. Despre doamna Lagrange nu-ți puteai face o imagine prea clară. Doamna Lagrange se înflăcărase. Vorbea despre Esență, şi cu acea familiaritate, de parcă doar ieri ar fi întâlnit-o. Bolborosea înfiorată prin întuneric.

Deoarece, între timp, stinsesem lumina, iar pe masă ardea romul.

Or, aceste flăcărui albastre au un efect nemaipomenit asupra celor mistici, fiindcă era şi ea o mistică, să nu care curmva să uit. Un soi de filosoafă, pe vremea aceea lumea gemea de ele.

— Să fie oare cu putință ca, odată ce în noi sălăşluiesc mila şi iubirea, ba chiar inteligența, spre a putea judeca universul, să nu sălăşluiască totodată şi în acei ceva care ne-a zămislit? – întreba doamna Lagrange, această ființă mută de felul ei. Căci, încolo, era tăcută din fire; însă în seara aceea i se dezlegase limba, se prea poate ca tot din cauza copilului ei. — Să nu existe oare, în Esență, tot ceea ce există şi în noi? – începu să se frământe sărăcuța de ea... şi, cu toate că pe mine nimic nu mă interesa mai puțin pe vremea aceea ca Esențializarea şi altele asemănătoare, sau că Spiritul se revarsă! aş fi întrebat-o, cu toate acestea, cu dragă inimă:

— Oare prefăcătoria şi înşelătoria sălăşluiesc şi ele în Esență, odată ce ele sălăşluiesc în anumiți oameni, nu-i aşa?

N-am spus însă nimic. Las-o să creadă, sărmana, că sălăşluieşte în Creațiune şi mila, astfel încât şi copilul ei are să se tămăcluiască.

Aşadar, era o făptură goală ca o tidvă şi, pe lângă asta,

plină de înflăcărare, încât nu-ți prea puteai da seama ce rost are. Ambele laolaltă: ochii aceia uriaşi, în care nu exista nimic, şi flăcările care țâşneau dintr-însa, ca un incendiu. La ce anume s-o fi referind incendiul acela?

N-am căutat să aflu. În schimb, am răsucit manivela micului meu gramofon de argint, am pregătit pentru ele un grog, şi încă unul excelent, ca să se simtă cât mai bine cu putință. Apoi, din nou am aprins în ceaşcă rachiul, şi din nou am stins lumina. După care am zis:

— Doamnelor, iată întunericul. Iar inima mea e tocmai liberă… Cine e dispusă, aşadar, să-mi dea o sărutare…

Am şi cântat nițel, un cuplet frivol.

La care, fireşte, se auzi puțin scârțâit.

— Vai – face doamna Lagrange – pot să-i dau un pupic, Lizzy?

Se pare că, drept răspuns, fu ciupită pe sub masă.

— Vai – zice ea –, nu cu unghiile. Ce vrei, odată ce e atât de delicios – începu ea să se roage. (Adică, eu eram atât de delicios – ironice mai pot fi franțuzoaicele astea!)

— Bine, fie – răspunse nevastă-mea. — Mai întâi, am să închid ochii.

— Oh – face de astă dată cea cu ochii învăpăiați – eşti oricum o femeie de treabă. — (Adică, nevastă-mea.) – Şi îşi arătă tâmpla, ca s-o sărut acolo.

I-am sărutat deci urechea.

În felul acesta trecu frumoasa seară de Crăciun.

Agentul Gregory Sanders îmi spusese odată: (stărui asupra calității sale de agent, fiindcă, deşi nu izbutise să se ridice mai sus în această trântă universală, era totuşi mai deştept decât John Stuart Mill. Chiar dacă nu puteam fi întotdeauna de acord cu el) –, aşadar, mă dăscălise în acest fel odinioară:

Mâhnirea sapă galerii în inima noastră, iar galeriile acestea îşi pretind dreptul şi vor să fie umplute din nou. Pretind mâhnire. De asta, unii oameni nu-şi mai găsesc nicicând şi cu niciun preț liniştea pe pământ.

Iată la ce mă gândeam de astă dată. Că la fel nu-mi mai

găsisem nici eu liniştea, niciodată şi cu niciun preţ, pe acest pământ. Acum însă, în sfârşit, o găsisem: de parc-aş fi învăţat o nouă mişcare, nişte noi melodii. — Mai zăbovesc aici câtva timp – aceasta era melodia. Drept care omul e mult mai modest. Încât mă şi simţeam mai bine, excelent chiar.

— Cât de mici vă sunt urechile, madame, în schimb, însă, cât de mari vă sunt ochii. Dac-ar fi invers, n-ar mai fi la fel de bine, nu-i aşa? – am întrebat-o.

— Hi-hi-hi – răspunseră amândouă. Căci orice-aş fi spus, până şi cea mai sfruntată neghiobie, ele răspundeau cu hi-hi-hi.

Odată ce aşa este, probabil că aşa şi trebuie să fie. Omul să fie uşor şi absent, lipsit de greutate, până şi cu fiinţa la care ţine cel mai mult. — Ei, vezi. Asta aş putea s-o mai învăţ, chiar acum, dac-aş mai avea de gând să trăiesc vreodată cu cineva împreună.

Adică, mâhnirea să-i fie şi taina, şi tot ceea ce mai e într-adevăr fiinţa ei iubită. Căci, de îndată ce nu le mai eşti o povară, femeile îşi şi deschid inima. De îndată ce nu-ţi mai aparţii decât ţie însuţi, ele sunt gata să declare că eşti un om plăcut. Şi asta este tot. Sunt mulţumite de tine.

— Să fie, aşadar – mi-am spus. Şi am pornit îndată după darurile mele. Şedeau amândouă cufundate în bătaia lămpii cu abajur, furate de un cloncănit fericit, ca găinile. Erau pierdute de-a binelea. Privirile le erau aburite, probabil din pricina romului, şi se pare că din inimile lor dispăruse tot ce era meschin. Apoi, cum au tresărit deodată! Doamna Lagrange primi trei mărunte batiste frumoase, toate de dantelă. Nevastă-mea primi şi ea dantele, şi ce dantele? Un şal de purtat pe umeri, din fir gălbui. Acum, încercaţi să vă imaginaţi ce strălucire te cuprinde când te opreşti în faţa lor şi clatini cutia cu daruri, în timp ce şalul alunecă din cutie şi prinse să se desfăşoare, ca o şuviţă gălbuie de apă.

*

— Nu mă mai iubeşti? mă întreabă ea a doua zi.

Încă o dovadă că era deşteaptă. Dacă, după ceasuri de asemenea tihnă amicală, asta îi venise în minte.

— Cum să nu – i-am răspuns, şi la fel de amabil — cum să nu te iubesc!

Însă nimic mai mult, nimic care să pară mai convingător. Asta însă n-a mulțumit-o, fireşte, cum s-o fi mulțumit? Eu, care o iubisem ca un descreierat, nu mai sunt capabil să-i spun mai mult?

— Căci dumneata erai parcă făcută pe seama mea – am remarcat cu alt prilej –, însă eu nu eram făcut pe seama dumitale. — Am râs. Şi îndată după asta am şi părăsit-o, ca să trec în cealaltă cameră. — Aşadar, isprăvisem totul, nu mai aveam nimic de spus, nici n-am s-o mai doresc vreodată – iată ce simțeam şi ce vroiam. Puterea aspră a opreliştei şi a protestului, în sfârşit, ceea ce nu-mi putusem nicicând imagina că ar fi cu putință – atâta timp cât sunt împreună cu ea.

Dealtfel, nu mai avea nicio putere asupra mea. Nici dacă dimineața avea ochii încercănați, nici dacă o vedeam către seară cum se lasă dusă de gânduri. Deoarece vechiul pârjol se scrumise în mine – vechea şi frumoasa pasiune, căci asta fusese, ştiam bine. Şi mai ştiam că fusese mai prețioasă decât tot ce-aş mai fi putut dobândi vreodată.

Cu toate acestea, aşa vroiam să fie. Căci mi-ar fi spre ocară dacă n-aş învăța nimic din cele întâmplate. Nu poți trăi după cum ți-o dictează inima, odată ce nu este cu putință, fiindcă o pățeşti. — Până şi copacul are scoarță – îmi spusesem nu demult, într-un parc oarecare. Şi examinasem copacul. Sau să zicem că, într-o anumită regiune, navigația este periculoasă, cu toate acestea, pe tine necuratul te poartă mereu într-acolo – este cu putință? Iară şi iară? Orice fel de atracție sau curiozitate te-ar fi dus acolo. Cu alte cuvinte, oricum ar fi fost până acum, de azi înainte nu mai vroiam.

De astă dată am făcut într-adevăr pregătiri ca să dispar.

Planurile mele erau acestea:

Avusesem cândva un tovarăş foarte de treabă, căpitanul Gerard Bist. Fusese un băiat simpatic, mare mâncău, la fel ca mine odinioară, atâta doar că fusese nevoit să abandoneze. Căci murise săracul, aşa zău, murise de-a binelea, şi încă de pe urma unui accident urât. El, care apucase atâtea vijelii, a alunecat pe podeaua de acasă – vroia să strivească o molie, şi asta l-a costat viaţa. Destinul joacă asemenea comedii. Mă hotărâsem să pun mâna pe actele lui de identitate, aflate la maică-sa în păstrare. Era o bătrânică foarte săracă, iar mie îmi era dragă. Din când în când îi trimiteam chiar câte ceva, şi o vizitam de câte ori drumul meu trecea pe acolo. Trăia la Antwerpen.

De fapt, de asta aveam eu de gând să mă duc la Antwerpen – sau să nu fi pomenit nimic încă despre asta? Nu face nimic, pomenesc acum. Îmi făceam socoteala că treaba are să meargă, de ce să nu-mi facă bătrânică acest serviciu? Or, acestor acte le puteam lua folosul. Dumnezeu ştie unde, în lumi despre care cei de aci nici măcar nu visează.

Are să fie şi asta bine. Ideea îmi surâdea.

Aşadar, voi fi de azi înainte Gerard Bist. Iar cum băiatul îmi fusese simpatic, îmi corespundea şi numele lui.

Cât despre nevastă-mea, n-are decât să rămână aici, unde se simte aşa de bine. Fiindcă, despre toate acestea nu suflu o vorbă. Bani am să-i mai trimit câtva timp. Cel puţin până când n-am să mă îmbarc undeva.

Mă mai hotărâsem ca acolo… odată ce acolo nimeni n-are să mă cunoască şi nu mi se va pretinde să fiu mâine ceea ce am fost ieri – acolo, aşadar, voi fi un om tăcut. Odată ce toate acestea, sunetele şi cuvintele, îndeosebi ale mele, agitaţia zadarnică şi eforturile fără rezultat se prefăcuseră în capul meu într-o masă de nedescâlcit. Doream deci să nu mai rostesc nicio vorbă, cât voi trăi.

Adică încheiasem socotelile atât cu mine însumi, cât şi cu lumea, iar bun-rămasul meu era de natură paşnică. Căci să luăm lucrurile aşa cum mi le explicase

psihanalistul: – trebuie să mori.

Să presupunem că mi-a sunat ceasul, atâta doar că, înainte, mai fac o escapadă, şi mai trăiesc câtva timp pe undeva, după cum mă taie capul.

Sau apelând la o altă comparaţie: ceea ce a fost nu mai e nicăieri, iar ceea ce este, e câştig curat. Nu mai sunt răspunzător de cele întâmplate – sunt uşor şi fără povară. Firul ce mă leagă de trecut s-a rupt, şi este bine aşa. Căci de ce m-aş sinchisi de nişte iluzii de mari proporţii, că sunt sau nu sunt iubit de cineva? Pe dracu'! Mă vor preocupa de acum înainte probleme mai mărunte.

Mi-am dat la reparat aşadar valizele, am cumpărat tot ce era necesar sau s-ar fi putut să-mi lipsească peste hotare: îndeosebi unele instrumente mai fine, cu ajutorul cărora te poţi îndată apuca de ceva, ba rezolvasem şi cu paşaportul, am făcut rost de ceva valută când, deodată, primesc în holul hotelului Brighton o scrisoare de la *miss* Borton, care dorea să-mi vorbească. Asta a fost, oricum, o surpriză.

Ţinând seama de felul cum mă pusese la punct domnişoara.

Îi scrisesem doar în trei rânduri, fără însă ca ea să-şi fi clintit măcar un deget. De câte ori o chemam la telefon, se ascundea de mine. Mă dusesem la şcoala de muzică, unde lua lecţii de pian, ca să aflu că întrerupsese lecţiile. Mă plimbasem prin faţa casei unde locuia – ce să mai zic? Până şi pe modista ei o sunasem la telefon. Asta se întâmplase pe vremea când mă războiam cu scrisoarea lui Tannenbaum şi celelalte fantome ale mele. Când apoi nici la toate acestea nu s-a arătat, i-am făcut vânt domnişoarei. N-are decât să plece. Iar dacă îmi aduceam cu toate acestea aminte de ea, îndeosebi de clipele când mă plimbam sfios pe sub ferestrele luminate ale hotelului, râdeam de mine însumi. De omuleţul blajin care fusesem eu odinioară. Nu eram în stare să pricep. Fiindcă azi aş fi altfel. Azi nu m-aş mai plimba pe sub ferestrele acelea.

Dealtminteri, eram convins că are să mai dea ea semne de viaţă. O simţeam. Odată ce o cunoşteam eu pe această

domnişoară.

*

Şi iată că se ivise. Oare ce-o fi vrând? Cică vroia să-mi vorbească, din motive neobişnuite. Iar cuvântul „neobişnuit” era subliniat. Am râs şi de asta. Căci unde mă aflam eu atunci față de aceste nuanțe, de „neobişnuit” şi de „obişnuit”? Nu sunt eu aşa de rafinat.

Era cât pe-aci să nu-i răspund. De astă dată eu să nu răspund. Când, deodată, o zării venind înspre mine în plină stradă.

Era cam palidă, mi-a spus îndată că munceşte mult. Ce-o fi muncind? A pomenit de ceva muncă de artizanat, şi că se bucură de asta, odată se săturase de inactivitate. Şi că ia lecții de literatură franceză de la doamna Lagrange.

— Ce naiba? Tocmai de la doamna Lagrange?

— Da – face –, cineva i-o recomandase. Nu este ciudat? – Şi roşeşte uşor.

Ce coincidență o mai fi şi asta? Fiindcă tocmai aflase că, „de fapt”, cucoana se afla în bune relații cu nevastă-mea. Aşa să fie? I-am răspuns: da.

— Şi ce fel de femeie este această doamnă Lagrange? – fac eu, numai ca să spun ceva.

— O, nu e de niciun fel – răspunde ea cu dispreț. Ce importanță avea chiar dacă ea avea părerea despre cineva că e de niciun fel? Această mică judecătoare impertinentă? Şi ce-mi păsa mie dacă doamna Lagrange era chiar aşa cum spusese?

Esența în toate era că nici întâlnirea cu ea nu mă impresionase mai mult decât scrisoarea. Convorbirea noastră a fost şi ea o nimica toată, căci n-am vorbit de fapt nimic. De scrisoare nici n-am mai pomenit, deci n-am mai întrebat-o nici de motivul deosebit datorită căruia dorise să mă vadă. Or, cum nici ea n-a pomenit nimic, mi-am spus că este foarte bine aşa, eu nu am nicio vină. Probabil că se răzgândise. M-a însoțit un timp, apoi s-a dus. Asta a fost

tot.

Atâta doar că, a doua zi, se afla iar pe străduța îngusta. Asta m-a necăjit. Căci trebuie ştiut că pe vremea aceea frecventam pe la orele prânzului un club maritim, aveam ceva de lucru la bibliotecă, datorită unei însărcinări. De unde o fi ştiind ea că frecventez acest club? Fiindcă trebuia s-o ştie, odată ce se afla acolo. Am şi întrebat-o îndată.

— Ți-o fi povestit doamna Lagrange că am aici de lucru?

Da. – M-am înfuriat şi mai rău.

Cât de bine sunt informate ele despre treburile mele! – Ar dori să stea cu mine de vorbă, în legătură cu o scrisoare de-a mea. Însă nu ştie cum să-nceapă.

— Oricum – i-am spus. La care şi-a înălțat puțin capul.

— Fiindcă ea are să-mi spună cu toată sinceritatea că multă vreme n-a ştiut ce anume ar putea să răspundă la ea. Căci nu neagă că scrisoarea aceea a făcut asupra ei o impresie ciudată.

— Ciudată, nu-i aşa, domnişoară?

Mă roagă să n-o înțeleg greşit. Au răscolit-o în aşa măsură cele ce i-am scris… Oare ştiu la ce se gândeşte, la care dintre scrisorile mele?

— Dacă ştiu? — Am râs cu poftă. — Ehei, draga mea, unde suntem noi de-atunci? – i-am spus. – Asta era atunci. Apoi, îndată: – Ai întârziat – am spus simplu. Ceea ce era adevărat. Căci ce anume era în scrisoarea aceea? Numai lucruri de care nu-ți mai aminteşti cu plăcere. Dealtminteri, unui strigăt nu-i poți răspunde cu întârziere. — S-a sfârşit cu mine – face cineva, la care a doua zi este întrebat ce anume îl doare. Respectivul râde, fie şi numai pentru că n-a murit, ci a rămas în viață.

Despre asta vrea ea acum să stea de vorbă cu mine?

— Vai, draga mea, asta este ca o chiflă rece – i-am spus, sau aşa ceva.

Şi i-am spus adevărate parabole, spre a-i demonstra ce anume trebuie făcut la timpul său, şi ce anume nu mai are rost. Ce crede, de exemplu, cât timp îi trebuie bunăoară celui însetat apa? Odată ce soseşte şi clipa când nu mai are

nevoie de ea – la asta ce are de zis? Şi alte pilde asemănătoare.

În timp ce treptat mă potoleam, ceea ce era şi firesc; Căci unde mai era furia mea de odinioară? Îi trecuse vremea. Cu toate acestea, omul încearcă din nou: vorbeşte, vorbeşte fără întrerupere. Încearcă să-şi reîmprospăteze furia. În timp ce celălalt ascultă şi zâmbeşte. Oare la ce s-o fi gândind? N-o fi având omul dreptate?

Aşadar: să încerce să-şi imagineze situaţia mea, cu câtă nerăbdare îi aşteptam răspunsul, sau cel puţin un semn, orice. Mi-ar fi ajuns un cuvânt, un mesaj. Ce vorbesc? Chiar şi numai o literă, un cocean de măr, atâta doar să ştiu că este de la ea.

— De la voi, femeile, însă, nu trebuie să te aştepţi la nimic – i-am spus din nou şi la fel de simplu.

Căci, în ce fel se explică faptul că până nici la asemenea scrisori nu se răspunde? La ce să te-aştepţi atunci din partea lor?

— Sau ai avut vreun motiv special pentru asta? – am întrebat-o deodată. Fiindcă, dar dacă avusese unul cu adevărat? ceea ce abia acum îmi venise în minte.

— În sfârşit – zise ea veselă. — Bine că ţi-a venit asta în minte.

Ochii îi scăpărau.

— Dumneata nu eşti mâhnit din pricina mea şi, cu toate acestea, te adresezi mie – continuă ea râzând.

Ce-aş putea oare răspunde?

— O – face ea – am avut o mie şi una de motive că nu ţi-am răspuns la scrisoare. Am avut, însă, şi un motiv ieşit din comun.

— Care anume? – o întreb.

Nu răspunde.

— Care anume? – o întreb iar.

— M-am logodit – declară ea cu modestie. Şi cu câtă modestie, zău aşa, ca o floare de câmp.

Era cât pe-aci să pufnesc în râs, atât era de adorabilă.

— Aşa mai zic şi eu – i-am spus îndată. — Îţi dai seama

cu câtă sinceritate te felicit? Primeşte omagiile mele neprecupeţite. Şi cine este fericitul şi minunatul tânăr? Cine-i acest cavaler celest?

Ridică din nou puţin capul.

— O, nu este chiar un cavaler celest – răspunse sumbru. În cele din urmă însă izbucni: Logodnicul meu este un gentilom, ba este chiar un nobil, şi nu se cuvine să vorbeşti în acest fel de dânsul. Nu se cuvine.

— Nu, zău? Să nu-i spui cumva – am râs eu. Şi, de îndată ce-am ajuns sub un copac, i-am acoperit mutrişoara de sărutări.

Între timp, în sinea mea mă întrebam ce-o fi zicând la asta noblețea sa irlandeză? Era o purtare mizerabilă, recunosc, un procedeu meschin, vreau să subliniez asta, în fața acelora cărora le place penitența, precum că ştiu: am fost crud şi ticălos. Ce să facă însă odată ce astfel s-a întâmplat?

Ea plângea. În ce mă priveşte, în loc de a-mi fi milă de ea, eram atent doar la cât de frumos plânge. Fiindcă plângea într-adevăr frumos. Dealtminteri, există ceva mai minunat decât hohotul de plâns al tinerelor femei? Când plânsul lor clipoceşte, ca pârâul sau ca ploaia lină, stăruitoare de noiembrie, de parcă n-ar mai vrea niciodată să contenească? Ce să zic, până şi felul cum şi-a suflat nasul a fost adorabil.

În consecință, am îmbrățişat-o. La care ea mi-a tras o palmă. În acest fel ne-am luptat, sub protecția unui arbore hibernal... iar eu râdeam şi de asta. Cât mă mai lovesc ele pe mine? Şi toate îmi caută ochii. Atât ea, cât şi nevastă-mea, nu este ciudat?

— Îmi striveşti pălăria, dracu' să te ducă-n iad! – şopti ea cu o aprinsă amărăciune. — Dealtfel, tatăl meu n-are atâția bani, încât să-mi cumpere în fiecare zi câte-o pălărie.

— Tatăl dumitale? – Asta mi-a atins oarecum urechea. — Cum rămâne cu noblețea irlandeză? Sau să nu fie adevărată această noblețe?

O, poate să nu fie adevărată. Ştiut fiind că domnişoarei îi

plăceau scornirile. Scornirile şi hoinăreala, acestei bizare domnişoare!

— Dracu' să te ia – gâfâi ea din nou.

— Nu-ți fie teamă, are să mă ia el cu siguranță – am încurajat-o cu toată convingerea. Apoi am continuat: – Acum, spune-mi chiar tu, este frumos ceea ce faci? Nu vrei să-mi dai un singur sărut, odată ce tot ne vom despărți. Tu te măriți, pe mine mă ia dracul. Aşa cum spuneai şi aşa cum o doreşti. Niciodată n-ai să mă mai vezi sau, oricum, nu pare probabil.

În ce mă priveşte, aş fi spus şi mai multe despre acest subiect, unde anume mă duc şi ce am de gând să fac, însă situația nu era prea corespunzătoare... Pe urmă, nici nu prea era atentă. Deocamdată, încerca din răsputeri să scape, se zbătea cu unghiile şi cu dinții, după obiceiul femeilor, apoi îşi împleti brațele pe piept, ca nu·cumva să-i ajung la buze.

— Nu, nu poți face cu mine tot ce vrei, mai bine mor. Îmi urăsc viața – hohoti ea.

— Şi eu la fel – i-am răspuns.

— O, însă eu pe toți îi urăsc, nu iubesc pe nimeni.

— La fel ca mine – i-am răspuns şi de astă dată.

— Până şi pe părinții mei îi urăsc – tropăi ea din picioare, întărâtată evident şi de răspunsurile mele, şi parcă s-ar fi străduit să pescuiască dinlăuntrul ei adevăruri din ce în ce mai amare.

— O, de-ai şti, cum te mai urăsc părinții mei! – îmi tăie vorba. — Taci! Te urăsc nemărginit.

— De ce mă urăsc? – aş fi voit s-o întreb. — Ce-o fi având ei cu mine? Odată ce toate s-au petrecut aşa cum a dorit fetița lor. Repet, însă, situația se înrăutățise în aşa măsură, încât nu mai puteai sta de vorbă cu ea.

— O, de-aş avea cel puțin un frate, care să te învețe minte, să te ucidă...

Mi l-am închipuit îndată pe acest frățior, căruia îi reped un cogeamite pumn în nas, încât se răsuceşte ca sfârleaza prin zăpadă. Căci, în zadar, aşa i se întâmplă omului

chinuit, tot ce gândeste este curată ticăloşie.

Deşi în hohotele ei de plâns spusese şi asemenea lucruri:

— Până şi viața mi-ai distrus-o, aşa să ştii. Or, acestea erau vorbe care s-ar fi cuvenit a fi luate în seamă, chiar de către un ins atât de îndărătnic şi crud ca mine... Nu le-am luat însă în seamă. —Deoarece, în ce fel îi distrusesem eu viața? În niciun fel – am conchis în cele din urmă cu răceală.

— Eu te-am iubit – zise ea, zvântându-şi lacrimile. — N-am meritat asta de la tine. Să te porți cu mine în acest hal. — În zadar te-am iubit – îmi spuse, iar poşeta ei țăcăni.

La care i-am dat drumul. Fiindcă, în clipa aceea, ceva a luat sfârşit.

— Şi eu te-am iubit – i-am răspuns cu gravitate. — Chiar dacă nu crezi, acesta este adevărul. Adio!

— Mai stai puțin – zise ea, de astă dată cu blândețe.

Eu însă nu mai vroiam să stau.

— Sunt aşteptat acasă la masă. Trebuie să mă duc acasă, drăguțo. Cel puțin deocamdată.

— Cum adică, deocamdată? N-am răspuns.

— Spuneai că ai să pleci – face ea din nou. — Să fie adevărat?

Şi, oare, plec departe, unde anume mă duc? Am zâmbit. Deoarece o mai rodea cumplit ceva, se vedea cât de colo.

— Hai. Întreabă-mă fără teamă, ce doreşti? Unde anume mă duc? În America de Sud. Şi dacă mă duc definitiv? Da, definitiv mă duc. Fiindcă nu am niciun chef să mă reîntorc.

— Şi pleci singur? – întreabă ea în cele din urmă.

— Singur-singurel – am râs eu.

— O, atunci e bine – răspunde ea întunecată, întunecată, ce-i drept, însă şi uşurată. Nici cel puțin n-a tresărit. Numai în ochi îi mai stăruia un abur de plâns.

*

Atâta doar că nici asta nu putea să-mi fie pe plac, vă puteți închipui. Odată ce nu asta dorisem. N-avusesem de

gând să mă port chiar atât de urât cu ea.

I-am scris, aşadar, de astă dată. Eu, n-aş vrea să ne despărțim în acest fel. Aş regreta nespus, o rog deci să-mi mai prilejuiască o ultimă întâlnire. A şi venit, într-adevăr. Mărturisesc că am făcut mari eforturi amândoi: a fost bună şi cu adevărat docilă, ca niciodată încă. Iar eu, gata-gata să înnebunesc, în aşa hal mă străduiam, degeaba însă. Odată ce, se ştie, aşa ceva este inutil. Nu mai ştiam ce să facem unul cu altul. Căci aşa se întâmplă. Nu se face să mai alergi după ceea ce s-a dus. Eram neîndemânatic. I-am spus că n-am s-o uit niciodată, or aşa ceva nu este plăcut s-auzi. La care, ea mi-a dat drumul. Chiar dacă nu prea încântată – însă nici să se prăpădească după mine nu avea de gând. Dealtfel, nici asta n-a fost plăcut. Fiindcă ce anume îşi doreşte sufletul în asemenea situații, ce-şi doreşte?

Sufletul vizează imposibilul, odată ce asta îi trebuie, asta îi e esența, dorul e în firea lui. Să-i alung îndoielile, ca furtuna, să fiu din nou vrăjitorul de odinioară, ca să-mi poată spune din nou, cu capul culcat pe umărul meu: – o, a fost o după-amiază minunată. Adică, trebuia să-i fi spus că o ador, din nou acest cuvânt simplu, la care toate ar fi fost date uitării. Toate câte erau şi câte fuseseră…

În loc de asta, i-am ținut o prelegere despre indieni. Din această pricină, apoi, era să înnebunesc, odată ce asta a fost o nemaipomenită neghiobie.

Căci, parc-aş fi cântat cucurigu, aşa să-mi ajute Dumnezeu, Ea îmi spusese odată c-ar trăi bucuroasă cu mine, fie şi pe-o insulă. Şi ce bine ar fi fost să-i pot de astă dată spune să vină cu mine. Oare ce mă făceam dacă m-ar fi crezut pe cuvânt? Căci ea ar fi venit cu adevărat, era în stare.

I-am vorbit aşadar despre lumea ciudată spre care aveam de gând să pornesc. Nu este potrivită pentru oricine. (Asta, din prudență, probabil, anume că ei nu i se potriveşte, mie însă da.) Şi am susținut că dorisem întotdeauna să pornesc într-acolo, în America de Sud.

Adevărat că oamenii de-acolo îmi umblau pe vremea aceea adeseori prin minte, întocmai ca malaezii cu amețitoarea lor bucurie de viață şi, cu toate acestea, era curată neghiobie. Fiindcă de ce tocmai acolo? Cei fără patrie sunt fără patrie, nu-şi mai află nicăieri locul. Odată ce sunt plini de amărăciune: dacă se întorc acasă, nimic nu le mai prieşte, şi oriunde s-ar duce iară şi iară, peste tot rămân străini, şi pentru totdeauna. Cu toate acestea, eu pretindeam că la asta mă gândeam de mult, fiindcă acolo avusesem întotdeauna de gând să mă stabilesc.

— Căci, cum trăim noi şi cum trăiesc indienii de acolo? – am întrebat-o pe fetişcana asta, sărăcuța de ea.

Şi i-am ținut o prelegere despre uitarea de sine. Acestui îngeraş! Cât este de strălucitoare pentru cei ca ei până şi viața în sine… I-am zugrăvit-o îndată. Cum stau după-amieze întregi tolăniți la umbra zidurilor, abandonându-şi sufletul jocului de umbre şi lumini şi pe seama norilor, aşadar pe seama trecerii vremii iar noi nu pridídim să ne mirăm îndeajuns de ce-or fi zâmbind mereu? Fără motiv? Sau li-e veşnic plin capul de vise?

— Iată, aşa ar trebui să trăim şi noi – am susținut eu. – Căci, ce se află în jurul nostru, aruncă-ți privirea împrejur! N-auzi ce huruit ne împresoară? Nu simți câtă tensiune? Căci, cum sclipesc aceste geamuri în oraşul acesta? Gândeşte-te că toate acestea trebuiesc curățate de cineva.
— Dar căile ferate? – am întrebat-o. Aproape că o imploram.

— Odată ce aici totul este sarcină, întreaga viață, nu-ți dai seama? Nu se mai ştie la noi nici cel puțin ce înseamnă bucuria de a trăi…

Şi aşa mai departe. Nu-mi amintesc prea bucuros de toate aceste neghiobii.

Adică, să fie într-adevăr neghiobii? Nici azi nu ştiu. Probabil că au totuşi ceva real. De ce, însă, îi explicam toate acestea acelei fete? Când ea nu asta dorea să afle de la mine. Începu, aşadar, să se grăbească din ce în ce mai tare.

— O, noi nu suntem munteni – îmi răspunse. – Sau doar atât: – O, pe mine nu mă interesează decât patria mea.

Şi îşi accelera paşii. Iar eu, după ea. Vroiam s-o apuc de un braț, ca să se oprească şi să mă asculte. Asta, oare, cum s-o fi explicând? Îmi vin în minte mari zădufuri solare.

— Unde te duci? – strigaseră către mine nişte femei bătrâne pe câmp. Eram băiețel cu guleraş de catifea. — Ia seama, acolo ai să cazi – strigaseră ele din nou.

Eu, însă, nu le dădusem ascultare. Ca unul care este sigur de sine, îmi urmam drumul pe pajiştea verde, cu un zâmbet trufaş pe față şi cu femeile bătrâne pe urmele mele. Căci, în acel loc, malul se prăvălea, iar eu mă pomenii în vâltoarea iazului morii, cu splendidul meu guler cu tot. Fiindcă mă îndreptasem țintă într-acolo.

Aşa şi de astă dată. Ca un somnambul. – Căci se întâmplă ca omul să nu se poată opri din ceea ce s-a apucat să facă. De parc-ar fi fermecat sau n-ar fi decât pe jumătate pe această lume.

I-am vorbit despre plămânii minerilor din carierele de marmură, ca şi despre uşoara pulbere ce joacă în toate culorile curcubeului prin țesătorii… În timp ce aveam senzația că nu eu, ci barba moşului meu vorbeşte din mine, iar o melancolică salcie ar clătina aprobativ din cap… (Tocmai rătăceam pe lângă un parc, prin el şi prin împrejurimile lui.)

Este firesc să mă fi încurcat din ce în ce mai rău. Aveam impresia că mi-e țeapănă gura, că nu mi se mai mişcă limba în gură – vroiam să rostesc a, însă spuneam b. Bunăoară: aveam de gând să-i explic binecuvântările atitudinilor mai libertine, ca să mă pomenesc că sunt pe cale de a-mi trăda şi fosta mea familie, că încep să-i destăinuiesc cele mai intime detalii.

Cât este de diabolic acest tărăboi, când două făpturi se iau la trântă în sufletul meu: tatăl şi mama – una fiind întotdeauna îngrijorată, ființă sârguincioasă, veşnic sub presiune, care cotrobăie mereu împrejurul vetrei, şi-un zâmbăreț trândav şi ironic… Noroc doar că intervine mereu

câte ceva şi te sileşte să taci.

— Afurisenia ei de lume! – am cugetat eu amărât – ce-o fi vrând de la mine această femeie? S-o distrez, să-i cobor luna de pe cer? Odată ce nu mă simt în stare să ridic nici măcar o pietricică de pe jos. Atât de sleit începusem să mă simt.

— Ho-ho – strigaseră către mine nişte hamali de lângă un camion.

— Ho-ho – strigasem şi eu din apropierea unei vitrine, de care, în aiureala mea, era cât pe-aci să mă izbesc.

Nici măcar cu Rusia nu am nimic de-a face – a declarat domnişoara.

— Ho-ho, eu însă am. – Căci rămăsesem totuşi la teoria principală. Până la sfârşit, anume că asta de-aici nu este viață. — Fiindcă, ce-ți închipui, oare ce fac ăştia? Din ce în ce mai multe mine de cărbuni, din ce în ce mai multe obligații. Dealtminteri, de ce îi trebuie lumii această înmulțire? – l-am întrebat pe acest iepuraş. Pe această copilă.

Dealtfel, a fost ultimul meu strigăt adresat inimii ei. Că l-a auzit sau nu, n-am aflat niciodată. Fiindcă, tocmai în acea clipă, un cerşetor mi-a tăiat calea şi astfel a luat sfârşit goana afurisită prin Regent Park şi împrejurimile lui. Căci, în timp ce-mi cotrobăiam prin buzunare după mărunțiş şi ridicai capul după ea, mă pomenesc față-n față cu nevastă-mea.

*

Nevastă-mea toată-i zâmbet se preface că se bucură de această neaşteptată întâlnire,

— Măi, căpitan uriaş, – îmi spune, şi mă împunge cu degetul.

Cică s-o însoțesc la un anume nobil domn de Mercier. Acolo este azi o sindrofie, cu punci, pe urmă au sosit şi nişte nuci din sudul Franței, din satul ei. De ce, oare, nu m-aş duce o dată şi eu acolo?

O fi zărit-o pe domnişoară? Nici azi nu ştiu, însă s-ar putea. Căci, deşi era mioapă, ochii îi scăpărau şi exprimau parcă dorința unei emulații.

O clipă am mai revăzut şi privirile fierbinți ale fetişcanei. Mă aşteptă la colțul străzii, iar când a zărit-o pe nevasă-mea, s-a uitat la mine. Ochii ei nu mai spuneau de astă dată: – măi, căpitan uriaş. — Nu asta spuneau.

— O, tu, biet căpitan! – cam aşa ceva păreau că vor să exprime.

*

Abia făcurăm însă zece paşi, că m-am oprit şi i-am spus:

— Auzi, de ce dracu' ne-am duce acolo? N-ai fi dispusă să ne distrăm nițel?

Era o întrebare ciudată, nu neg. Însă nevastă-mea făcuse asupra mea o impresie de-a dreptul extraordinară.

— Spui ceva – răspunde ea prompt. — Hai să dansăm – face ea obraznic.

Ce-aş putea spune oare despre asta? Acesta era tonul pe care îl cunoşteam. Iar aici nu putea fi vorba de nicio eroare, nu era nevoie de explicații, odată ce şi ea mă cunoştea pe mine, o cunoşteam şi eu pe ea. Aşadar, era ca şi când, după o îndelungată rătăcire, omul ar ajunge, în sfârşit, acasă.

Cu toate că era ciudat s-o întâlneşti astfel, din întâmplare, pe stradă. Ca pe-o străină. Fiindcă nu era întocmai ca acasă. Era mai frumoasă. Lucrul acesta îl constatasem, dealtfel, odată şi la Paris – îmi aduc precis aminte – în vâltoarea de pe Avenue de Trouville.

— Ei, hai, vino – i-am spus, în timp ce o priveam temeinic pe propria mea nevastă.

Era cu adevărat elegantă. O poşetă micuță din piele de porc, pantofiori cu talpă de cauciuc din cale-afară de ordonați, mici (vremea mai era umedă, ba chiar cu ninsori) –, nițică blană pe ici, pe colea, iar principalul era un şal de culoarea prunelor, pe piept, foarte frumos, aproape că te

puteai scălda într-însul, atât de vânăt era, şi, fireşte, îi făcea plăcere să-şi cufunde bărbia în el, odată ce era moale. Pe lângă asta, mai călca şi înțepat, ca una care ar vrea să spună: – deşi sunt mititică, sunt şi eu pe lumea asta. – Am cugetat în sinea mea.

— Ia să-mi mai fac o dată de cap în oraşul ăsta! Şi-am mai cugetat de asemenea:

— Asta pe mine nu mă mai obligă la nimic.

Iar când a intrat în cabina telefonică, spre a-i telefona doamnei Lagrange, am mai măsurat-o o dată din priviri. — Hotărât, e o puştancă bine – am constatat. Nimeni n-ar crede ce are ea, acasă, în dulapurile ei.

— Allo – face ea –, spune-le că am guturai şi n-am să pot veni. Am o aventură, imaginează-ți. — Şi râse lasciv. (Am deschis uşa cabinei, ca să aflu şi eu de ce tot râde.) – Ei, ghiceşti cine-i? Un bărbat voinic, lat în umeri, înalt… ca germanii, în opere – m-a descris ea..

— Ei, ce tot spui, cum ar avea barbă? N-avem noi niciun fel de barbă – zise ea cu picanterie. — Aşadar, nu ştii? O femeie atât de cinstită ca mine, şi tot nu ştii?…

N-am mai auzit restul, fiindcă închisesem uşa, deoarece luasem subit o altă hotărâre.

— Nu te obrăznici – făcu ea, ieşind din cabină. — Al naibii, unde eşti şi ce faci dumneata cu mine?

Am înconjurat cabina telefonică de la un colț la altul al ei, ca să nu mă poată ajunge, şi nu i-am spus decât: – cucu! – sau am scos o şuierătură, ca odinioară păsările mele, şi am dispărut la colțul străzii. La care, înciudată, porni singură.

— *Madame*, vă pot însoți, îmi dați voie? – m-am apropiat atunci de ea şi mi-am ridicat pălăria. S-a uitat mânioasă în ochii mei.

— *Madame,* – i-am spus – dacă nu vă deranjez, intențiile mele sunt oneste. V-aş ține scurt timp tovărăşie. Scurt şi efemer. Gândiți-vă, să fie ceva rău în asta? Poți face azi cunoştință cu oricine, fie şi într-un local de dans.

— În acest caz, duceți-vă într-un local de dans, domnul

meu, bună ziua. – Şi mi-a întors spatele.

Ba traversă până şi strada. Iar mie îmi bufni şi inima, în aşa măsură începuse să-mi placă jocul.

— *Madame,* – m-am luat eu după ea – sunteți o apariție atât de atrăgătoare, zău, până şi zâmbetul dumneavoastră amabil vă trădează că sunteți franțuzoaică, Dar mersul mărunt! În ce mă priveşte, vă pot spune c-am fost toată viața un mare admirator al franțuzoaicelor.

— În acest caz, duceți-vă la Paris, domnule, acolo veți putea admira destule. – Şi mi-a întors din nou spatele.

— Dar, *Madame*. – am zis – nu fiți atât de crudă. Voi încerca să fac cât mai agreabil acest scurt drum al nostru. Este tot ce vă rog, dacă ați binevoi să acceptați mărinimoasă. Dealtfel, în curând am să dispar de-aici, plec, plec, plec foarte departe, în celălalt capăt al globului, *madame,* plec de-aici pentru totdeauna. — Fiindcă sunt căpitan de marină – am spus deodată.

— Ah, sunteți căpitan de marină, zău? Un adevărat căpitan de marină? – exclamă ea, şi se opri din mers.

La care, eu am răsărit la iuțeală lângă ea, mi-am scos din nou pălăria şi i-am spus:

— Căpitanul Gerard Bist.

— În acest caz, mă puteți însoți câțiva paşi – zise ea cu obrăznicie. — Însă, întrebarea este dacă sunteți cu adevărat căpitan de marină? Fiindcă înfățişarea nu vă trădează.

Şi m-a măsurat din priviri.

— Nu mă trădează? – am zis eu. I-am povestit, aşadar, că zăbovisem cam mult pe uscat, cam prea mult, într-adevăr, cu siguranță că asta se vede în înfățişarea mea… Deoarece uscatul nu ne prieşte – a sta pe uscat este fatal pentru marinari, *madame.* Nici nu ştiți prin câte am trecut în acest oraş…

— Nu mai spune. Prin ce anume ai trecut? – întreabă ea. Însă ca pasărea. — Vorbeşte-mi despre asta puțin, mă interesează din cale-afară.

— Dumneavoastră vă simțiți în stare să vorbiți despre

ceva?

— Dacă mă simt în stare? – şi ochii îi străluceau îndrăzneț şi provocator, încât·am rostit deodată:

— Dă-mi, cucoană, la repezeală o sărutare, căci altminteri îmi trag un glonte în scăfârlie.

— Ce-ai spus? — întreabă ea. Şi păleşte toată.

— Am îndrăznit să vă cer o sărutare…

— Neruşinatule, piei din ochii mei, fiindcă îndată chem poliția.

Asta nu mai e defel glumă – am cugetat.

Ştiam cât era de fără limită în jocurile ei. Ar fi fost în stare, de fapt, să cheme un polițist.

— Să mă iertați, doamnă, – am încercat eu să dreg lucrurile – mă judecați greşit, nu sunt eu un nemernic, vă pot dovedi sub prestare de jurământ. Sunt un sangvinic, şi-am fost târât de avântul meu. Pe lângă asta, marinarii sunt oameni neciopliți aşa că fiți îngăduitoare. Dealtfel, nu mă simt eu bine în acest ținut. Mi-e atât de agitată inima, zău aşa… Inima mi-e rănită, micuță *madame,* – i-am şoptit la ureche.

— Ah, e rănită? – întreabă ea. — Ți-e rănită inima? Biet om! – îmi răspunde propria mea nevastă.

— Dumneata n-ai soție? – mă fixează ea brusc.

— O, de ce-mi puneți această întrebare?

— Deoarece citesc pe fața dumitale că ai şi o sărmană soție. Ei bine, întoarce-te la ea, dacă ți-e agitată inima. — Şi m-a salutat cu o uşoară înclinare din cap. – Iată

— Sfatul pe care ți-l dau. Şi cu asta, adio, căpitane!

— Nu, *madame*, nu veți scăpa atât de uşor de mine, nici de-ar fi să mor. Nu mă alungați. Ați pierde ceva neobişnuit, vă asigur… inima mea e cotropită în clipa asta de căldură. Vreți să îngenunchez aici, în fața dumneavoastră? Aş fi în stare să vă iubesc mortal, *madame…*

Şi m-am apropiat de urechea ei:

— De când mă ştiu, dumneavoastră ați fost idealul meu, iată adevărul. Întruchiparea visurilor mele. Abia acum, că vă privesc, îmi dau seama…

După cum se poate vedea, îi spusesem lucruri ca niciodată înainte. Adică esența celor ce aveam de spus în această viață. Cu toate acestea, nu fusesem în stare să le rostesc până atunci. Abia astfel şi în clipa aceea, deoarece nu trebuia să mă sfiesc, adică de după o mască şi pe jumătate în glumă – da, asta aşa era. Tocmai eu nu puteam să-i spun nimic din ceea ce un străin îi destăinuise cu uşurință şi-n câteva clipe.

Plutea peste cartierul unde ne aflam o mare linişte. Fiindcă ne plimbam şi noi prin Regent Park, şi era după-amiaza, devreme.

— Doar că ați uitat un singur lucru, domnul meu, – se întoarse ea deodată către mine.

— Anume?

— Că eu am un soț pe care îl iubesc.

— Ah, dumneavoastră vă iubiți soțul?

— De ce nu l-aş iubi?

— Soțul?

— De ce eşti atât de uluit? Da.

— Şi îl iubiți din toată inima? – am întrebat întâi. Pe urmă am continuat astfel: – Stranie mai e viața! Căci ce fel de soț poate să fie acela, Dumnezeule?

— Ce fel de soț? Am să-ți spun, domnul meu, e un om cât se poate de simpatic, iar ceea ce iubesc mai mult la dânsul este onestitatea lui.

— Adevărat?

— Da. Cu siguranță că l-ai îndrăgi şi dumneata. E greu de spus cât poate fi de gingaş.

— Să fie chiar aşa de gingaş?

— E plin de atenții.

— Şi asta. Ce fel de om este el, poate că nu are niciun cusur?

— Ba are. E mult prea îngrijorat, iată care-i este cusurul. Şi, în felul acesta, e imposibil de trăit. Fiindcă se poate trăi doar curajos – mă dăscălea nevastă-mea. — În schimb, ceea ce e ciudat, este în acelaşi timp şi neamaipomenit de credul...

— Cum credul? Nu pricep. În ce privință este el credul?

— Este oricând gata să creadă tot ce născocește el însuși.

— Să fie chiar atât de născocitor? – Și i-am aruncat ne vesti-mi o privire. — Sau o fi având o imaginație maladivă?

— Are o imaginație neastâmpărată – mi-a corectat ea spusele.

— Așa, așa – am zis eu – ce ciudați sunt unii oameni! — De ce, îi sunteți cumva fidelă? – i-am pus pe neașteptate întrebarea.

Și parcă până și orașul ar fi ciulit urechea la cuvintele mele, atât de mare se așternu liniștea în preajma noastră.

— Întrebarea aceasta te face să râzi. – făcu ea. N-a râs însă. — E atât de drăgălașă nerozia ce sălășluiește în el – mi-a explicat ea cu blândețe. — Dumneata ești întocmai ca soțul meu, pe Dumnezeul meu, semeni cu el. Fiindcă la ce vă așteptați când puneți asemenea întrebare! La da sau la nu? — Firește că-i sunt fidelă – răspunse ea cu asprime și, roșind nițel. — Toate femeile sunt fidele, toate, nu știai? Dacă n-o știai, s-o afli acum, stimate căpitane.

— Așa, așa – am zis eu. Apoi m-am însuflețit deodată. —' Păi, în cazul ăsta, e un adevărat paradis acest pământ – i-am spus. — Așa zău. Îndeosebi, în cazul dumitale. Odată ce amândoi sunteți desăvârșiți, atât soțul, cât și dumneata, oare nu e minunat? Odată ce dragostea și fidelitatea merg mână-n mână, ca surorile gemene prin niște câmpii elizee…

Este inutil să spun că însuflețirea mea avea o nuanță dureroasă, în schimb amărăciunea ce-o conținea nu se referea doar la cele prezente. Se referea și la altele. Căci eu eram de pe acum în altă parte. Totul părea un vis neașteptat. Iar visul era acesta:

Se făcea că mă duc spre casă, în apropiere de Kuilenburg, către casa unchiului meu. Imaginea îmi era clară: stradă ploioasă, clădire gălbuie, pălăria mi-e trasă adânc pe ochi, iar la stânga se găsesc niște țărani. Și tatăl meu strigă în urma mea: – Hei, domnișorule, Mijnheer, ce-

ai de gând? Vrei s-ajungi domn sau o paiață a femeilor? – în timp ce țăranii se amuză copios de vorbele lui. Rubedeniile.

Iar mie îmi mai răsuna puteinic în auz râsul lor. Ceea ce nu era a bună. Da' chiar atunci nevastă-mea zise:

— Ei, hai odată, maimuțoiule! Mi-ai promis doar să mă duci undeva. Dealtfel, mi-au înghețat mâinile – puse ea capăt acestei stranii răfuieli.

Şi îşi vârî îndată mâna măruntă în buzunarul meu.

*

Țipa şi râdea în acelaşi timp, iar când se speria prea tare, se agăța când de nasul meu, când de urechile mele. Unii râdeau pe socoteala noastră.

Fiindcă o dusesem la patinaj. Zburam cu ea ca un smintit, ba o mai şi ridicam în aer, continuându-mi în acest fel zborul pe gheață.

După o vârstă anumită, lucrul acesta te pune la grea încercare. Căci, oricât de uşoară să fi fost povara, trebuia să alergi cu ea, şi încă pe-o gheață moale! Gâfâiam ca o locomotivă, iar uneori aveam senzația că mă sfârşesc.

— Să nu-ți dau drumul? – o întrebam atunci.

Însă nu-i dădeam drumul, ci îmi terminam acrobațiile tot atât de fără greş, ca odinioară. Atâta doar că deveneam la sfârşit serios. De parc-aş fi simțit moartea la spatele meu sau, şi mai curând, în mine însumi: poate în artere.

— Vezi, tu nu mi-ai făcut niciodată curte – zise ea mâhnită, când am intrat la căldură, în restaurant. — Nu m-ai curtat niciodată.

— Curtat? – am întrebat-o.

— Da, da, e nevoie de curtat – mai zise ea, iar cuvintele ei semănau cu un ultim suspin adresat tinereții duse.

— De ce eşti mâhnită când mai eşti tânără? – i-am şoptit la ureche. Ea însă refuză să-mi dea crezare, se întristase.

— Până şi eu sunt tânăr încă – i-am spus mai târziu. Mai

fac pe grozavul câtva timp, vreo doi sau trei ani – i-am spus râzând.

Apoi am rămas cu ochii duşi la vasta, la marea înserare. De parcă de acolo aş fi aşteptat un răspuns. Aşa să fi fost oare? Să-mi mai fi rămas un pic de răgaz?

Întâmplător, apusul de soare a fost frumos. Zarea se înroşise, iar de jos se zăreau scânteieri albastre, în apropierea stratului de gheață, spumoase şi reci. Şi era o pace fără margini, o linişte minunată.

— O înflorire artificială – am surâs eu în gol.

Tăceam. Ea sorbea un punci fierbinte (asta îi comandasem, şi ca o recompensă pentru că o ademenisem de la sindrofia lui de Mercier), în timp ce eu fumam în tăcere, peste creştetul ei.

Şi, ca să nu uit, i-am mai spus de astă dată următoarele:

— Aş fi fost în stare să-mi dau viața pentru dumneata; atât de mult te-am iubit.

— Şi ți-a trecut?

— Da, zău, mi-a trecut.

— Păcat.

— Păcat, zău – am răspuns. — Sau poate că nu-i păcat. Fiindcă nu se cuvine să trăieşti aşa de pătimaş. Dar să începem eventual o nouă viață: – am propus eu zâmbind. — N-ai vrea, dragă?

— Ba aş vrea – răspunse ea, şi plânse.

Atâta doar că nu astfel, ci altminteri aveau să se petreacă şi de astă dată lucrurile. Căci nu numai că n-o iubeam mai puțin... Viața n-o poți nici calcula, nici planifica. Sunt nevoit să încep cu aceea că, încă din restaurantul acela, am început să fiu zgâlțâit de frisoane. Odată ce era un restaurant prost încălzit (dealtfel, la Londra se încălzeşte mizerabil, nici azi nu ştiu ce-o fi asta la ei? Odată ce au cărbuni destui). Seara, apoi, am simțit dureri în gât, făceam şi temperatură.

Într-un cuvânt, m-am îmbolnăvit. Pneumonie, pleurită şi altele. Iar nevasta asta neglijentă, făptura aceasta leneşă nu s-a mai dezbrăcat defel. Îmi aduc bine aminte de acele

amurguri, când totul era sumbru împrejurul meu, la focurile lămpii cu abajur – şi, fireşte, îmi aduc aminte şi de ea, înseosebi când ațipea din când în când în apropierea mea. Capul îi cădea pe-un umăr şi adormea totuşi. Iar eu o priveam îndelung. – Sau de dimineţile pustii, când contemplam mult timp pata mare, albă de pe geam, perdeaua, şi cât era de bine mai pe urmă, când ea venea la căpătâiul meu. Aveam, de fapt, impresia de parcă un spasm i-ar încleşta maxilarele, fiindcă vorbea anevoie. Adevărat că nici eu nu vorbeam, pentru că nu era necesar.

E minunat să încapi pe mâinile lor! Sau numai mâinile ei să fi fost atât de plăcute? Boala mea era teribilă, pe lângă asta mai era şi desfătare, dealtfel nimic nu te face mai fericit ca febra. Căci omul devine asemenea unei case care arde, arde şi clocoteşte cu vâlvătăi înfricoşătoare, ca apoi să se prăbuşească deodată. Ce senzație e asta! O dată ce simți cu toți nervii că asta e moartea, şi eşti cât se poate de atent la ea, deoarece pluteşti şi te legeni câtva timp, ca pe valuri, ca deodată apoi să treci peste creastă. — Fireşte, se schimbă şi sensul, proporția lucrurilor – de doctor, de pildă, aproape că nu-mi mai aduc aminte. Cu atât mai limpede, de mâinile ei mici şi uşoare. Din nou de mâinile ei. Odată ce mă uitam mereu la ele, şi la ochii ei. Căci ochii i se adânceau uneori întunecați în orbite, iar mâinile ei exprimau spaime necunoscute. În astfel de cazuri, mă ridicam în aşternut.

— De ce eşti aşa de tristă din cauza mea, odată ce eu mă simt atât de fericit? – i-am spus nu o dată.

Ceea ce era adevărat. Căci era oricum minunat că asta era ea. Şi că există şi aşa ceva. O altă viață? Sau este cu putință să se schimbe cineva în aşa măsură? Odată ce simțeam că mă iubeşte şi că ține cu tot dinadinsul să trăiesc.

— Am să fiu bună, ai să vezi – mă imploră ea într-o seară, îmi mai aduc aminte şi azi de tonul ei rugător. Nu i-am putut răspunde însă, deoarece îmi era rău.

Dealtfel, doream să exprim totul numai prin ochi.

Apoi plimbările pe îndelete, nu vorbeam nici atunci. Pentru că, în ultimă instanță, ce este fericirea? Probabil că este un fel de convalescență. Oleacă de lumină, după neguri şi umbre. Puțină curățenie, după haos.

Voise să-mi salveze viața, cu efortul total al propriei sale vieți, apoi se prăbuşise, asta mi-era impresia, într-una din zile, când eram în stare să mă plimb fără ajutor, am găsit-o într-o stare bizară, îşi dezmorțea lung membrele şi zâmbea somnoroasă – nu ştiam ce să cred. Iar în ochi îi stăruia un soi de dulceață, o nemărginită şi tainică voluptate.

— Ce-i cu dumneata? – am întrebat-o îndată.

— Să-ți spun? Am băut nişte trăsnaie. – Cu acest cuvânt. — Nişte trăsnaie minunată, vai, cum m-am îmbătat! – îmi spune ea râzând.

— Ce-ai băut?

— Rom.

— O femeie să bea rom?

— Întocmai.

— Dis-de-dimineață?

— Chiar aşa – face ea cu limba împletecită. — Vai, nu mă certați, nu mă certați – imploră ea. Apoi se apleacă înspre mine. — Să-ți spun şi cât am băut? Şase păhărele.

— În cazul ăsta sunt supărat – i-am spus. — Nu te înțeleg. Surugiii bătrâni fac aşa ceva,

— Era atât de bun – povesteşte ea cu surâsu-i echivoc. — Numai că, iată ce-am pățit.

— Ei, vezi – i-am spus.

— Vai, mi-e aşa de somn, aşa de somn... – Şi capul îi cade pe pieptul meu.

Am culcat-o aşadar şi am învelit-o bine. A adormit îndată. E inutil să mai spun cât a fost de ciudat totul.

Afară scânteiau acoperişurile. Şi tocmai începuseră să cânte clopotele. Era la amiază.

*

În afara acestei mărunte întâmplări, a fost mare linişte

împrejurul meu. Mare şi profundă. Voi vorbi şi despre asta. După lungi vijelii ți se cuibăreşte în felul acesta liniştea în urechi, asemenea unei surzenii.

De fapt, aveam şi muzică în jur, tocmai destulă. Căci cânta mult, dincolo, gramafonul. Aveam un frumos gramafon de argint, acesta cânta în camera vecină. Şi, din când în când, cânta şi nevastă-mea.

Cânta destul de plăcut – îmi spuneam. Apoi îmi vedeam de treabă.

— Ar fi bine să fie tot aşa – meditam uneori –, să pot lucra de azi înainte acasă. Ridici capul şi afli îndată ce face ea dincolo. Cârpeşte lenjeria, citeşte sau urmăreşte prin geam ploaia cea cu barbă lungă? Căci nu era cântec propriu-zis, ci mai degrabă un fel de lălăit sau zburătăcire, o plutire peste prezent, după care urma tăcerea.

Zumzăia în spatele meu.

Aveam din nou de lucru, o societate mă însărcinase cu controlarea unor urgente evaluări de avarii. (Este vorba de pagubele survenite pe vapoare, ceea ce se plăteşte destul de bine.) Mă duceam zilnic după noile materiale, însă niciodată nu lipseam mult de-acasă. Mă înapoiam îndată. Şi continuam să lucrez în salon, pe masa cea mare.

Odată apoi, când a intrat, am prins-o de mână şi i-am spus: – te iubesc.

Cum să explic ce este asta? Din ce anume constă fericirea, când nimeni nu ştie? Este o stare de absentă, probabil. Eu, bunăoară, eram atât de distrat, încât am mâncat odată singur o jumătate de kilogram de peltea de gutui, numai fiindcă se găsea în faţa mea, pe masă. Iar când plecam de acasă, mă tot opream la colțul străzilor şi-mi învârteam bastonul prin aer.

Ca un tinerel.

Dealtfel, tocmai atunci mi-am dat seama că simțămintele sălăşluiesc în inimă, că sălăşluiesc într-adevăr acolo. Iar gazdei mele i-am spus:

— Spune-mi, să fie totul eroare? – De parc-ar fi ştiut la ce mă gândesc, mi-a răspuns prompt.

— Da, totul este eroare – zise el calm şi cu majestatea unei statui în amurg. — Iar mintea ne-a fost dată doar ca să înţelegem acest lucru. — Apoi, între zâmbete şi mai mieroase: – Da, că totul e o nerozie. Tot ce săvârşim şi gândim. Cu toate acestea, lumea merge înainte – continuă el brusc triumfător. — Ce-am de spus la asta? Oare nu este o graţie deosebită?

— Lumea a înflorit în ciuda neroziilor ei. Şi îndeosebi Anglia – şi-a ridicat el un deget. Fireşte, n-am prea înţeles ce vroia să spună cu asta. Probabil, nu-i plăcea politica engleză.

*

— Chestia cu romul n-o prea pricep – am vorbit eu de unul singur.

— Dumneata nu te pricepi la nimic – a sunat răspunsul.

— Bine, bine – am zis eu.

De ce sunt aşa de sever? Pare-se că într-adevăr nu sunt bun psiholog. Să fie asta o nenorocire? Sunt şi din aceştia. În schimb, asta acceptă să fie înţeleasă greşit, fiindcă aşa este ea…

— Nu este aşa – îmi răspundeau roţile.

— Ba da. De astă dată ştiu că aşa este…

— Trebuie să te pricepi la ea. Trebuie să te pricepi la un instrument – zise cineva. Ceea ce era o remarcă rostită parcă de Gregory Sanders. Mi se părea că-i aud şi glasul. Toată noaptea mă războisem pare-se cu el.

Şi tot aşa, de la o clipă la alta, în cadenţa bâltâcăielii trenului. Căci eram în drum către Bruges.

A fost o călătorie destul de agitată. Plină de astă dată din nou de febră. Căci nu mă ocupam de nimic altceva, decât de trecutul meu. Pot spune că serialul era destul de ruşinos.

Fiindcă, în ce fel să mă gândesc eu la trecutul meu? După toate câte săvârşisem împotriva ei. Şi cu ea.

Căci, îmi amintisem şi de nicotină. Or, aceasta era cea mai cumplită ruşine.

— Ei, vezi? – ar putea să spună de astă dată Gregory Sanders.

Să fie nevastă-mea o făptură angelică? Da? Nu? Nici poveste, refuzam să mă mai amăgesc. Ştiam, de asemenea, că n-am s-o silesc vreodată să jure, nici în privința trecutului şi nici a tainelor ei... Căci, oare, ce s-ascunde în inima omului, în adâncurile sale? Să nu mințim nici în această privință. Cel mult târâtoarele flasce de pe fundul mării ar putea să redea imaginea acelei bezne.

Să nu uităm, fireşte, nici vechea comparație: mă pregătesc din nou şi pentru a suta oară să înfrunt aceleaşi vijelii – până şi la asta m-am gândit iară. Adică, îmi era capul limpede, încât îmi judecam cu destulă luciditate situația. N-aş putea spune că aş fi înfrumusețat ceva de dragul meu.

În schimb, să fi avut ea vreodată intenția de a mă omorî? – asta era, oricum, curată nerozie. Penibilă nerozie! Ea, care mă veghease de astă dată, timp de mai multe săptămâni, cât fusesem bolnav? – nu-mi intra în niciun fel în cap. Că aş fi fost eu acela. În stare să presupun aşa ceva despre ea, şi doar în urmă cu câteva luni! Că ar fi avut şi ea intenția de a-mi fierbe nicotină în ceai?

Oare să fiu chiar atât de împietrit?

Astfel am ținut-o tot drumul. Fiindcă, se pare că sunt într-adevăr împietrit. Odată ce nu mă sinchisesc de nimic. Să luăm cele ce urmează:

Ea are un copil, de a cărui existență am aflat. Îi descopăr fotografia, constat că aşa stau lucrurile, probabil aşa, după care pun frumuşel poza la loc şi nu mă mai gândesc în niciun fel la ea.

Mă debarasez de toată povestea.

Asta mai treacă-meargă, să zicem, sau în orice caz poate fi înțeles. Însă, ce anume pretind eu de la această femeie? Căci, să vedem ce situație are ea lângă mine, s-o examinăm şi pe asta nițel, nu mereu doar situația mea. Ea aici,

copilul ei dincolo – Dumnezeu ştie unde anume, un biet copil solitar. Cum ar mai putea ea să petreacă aici, cu mine, cum i-aş putea pretinde una ca asta? Să zâmbească tot timpul când nici n-are suflet? Când sufletul ei se află undeva, acolo – să se prefacă fericită, să-mi satisfacă capriciile?

Cum de nu-mi venise asta în minte încă?

Din acea clipă am străbătut în lung şi-n lat toată noaptea camera de hotel, fiindcă înnebunisem aproape din pricina unei descoperiri făcute de mine.

— Căci, oare nu din această cauză este aşa de inconsecventă această femeie? Fiindcă se teme de mine? Numai Dumnezeu ştie ce şi-o fi închipuind ea despre mine, ce căpcăun sunt, în stare să mă înfurii teribil dac-aş afla asta despre ea. Aşadar, nutreşte aversiune, simte groază, ceea ce e şi firesc, odată cu taina cea mai mare, tocmai pe asta nu îndrăzneşte să mi-o mărturisească.

— De asta, o fi şi furând, biata de ea – mi-a trecut fulgerător prin minte, şi m-am oprit în acest mediu străin, – Sincer să fiu, astăzi admir această perseverență. Oare nu semănam cu un explorator? Eram dispus să reexaminez totul, iară şi iară, s-o iau din nou de la capăt. Fiindcă, în acest caz, totul se întâmplase datorită celor de mai sus -: pălăria ei nu costase două guinee, atacurile pungaşilor, corespondența poste-restante, toate celelalte, ca duplicitatea, misterele ei, tolăneala în pat, cursele în oraş şi desele-i stări de depresiune, toate fuseseră din această cauză. Din cauză că are un copil. Se înțelege, astfel, că mă urâse, odată ce nu avea bani pentru copilul ei!

Ca raționamentul meu să fie şi mai complet, cele două fapte îndepărtate, romul şi copilul, au fuzionat în capul meu chiar în clipa când am sunat la poarta vilei domnului De Vries, în cartierul rezidențial din Bruges.

Aşadar, în acest caz tot din pricina copilului băuse romul – am cugetat eu în mod definitiv în sinea mea. Şi eram cu desăvârşire înviorat. Dealtfel, soarele de primăvară pretimpurie strălucea minunat pe boltă.

*

Despre asta doar atât că oamenii bine dispuşi se pare că au succes în toate. Un astfel de succes nu mai repurtasem de mult. Căci nu numai c-am făcut rost de-o slujbă pe seama mea, dar mi s-a aprobat să-mi iau cu mine şi nevasta, chiar de la prima călătorie... La una ca asta nu mă aşteptasem. Gândul mi-a venit la întâmplare şi pe neaşteptate. Îmi spuneam: ia s-o încerc şi pe asta, s-ar putea să țină. Şi, iată, ținuse într-adevăr.

Adevărat că aveam o mână norocoasă, şi eram conştient de asta. Aveam o zi bună. Chiar din clipa când am intrat în birou, m-a cuprins o senzație neobişnuită.

Ce să fie asta? Miros de harbuji? Asta e ulei de rapiță – am constatat îndată. Lucru pe care l-am şi rostit pe loc, ăsta mi-a fost norocul.

— Da, e ulei de rapiță – zise cu o melancolică bucurie domnul De Vries, şi capul său cărunt se înclină cu blândețe.

— Da, este ulei de rapiță. Oare te pricepi, scumpe domn, la uleiuri?

— Cum să nu mă pricep?

Avea să iasă la iveală nu numai că mă pricep la ele, dar că-mi vorbesc frumos limba maternă, fără accent franțuzesc sau vreo afectare diecească, deşi mi-a mărturisit că, judecând după literele mele rotunde, îşi închipuise că sunt flamand.

— Cum să fiu flamand? – i-am răspuns sumbru.

Mai departe, avea să iasă la iveală că-mi place supa de mazăre, poetul Vilhelm Bilderdijk şi că nu-mi pot imagina mâncare mai aleasă ca varza cu slănină.

— Însă cu condiția de a fi bine gătită – ridică blând un deget bătrânul.

Ne împrieteniserăm.

Mă aflam, evident, la unul din acei solitari şi trişti patrioți, care, găsindu-se pe pământ străin, duc şi mai

cumplit grija ţărişoarei lor decât cei rămaşi acasă.

— Căci ce are, să se aleagă de ţărişoara noastră? – să-i spun ce are să se aleagă de Olanda? Cu atâtea colonii…

Pe pereţi atârnau fotografii de vapoare, vapoare scumpe şi fine, şi toate îi aparţineau lui, iar afară, în grădină, în ochiurile de geam ale serelor scăpărau lumini albastre, de unde îţi puteai da îndată seama că are o grădinărie aleasă. Toate acestea erau însă inutile. Supa de mazăre fusese un cuvânt atât de fermecat, încât se părea că o fată voinică îl ridicase sus, apoi îl aşezase în nişte lunci de odinioară, în mijlocul unor lunci şi dune, al căror nume colectiv este tinereţea.

Bătrânul îmi vorbea despre patrie. Mărturisesc că era cât pe-aci să-mi dea lacrimile. Odată ce de mult nu mă mai gândisem la viaţa mea de hoinar, la patria mea pierdută. La ce bun oare?

De astă dată, însă, eram emoţionat. Poate că şi de data asta am avut succes la toate. Fiindcă mi se muiase inima, era plină de simţire. Odată ce eram ca unul care visează. Un vis ciudat şi nesigur, în acea dimineaţă ce se însenina pe încetul: de parcă nici n-ar fi chiar atât de rea lumea. Căci, s-ar putea să-mi fi judecat greşit viaţa până acum. Odată ce oamenii sunt, oricum, mai buni decât mi-i închipuisem înainte.

Într-un cuvânt, îl iubeam şi pe bătrânul ăsta.

*

Oare lumea însăşi e mai prevenitoare cu astfel de oameni? Se prea poate. Fiindcă pentru tristeţe ţi se cuvine bătaie, iar pentru veselie, recompensă. Binecuvântarea şi blestemul au două feţe pe acest pământ. După ce căzuserăm de acord asupra tuturor amănuntelor, iar eu am ridicat în ultima clipă problema nevestei mele, domnul De Vries socoti că depăşisem măsură, ceea ce se şi putea vedea. Spuse următoarele:

— Doar nu eşti proaspăt însurăţel? – Când apoi a aflat

că nu sunt: – sau îți face o plăcere aşa de mare să fii împreună cu soția?... – acestea rostite aproape cu amărăciune. La care, eu i-am răspuns calm: — da. – Tocmai datorită caracterului ciudat al întrebării.

Or, asta fusese o greşeală, căci este o prostie să spui aşa ceva unui om divorțat. Şi, pe deasupra, o cruzime. Iar omul De Vries ăsta era, un om divorțat, şi încă misoghin îndărătnic. Odată ce mă informasem temeinic asupra lui, înainte de a-l vizita. Aşa ceva nu strică niciodată.

Atâta doar că domnul De Vries era şi un om nefericit, şi aduse vorba nu de greşeala mea, ci de propria sa greşeală. După obiceiul celor nefericiți. Mă privi țintă în ochi şi zise:

— Dealtminteri, mă bucur să aud una ca asta – făcu el mâhnit. — Fiindcă am mai mare încredere în oamenii norocoşi... – şi îşi clănțăni foarfecele peste birou, de parc-ar fi voit să-şi ceară iertare.

Aşadar, mă recompensase anticipat. N-aş putea să spun cu ce sentiment de triumf am ieşit de la el.

— Se mai încumetă cineva să pretindă că mi-ar lipsi capacitatea de a mă bucura. Principalul este că fusesem socotit adineauri un om norocos. Eu! Oare nu făcusem bine că rămăsesem? Şi că nu-mi pierdusem urma prin lumea largă?

Ce-ar spune Kodor dacă ar afla că, într-un interval de o oră, obținusem ceea ce dânsul nu izbutise în niciun fel să obțină pe seama mea?

Să-mi obțină el odată ce-am ajuns aci, țin s-arăt că-i văzusem scrisorile. Două, căci atâtea trimisese aici în interesul meu. Conțineau şi ele câteva rânduri leşinate, recomandări căldicele şi superficiale, căci prietenul meu nu se prea obosise. Asta nu strică nici ca învățătură. Fiindcă demonstrează gradul în care te poți încrede în oameni ce nu-ți iau necazul în serios.

Într-un cuvânt, în felul ăsta îşi pleacă capul cel sărac; şi pe deasupra pe degeaba, numai pentru că celuilalt îi surâde norocul. Iar săracul se umileşte îndată, amarul ei de lume! Nimeni nu-şi mişcă un deget de dragul lui, cu

toate acestea el face temenele. În speranța poate, că are să iasă, totuşi, ceva din asta pe seama lui. Din bani şi din lumină. Deşi nimic nu iese – iată ceea ce lumea s-ar cuveni, în sfârşit, să ia la cunoştință. Adică jumătatea mai puțin norocoasă a lumii, jumătatea ei amară.

Căci în zadar îşi pleacă capul. Că, deci, umilința nu este doar o îndeletnicire respingătoare, dar mai este şi inutilă. Cu toate că nu era în obiceiul meu, la fel mă voi umili şi eu…

— Însă, ajunge. – Şi i-am înapoiat domnului De Vries scrisorile.

Iar acum, cât mai repede, acasă! Ce-am să-i mai povestesc! Şi despre ce anume să-i vorbesc întâi? Poate despre primăvară? Fiindcă se întâmplase să fie tocmai o vreme amețitoare, o vreme splendidă. Ploaie, scăpărări de soare, apoi ninsori diafane – erai înclinat să crezi că la fel de neverosimilă va fi de aici înainte viața însăşi.

Deoarece îți mai atingea obrazul şi oleacă de frig, atâta doar că el avea de-acum aromă, ba chiar gust, şi ce gust! Îți spuneai: – asta e primăvară! Încă nu sosise, însă pornise să se dezlănțuie de pe undeva din preajma bălților năpădite de păpuriş.

Vom călători împreună spre Java, cine-ar fi crezut? Şi-ar fi închipuit în urmă cu o lună? Şi mai aveam opt săptămâni până la plecare – puteam face între timp o mulțime de lucruri! De pildă, îi scriu fotografului. Acesta este primul lucru ce trebuie făcut. În problema copilului.

Fiindcă s-ar putea să-i aflu adresa. Iar în cazul acesta? Trebuie să rumeg bine lucrurile. Căci oare ce ar fi ca, într-o bună zi, să intru de mână cu copilul? Delicată treabă. Ar fi frumos, însă delicat. Nu face nimic, păcat să mă pripesc, odată ce am timp destul.

Când am sosit pe Charing Cross, nevastă-mea nu era la Londra. Odată ce totul îmi mersese ca pe roate, încât mă înapoiasem cu două zile mai devreme, decât calculasem în prealabil cu nevastă-mea.

Situația era că plecase şi ea odată cu mine. Căci de ce-ar

rămâne singură? Nu-i aşa? Odată ce doamna Lagrange se duce să-şi viziteze copilul bolnav... oricum, litoralul. În acest fel, n-ar costa-o prea mult.

— Cine? Doamna Lagrange? – o întrebasem.

Îmi întorsese spatele.

— Mata nu iei lucrurile în serios – făcu ea înfuriată.

Fiindcă noi ne certam cu toate acestea. Ceea ce mă stârnea şi mai cumplit, siguranța aceasta, că o pot tortura. I-am spus deodată:

— Doamna Lagrange este o proastă. – Şi am fluierat uşor. — Şi cât de proastă! am zis. — Are pe fața ei treizeci de mii de nimicuri. – Când, apoi, nici de astă dată nu mi-a răspuns: — Oare n-o fi fost ea moaşă înainte?

— Cum, moaşă? – izbucni nevastă-mea, apoi se aşeză ofensată. Rămase un timp amărâtă la fereastră, fără să facă nimic.

Eu însă fredonam din nou, şi îmi împachetam lucrurile în valiză, liniştit.

Abia când am isprăvit cu împachetatul şi eram cu mantaua pe braț, ba aproape fluiera trenul de plecare, m-am apropiat de ea.

— Petrecere bună pe insule – i-am spus cu gură mare. — Petrecere bună şi să te simți minunat. Doamnei Lagrange transmite-i...

Mă pregăteam să-i spun o mojicie, ea însă m-a privit țintă în ochi. Ca o tigroaică. Până şi unghiile şi le-a înfipt în carnea mea.

Mă sărutase, cu toate acestea.

De astă dată, o presimțire nu mi-a dat pace în tren, în drum spre casă, să nu i se fi întâmplat ceva, căci uitasem să-i atrag atenția să nu mai fumeze în pat. Fiindcă tocmai pe vremea aceea luase cineva foc în apropierea noastră.

Am sunat aşadar îndată, încă din gară, pensiunea. Mi s-a răspuns că nu este la Londra, fiind plecată.

Plecase, totuşi. Am simțit o uşurare nespusă.

Mânat de nu ştiu ce instinct, nu-mi spusesem numele la telefon, nici cine o caută pe nevastă-mea. La ce bun? Odată

ce mă duc pe litoral, după ea.

Poate chiar diseară, dacă am un tren.

— Vreo noutate? – are să mă întrebe ea îndată,

— Niciuna – o să-i răspund cu indiferență.

— Cum niciuna?

— Mi-am pierdut jumătate din bani la cărți.

— Aşa? – are să-mi răspundă ea, şi din nou se va duce la fereastră, şi din nou are să se aşeze bosumflată lângă ea. Tăcere adâncă, nimeni nu scoate o vorbă. Apoi, în timpul cinei, îi spun eventual:

— *Madame*, n-ați fi de acord să ne însoțiți spre Batavia? – astea le-aş rosti adresându-mă doamnei Lagrange, în timp ce nevestei mele doar atât: Du-te acasă şi fă bagajele, piciule, fiindcă nu ştiu clipa în care pornim.

— Cum, pornim? – face ea iritată – Îți dau îndată cu ceva în cap.

La care vâr mâna în buzunar şi îi arăt vaporul meu, Ardjunul, apoi o întreb cu blândețe;

— Cum îți place vaporul ăsta?

*

Un lucru este sigur, şi anume că atât de calm nu mai fusesem niciodată încă, şi nici la fel de încrezător, ca în acea după-amiază când, în gară, am reaşezat receptorul în furcă. Dealtminteri, ia să rezum în sinea mea această scurtă perioadă, cum anume fusesem eu în acel interval de timp?

Calm, cât se poate de calm. Mai fusesem la fel şi în tinerețe, însă fusesem totodată şi sumbru. De astă dată eram senin.

— Ei, vezi, acum eşti drăguț – îmi spusese odată nevastă-mea, nu cu mult înainte de a pleca la Bruges.

Eu râsesem, fără să spun nimic, nu țineam defel să mi se cunoască simțămintele. Poverile mi le scuturasem de pe umeri, acceptam tot ce mi se aducea la cunoştință… Căci, de astă dată, îmi aprobam destinul. Adică, vroiam şi eu

ceea ce destinul meu vroia. Orice-ar mai fi urmat după asta.

Parcă nu mai era nevoie nici să mă gândesc, ci să mă las doar în voia propriului meu avânt, ca şi cum un val umflat m-ar fi ridicat şi m-ar fi luat cu el…

Apoi, deodată, m-am oprit şi am pierdut această viteză ameţitoare, pierzând totodată şi buna înţelegere cu mine însumi. Despre asta s-ar cuveni de asemenea să vorbesc.

Mă refer la după-amiaza sosirii mele la Londra, din expediţia pe care o făcusem la Bruges.

De la gară m-am dus la hotelul Brighton, să văd dacă nu am vreo corespondenţă. Mă aştepta, într-adevăr, o scrisoare: urma să mă prezint la domnul Clinworth, principalul manager al societăţii maritime Blue Rivers. Al naibii să fie! Uneori, timp de luni la rând, nimic, apoi, toate deodată. Dar, ceea ce mă interesa mai mult era o scrisoare de la *miss* Borton, o scrisorică într-adevăr nostimă.

Mă întreba dacă n-aş fi dispus să vin la o serată cu bal mascat, intitulată Nopţi la Lahore. Are să fie acolo şi ea, împreună cu logodnicul ei, care ţine mult să mă cunoască, odată ce-i vorbise atâtea despre mine, este un prilej cât se poate de potrivit, mai potrivit nici că se poate.

Nu era în rândurile ei nicio nuanţă de reproş sau supărare pentru cele întâmplate deunăzi. Dimpotrivă, îmi scria că nu vrea să ne despărţim în aşa fel, încât să nu mă mai poată niciodată vedea, ci caută prilejul de a putea fi şi alteori, împreună, fără sentimente stânjenitoare.

Urmau după asta fraze uşurele. (Nu pomenise nimic de boala mea. Vasăzică, aşa?) – Deci nu aflase că fusesem bolnav. – Se gândea la următoarea costumaţie: pene lungi şi pantofi cu tocuri joase, sau mai degrabă papucei, un şal aruncat cu îndrăzneală peste un umăr, nişte şalvari lucioşi, de culoare galben deschis – acesta era costumul. S-ar numi: Frumoasa Orientului, de ce n-ar putea să fie şi ea încrezută? Sau, eventual: Nurjehan – ce părere am? În timp ce mie mi-ar recomanda să mă maschez în Olandezul zburător, cu calpac albastru sau, în cazul când vreau să fiu

modern: în Jack spintecătorul.

Era, aşadar, o scrisoare amabilă, mi-am spus că se împăcase probabil cu destinul ei. Ceea ce mă bucura.

Să nu uit că în scrisoarea aceea mai era scris că *madame* Poulence, care organizează serata, este una din protectoarele doamnei Lagrange, face parte şi ea din categoria ciudată a entuziastelor, ba, întreține până şi o asociație în scopul studiului religiilor orientale. Şi altele deopotrivă.

Am examinat invitația – balul avea loc chiar în seara aceea.

Să mă duc, să nu mă duc? Nevastă-mea nu-i acasă, iar mie tocmai acum îmi arde de bal? Mi se părea cam ciudat.

Pe de altă parte, îi datoram atâta domnişoarei, să nu uităm nici asta. Îndeosebi, după cele întâmplate, dar mai cu seamă din cauza logodnicului ei, odată ce era atât de amabilă şi căuta singură prilejul…

N-aveam dealtfel nici tren corespunzător, s-a mai adăugat şi asta la situația creată. Aş fi sosit abia în miezul nopții pe litoral… însă de ce-aş mai lungi vorba? Doream să petrec şi eu, iată adevărul. Ceva îmi colcăia în artere.

Mi se pare ciudat şi acest lucru, dacă stau să mă gândesc.

Aşadar, am hotărât să mă duc totuşi. Mă duc diseară la bal, iar dimineața la nevastă-mea. Plec dis-de-dimineață, cu primul tren.

De unde să iau însă costumul? Ca prin minune, am dat şi de costum, am dat de tot ce-mi trebuia. Îmi mergeau treburile ca pe roate. Căci, abia ieşisem din hotel – mă gândeam să mă duc acasă, să încropesc ceva şi, între timp, să trag şi-un pui de somn – când zării în poartă la Brighton o momâie neagră, şi pe deasupra cu trident în mână, un adevărat Neptun, zău aşa. Până şi talia i se potrivea cu a mea.

— Iată mâna ursitei – am râs eu. Se descărca gheață pentru hotel, iar el era omul care aduce gheață. Nu-şi putea părăsi aşadar postul. Mi-a promis însă ca la nouă fix

să fie prezent cu veşmintele sale, pe care le va curăța oglindă între timp. Nevastă-sa i le va pune la punct, să nu am nicio grijă.

— Vreți şi cârligul? – întrebă el.

— Fireşte că vreau şi cârligul. Când el este piesa cea mai frumoasă.

Am căzut astfel la învoială. Urma să lase pachetul la portar, de la care avea să primească suma ce i se cuvenea.

— În ordine.

În cazul ăsta, nu mă mai duc acasă – mi-am spus. – Căci pentru aşa ceva nu mai aveam timp. Am închiriat aşadar o cameră la etajul patru. Căci eram obosit, vroiam să mă culc înainte de bal.

În cameră, apoi, m-am lăsat dus câtva timp de gânduri; după care am adormit.

— Filosof! – la acest cuvânt am tresărit. Cât eram de uluit! Am râs. Căci ce înțeles cumplit avea acest cuvânt în urmă doar cu câteva luni. Pe urmă, am râs iar.

Fiindcă mă întrebam cum voi arăta oare ca Omul-care-aduce-gheața?

Am fost, de fapt, nemaipomenit de cuceritor, teribil chiar.

Deoarece trebuie să vă închipuiți că trimisesem să mi se aducă şi o barbă circulară, roşcată, de la un frizer oarecare, odată ce aveam de gând să semăn leit cu originalul.

Am şi izbutit.

Şi totul părea atât de ciudat!

PARTEA A TREIA

LÂNGĂ GARDEROBĂ M-AM LOVIT de o uşă, ceea ce la noi se crede a fi un semn rău. Cu toate acestea, lucrurile au mers bine, nimic n-am pățit.

Dimpotrivă, sincer să fiu, începusem să simt şi o oarecare căldură sub piele, ca atunci când mănânci copios.

Pare să fie în asta ceva. De îndată ce scapi de gunoaiele Londrei, te pomeneşti la început între grădini, apoi pătrunzi pe poarta boltită a unei vile izolate, năpădită de lumină, iar în bătaia acestei lumini defilează prin fața ta fantoşe omeneşti, într-o bizară procesiune. Ca de pildă: regi harapi cu lămâi, acrobați răsăriten în roşu şi negru, un înțelept oriental, apoi negri, arabi şi chinezi, aşadar o mică lume nostimă. Încât inima prinde să-ți zburde de bucurie. Pe de o parte, fiindcă-i aşa de şireată această lume a noastră, pe de alta, fiindcă, sincer să fiu, începe să-ți placă. Să-ți placă temeinic. M-am privit şi într-o oglindă. Mărturisesc că m-a bufnit râsul, în aşa măsură mi-a plăcut şorțul. Cârligul, de asemenea, aşa zău, cârligui. Şi, să nu uit, barba, nu mai puțin.

Mi-a venit brusc ideea de a mă duce dimineața mascat astfel la nevastă-mea. Ce-ar spune oare, scumpa de ea? S-ar speria? Ar râde?

Lângă un stâlp, apoi, am dat de un bun şi vechi prieten, Nicolae Hoshkin. Un bun şi amabil căpitan de marină.

— Nicolae, – îl strig eu, atingându-l cu cârligul meu. — Nicolae, – îl privesc lung în ochi. (Era şi el un soi de măscărici indian.) – Mă mai cunoşti, oare, în acest hal? Ştii

cine sunt?

— Cum să nu ştiu, mormăilă, – răspunde el îndată. Ca şi cum doar ieri am fi umblat împreună la cursuri.

— Lasă-mă deocamdată în pace – îmi face el semn din ochi. — Este la mijloc o femeie. ’

— Eşti neschimbat – râd eu.

— Am să mă iau pe urmele tale – răspunde el –, mă iau îndată, însă lasă-mă s-o aştept pe aleasa inimii mele. Clipa aceea va fi curată beatitudine – declamă el, cuprins de limbuție.

După care, porneşte şi dânsul în direcția muzicii.

La mijloc, muzica începuse să cânte, de jur împrejur se rotea şi gâfâia mulțimea. Dansatorii se înclinau unul către altul, sau se înclinau înspre nimic?... Iar din vârtejul lor se desluşeau uneori suverani de foc, regi ai pădurii cu peruzele, sau vraci de baltă, care, întocmai cum făcusem şi eu, se opreau în fața oglinzii, ca să se admire sau să se scarpine.

Aşa ceva să nu-mi placă?

O, Doamne! – Mi-am spus –, atât de universală să fie plăcerea prefăcătoriei? La noi, în Olanda, prin saloanele protipendadei, au asemenea expresie femeile şi bărbații mistuiți de mult în portretele strămoşeşti. Însă, ca scarabeii de fuduli, de parc-ar vrea să-i întrebe pe străinii aflați în vizită:

— Nu-i aşa că-mi vine bine costumul? – Deşi nu mai sunt de mult în rândurile celor vii. Aşa erau şi aceştia. Ca unii care răscolesc nimicul, cu care apoi cochetează din plin.

Nicolae Hoshkin se ivea din când în când şi-mi şoptea:

— N-a sosit încă, n-a sosit încă. Până la venirea ei, mă duc să pescuiesc.

Apoi dispărea iar în vâltoare.

Abia atunci mi-am dat seama că şi eu aştept pe cineva. Şi nici cea pe care o aşteptam eu nu era nicăieri. Am traversat aşadar de câteva ori sala, am deschis şi uşa cabinetelor din jur. Însă nici urmă de *miss* Borton.

— Atâta pagubă – mi-am spus –, e destul de amuzant şi fără ea. — Şi nu numai mulţimea, însă într-unul din cabinete, bunăoară, mi s-a înfăţişat o lume întreagă, în mic. O lume stranie. Fără să mai vorbesc de imaginile mistice ale grădinilor unui rege cu numele de Petasios, pe pereţi figurau diferite maxime, apeluri tainice şi stranii, cu numele sfântului Benedict-zidarul, al lui Bonaventura şi Prudentius Clemens, ba şi al Johannei Southcolt – mi-am şi însemnat câteva din aceste maxime, odată ce nu le prea înţelegeam sensul. Nici azi, bunăoară, nu ştiu ce să însemne poporul lui Veniamin, fiindcă acestuia îi erau destinate inscripţiile, ba vorbeau până şi de noul Ierusalim, însă se găseau între ele şi asemenea mari avertismente:

„Cine păcătuieşte împotriva bucuriei, împotriva lui Dumnezeu păcătuieşte". (Ştim că, la fiecare patru sau cinci secole, această idee revine, însă zadarnic.) Şi, în contrast cu acest avertisment, următoarea măruntă profeţie din cartea secretă a lui Philon din Alexandria:

„Până când au ajuns, focul s-a şi stins." (Alături fusese pictată o siluetă roşie ca para focului, un alergător întârziat, în faţa căruia jăraticul se stinge. Iar în jurul alergătorului, peisajul e covârşit de iarnă, de o iarnă pustie şi de amurg. Ca şi alte asemenea imagini teosofice.)

Se mai aflau acolo şi alte curiozităţi, am făcut bunăoară cunoştinţă cu doi bătrânei, păreau nişte fraţi gemeni în vârstă, căci amândoi erau deopotrivă de limbuţi şi purtau aceleaşi veşminte de senatori... Veni vorba de mierea cu fagure, adică de cei cărora le place această miere, despre un om neastâmpărat, cu aspect de conchistador, din cale-afară de iscusit, care se făcu nevăzut şi de astă dată în compania unei mărunte actriţe, undeva la etaj, la studio, cum i se spunea aici...

— Au dispărut într-un mic studio, domnul meu, unde poţi să te săruţi în voie.

Prea bine – mi-am spus –; ia să vedem şi studioul ăsta, odată ce mă aflu aci. – Căci, sincer să fiu, nici de astă dată nu izbutisem să mă debarasez de anumite senzaţii bizare.

Anume, că m-am rătăcit într-o societate ciudată şi excentrică, că tuturor celor prezenți le place mierea cu fagure şi că cine ştie ce i-o fi strâns la un loc. Se vedea însă cât de colo că nu doar ştiințele oculte. Nu numai acest Bonaventura.

Reţin toate acestea, pentru că bănuiala mea avea să fie sporită de argumentele ce-au urmat.

— Cine să fie mutra asta stranie? – am tresărit eu, către miezul nopții, holbându-mă la cineva.

Tocmai intrase, venind de cine ştie unde, o ceată de măcelari, cu uneltele meseriei la brâu, cuțite şi altele, cu un măcelar-şef în frunte. Erau francezi cu toții. Păreau să vină de la o altă petrecere, fiindcă erau cât se poate de degajați, îndeosebi căpetenia lor, un tânăr foarte bine dispus. Mi-am dat seama îndată că nu face parte din societatea de fața. Cu toate acestea, mulți îl cunoşteau.

— Hei, ho – i se striga – să nu te-mpiedici cumva! Iată, brigadierul. Să trăieşti, țapule! – Şi altele la fel.

Lui, însă, nici că-i păsa. Râdea la toată lumea, însă nu se oprea. Era un bărbat chipeş şi râdea plăcut. Avea dinți frumoşi. Se năpustea aproape peste oameni, atât de avântat era.

— Sunt în căutare de noi voluptăți – declară el vijelios, dând buzna îndată peste regina balului. (Regina aceasta era o oarecare doctoriță, o nimfă cu numele de Dox sau Nox.) Iar măcelarii se țineau pe urmele lui. Însă întocmai ca nişte sălbatici, odată ce toți aveau barbeți. Încât mă făcură şi pe mine să râd. De unde îl cunosc pe acest tip? – am prins eu să-mi frământ mintea.

Ce i-o fi spus acelei femei extraordinare, n-am aflat. Probabil că o adoră, odată ce femeia râse, ba îl mai şi amenință cu evantaiul. La care el, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, clătină uşor din cap şi îşi văzu de drum.

— Ei? – îl întreabă la repezeală ceilalți.

— Nu este ea – răspunde el, şi se opreşte înaintea unei alte femei.

De astă dată, însă, a fost el cel ce prinse să zâmbească.

(Aceasta era, la rândul ei, o femeie în costum pompeian şi de asemenea extraordinară.)

— Din asta aş muşca – făcu el către ceilalți şi, după cum se vede, nu mai puțin suculent.

La care, însă, tăcu brusc.

— Dar asta cine e? – întrebă el pe un ton sever.

Trebuie sa se ştie că muzica nu mai cânta de mult, se serveau răcoritoarele şi conversația era în toi. Dacă închideai ochii, te puteai crede într-un parc din Paris, în care vrăbiile ciripesc de zor. De astă dată, însă, vuietul scăzu.

Pentru că intrase în sală o subretă mititică... adică, de fapt, nici nu era subretă. Era camerista sau protejata amfitrioanei, Madame Poulence, cum s-a răspândit îndată zvonul de la om la om, o sărmană orfelină, aflată într-o situație incertă. Era o apariție într-adevăr strălucită. Până nici regele Petasios nu avea asemenea floare în grădina lui. — Nu ştiu dacă au observat şi alții că există unele ființe în care parcă prinde trup tinerețea însăşi, ca şi cum strălucirea ochilor şi surâsul buzelor, până şi mişcările ar da de veste oamenilor: sunt tânără, sunt fericită! Şi, ca şi când ar întreba dacă merită să te mai preocupe şi altceva pe acest pământ. În afara de ele şi doar de ele.

Ei bine, aşa era şi această subretă mititică. Uşor pistruiată, însă asta o făcea să pară şi mai fragedă. Fiindcă până şi cusururile tinereții sunt pline de strălucire. Mai departe fiindcă, deşi admirăm perfecțiunea tinereții, cusururile ei le mai şi iubim, e îndeobşte ştiut.

Avea părul roşu ca focul, or cele de felul ei ştiu bine că verdele, şi anume verdele marin, se potriveşte cu această vâlvătaie. Purta o rochiță verde, cu un şorțuleț de dantelă, şi cum s-a topit deodată, în fața acestei simplități, perfecțiunea de nimfă oceanică a pomenitei frumuseți calculate! Purta în mâinile ei delicate un castron de argint cu băuturi la gheață. Până şi acest vas părea să arunce asupra ei reverberații, nițel argint, încât te lua cu cald şi rece în acelaşi timp prin preajma inimii.

Trecând pe lângă milionăreasa *Mrs.* Bigpaper, fata îşi pironi ochii în pământ, iar când se opri în faţa reginei balului, Lady Nox, şi-i ridică din nou. Cuvintele îşi luară zborul de pe buzele ei ca nişte păsărele.

— Nu serviţi, *madame?* – întrebă ea ciripitor.

Lady luă paharul, apoi zise: — Eşti dulce. – Alţii se mărginiră să zâmbească şi să spună doar: — Mulţumesc. – Se auzi şi o voce, care nu consta decât dintr-un „Ah!" – Păreau cu toţii emoţionaţi, nu era greu de ghicit. Un bărbat adus de spate, căruia se pare că-i plăcea filosofia, i s-a adresat în apropierea mea cuiva: — De ce-o fi răsădit Creatorul tocmai pe aceste meleaguri asemenea ispite, asemenea miracol? Aşadar, accentul vieţii cade pe ceea ce e la suprafaţă, nici pe asta n-o credeam pe vremea când urmam logica.

— Da, da. Bunătatea s-ascunde în adâncuri – încuviinţă cu capul o femeie durdulie şi cu un aer trist. Pe un ton care trăda că ştie ea şi altele despre acest subiect.

La rândul meu, mi-am spus:

— Ce impertinenţă ar fi ca să vrea cineva să stăpânească singur asemenea minune!

După care am închis ochii, ca să-mi recapitulez viaţa.

Nicolae Hoshkin se afla şi el acolo, nu prea departe de mine. Mi-am dat seama îndată ce anume îl frământă pe bietul om, căci, ca şi când ar fi fost beat, până şi ochii îi săreau din orbite.

— Cere şi tu o limonadă – şi-au îndemnat măcelarii căpetenia, care însă, spre cinstea lui fie zis, nu se prea mişca.

Stătea locului, cu privirile şovăitoare – se abandonase şi el contemplării acestui mic miracol. Ca unul care refuză să-şi creadă ochilor.

— Dedin a înnebunit – făcură nemulţumiţii.

— Dedin a fost vrăjit.

— Chiar aşa un papă-lapte să fie? – izbucni unul din ei aproape de mine, de parcă mi s-ar fi adresat mie.

I-am aruncat o privire celui care vorbise, apoi m-am uitat

la căpetenia măcelarilor. Era el, de fapt. Paul de Grevy. Pe numele său intim: domnul Dedin, da, chiar el.

Cum de nu-l recunoscusem îndată? Nu ştiu nici azi. Din cauza barbeților? Nu părea verosimil.

Sau nu-mi aminteam prea bine de el, poate că nicicând nu-l privisem mai atent?

Asta a fost tot. Fiindcă, după asta, nu m-am mai gândit la nimic. Amuțise totul în mine, rotițele mele se opriseră.

Îmi vâjâiau doar urechile. Şi mi se părea c-aud nişte chemări caracteristice. Nişte chemări îndepărtate.

Asta ținu vreo câteva secunde.

— Aşadar, şi el e aici – am murmurat. — Se cuvenea să fi ştiut şi eu – am încercat să-mi păstrez echilibrul. Ceea ce, evident, am izbutit.

Căci am ieşit din sală cu paşi foarte rari.

Jos am mai zăbovit câtva timp.

În grădină era frig, ori eu nu aveam palton, este firesc astfel să dârdâi. Era la început de primăvară, un anotimp foarte rece: bolta cerului e neînchipuit de vastă, iar copacii neînchipuit de întunecați. Se lăsase peste lume acel soi de răceală când nimic nu mişcă, nicăieri vreun semn care să-ți îngăduie să ajungi la concluzia că, undeva, treburile noastre sunt supravegheate. Noaptea încremenise într-o imobilitate de neurnit şi într-o indiferență aşijderea. Iar dincolo de creştetul arborilor pâlpâia o ceață străluminată: diadema nocturnă a Londrei

— Ce simpatic este acest oraş! – conversam în sinea mea cu cineva. Probabil că intenționam să spun:

— Iaca, vezi, Domnule, acum ce s-ar cuveni oare să fac?

Poate că mă adresam bătrânului olandez, armatorul. Mi-era nespus de drag, în clipele acelea, cu o dragoste nemotivată şi exagerată. Sau să-mi fi fost drag nu numai el, ci însăşi senectutea şavăitoare şi moartea? Eram în mare încurcătură. Un sărman delirant neajutorat.

Încolo, dispăruse din mine orice simțire.

Ca unul care stă la pândă şi observă toate… Întunericul era fără stele, cu toate acestea înălțam, din când în când

ochii. De parcă m-aş fi abandonat unei puteri oarecare, o putere care să facă cu mine tot ce-o vrea.

Aşa, zău.

— Francesco – strigă cineva în grădină.

La care, am şi pus mâna pe acest Francesco.

— Există pe-aici vreun studio? – l-am întrebat în limba italiană.

S-a bucurat din cale-afară auzindu-mă. Mă atinse uşor până şi de braţ. Ieşise să fumeze la aer. Era un băiat tânăr.

După care, prin subsolul clădirii, peste bucătărie, şi prin coridoare, am pornit înspre tainiţa studioului. Luasem singur această hotărâre, deoarece în sală refuzam să mă mai întorc. Pe unde treceam, unii se holbau la noi. Odată ce luase început tălăzuirea şi căscatul, bucătăreselor le era somn.

— Bună seara – am zis deschizând uşa.

— Bună dimineaţa – îmi răspunseră ele, cu o punctualitate britanică, în timp ce zâmbetul lor îl simţeam în ceafă. Probabil că le făcusem o impresie ciudată, fără doar şi poate, cu înfăţişarea mea de măscărici ivit printre cratiţe.

Aveam neîncetat în faţă ochii olandezului.

— Am văzut şi albi, şi negri, pot spune chiar că au fost câteva figuri interesante, însă ajunge. Ce-ar dori, domnia-ta? – mă întrebau parcă ochii aceia.

— Nimic – i-am răspuns. — Mă duc să-mi rezolv doar nişte treburi.

Am zăbovit un timp afară, pe scări. Fiindcă răsunau la răstimpuri aplauze, însă nu se putea intra, odată ce înăuntru avea loc o reprezentaţie.

— Ce fel de reprezentaţie?

Tânărul nu ştia.

— Nişte scene de dans – spuse el şovăitor.

— Cum scene de dans? La parter are doar loc un bal!

— Da, însă asta este un fel de şcoală independentă sau aşa ceva.

Nu mai trebuie să spun că şi asta mă impresionă în mod

ciudat. — Să nu fie, oare, un cuib al păcatului această încăpere de sus? – iată primul meu gând. Deşi era un lucru cât se poate de simplu, cum aveam să aflu mai târziu: sora amfitrioanei, o oarecare sărmană cucoană ofilită, ținea acolo cursuri de artă, ajutată de întinsele relații de societate ale doamnei Poulence. Însă, ce poți cunoaşte despre toate acestea atunci când te găseşti în fața uşii sale încuiate, iar din interior răsună aplauze şi se aud şoapte… adică, nu m-aş fi mirat nici dacă aici, sus, s-ar fi dansat în pielea goală.

Nu se dansa însă în pielea goală. Era acelaşi grup de dansatori, care se produsese şi în sala de bal – uitasem să menționez că fuseseră şi jos, unde câțiva prezentaseră în pauză nu mai ştiu ce dans cuvios, oriental, cu coifuri pe cap şi cu nişte zurgălăi la fluierul picioarelor. Repet, cât se poate de cuvios – evident, în deplină armonie cu ideile cultivate aci.

Aşadar, nu era nimic deosebit, nici jos, nici sus. În schimb, ceea ce căutam, am aflat. Ceea ce doream şi pentru ceea ce venisem la serată. Odată ce, în primul rând de scaune, şedea nevastă-mea.

*

Şi nici măcar în primul rând, ci pe unul din scaunele aşezate în diagonală, care se cheamă avanscenă. Pe cap avea o perucă pudrată, iar în mână ținea un lornion. Avea, bineînțeles, un aer întrucâtva străin, aşa că nu mi-a venit să cred ochilor. — Nu visez oare? – m-am minunat eu. (Mi se mai întâmplă şi azi să nu fiu sigur dacă nu fusese cu adevărat doar un vis.)

Cu toate că ea era. Fiindcă începu să-şi umezească buzele cu vârful limbii, încât eram sigur de astă dată de ce vedeam. Am înaintat deci încet pe lângă perete, când mi-am putut da seama, în sfârşit, în ce fel se dilată ochii aceia.

Căci, la un moment dat, s-a uitat la mine. Ba duse până şi lornionul la ochi. În acea clipă, i s-au dilatat ochii sub

sticlă.

De spaimă, probabil, atunci când ni s-au întâlnit privirile. S-o fi gândit, probabil: cum seamănă ăsta cu bărbatul meu! Cu siguranță că i-a bufnit cumplit inima. S-a liniştit, însă, îndată.

(Dealtfel, abia când scriu toate aceste întâmplări, mă întreb: cum anume să fi fost asta? De ce, oare, n-o fi coborât şi ea în sala de la parter, de ce venise numai sus? Să fi fost bântuită de presimțiri – sunt sigur de asta, acea privire a ei pune capăt oricărei îndoieli.)

Numai că şi-o fi spus ulterior: — Nu poate să fie bărbatul meu. Adică, nu mă recunoscuse, mi-am dat seama îndată, deoarece ea a continuat să-şi umezească buzele. Totul părea un coşmar. Fiindcă, în aceeaşi clipă, încăperea se scufundă în întuneric, începea un nou număr, la care eu am ieşit pe o uşă laterală. Am părăsit şi acest loc, totul.

Câtva timp am hoinărit apoi prin grădină. Mi se părea c-aud din nou aceeaşi chemare.

— Ar trebui să-mi pun ventuze, căci totul este din cauza congestiei – am constatat de îndată ce-am ajuns în stradă. Prin fața ochilor mei pluteau imagini uşoare – o punte însorită de corabie, acalmie totală de vânt şi un fericit plictis – pace adevărată... doar când şi când câte un mărunt clipocit, când şi când nişte tropăituri... sub soarele torid al ecuatorului, pe punte şi la umbră, marinarii bătrâni îşi pun unii altora ventuze. Pe vremea aceea eram încă tânăr.

— Îmi trebuie douăzeci de ventuze, de îndată ce se desprimăvărează – ziceau bătrânii aceia, cu năsturei de aramă în urechi.

Cine ştie dacă nu aveau dreptate? Căci se țineau încă bine. Oare nu e înțelept să-ți faci gaură în urechi? Odată ce natura este de nepătruns, iar ființa omenească de nedezlegat.

— Întocmai, de nepătruns şi de nedezlegat – am încuviințat eu. — Este, de fapt, aşa cum este.

Încolo, nu simțeam nimic deosebit, nici cel puțin de astă

dată. Însă, nici nu mă prea gândeam, sau în imagini doar, aşa cum credem că fac animalele. Adevărul este că îmi îngăduiam, în sfârşit, odihnă şi hoinăreală. Atât inimii, cât şi mie însumi.

Adevărat că mi-am adus aminte şi de cantaragiu, însă l-am alungat din minte, întocmai ca pe Gregory Sanders, sau pe şi mai înțeleptul psihanalist, aşadar, pe toți. Căci mi se făcuse lehamite de ei.

Odată ce de nimeni nu mai aveam nevoie. Îmi era scârbă de toți, încât până şi stomacul mi se întorsese pe dos. De unii, fiindcă erau prea îngăduitori, de alții, fiindcă erau prea severi.

Oh, dobitocii! încercaseră să-mi explice, mie, propria-mi viață. Aş fi fost de astă dată în stare să le țin o scurtă prelegere – oare despre ce anume? Ar fi uluiți cu toții. În acest fel ar conteni să-şi mai bată gura, îmi pun capul.

Căci doream din tot sufletul să le demonstrez cât de proşti sunt. Odată ce se străduiesc să toarne în capul altuia propriile lor patimi.

În acest fel apoi: dintr-un nimic în alt nimic. Aşa ceva îți prieşte, de obicei. Am hoinărit prin oraş ceasuri la rând, încurcându-mă în tot felul de dialoguri.

Iară şi iară. Mă hotărâsem să mai hoinăresc câtva timp, deoarece de astă dată îmi făcea bine aerul, după care voi lua o maşină, care să mă ducă la Brighton, unde voi încerca să dorm, înainte de a întreprinde ceva. Trebuie să fiu atent la condiția mea fizică. Dealtminteri, nici nu sunt la Londra încă, mă mai găsesc doar la Bruges. Mi-am spus că voi încerca să pornesc către Brighton, însă şi asta a fost curată neghiobie. Deoarece cum să te orientezi într-un oraş aşa de mare? Mai cu seamă că vremea se schimbase din nou, încât plutea iar ceața pe toate căile. Ajunsesem în apropierea unei mari piețe.

De mai mult timp mă tot urmărea o maşină de piață. O zărisem de mult, însă n-o luasem în seamă.

— *Chebse, chebse* – mă invita şoferul, cu un accent bătrânesc, ceea ce însemna *cab, sir.*

Adică să urc în maşină. De parc-ar fi ghicit că aceasta îmi era, oricum, intenția. Mâna la pas, ținându-se pe urmele mele. Îmi mai aduc aminte şi azi încă de lumina farurilor lui desluşindu-se din ceață şi proiectându-se înaintea paşilor mei, de câte ori coteam la vreun colț de stradă. Începuse şi asta să mă sâcâie. Odată ce jocul ținea de prea multă vreme.

Ce-o fi vrând de la mine? – m-am întrebat, oprindu-mă pe trotuar. Se pare că tot atunci i s-a urât şi lui de toată povestea, odată ce s-a oprit de asemenea, chiar lângă mine, lângă bordura trotuarului.

— *Chebse* – mai făcu el o dată, în timp ce eu am văzut că-i scăpărau ochii mărunți de lângă volan. Când să mă uit mai bine, zăresc şi-un revolver în mâna lui. Scăpăra şi el. Totul era scăpărare.

— Ehei, tocmai la timp – mi-am spus. Oricum, n-ai să scapi uşor.

— Ce doreşte domnia-ta? *Your worship* – l-am întrebat pe bătrân. Căci la volan se afla un om în vârstă, mi-am dat îndată seama. — Cu ce-aş putea să vă fiu de folos? – l-am mai întrebat.

La care, comise imprudența de a coborî din maşină.

Era o prostie de neiertat. — Deoarece, dacă rămânea în maşină, ce puteam să-i mai fac? Având revolverul ațintit spre mine, aş fi fost silit să fac tot ce-mi porunceşte. Astfel însă? Am avut îndată senzația că voi mai încerca ceva.

— Cu nişte bani, domnule, – făcu el pe un ton destul de prietenos, în timp ce privirile îi erau înecate într-un abur de melancolie.

Sărmanul! Părea să fie un novice. Unii dintre ei se prefac amenințători, când, de fapt, li-e teamă. Ăştia sunt începătorii. În schimb, arma ia foc mai uşor în mâinile lor.

Trebuia deci să-mi supraveghez fiecare mişcare.

— *Hands up* – îşi aminti el şi de formula învechită.

— Cât vrei? — l-am întrebat.

— Totul – răspunde el cu severitate. Devenise sever de astă dată.

Umblasem pe multe meleaguri, inutil s-o mai spun, fusesem prin porturi înnoptate şi prin spelunci, unde stăruie multă paloare şi unde, aşa cum se spune, cuțitul încremeneşte în aer. Îmi plăceau chiar aceste locuri. Ba sărisem până şi în apă, încercând să scap de nişte vlăjgani buni de inimă, în portul din Bremerhaven, îndată după debarcare. Însă, ce rost ar avea această înşiruire? La Palermo, sub un pod, lovisem odată, pe întuneric, cu atâta putere pe cineva, încât auzisem cum îi trosnesc oasele. Urmarea n-am aflat-o niciodată şi nici n-am avut curiozitatea să aflu. Mi-am văzut de drum fără întârziere. Astfel că n-o pățisem încă, scăpasem teafăr din asemenea situații. De astă dată, însă, mă aflam la strâmtoare. La o mare strâmtoare. Căci simțeam cum îmi tremură genunchii.

— Afurisenia ei de lume, am îmbătrânit – la asta m-am gândit, în timp ce mi se lua ceasul şi portofelul, ba chiar şi stiloul şi-l însuşise, nemernicul.

Apoi s-a apropiat strâns de fața mea; vârî mâna şi sub cămaşă, adevărat că la indicația mea, odată ce îi spusesem chiar eu s-o facă, spre a nu pierde vremea cu prea multă cotrobăială. (Căci cer să mi se facă buzunare şi în interiorul cămăşilor, iar când am o sumă mai mare asupra mea, acolo o păstrez. De astă dată, luasem cu mine aproape tot ce aveam, deoarece s-ar fi putut să am nevoie de bani la Bruges, în vederea vreunei afaceri, nu se ştie niciodată.)

Îi spusesem, aşadar, unde-mi sunt banii.

— Să rămân fără o lețcaie? – m-a străbătut un frison. — Dumnezeii ei de treabă! – tocmai acum? — Căci rămân lefter, ce-am să mă fac începând de mâine? N-o să mai pot face un singur pas. Sau să-ncep să dau dintr-un colț în altul, în căutare de bani? De la cine să cer?

La gândul acesta, sângele mi s-a urcat la cap, încât m-am năpustit aproape, cu mâinile goale, asupra țevii revolverului.

Îndărătul meu se întindea un spațiu vast, în fața mea era strada – ne găseam lângă un parc, undeva prin

Kensington (după cum aveam să constat a doua zi) –, şi era la ceasul acela din zori când felinarele nu mai luminează, însă nici răsăritul soarelui n-are încă putere. Cu toate acestea, prin câte nu trecusem în clipele acelea, mi se părea că desluşesc adevărate procesiuni dincolo de ceață, nu prea departe de noi – oameni ce se înapoiau din munca lor de peste noapte, urlici matinali, o femeie care fugea după cineva, un biciclist care trecea tocmai prin fața ochilor mei – însă nu dădea Dumnezeu ca vreunul să arunce o privire înspre noi. Să nu ne fi văzut? Poate, însă, că e mai bine că aşa s-a întâmplat. Sunt situații când este mai bine să fii chinuit, iar atenția să-ți fie îndreptată în altă direcție, decât adevărata ta mizerie.

Am legat o discuție cu agresorul meu, ceea ce era ridicol. În schimb, era şi respingător să stai neputincios în acelaşi loc, ca vita, cu mâinile în aer, sau încercam să-i distrag atenția în altă parte?

— De unde eşti de fel? – l-am întrebat. Mi se pare şi mai uluitor faptul că mi-a răspuns de unde era.

— Din Shetterland – răspunde el sec.

— Ce meserie ai avut înainte? – (Era o întrebare nemaipomenit de stupidă.)

— *Shut up*[33] – răspunde el.

Avea dreptate. Aşadar, să-mi țin gura. La care, însă mi-a sărit muştarul.

— Ehei, Dumnezeii tăi – i-am spus – să nu cumva să-mi iei şi fularul, odată ce mi-e frig. Nu vezi ce subțire mi-e pardesiul?

El avea nevoie însă şi de fular, ba mi-a luat până şi țigările de foi, iar cârligul mi l-a aruncat departe, pe-o pajişte. Cu asta, apoi, am şi isprăvit. — În sfârşit – mi-am spus eu.

Prinse să se retragă încet, cu spatele, către maşină, ținându-mi neîncetat sub observație ochii.

Ceea ce era o greşeală fatală. Fiindcă eu îi urmăream nu

[33] Gura (engl.).

ochii, ci țeava revolverului. Vroiam să văd dacă nu cumva oscilează. De fapt, oscila. Chiar de la primul pas, țeava s-a aplecat uşor, lucru pe care l-a simțit evident şi dânsul, deoarece a redresat-o pe loc. Numai că a redresat-o prea mult, iată prostia lui şi, ceea ce era mai important, a deviat-o lateral. Mie, însă, mi-a fost de ajuns şi această singură clipă. Fiindcă m-am şi năpustit asupra lui. Pe capul lui.

E o săritură excelentă, deosebită, marinarii francezi îi spun „taica François", o exersasem deseori odinioară şi, spre surpriza mea, nici de astă dată n-a dat greş. Constă dintr-un salt asupra adversarului, de parcă te-ai prăbuşi peste el de la etaj. Şi într-o clipită, aproape fără nicio relaxare a genunchilor, îndeosebi cu ajutorul muşchilor tălpii.

Imaginați-vă că am o sută de kilograme. Iar dacă mai scot şi-un răcnet corespunzător… Or, eu ştiu să răcnesc. Bietul om s-a speriat aşa de rău, încât şi-a descărcat şi revolverul, de îngrozit ce era.

Însă, fireşte, degeaba, deoarece i-am lovit între timp mâna… Restul nu mai este interesant, ci mai degrabă trist.

I-am împins cu bărbia capul pe ceafă, după care am izbit o singură dată, căci acesta mi-e obiceiul. Şi, vai, din nou mi-a fost dat să aud pârâitul acela caracteristic. La ceafă. Fare-se că-i rupsesem vertebra, fiindcă muri sub ochii mei. Lucrul acesta mă mai mâhneşte şi azi odată ce n-am simțit nici atunci măcar ceva deosebit.

— Aşadar, nu sunt încă prea bătrân – mi-am spus.

Asta a fost tot.

— N-am mai săvârşit de mult asemenea faptă – am clătinat uşor din cap, de îndată ce m-am aplecat asupra lui şi am văzut că se şi ivise firicelul roşu: sângele ce-i şiroia din colțul gurii.

*

Apoi l-am jefuit pe bătrân, adică mi-am reluat lucrurile,

continuându-mi paşnic plimbarea.

Partea aceea a străzii mai era necirculată.

Înaintam cu paşi măsuraţi şi tihniţi, păstrând ţinuta degajată de înainte. Însă, parcă şi mai visător, mi-aduc aminte, odată ce simţeam în membre o nemaipomenită uşurinţă. De parcă umblam pe nori. Aşa te simţi după mari voluptăţi.

Să nu uit că mi-am căutat şi cârligul, tot fără vreo grabă. Căci nu era de dorit să-l găsească cineva, nu doream să am de-a face cu poliţia. De astă dată, chiar, nu doream, căutând să înlătur până şi impresia că aş fugi.

Eram, aşadar, mai tacticos decât ar fi fost necesar. După vreo douăzeci de paşi, m-am şi oprit.

Zăcea mort, acolo unde îl lăsasem, atât puteam vedea din el. Cu toate că, între timp, începuse să mijească binişor de ziuă. Capul îi atârna de pe bordura trotuarului, iar maşina lui rămăsese părăsită, într-o mare singurătate.

Mi-am văzut de drum. Coteam când pe-o stradă, traversam în diagonală când o piaţă, hoinărind aşadar în zigzag, după cum se recomandă după asemenea isprăvi. Mi-am smuls bineînţeles şi barba... La Londra există multe case ce rămân deschise şi în timpul nopţii, sau nici n-au poartă – am intrat într-una din ele, unde, într-o gură de canal din curte, am vârât atât barba, cât şi batista. Căci îi luasem întâmplător şi batista, ce pot face? Până şi inelul de oţel l-am ascuns, să nu uit, inelul pe care îl aveam de douăzeci de ani în degetul mic – pe acesta l-am vârât, de furie, odată ce se dovedise a fi o unealtă prea bună.

Căci n-avusesem de gând să-l omor pe bătrân. Nu, aşa ceva nici prin minte nu-mi trecuse. Căci, la ce bun oare?

— Ei, v-aţi amuzat? mă întreabă directorul hotelului. — Aţi băut mult?

— Ce ziceţi de irlandezi?

Citea tocmai ziarele de dimineaţă, şi din nou săvârşiseră ceva irlandezii.

— Unde v-aţi lăsat barba? – începu el râzând. În timp ce îşi împingea ochelarii pe frunte. — Unde vi-e barba?

Nu i-am răspuns.

El însă îmi destăinui fără ocol că, în ajun, se minunase de mine. Căci e ciudat ca un om în toată firea, cum sunt eu, să se travestească în măscărici, iertat să-i fie. Şi, pe deasupra, îmi lipisem până şi barbă...

Ne-am antrenat într-o discuție despre irlandezi. Iar eu am început să-i deapăn nu mai ştiu ce poveste... era o situație ciudată. Dealtfel, azi bănuiesc ce-o fi fost.

Avusesem pe vremuri un văr mai mic, care, într-una din nopți, se deşteptase din somn şi se apucase să plângă din cauza unui străin. Cică trenul tăiase pe-un biet nenea, roțile îl decapitaseră. Şi plângea amarnic.

Mai târziu s-a aflat că copilul avea febră. În schimb, străinul decapitat fusese adevărat: seara următoare i se citi accidentul lui dintr-un ziar.

Ei bine, aşa ceva se întâmplă se pare şi la o vârstă mai înaintată. Ai vreun necaz sau ai temperatură, însă nu le dai atenție sau nu vrei să ştii de ele – am început deci să-i povestesc despre menazi. Ce lamentări s-au mai iscat din asta în zorile mohorâte, la lumina becurilor electrice!

— Cunoşti cumva istoria menazilor? – l-am întrebat pe acest om nepăsător.

— Menazii sunt o populație în Indiile Olandeze. Sunt urmaşi ai cuceritorilor portughezi de odinioară, sunt creştini chiar, ba îşi păstrează până şi vechile patronimice, atâta doar că s-au colorat la ten – aflase de asta? Întrucât, în căldurile de acolo, e cu neputință să nu te transformi, odată ce cei ce nu sunt negri la piele nu supraviețuiesc. Ce spune de această nerozie?

— A devenit un popor cu păr creț, la fel ca indigenii, însă nespus de trist. Oare de ce-o fi aşa de trist acest popor?

— Fiindcă nu acolo este obârşia lui – am zis. — Pricepi? – l-am întrebat pe neaşteptate: – Eşti în stare să înțelegi atâta absurditate?

Directorul s-a holbat la mine.

— Preabine – face el –, de ce sunteți însă aşa de furios? – Am fost de astă dată şi mai amar. — Oare nu mă poți

înțelege? – am strigat din nou. — Nu-ți dai seama cine anume sunt cei ce s-au stabilit acolo? Cei care nu sunt din partea locului. Şi care, mai târziu, au făcut totul ca să-i alunge şi să-i asuprească, aşadar, să-i prigonească pe cei ce erau negri, adică pe băştinaşi? Atâta doar că, de astă dată, sunt negri şi ei, nu-i aşa? Le-a venit acum şi lor rândul de a fi disprețuiți, nu? – Şi aşa mai departe, clocotind de indignare, din cauza tragediei acestor popoare îndepărtate. Încât, mai-mai să plâng. Oare înțelege din întâmplarea aceasta circuitul neîntrerupt al mârşăviei, prezent în orice domeniu căruia îi spunem viață? De abuzul ce se săvârşeşte permanent cu inima omenească?

— Da, odată ce viața este o mârşăvie –· am reluat eu pe un ton nou. La care, până şi directorul roşi uşor.

— Îl poftesc să judece dacă nu este o mârşăvie ceea ce omul e nevoit să îndure. Dar pe tărâmul sentimentelor? – aş mai fi vrut să-i spun. Numai că am tăcut de astă dată. Deoarece am avut o viziune cum nu se poate mai simplă şi mai clară.

— Paul de Grevy este amantul nevestii mele. Ce e ciudat în asta?

— De ce să faci atâta tărăboi pentru o cârpă de muiere? – Şi, parcă, dintr-o dată m-am destrămat. Eram buimac.

De astă dată, însă, directorul se aprinse şi el.

— Acolo negrii sunt disprețuiți, în timp ce la noi lumea se duce pe Coasta de Azur ca să se înnegrească – râse el. — Aşa este, lumea-i un balamuc. Ba a mai adăugat: Văzuse odată la cinematograf cum se capturează urşii polari în Oceanul înghețat. Sunt prinşi cu plasa, ca peştii.

Eu eram însă atunci deja departe, nici nu-l mai auzeam.

— Ce-ai spus?

— E cam acelaşi lucru – răspunde el. — Îi iau de unde s-au născut, ca să-i ducă unde n-au ce să caute. Cu toate că le plac ghețarii, ei sunt transportați în California. S-au deprins cu libertatea, însă sunt închişi în cuşti. Aşa-i viața – surâse directorul, mai calm de astă dată.

Se putea ghici că-şi redobândise stăpânirea de sine de pe

urma acestor cuvinte, anume că aşa-i viaţa.

— Sunteţi un om pătimaş – făcu el ironic. — N-aş fi bănuit. Nu cumva aveţi temperatură? Sau n-aţi băut cumva prea mult?

Şi a mai adăugat ceva, ceva de care şi azi mă mai minunez.

— Doar nu dumneavoastră sunteţi acum împăratul broaştelor de la Tilsit? – m-a întrebat deodată, de parcă şi-ar fi pierdut şi el mintea din cine ştie ce cauză.

Nici azi nu pricep această întrebare. Am încercat să aflu dacă există aşa ceva la Tilsit, vreo legendă despre un împărat al broaştelor. Nimeni însă n-a auzit vreodată de ea.

*

Să fi avut temperatură? S-ar putea, odată ce aproape nu închisesem ochii timp de trei sau patru nopţi.

Se înţelege dar că eram buimac, şi mult timp încă după asta. Zile la rând. Este adevărat, însă, că luam somnifere, încât şi ele au contribuit la buimăceala mea – hapuri puternice, preparate cu morfină împotriva durerilor de măsele, pe care le iau cu mine de câte ori plec la drum.

Datorită acestui hap am dormit dus, fără vise, până la amiază, când pe la orele unu şi jumătate, am tresărit speriat. – În ziare scria că fusese omorât şi prădat un şofer de taxi. Că făptaşul, pesemne, fusese silit să dispară în mare grabă, uitându-şi revolverul la locul crimei, iar din armă lipseşte un glonte. Doar atât. Şi că autorul e căutat de poliţie.

În timp ce autorul se găsea într-una din camerele de la al patrulea etaj al hotelului Brighton şi îşi smulgea de pe faţă resturile de mastix, după care se bărbieri temeinic şi făcu o baie… După ce-am mâncat ceva în cameră, mi-am pus cămaşa cea mai lejeră, un costum moale de voiaj şi am coborât să mă plimb. Afară ploua mărunt.

Mă gândeam să fac puţină mişcare, căci mişcarea îmi limpezeşte mintea. Ploaia, de asemenea. Cu toate că nu mă

simțeam câtuşi de puțin rău, aveam cel mult o oarecare slăbiciune în viscere. N-aveam vlagă.

Mi-a venit ideea neaşteptată de a o suna la telefon pe *miss* Borton. S-a prezentat chiar ea.

— De astă dată vreau totuşi să-ți fac o vizită, odată ce-doresc să-ți vorbesc – i-am spus pe scurt.

— Te aşteptăm – răspunde ea îndată;

Adică, ar prefera totuşi să coboare ea la mine, aşa are să fie mai plăcut.

— Cu plăcere – îi răspund la rândul meu. — La Brighton?

— Oh, nu acolo.

— Din nou într-un parc?

— Mai curând acolo. Dacă plouă, îşi va pune mantaua.

A indicat îndată un loc destul de frecventat aproape de-o piață.

— De acord – i-am spiis. — Te-aştept. – Şi am reaşezat receptorul în furcă.

Am aşteptat, plimbându-mă prin ploaie.

— Ehei, de astă dată ai să-ți primeşti partea – mi-am spus.

Odată ce părea verosimil ca ea să fi făcut cu mine toate acestea. Nu mai există vreo îndoială – aşadar că uneltise şi dresese, ştiind bine că Dedin se află în oraş, că nevastă-mea nu plecase la mare, totul – era precis informată de doamna Lagrange. Asta se ştie. De astă dată, mi-o servise, spre a-mi da seama pe cine preferasem în locul ei. Şarpe mititel! Iată motivul pentru care fusese aşa de amabilă scrisoarea prin care mă invita la bal. Nu face nimic.

Căci o voi învăța minte de astă dată. Are s-audă de la mine nişte cuvinte cum nu i-a fost dat încă s-audă.

De pildă: ce-şi închipuie? Nu i-e ruşine? – cum a fost în stare să se preteze la asemenea mârşăvie? Şi cu atâta lipsă de omenie? Să s-amestece în viața cea mai intimă a altora? Ea, o fată de familie? Nu mă priveşte c-a disprețuit-o pe nevastă-mea sau c-o fi avut vreun alt motiv. Odată ce nu mă interesează.

— Nevastă-mea este o stricată, ba este chiar o depravată, are dreptate, o să-şi primească de astă dată pedeapsa cuvenită, cu toate aceste este mult superioară domnişoarei, căci aşa ceva n-ar fi niciodată în stare să săvârşească – toate acestea o să i le spun şi în acest fel. – Apoi că abia acum, după ceea ce s-a întâmplat, îmi dau seama cu cât este ea mai nobilă la suflet.

Toate acestea le-am repetat de mai multe ori în sinea mea, doar un singur lucru nu mi-a venit în minte, şi anume: care-o fi adevărul? Căci, dacă este aşa de bine informată, cum de nu aflase, bunăoară, că fusesem bolnav sau că plecasem din oraş? E sigur că nu ştia nimic; altminteri de ce m-ar mai fi invitat la bal? odată ce plecasem – toate acestea nici prin gând nu mi-au trecut, în schimb, m-au bântuit cele mai josnice bănuieli: că o fi urmărit-o pe nevastă-mea, poate c-o şi pândise, probabil de la Paris încă, aici apoi cu siguranță. Altminteri de ce s-ar fi înscris la cursurile doamnei Lagrange? Căci, altfel, n-ar fi avut cum să afle asemenea lucruri. Că Dedin este la Londra şi că mie mi s-aruncă praf în ochi.

— De asta, să fi fost atât de furioasă? Oare nu ea mă sfătuise s-o omor? Ar fi frumoasă, oricum, solidaritatea aceasta din partea ei... Numai că o fată tânără, care ajunge în acest fel aici...

Dar, iat-o în carne şi oase pe ea însăşi. De astă dată, totul s-a lămurit în mintea mea.

— De mult nu te-am mai văzut – spuse ea posomorâtă.

Nimic mai mult.

Avea glasul domol, privirile limpezi.

— Totuşi, parcă nu pare adevărat. Nu e asta o fată mârşavă – mi-am spus îndată.

— De ce n-ai fost la bal?

— Ah, acest bal – şi roşi.

Ca şi când tot o mai durea faptul că nu putuse să vină. Oare eu am fost? Aşadar, totuşi m-am dus, adevărat?

— Cum să nu mă duc, odată ce mă invitaseşi?

Cum este, însă, cu putință ca să mă inviți, iar mai apoi

nici măcar să nu te scuzi că n-ai venit?

— Au existat o mulțime de cauze, complicații în familie, logodnicul său avusese gripă, şi mai ştiu câte altele.

Dealtfel, cum nu-i răspunsesem nici eu la scrisoare – căci ulterior aflase că sunt plecat, că mă aflu în Belgia…

— Asta aşa este, eşti bine informată.

I-am povestit tot, sosirea mea înainte de termen, felul cum mă dusesem direct la bal, odată ce nici atâta timp nu-mi rămăsese cât să dau fuga până acasă…

— Şi-apoi, de ce m-aş fi dus acasă, nu-i aşa? Odată ce nevastă-mea e plecată şi ea. Ne-am înțeles ca şi ea să se întoarcă mâine abia. Se află la mare, a însoțit-o pe doamna Lagrange, care s-a dus să-şi vadă fiul. Oare n-ai aflat? – o întreb brusc.

La care, domnişoara a roşit totuşi.

Ehei, mi-am spus, te voi perpeli oricum nițel.

— Poate să-ți pară rău că n-ai fost – m-am apucat eu să-i descriu balul – deoarece a fost în adevăr interesant. Chiar din cale-afară de interesant. Erau şi câteva măşti reuşite, unele minunate.

— Dumneata ce erai? – întreabă ea copilăreşte.

I l-am descris pe omul-care-aduce-gheața. I-a plăcut.

— O idee minunată – zise ea radioasă. — Ce păcat că n-am putut să te văd – şi m-a tutuit îndată.

Iar glasul i se făcu languros. Vorbeam franțuzeşte în mulțime.

— Au fost şi măşti interesante? – întreabă ea mâhnită.

— O mulțime – i-am răspuns. — Şi ce lume! Oameni aleşi cu toții – bunăoară un măcelar… Dar să nu încep cu el. Fii atentă la ceea ce-ți spun! Imaginează-ți că deschid uşa uneia din încăperi, şi ce crezi de cine dau cu ochii? Oare nu de nevastă-mea? Nu ştiam că se întorsese, ea de asemenea nu ştia că mă întorsesem şi eu, aşadar nici eu că ea – oare nu e nostimă întâmplarea? S-o fi văzut cât de dichisită era! Perucă argintie, rochie de catifea albastră cu dantele, ba avea şi-un lornion aurit în mână. — Era fermecătoare, zău aşa. Însă, firește, nu m-am apropiat de

ea, odată ce vroiam să aflu ce anume face dumneaei când nu sunt eu de față. N-am dreptate? De ce eşti atât de tăcută? – o întreb pe neaşteptate.

— A, fiindcă mie nu mi-e dragă. Ți-am mai spus că nu mi-e dragă – răspunde domnişoara.

— Şi de ce, oare, nu ți-e dragă? Nu prea pricep. Ei. Hai, poate că nu e adevărat. De ce nu ți-ar fi dragă, odată ce e atât de nostimă? Nu e oare nostimă? – stărui eu. — Ți-a fost şi ție foarte dragă.

— Da, pe vrema aceea.

— Când anume?

Pe vremea când mai eram la Paris.

Am continuat, aşadar, să-i descriu balul:

— Am petrecut de minune, în adevăr minunat – i-am spus.

— Şi doamna Lagrange?

— Doamna Lagrange? Dar bine, ea nici măcar nu-i acasă. Erau acolo, în schimb, tot felul de bărbați, nobili francezi de viță. Odată ce pe nevastă-mea o antura o mică societate în toată legea.

— Zău? – întreabă ea din nou.

Şi din nou se îmbujorează la față. Eu, însă, n-am dat nicio atenție acestui fapt.

— Era acolo, de pildă, un şoimar cu şoimul pe-un braț, şi alți indivizi anevoie de descris. Cel mai interesant era cu toate acestea măcelarul – am schimbat eu vorba –, un bărbat deosebit de original, golan şi pe deasupra şi chipeş, cunoşti genul, oameni de-o golănie desăvârşilă şi, totuşi, delicați în mişcări. Măcelarul era un crupier cu numele de Paul de Grevy, angajat odinioară prin cluburi ca trepăduş, tocmai datorită faptului că este un ins nobil. Dar de ce faci această mutră?

— Ah, era şi el acolo? – întreabă cu o expresie de dispreț.

— Se-nțelege că era, găseşti c-ar fi ceva neobişnuit? Sau îl cunoşti cumva? I se spune pretutindeni Dedin.

— Da, ştiu – răspunde. — E un om nesuferit. Predă şi la cursurile noastre.

— Nu mai spune, la cursurile voastre? Aveți și așa ceva? Atât de înfloritoare sunt afacerile doamnei Lagrange? De când predă?

— De vreo câteva luni.

— De vreo câteva luni? E ciudat că n-am fost informat c-ar fi la Londra. Și nici dânsul nu mi-a spus nimic. Deși mi-e prieten bun, așa zău.

— Chiar atât de bun prieten să-ți fie? – ar vrea să știe domnișoara. Și refuză cu îndărătnicie să mă privească în ochi.

*

Eu însă nu abandonasem problema.

— În cazul ăsta este cum nu se poate mai interesant – am urmat eu aproape vesel –, odată ce-l cunoști și tu. N-ai vrea să-mi vorbești despre el? – Pusesem întrebarea cu atâta ușurință, de parcă m-aș fi pregătit să-mi iau zborul.

— Nu-i așa că-i un om minunat?

Domnișoara se uită uluită la mine.

— De ce să nu fie minunat, când este? Gândește-te la mâinile lui cât de fine sunt. Eu nu mă prea pricep, însă așa se spune. Iar buzele lui cât sunt de țuguiate, buze bune de sărutat…

— Întocmai ca o inimă sfâșiată, nu cu ea seamănă pare?

Domnișoara începuse să-și cam piardă siguranța.

— Nu-i așa că glumești? – întreabă ea înspăimântată.

— De ce-aș glumi? Am petrecut cu el de minune noaptea trecută.

— Cu nesuferitul ăla?

— Să fie în adevăr nesuferit? – am întrebat-o de astă dată, luând-o de braț. — Ce știi despre dânsul? Dar despre nevastă-mea?

Miss Borton tăcea chitic.

— Că m-a umilit de multe ori, de mii de ori, și c-a fost mârșav? Să nu te jenezi câtuși de puțin, știu foarte bine. Oare ce sunt eu în toată această poveste? Nesuferit până-n

măduva oaselor – însă ce-aş putea să pretind? Să mă ruşinez din cauza asta? Uite că nu mă ruşinez. Odată ce chestiunea asta e mai complicată decât ar putea să intre în căpăţânele voastre pitice. Vezi că sunt sincer de astă dată, poţi fi satisfăcută de mine. Destul te-ai tot plâns că nu sunt destul de sincer. De astă dată vei fi nevoită să suporţi sinceritatea mea, dragă. Ai vrea să ştii dacă te-am iubit? Da, te-am iubit. Dacă am iubit-o pe nevastă-mea? Am disprețuit-o. Din prima clipă chiar, când s-a apucat pentru întâia oară să fumeze în faţa mea, picior peste picior. Cu toate acestea ştiam că astfel are să se întâmple, ştiam totul, îmi cunoşteam ursita, dar merita să încerc. Vezi c-am ajuns să-mi dau şi de asta seama, aici am ajuns, orice-ar mai urma de azi înainte. Că merita iadurile prin care am trecut. Căci sunt eu de vină, oare, că acest pământ minunat este iadul însuşi? Acum, în sfârşit, spune-mi tot ce doreşti, ca să mă ruşinez în cele din urmă şi eu.

Vorbeam aproape în şoaptă.

— Îţi dai oare seama cât de prostuţă eşti? E un drum lung până aci. Fiindcă ai tu habar în ce fel sunt eu în stare să zdrobesc un om? Ca pe-o muscă. De ce nu i-aş strivi şi pe ei? Ce anume îi apără, ce crezi? Odată ce femeia aceea e toată numai dorinţă, a fost de când o ştiu aşa, şi din toate colţurile se ivesc indivizi la al căror gât râvnesc mai cumplit decât la viaţa mea de apoi... Eşti destul de coaptă ca să-mi spui de ce n-am asupra lor nicio putere? De ce-o fi asta ca hipnoza, ca şi cum mi-ar fi făcut vrăji?

*

N-am bănuit vreodată că se poate ascunde atâta forţă în copila asta.

Nici cel puţin n-a tresărit, a rezistat şi de astă dată la tot ce-i spuneam, aşa cum copacii înfruntă vijelia.

N-a protestat măcar, după obiceiul fecioarelor pudice; cu toate că erau destul de delicate destăinuirile mele, nu-i aşa? – în ciuda lor m-a privit toată vremea în ochi. Ne

opriserăm lângă a bancă, pe ploaie, căci se dezlănțuise cu adevărat o furtună, cu răbufniri reci de vânt... Ca, în cele din urmă, să nu-mi aducă la cunoştinţă decât atât:

Ea n-ar fi niciodată în stare să mă mintă, astfel îmi mărturiseşte că, deşi tot ce i-am spus o face să sufere, o şi consolează, în acelaşi timp, deoarece îşi dă seama că-i adevărat. Şi, chiar dacă refuz s-o cred, ea ştia totul despre mine sau, chiar dacă nu totul, intuia o bună parte.

În pofida tuturor, ea mă va iubi şi de azi înainte, până când sentimentul acesta are să se stingă de la sine. Va fi atunci fericită şi va mulțumi cerului.

A rostit totul fără lacrimi, cu asprime aproape.

Căci, deşi fusese multă necumpătare în tot ce făcuse şi spusese – recunoaşte –, fusese şi mult sentiment, pe care s-ar putea să nu-l uite toată viața, şi nu doar fiindcă n-are de gând să-l uite, ci şi fiindcă a pus stăpânire pe ea cu o putere pe care n-o crezuse cu putință în cazul ei. Niciodată nu credea că i s-ar putea întâmpla şi ei ceva asemănător.

— Şi-acum, adio – mi-a întins ea mâna. Mă roagă să încerc să mă liniştesc într-o oarecare măsură, odată ce recunoaşte că se teme cumplit că şi ea s-ar putea să poarte o vină oarecare. Căci am nişte priviri de o nemărginită tristețe şi este atât de stranie expresia lor. Să nu cumva să fac vreo prostie, Dumnezeule...

Apoi a izbucnit deodată, ca o copilă:

Cică nu se cuvine să mă frământ atât pentru acea femeie, îmi spune ea acum adevărul şi despre ea. Chiar dacă nu e frumos ceea ce face – căci femeia aceea n-are suflet.

— Vrei să zici că nu mă iubeşte?

— Da.

— Atâta doar că asta nu-i adevărat. Nici dacă ți-a spus ea însăşi.

Miss Borton se făcea roşie până la rădăcina părului.

Una ca asta nevastă-mea niciodată nu-i spusese.

— A încercat doar să mă înduplece să te iubesc – zise fata, şi mai roşi o dată, pentru a doua oară.

De astă dată, însă, atât de tare, încât până şi ochii i se împăienjeniră de lacrimi.

— O – face ea –, eu n-am nimic de-a face cu ceea ce se vorbeşte pe socoteala acestui bărbat. I-am spus doar, încă la Paris: – Lizzy. Vreau să rămân o fată cinstită. I-am spus deci că te iubesc. Totodată, şi că voi dispare în curând de aici. La care, ea m-a întrebat de ce oare vreau să dispar? Auzind acestea, am îmbrățișat-o de fericită ce eram. — Atât de mărinimoasă eşti? – am întrebat-o. Căci eram încă nemaipomenit de naivă.

Însă nevastă-mea nu pretindea să fie îmbrățișată pentru acest lucru.

— Vai, proasto! – a zis ea cu asprime. — Nu sunt defel mărinimoasă. – Şi a izbucnit într-un râs exagerat.

Râdea de ea.

— Nici vorbă de mărinimie. Sunt o femeie fără suflet – a privit-o ea țintă pe fată.

— La care, apoi, m-am trezit, în sfârşit – şi-a încheiat domnişoara povestirea.

*

În acea noapte am avut un vis fermecător. Să mai vorbesc însă de altceva, despre noaptea aceea fără sfârşit, parcă.

Zăbovisem o vreme pe marginea patului, fără să mă gândesc la nimic, când ceva se va fi mişcat în apropiere. Când ridicai ochii, ei îmi căzură întâmplător pe jurnalul meu.

— Poftim, şi ăsta-i aci. – Am întins dar mâna şi l-am deschis. Ia să văd câte mi-au trecut prin minte în acest noian de timp? Am zâmbit chiar.

Odată ce, pe cea dintâi filă, stătea: „Să-ți aduci aminte că el şi-a notat ceva. Să nu uiți asta”. (Era vorba de Dedin.)

Asta se întâmplase când ne-a îndemnat să plecăm la Londra. Adică să mă duc cu nevastă-mea la Londra, Căci, să nu se uite că el mă înduplecase să vin aci. Nu mi-am dat

seama, oare, că s-ascunde aici ceva? – Şi oare, nu la el mă gândisem de îndată ce descoperisem violetele?

Aşadar, văzusem dar cu faptele, cu simțurile, şi cu sufletul meu. Nu mă înşelasem. Probabil că ştiau încă de pe-atunci că şi ei vor traversa Canalul, întâi doamna Lagrange, pe urmă acest Dedin. În cazul ăsta, oare ce şi-o fi însemnat în carnet, odată ce totul îi reuşise ca pe roate, iar eu acceptasem, ca un prostănac, să vin aci?

E omul meu, şi-o fi notat el. Se purtase aşadar cu mine, cum te porți de obicei cu dobitoacele. Or, asta nu s-ar cuveni cu o ființă omenească, oricât aş fi fost de inferior în ochii lor. Odată ce nu se cade, mai cu seamă că nu fusesem chiar atât de rău cu ei. Nu li-e permis să mă trateze ca pe-un animal. Pentru asta poate că li se cuvine totuşi ceva.

— Vin după voi – i-o fi spus amantei sale, cum mi-o imaginasem de atâtea ori.

Şi i-o fi spus, de asemenea, să caute să mă potolească, să se poarte cu mine mult mai prudent... nu va trebui să aştepte mult. Căci cine ştie unde voi ajunge eu până atunci, în ce zonă periculoasă? Odată ce acolo mă îndemnase să plec, nici asta să nu se uite, deoarece el îmi recomandase societățile de salvare. Ceea ce nu mai era o glumă, dacă te gândeşti bine. — Poate mă va lua dracul, între timp – se prea poate să se fi gândit şi la asta. Prea bine, acestea se cuvin a fi reținute.

Însă, faptul de a fi consimțit la toate acestea şi împotriva instinctului meu, mi se pare cu totul inexplicabil şi mă uluieşte. Cum te poți lăsa dus de nas în acest hal? Şi se ivi în fața ochilor mei, ca o arătare, lepădătura aceea cu ochi aprinşi, acea fleandură ahtiată de mântuire, doamna Lagrange, cu care petrecusem ultima seară de Crăciun.

— E drăguță nevastă-mea, nu-i aşa? – o întrebasem, mânat de-o pornire neaşteptată.

Drept răspuns, mă privise cu ochii ei aprinşi şi goi. Ca şi cum ar fi fost surprinsă de cuvintele mele. De parcă admirația mea statornică pentru nevastă-mea ar fi

nedumerit-o.

Abia acum înțeleg zâmbetul ei.

Adică, abia de astă dată îmi dau seama câte eforturi mai depuneam şi atunci, până în ultimul moment. După ce luasem hotărârea definitivă de a pleca în lumea largă. Să fie oare asta răsplata?

Am şi notat toate acestea în carnetul meu. De astă dată, eu. Pe de-o parte, ca să nu uit. Odată ce suntem uituci de felul nostru. Căci, prin inima noastră circulă o mulțime de curenți, şi totul poate să se schimbe până a doua zi. Iar ziua de azi avusese rostul de a lămuri lucrurile. Chiar şi data, după toate acestea. Fiindcă nu făcusem decât să notez fapte, până la unu şi jumătate după miezul-nopții.

Înainte de toate, numele tuturor teozofilor: al gazdei mele, care fusese probabil ales din bunăvreme, încă de dincolo, fiind atât de potrivit pentru țelurile lor, apoi pe-al doamnei Lagrange şi pe-al doamnei Poulence – oare nu alcătuiau toți aceştia o singură gaşcă? Încât, era să scot o exclamație de uimire, mai cu seamă când îmi adusei aminte şi de domnul Tannenbaum. Fiindcă, la dânsul nu mă prea gândisem. Îl disprețuiam pe acest domnişor, tocmai pe el, nu ştiu nici azi de ce.

Dar, oare, nu era filosof şi el?

Pe de altă parte, pare-se că fusesem atât de precis, mulțumită unuia dintre instinctele mele. Vroiam, probabil, să dovedesc cuiva că aşa s-au petrecut lucrurile, dacă ar fi cumva cazul. Împreună cu toată urzeala şi detaliile caracteristice, pe care nu eşti în stare să le înțelegi, atâta timp cât le trăieşti şi care, ulterior, ți se organizează în suflet, într-un fel de sistem, întocmai ca mecanismul ceasornicului. Iar ceasornicul începe să meargă.

Cuvintele cantaragiului le aşternusem pe-o pagină separată, cuvintele pe care le adresase judecătorilor săi la proces: „Am mai multă dreptate decât s-ar putea exprima prin cuvinte. Dumnezeu să se milostivească de mine după câtă dreptate am. De domniile voastre, de asemenea, domnilor judecători.”

Şi asta mi-o mai notasem, după care mă culcasem. Şi deşi înghiţisem două somnifere, m-am deşteptat speriat de câteva ori. Acestea s-au întâmplat către orele patru. Am mai înghiţit, aşadar, un somnifer.

Înainte de amiază, însă, mi-au bătut la uşă. Cu toate că încăperea era însorită şi frumoasă, mi s-a părut atât de străină, înalt, la repezeală, n-am ştiut unde mă aflu. Aveam senzaţia că sunt undeva în serviciu.

Apoi totul s-a limpezit în capul meu. Mi-am adus aminte de şofer şi de rest.

— Trebuie să fie poliţia – mi-am spus. Însă nu era poliţia, ci doar un aviz urgent de la De Vries, care mă ruga să mă duc neîntârziat în docul din Cuxhaven, căci urmau să mai fie rezolvate acolo câteva chestiuni, dealtminteri acolo se afla vasul meu, pentru reparaţii... Însă nici n-am citit scrisoarea toată, fiindcă, la ce bun?

Odată ce n-am să mă mai duc eu, de-acum, nicăieri.

Abia atunci îmi adusei aminte de visul meu minunat.

Atâta doar că nu-l mai pot reconstitui cu uşurinţă. Odată ce nu fusese aproape nimic şi, cu toate acestea, cât era de dulce, ca paradisul. Cineva se aplecase prin întuneric asupra mea, ţinând în mână o lampă, şi îmi luminase faţa. Parcă ar fi dat la o parte nişte văluri împrejurul meu, atât fusese visul. Asemenea unei slujnicuţe bune şi grijulii.

— De ce stai mereu în întuneric? – mă întrebase ea.

Am priceput parcă îndată ce rost au cuvintele sale, astfel că mă pregăteam să-i răspund, însă ea dispăru deodată. Dispăru şi se mistui, cum ţi se scurge apa printre degete. Cu toate că zâmbetul ei fusese cât se poate de real, iar în priviri îi stăruia o lumină nespus de prietenoasă – era întocmai ca luna pe bolta cerului, când se iveşte, în nopţi neliniştite, într-un colţ al zării, cu un surâs buimac şi somnoros, iată ce însemnase pentru mine viziunea aceea.

Aş fi meditat cu dragă inimă asupra ei, ca şi asupra bunătăţii femenine, odată ce aveam impresia că venise să-mi aducă la cunoştinţă să nu uit cumva, că şi asta există...

Numai că, îndată m-a furat iar somnul. După asemenea deşteptări bruşte dormi şi mai profund. Ca şi cum aş fi înviat din morți. Afară se întunecase de-a binelea când m-am deşteptat iar.

La fereastră stăruia o ceață luminoasă. M-am ridicat în pat.

Ceața mai mocni câtva timp la fereastră, roşie, de parcă în adâncul ei ar fi pâlpâit nişte flăcări.

Vine şi azi furtuna, am simțit asta îndată. Şi m-am cutremurat. Am şi holbat ochii spre geam, ca unul care nu mai văzuse aşa ceva. Apoi am sărit din pat.

După un somn de aproape optsprezece ore.

M-am spălat cu apă rece, am îmbrăcat la repezeală un costum la îndemână şi mă şi aflam jos.

Încă de pe scări m-am simțit mai bine, eram mai uşurat: Căci toate sclipeau în jurul meu, luminile erau de astă dată mai prietenoase – Dumnezeu ştie de ce sunt uneori atât de mate şi de goale, prin camerele de hotel. Dar după prima înghițitură de porto?

Englezii au dreptate că porto-ul este regele doctoriilor. Căci, de îndată ce focul lui mi s-a răspândit prin artere, ochii mi se scăldară aproape în lacrimi, de parcă atunci aş fi sărbătorit această misterioasă renaştere a mea. Era ruşinos aproape cum îmi pria viața. Luminile, căldura, vinul şi foamea. Ca şi toate celelalte: covoarele moi, vuietul de glasuri din jur, clinchetul şi zornăitul de tacâmuri de pe mese. Ca unul care coboară rebegit de frig din creierul munților, obrajii îmi ardeau, iar zgomotele acestea uşoare îmi stăruiau în urechi.

Împreună cu micile râsete şi cu graba zburătoare a chelnerilor. Apoi, tăcerea. De câte ori intrau noi clienți păşind pe covoarele moi, iar paltoanele lor erau pline de zăpadă, mi se părea că trăiesc un vis fermecat. De parcă mi-aş fi continuat visele provocate de morfină.

Este cazul să mă sfiesc, oare, a însemna aci că aşa s-a întâmplat şi c-am mai avut curajul de a mă bucura de ceva? Să mă bucur – eu? N-am chef să înfrumusețez

lucrurile, odată ce aşa s-a întâmplat. Căci, aşa este omul, de îndată ce îi zguduie ceva existența din temelii, aşadar întreaga făptură, îi cade masca de pe suflet. Căci asta seamănă cu un uragan care mătură din fața lui tot ce-i chinuise cumplit: mărunțele necazuri şi insatisfacții, ca să se ivească, întocmai ca soarele de după un nor, o profundă şi minunată, nicicând bănuită încă, senzație de fericire a existenței. Ia cunoştință de minunea că trăieşte. Nu mi se întâmplase acelaşi lucru cu ocazia incendiului declanşat pe vasul meu? Băusem şi atunci un pahar de limonadă, în cele mai critice momente, iar carnea mi se înfiorase de voluptatea vieții, de parcă o ardea soarele.

Nu mi-e ruşine să mărturisesc că până şi lacrimile îmi picurau în mâncare. Poate că, dacă nu se instala la masa mea directorul hotelului, mă podidea chiar plânsul. Şi nu din această cauză doar, nu mai este nevoie s-o spun. Însă şi pentru faptul de a mă afla acolo, de a mă afla încă în bătaia acelor lumini. Însă, bineînțeles, nu există nicio bucurie netulburată pe acest pământ: directorul s-a apucat să-mi îndruge verzi şi uscate.

Despre ce oameni sunt marinarii – îmi spune el (străduindu-se în felul acesta să fie, la modul său amabil cu mine) –, făcuse odată o plimbare cu barca, împreună cu doi asemenea tipi sălbatici, aşa cum sunt îndeobşte marinarii, nu-i aşa? Fusese nevoit să le spună mereu: *„aber nicht spassen Sie, meine Herren, nicht spassen Sie, meine Herren”*[34] (Era şi ăsta austriac, Londra era plină de străini) – căci, ce-mi închipui? încercaseră să-l răstoarne în mare şi râdeau.

— Şi că aş fi şi eu la fel ca ei: Un sălbatic în toată legea. Oare n-am şi de astă dată vin pe masă? După ce, toată noaptea de ieri am băut, acum beau din nou.

— De ce beți atât? – mă întreabă. Cică, dimineața îți făcea rău să te uiți la mine, de fapt, nu azi, ci ieri. Apoi prinde să râdă, ca unul care bănuieşte că s-ascunde ceva

[34] Nu glumiți, domnii mei (germ.).

aici. Încolo, arătați destul de prost – adăugă el.

— De ce, e ceva cu mine? Găseşti ceva ciudat în înfățişarea mea?

— Ehei, ştiu eu că vă mănâncă femeile capul – face el. — Se vede doar că nimic nu mai aveți sub piele. Niciun gram de grăsime sau aşa ceva.

— Nu mai spune – am râs eu.

— V-au mistuit – face el cu amabilitate şi se ridică de la masă.

— Nu m-au mistuit – îi răspund.

— Ba da, v-au mistuit – declară el cu îndărătnicie. Pare-se că-i plăcuse cuvântul. Apoi, îndată, îşi văzu de ocupațiile sale.

Noroc că fusese chemat la telefon, fiindcă puteam din nou să-mi deapăn în tihnă visarea. Ceea ce am şi făcut îndată. Priveam la geamurile acoperite de zăpadă şi ascultam şuierul vântului. Căci se dezlănțuise de fapt furtuna, trebuie că era o viforniță de ninsoare amestecată cu ploaie, căci, printre fulgii graşi, se scurgeau pe geam picături de ploaie. Iar vântul sufla cu atâta putere, încât clătina perdelele.

Numai că totul s-a sfârşit deodată. Nu uraganul, ci tăcerea din jur.

Fiindcă, în timp ce îmi consumam pe îndelete cina, furat încă de visare şi meditând, urechea mi-a fost izbită pe neaşteptate de un râs clar şi dulce. Un râs cunoscut.

— Care va să zică, iar mănânci carne? – se auzi un glăscior fermecător. — Nu eşti, oare, un adevărat sălbatic?

Ştiam deja ce să cred despre visele mele din noaptea trecută.

*

Voi povesti pe scurt ceea ce s-a întâmplat apoi.

Băusem enorm, iar în fața mea. Se afla *Mrs*. Cobbet

S-o urmez fără zăbavă şi să-mi las cina baltă, fiindcă afară mă aşteaptă Kodor. Voi avea tot ce-mi doresc şi la ei,

de-o calitate mai bună ca aici... Toate acestea, de parcă între noi nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Kodor a venit la Brighton după vin şi ţigări de foi, aşa că directorul i-a spus că sunt şi eu aici, întrebându-l dacă nu doreşte să-l vadă pe Iacob. — Cum să nu vreau? – face Kodor.

— E cazul să mă duc. — Du-te şi adu-l pe Iacob – îi spusese Kodor. Însă cu ce mâhnire, să-l fi văzut! Odată ce el mai ţine încă la mine, oricât l-am neglijat. Îşi adusese de mai multe ori aminte de mine. De mai multe ori îl auzise spunând c-ar dori să mă vadă. Dealtfel, în ultimul timp este mereu trist, nu mai e cel de odinioară. Aşadar, să-i fac *ei* plăcerea de a-mi petrece seara în compania lor, cu siguranţă ca Kodor are să se bucure.

— Iar eu, de asemenea – a adăugat *eu*, cu ochii pironiţi în pământ.

Am căscat ochii la ea, de parc-ar fi fost o halucinaţie.

Era ciudat că tocmai acum îşi făcuse şi ea apariţia.

Purta o blană de culoarea nalbei şi bijuterii scânteietoare în urechi. Unghiile ei străluceau, la fel ca dinţii şi ochii – era aşadar impecabilă şi de astă dată, şi scăldată în scăpărări, ca un ceas de aur, la care se adăugau şi micile focuri vinovate din priviri. În timp ce i-am sărutat mâna, râdea. Fiindcă i-am sărutat mâna, iar ea nu şi-a retras-o. Nici nu s-a clintit măcar. Îmi suporta omagiul zveltă, ca un brad, deşi în Anglia aşa ceva nu se obişnuieşte.

— Oh, *Mrs.* Cobbet – i-am spus, fermecat de-a binelea, ba chiar entuziasmat –, aşadar am marea bucurie de a vă revedea? – şi altele la fel.

Uitasem cu desăvârşire că ar fi fost cazul să fiu supărat pe ea.

Adică era şi asta o urmare a celor precedente, aşa se pare. Fiindcă, de ce m-aş fi bucurat altminteri în aşa măsură de cineva?...

De fapt, nu-mi amintesc să mai fi fost vreodată atât de laş. Ceea ce îmi pare ciudat, odată ce nu mai fusesem niciodată înainte. Retragerea, ca şi fuga, îmi erau

necunoscute. Când se întâmpla ca să mă amenințe ceva, mă opream locului. — S-o vedem şi pe asta – obişnuiam să-mi spun.

De astă dată, însă, nu. De astă dată înlemnisem parcă, nu pricep şi nici explica nu pot în alt fel. Căci clocotea în mine o sete febrilă de viață, vin dor nemărginit şi mistuitor, încât putea să urmeze orice, numai să nu fiu silit să mai dorm, căci nu mai vroiam. Nici să mă întorc în camera aceea nesuferită, de amurg – ci să umblu, să umblu, să vorbesc sau orice, să mai încerc ceva, Dumnezeule, de ce să nu se poată? Ca, până dimineața, să nu cumva să-mi pierd mințile.

Iată starea în care mă găseam.

— Ce-ar fi să plec totuşi la Cuxhaven, cu trenul de dimineață? – a răsărit în mine întrebarea, însă chiar în clipa când dădusem cu ochii cu această apariție scânteietoare. Îi priveam cerculețele aprinse din urechi, apoi obrajii încinşi şi purpurii, pe urmă ochii, care se scăldau în lumini sumbre…

Ce le place ăstora să trăiască! De parcă abia ar începe; în fiecare moment, iară şi iară…

— Mie, oare, să nu-mi mai placă? Eu să nu mai vreau oare?

Fiindcă e uşor să rosteşti: ajunge! De cum faci însă primul pas…

— De ce stai mereu în întuneric? – mă întrebase şi cealaltă, slujnicuța drăgălaşă din noaptea trecută.

*

Kodor scria în hol telegrame, cu un creion de aur, şi îi porunci doamnei Cobbet s-aleagă nişte vinuri.

— Să fie duse la maşină – i-a ordonat el. — Luăm câteva sticle acasă, chiar acum, fiindcă vreau să beau.

Mrs. Cobbet se supuse.

— N-are să-ți dăuneze? – întreabă totuşi.

— Nu – răspunse Kodor. Pragmatic şi fără drept de apel.

Apoi continuă să scrie.

— Nimic nu-mi dăunează, am fost plămădit din aramă – a mai adăugat el, ca de obicei, amuzându-se cu bazaconii de fabricație proprie.

M-a frapat îndată felul grosolan de a se purta cu această femeie. În schimb, cu mine era neînchipuit de amabil.

— Ah – face el – îmi pari foarte ciudat. Lotty te-a pomenit de atâtea ori…

Aşadar, femeia îmi spusese adineauri că mă pomenise Kodor, iar Kodor pretindea acum că mă pomenise femeia…

Încolo, era din cale-afară de elegant. Nici urmă de tristețe pe fața lui, cel mult era mai dens decât se cuvenea şi mai definitiv. Adică, şi solemn totodată, fără doar şi poate, ca unul care tocmai iese de la frizer. Nimic şleampăt la el, nici buzunarele nu-i mai erau umflate, era îmbrăcat de sus până jos în negru şi în nou: o pălărie minunata, mănuşi minunate şi, cu toate acestea, totul era de-o desăvârşită modestie. Doar de după mâna lui scăpăra ceva gălbui, puțin aur, mânerul bastonului,

A ajuns, în sfârşit, şi ăsta gentleman, un gentleman milionar veritabil. Căci, repet, nu mai era nici pe departe escrocul distrat de odinioară.

O fi scăpătat, oare, de pe urma vreunei afaceri? De pe urma acelei cantități imense de ulei? – m-am străduit să deduc dintr-însul cauza schimbării sale. – Dar, nu. Căci altceva îi stăruia pe față. O expresie de indiferentă, ca şi în cazul meu, după toate cele întâmplate. Până şi în blândețea lui stăruia o expresie deosebită.

— Ah, iubite prietene, – face el către mine. (Astfel de cuvinte, bunăoară, nu folosise niciodată încă, nici prietene şi nici ah.) — Ce mai faci, măi Iacob? – m-a întrebat el ceva mai târziu. (Nici asta nu se mai întâmplase, odată ce nu-l interesa defel ce fac alții.) — De ce ştai tu la hotel? – adaugă el. De ce stai acolo, spune-mi! Ai divorțat de nevastă?

Fiindcă, orice s-ar spune, avea ochi pătrunzători, ticălosul.

— Da, am divorțat – i-am răspuns calm. Şi, spre marea mea surprindere, cu câtă uşurință vorbeam de aşa ceva.

— Foarte înțelept – m-a privit el de după ochelari. — E înțelept să divorțezi. Adică. Dacă eşti în stare – m-a privit el țintă.

Apoi, a continuat să scrie mai departe. După care am pornit. Încărcaseră vinurile în maşină şi puteam porni.

Vreau să menționez aici două lucruri.

Nu ştiam ce mirosea atât de grețos a pământ în maşină! Miros de pământ, de pivniță şi, totuşi, parcă de altceva. Țarina proaspăt răscolită miroase aşa, chiar aşa, căci aveam impresia că simt şi iarba, când i se răspândeşte mireasma după ce-o tai cu sapa. Era o senzație groaznică, fiindcă aveam impresia de astă dată că înnebunisem de-a binelea. Căci, de unde pământ în maşină? Or, cum avusesem o vedenie în timpul nopții, era în ordine. Mi se părea că s-a sfârşit cu mine, odată ce-mi pierdusem mințile.

— Mă voi înăbuşi în cel mai scurt timp – mi-am spus. Odată ce nu mai eram în stare să vorbesc, de teamă să nu-i copleşească şi pe ei groaza.

Am trăit momente destul de amare. Îmi venea să sar din maşină.

De ce s-o fi cramponând omul de amintirile sale, când asta nu are niciun sens, niciun scop?

Când şi asta e suferință de fapt, nu este altceva decât chin. Căci, nu pot schimba trecutul, şi nu numai eu – îl citeam tocmai pe Toma de Aquino, dupa părerea sa nici Dumnezeu însuşi n-are puterea să-l schimbe. Adică, odată ce n-ai iubit o persoană, zadarnic orice lamentare, pot să întorci drumul lumii pe bolta cerească, nu există putere care să poată ajuta. Omul se opinteşte şi se frământă cu toate acestea, căci, dar dacă nu astfel s-au petrecut lucrurile? Dar dacă se va întâmpla o minune, nu-i aşa? Şi parcă, totuşi, se va urni un pic masa aceasta, şi are să cedeze – acest talmeş-balmeş afurisit, îndărătnic şi amar, pe care, dealtminteri, n-ai cum să pui mâna, odată ce nici

nu există.

Căci, unde oare mi-e trecutul? Ce-a mai rămas din el; că astfel şi nu altminteri s-au întâmplat lucrurile – vreun semn exterior? Valurile s-au potolit.

Dar, chiar dacă s-au potolit, te poți împăca cu acest gând? Toate acestea sunt deci de neschimbat şi aşa vor rămâne, în vecii vecilor? Iar omul e nevoit să le privească buimac, neputincios?

Oh, eu am iubit-o, nu mai am nicio îndoială, poate că am iubit-o mortal – ar fi fost nespus de bine să mă pot destăinui cuiva – şi, cu toate acestea, unde ajunsesem?

În acest timp, sudoarea îmi îmbrobonise fruntea. La ce anume mă gândeam? Câte îmi amintea mirosul acesta de pământ reavăn? Nici măcar să cred nu vroiam – refuzam, toți nervii mei protestau – iată de ce-mi venea să sar din maşină. — Acesta este mormântul lui Lizzy! – De ce-aş mai evita acest gând? Anume, că-i întrezăream de pe atunci mormântul – groaza aceasta îmi dădea din nou târcoale, încât era să mor.

Neliniştea mea devenea de nesuportat, când Kodor zise deodată:

— Deschide geamul, Lotty, e un aer infect în maşină. Miroase a pivniță.

— Odată ce nu pune să se spele buteliile – îmi explică el. Apoi, către amanta sa: – Vinul se păstrează în beciuri.

Ce-au însemnat pentru mine cuvintele acestea? Numai cei ce se înecă şi-ar putea da seama. În clipa când sunt salvați.

Asta a fost una din chestiuni. A doua era în legătură cu următoarele:

Când Kodor îi ordonase şoferului: acasă! – nu mă gândeam la nimic neobişnuit. Credeam că mergem la locuința sa, acolo unde îşi avea şi biroul, cunoşteam cartierul, umblasem acolo de mai multe ori. Cu atât mai mare mi-a fost surpriza când am coborât din maşină într-o stradă necunoscută.

Ah, aici locuieşte *Mrs.* Cobbet, mi-am adus eu aminte.

Şi-am pornit către poartă. Ceea ce nu se putea datora decât faptului că eram distrat.

Noroc că mi-am revenit la timp. M-am întors îndată din drum. Şoferul descărca vinul din maşină.

Kodor îşi aprindea lângă maşină o ţigară de foi, în ploaie. Mă lăsase să pornesc înainte, oare de viclean ce era? Fapt e că mi-a bufnit inima cu putere. De după jarul ţigării i se vedeau bine ochii. Erau calmi, însă, în acelaşi timp, atenţi.

Ei, vezi – mi-am spus –, ajunge o singură mişcare, are dreptate. Căci, nu făcusem eu acelaşi lucru cu fecioraşul de-acasă?

Fiindcă, odată ce cunoşteam drumul... Era bine să iau seama.

Nu ascunde cumva şi invitaţia aceasta ceva asemănător? Odată ce nu spune nimic şi m-aduce aici?

*

Nu s-a întâmplat, însă, nimic. Am băut virtos, poate chiar prea virtos. Pe Kodor l-am tratat scurt. I-am spus, de pildă, că fusesem la Bruges, că făcusem rost de-o slujbă, ba că aveam loc şi aprobare de a lua cu mine pe vapor pe cineva, odată ce era vorba s-o duc pe nevastă-mea... Nu se alesese, însă, nimic din asta, odată ce divorţasem pe neaşteptate – toate acestea simplu, ca să văd dacă obraznicul de Kodor va face vreo remarcă. Iar când l-am auzit spunând că, iată, se bucură sincer că vorba lui aflase ascultare la domnul De Vries, i-am răspuns:

— N-a aflat nicio ascultare. Să mergem mai departe. Nu tu mi-ai făcut rost de această slujbă.

De astă dată tăcu totuşi, se făcuse mititel. Cel puţin, în ochii mei. Atât de mititel, încât trebuia parcă să-l caut cu ocheanul.

— Fireşte – încearcă el iar –, îmi dau seama că un om fără însemnătate cum sunt eu...

— De ce faci pe grozavul? – i-am retezat vorba. — Nu eşti chiar atât de fără însemnătate. Însă, nici vreun efort

deosebit n-ai făcut. Putem merge aşadar, din nou, mai departe.

Nu prea făceam cu el multe fasoane. Odată ce mi-era scârbă de acest cavaler mincinos, cu eternele sale şiretlicuri, încât aş fi dat orice să aflu că toată truda lui fusese zadarnică, întrucât îşi frânsese gâtul, în cele din urmă. – Din pricina uleiului – iată ce aş fi dorit să-mi dovedesc mie însumi, era dorința mea cea mai fierbinte. L-am examinat de astă dată temeinic, şi pot spune că nu mi-a fost pe plac. Rozătoare: – mi-am spus eu despre el.

Aşa cu el. Cu *Mrs.* Cobbet, în schimb, m-am purtat cu atât mai delicat, de parc-ar fi fost un înger sau propria mea soră, şi de ce? Fiindcă îmi dădeam seama că, oricât ar străluci această femeie, este, oricum, tristă. Adică nu amantul ei, ci chiar ea. Am arătat cât de mojic fusese Kodor în ziua aceea cu ea, eu, însă, cu atât mai curtenitor. Căci, mai observasem ceva ce mă impresionează de fiecare dată: nemărginita ei recunoştință pentru orice strop de atenție. — Care va să zică, asta este situația? – mi-am spus –, atât de umilă să fie această femeie? – Acest lucru m-a deranjat de astă dată. Căci, mă purtaseră destul de mârşav cu dânsa, la timpul său.

Oricum, e imposibil să trăieşti prea mult timp numai în ură. Trebuia, în sfârşit, să iubească şi ea pe cineva.

— Cât de drăguț eşti azi cu mine – mi-a şoptit ea într-un moment de neatenție, ba chiar mă atinse uşor pe un braț.

Ochii îi radiau. Ochii aceia păreau o grădină tristă şi umbroasă.

— Să fii, însă, atent să nu-l întărâți – m-a privit ea rugător.

De ce oare? Fiindcă zdrobisem cu piciorul una din țigările „extraordinare” ale domnului Kodor?

— Ridic-o – făcu el către *Mrs.* Cobbet când țigara căzu.

— N-are s-o ridice – i-am spus eu şi am zdrobit-o cu talpa.

Kodor luă în glumă incidentul, adică se prefăcu indiferent.

— Aşa îi trebuie unui zgârcit ca mine – zice. — Căci, ce înseamnă o ţigară de foi mexicană? Cumpăr alta cu o jumătate de guinee, nu-i aşa?

S-a lăsat tăcerea peste încăpere, odată ce nimeni nu-i răspunse.

După care, am cântat.

Ţin să arăt că, în acea seară, în aşa măsură mi-a plăcut şi mie băutura, încât mi-am spus că nu există ceva mai bun pe pământ. Odată ce era tocmai ceea ce-mi trebuia, ca şi cum aş fi turnat, odată cu vinul, viaţa în mine. Şi, bineînţeles: lumea deveni un paradis. Din când *Mrs.* Cobbet s-a aşezat la pian!

— De ce nu cânţi ceva? – a întrebat-o Kodor.

Mrs. Cobbet înălţă capul.

— Sunt sigur că lui Iacob, care e cu noi, i-ar plăcea să te-audă... Fiindcă, are un glas minunat – începe el să mă lămurească. Ca şi cum mi-ar fi oferit-o.

— *By Jove* – face el –, deşi eu am purtat-o la şcoală. Cu toate acestea refuză să cânte pentru mine.

Paharul s-a clătinat în mâna doamnei Cobbet. În aşa fel, încât vinul i s-a vărsat pe rochie. Părea nervoasă. După care urmă ceva ce n-am prea înţeles.

— Să cânt? – izbucni ea mâhnită. ·— Vii întotdeauna atunci când... Din nou se vor plânge că nu-i las să doarmă.

— Bine, bine – zice Kodor –, când e vorba de mine, nu fac ei nazuri, ştii şi tu. Dealtminteri, nici nu-s acasă. Nu ne-au spus, oare, ieri că se duc la cinematograf?

Repet, nu prea înţelegeam ce se petrece, şi nici nu mă interesa. Căci, *Mrs.* Cobbet se hotărî totuşi să cânte, încât prinse aripi cântarea, zburătăcind minunat. Ca un pârâu, ca şi cum îmi curgea prin artere.

„De ce m-acoperi, nor întunecat?" –, „Inima mi-e plină de durere după tine."

„De ce atâtea taine în adâncul nopţii – Susură frunzişul în zarea-ndepărtată" – acestea le cânta şi altele asemănătoare. Toate erau cântece la modă, după cum se poate vedea, însă cu câtă însufleţire le cânta! Părea că s-a

dizolvat aproape în acel tărâm al închipuirii, atât de tare se însingurase… În cele din urmă, mi-a venit şi mie să cânt. La care, Kodor era cât pe-aci să-şi piardă mințile de bucurie că mă simt atât de bine în mijlocul lor.

— Ei, vezi – face el –, ce bine petreci tu la noi? – Ca să mai adauge: — Mă simt cât se poate de onorat.

Ce-mi păsa, însă, mie de el? Mă simțeam puternic şi fără margini, ca unul care înaintează biruitor pe-un tărâm necunoscut. Dealtfel, nu cunosc. Senzație mai fericită ca aceea de a cânta în timp ce bei. Aveam impresia că voi cuceri lumea întreagă, încât mă risipisem aproape în spațiu.

Adevărat c-am cântat doar cântece violente, adevărate cântece marinăreşti. Unul despre fata shini-shini, care începea astfel:

„Tu, fată shini-shini, fată din Tokio…" ca să termin cu exclamația: „Shini-shini shah!" Un altul, despre ce senzație te cuprinde când şi ultimul gologan îți părăseşte buzunarul *(When the last penny is out).* – cântam eu, de se cutremurau pereții.

Când ai scăpat de ultima lețcaie,
Să nu-ți faci nicio grija pentru asta,
Când ai scăpat de ultima lețcaie
Şii cui să te-adresezi, spune-ne nouă,
Şi bate-ncrezător la uşa noastră.

Mrs. Gobbet strălucea de bucurie. De ce o fi strălucit astfel, nu prea ştiu. Odată ce nu sunt un cântăreț cu şcoală. Cât despre cântecele mele? Sunt toate cârpăceli stângace, lipsite până şi de vreun sentiment, sau ceea ce putea s-aştepte drept răspuns la cântecele ei.

Poate că-mi admiră bojocii? – mi-am spus. Căci bojoci am, pe cinste. Încât zăngăneau geamurile de glasul meu.

De glasul meu şi de vijelie. Căci vuia afară, asaltând ferestrele, în timp ce eu urlam în casă. Când apoi am isprăvit, se lăsă o tăcere nemărginită în urechile mele. *Mrs.*

Cobbet şi-o fi închipuit, probabil, că pluteşte deja în largul mării, căci zâmbea vrăjită.

Am săvârşit nerozia de-a vorbi o mulțime de prostii față de Kodor. La început, doar că mă simt minunat la ei şi sunt fericit că mă aflu acolo. La care, Kodor răspunse că şi el e fericit de faptul că sunt atât de mulțumit cu ei… – dar nici că-i păsa. Fiindcă şedea cufundat în fotoliul său, cu ochii închişi, ca unul care moțăie. Or, eu ştiam că doar se preface. Şi, totuşi. M-am aplecat aproape de *Mrs.* Cobbet la pian, de parcă i-aş fi întors paginile, însă în aşa fel, încât să-i ating podoaba de păr negru cu urechea. O clipă am simțit cum se lipeşte toată de mine, adică îşi culcă obrăjorul fierbinte pe obrazul meu.

Cine rezistă, oare, la aşa ceva, într-o asemenea stare?

M-am prefăcut dar că-mi examinez cu luare-aminte pantofii, răspunzându-i doar atât, cu cuvintele îndreptate spre podea:

— Cât eşti de dulce! După care, îndată: – Pornesc înspre Indii! N-ai vrea să vii cu mine?

Toate acestea sub nasul lui Kodor, de parcă n-ar mai fi existat.

*

Deşi era prezent, lucru despre care a dat în curând dovadă.

De-afară s-a auzit un pocnet uşor, ca atunci când se trânteste o uşă.

— Pare-se că s-au şi întors – mormăi Kodor, şi căscă.

— S-au întors? – am întrebat eu. — Cine anume?

Fiindcă am întrebat de astă dată, pentru că îi pomenise de atâtea ori.

— Cine anume? – răspunse Kodor. — Păi, vecinii noştri. De fapt, nici nu sunt vecini. Căci, acest apartament este o singură locuință, atâta doar că l-am tăiat în două atunci când l-am închiriat pentru dumneaiei.

Acestea încă pe un ton de parcă abia adineauri s-ar fi

trezit şi nu prea ar avea chef de vorbă.

— Odată ce vreau ca ea să fie într-un loc unde poate fi ținută sub observație – a ridicat el deodată tonul. — Căci vreau să-i cunosc fiecare pas.

N-am prea înțeles îndată. Am văzut doar cum *Mrs.* Cobbet se aprinde la față. Ba chiar că face, sărăcuța, ca şi cum ar încerca să sufle de pe ea nişte scame.

— Bine că recunoşti, în sfârşit – încearcă ea să surâdă.

Însă nu reuşea. Fiindcă devenise foarte gravă. Ba s-a şi ridicat de lângă pian.

— De ce n-aş recunoaşte? – i-a răspuns Kodor. — La urma urmei, de ce-ar trăi ea chiar atât de singură aici, nu-i aşa? Căci, la ce bun gospodăria şi truda casnică? Am adus, aşadar, o rudă a mea aici, care trăieşte din asta, trăieşte din mila mea, cu tot neamul său. Dacă vrei să ştii, îl cheamă Spint.

Nu mai spune – m-am minunat eu. Fiindcă, tot mai refuzam să-mi cred urechilor. — Şi îi cunoşti chiar fiecare pas?

— Cum să nu i-l cunosc, este de la sine înțeles?! – unde se duce, cine o vizitează, totul. Odată ce ăştia ştiu şi ei ce vrea cel ce le dă pâine. Să-mi fie interzis oare? – m-a privit el cu impertinență în față. — Odată ce aşa vreau.

Mi-am plimbat ochii prin încăpere.

Mrs. Cobbet stătea cu spatele la mine şi împacheta ceva, probabil țigările cele scumpe, ca nu cumva să mai sară din cutie. Or, acesta era un semn rău, fiindcă era semnul resemnării. Iar splendidul ceasornic aurit de pe perete arăta orele trei după miezul-nopții –, ceea ce era de asemenea semn rău. Căci, ce căutam eu acolo? Aşadar, mi-a şi înghețat oarecum sângele în vine, neîndoios, cu toate acestea nu m-am mişcat de la locul meu. Fiindcă, eram curios să aflu ce înseamnă asta. Sau ce-o fi vrând acest bătrân?

— De ce? N-ai mai fost aici? – mă-ntreabă el deodată. — Cum să fi fost? – adaugă tot el –, odată ce eşti un

Ehrenman[35] – (cu acest cuvânt!) – un adevărat *cavalière.* Cu siguranță că mi-ai fi spus: – amice, am fost azi să-ți văd amanta. — Căci asta eşti, ai dovedit-o deunăzi, un excelent *cavalière.* Dar, să nu uit: procesul acela l-am câştigat şi fără ajutorul tău, odată ce aveam dreptate.

— Lasă-ne singuri – s-a răstit el la *Mrs.* Cobbet. — Am ceva de vorbit cu acest domn. O convorbire de afaceri – zise el disprețuitor. — Şi fă-mi o cafea, fiindcă mă doare capul.

Mrs. Cobbet ieşi.

— Aşadar, mă ciotule, – i-am spus atunci, fără niciun răgaz, căci era cât pe-aci să-mi ies din piele – s-auzim ce-ai de spus! Ai vrea să afli ceva? – şi i-am râs în nas: — Sau ți-ai imaginat cumva că-mi voi bate gura peste tot? Nu mă cunoşti încă? Pe mine vrei tu să mă duci? Îți închipui că tu singur ai creier în scăfârlie, alții n-au decât osânză?!

Nu ştiam, la repezeală, ce i-aş mai fi putut spune.

— Oare ce-i dacă-ți ador amanta? Li-e interzis cumva altora s-o adore?

Până şi ochii îmi vibrau de plăcere. Încât aproape spumegam de noianul de cuvinte, care mi se îmbulzeau pe buze deodată parcă. Îmi venea să fug, sau aşa ceva – să-l ridic în aer pe-acest bătrânel şi să-l silesc să danseze cu mine, naiba să-l ia! Şi să-i trag vreo câteva pe chelie.

*

— Aşadar, banditule, – i-am spus din nou – chiar atât de tare te-ai speriat? Tu, care îmi spui de obicei că slabii n-au decât să crape? — Ei, eşti dispus oare? – Şi i-am râs din nou în nas.

Adevărul este că sălăşluieşte multă cruzime în noi. Iar când e cazul să ne ruşinăm, suntem şi mai necruțători. Odată ce nu era o plăcere să mă gândesc că, adineauri, îmi umblase atâta gura în fața lui, când încercasem să mă amăgesc că doarme.

[35] Om de onoare (germ.)

Era, aşadar, cât pe-aci să-i spun adevărul, anume că-mi fusese amantă, da, o mărturisire pe care aş fi nuanțat-o cu oarecare remuşcări, învăluind-o într-o durere prefăcută, şi spunându-i:

ce se poate face,

s-a-ntâmplat, şi pace – şi n-are decât să facă în consecință ce pofteşte.

— Paiață! – i-am spus, în orice caz. — Eşti un mare măgar – am continuat, mâhnit aproape. — Căci, ce mi-ai putea face? Da-aş iubi-o cu adevărat şi m-ar iubi şi ea pe mine, să presupunem c-ar fi aşa? Mai mult, dacă mâine sau poimâine aş lua-o pe vasul meu, ce te-ai face? Te-ai scărpina în cap?

— Şi ai de gând s-o duci doar aşa, tam-nesam, pe mare? – mă-ntreabă el într-un târziu. Fiindcă, până atunci tăcuse. Şi tot aşa, ca şi cum ar fi intenționat să-mi comunice un secret: vorbea repede, fără glas aproape. — Dealtfel, aici să nu strigi – s-a întrerupt el –, de ce s-audă şi ea toate inepțiile? Biata de ea, e destul de mărginită şi fără ele. Poți face orice cu dânsa. Asta e în stare să iubească pe oricine – adaugă.

— Nici asta nu mă sperie – îi răspunsesem înainte. — N-o să mă poți descuraja. Sau vă închipuiți că-mi puteți fura tot ce am în buzunare, viața însăşi, fără să crâcnesc, ci doar să râd? Şi n-am să ridic mâna, odată ce mulțumirea mea cea mai mare este ca voi să vă simțiți bine?... M-ai cunoscut greşit – i-am spus întunecat. Fiindcă, de astă dată, mă întunecasem. — Sunt tot atât de necruțător ca şi voi sau, în orice caz, voi fi la fel. Ți-ai găsit de astă dată omul. Iar dacă tu vrei într-un fel, eu vreau în alt fel. Ne-am înțeles? Şi ce anume vreau, ai să vezi.

M-am ridicat de la locul meu.

— Bine – făcu Kodor. — Ai vrea cumva şi zestre? îmi vrei jiletca? — Şi se apucă îndată să-şi descheie vestonul. — Ține – face el –, îți dau şi dantura mea. – Şi. Şi-o scoase din gură.

De fapt, ar fi fost şi ăsta un motiv de haz, însă i-am

aruncat totuşi, întâmplător, o privire. Căci, până atunci, nu mă uitasem la el. Ceea ce vedeam nu prea mi-a plăcut. Fiindcă nu numai că era livid, dar parcă se pregătea să se prăbuşească. — A fost un chef pe cinste – îmi spusesem, cândva, despre unul care murise şi avusese ochii încercănați. Nu prea mult, ci doar într-un fel caracteristic, Aşa şi de astă dată. Buzele lui Kodor se crispau, şi-mi aduc hotărât aminte că-i transpirau şi ochii, ca atunci când cineva nu izbuteşte să plângă. Toate acestea fără dantură: arăta, de fapt, ca propriul său bunic.

— Marş afară? ți-am mai spus doar! – s-a răstit el la *Mrs*. Cobbet, de îndată ce-a intrat. — Mai am de discutat. – Apoi s-a tolănit pe sofa şi prinse să vorbească de unul singur.

Pe mine, Dumnezeu ştie de ce oare, mă bătea gândul, care mă fulgerase ca o năprasnă, că poate *miss* Borton m-a şi trădat – să zicem îi spusese ceva doamnei Lagrange, probabil în teama ei. I-o fi spus că mă găseam la Londra – or, chiar dacă doar atât, şi asta ajunge. Căci atârnau multe de asta.

Cât sunt de nerod! Trebuia să mă gândesc la asta, odată ce se speriase atât de tare de privirile mele.

Şi asta a fost doar ca un fulger îndepărtat, cu toate acestea m-am gândit să plec fără zăbavă. Căci, de astă dată, îmi dădeam seama ce-am de făcut şi unde îmi este locul. Care era acel singur punct de pe glob unde s-ar cuveni să mă aflu acum.

E inutil să mai spun că mă dezmeticisem de-a binelea. Eram tot atât de rece ca şi luleaua mea.

— Ce-ai făcut şi de astă dată? — am căscat eu ochii în gol.

Iar Kodor zise:

— Am cancer. — Apoi, îndată după asta: – ce-are să se întâmple cu această femeie?

Nu mai era nici batjocoritor, nici disprețuitor. Se vedea că e bolnav. Un bătrân înfrânt.

— Să nu-i spui cumva – a ridicat el un deget. — Căci, oricât ar fi ea de neînfrânată, mă iubeşte totuşi.

*

Când am ajuns acasă, din fața casei noastre pornea tocmai o maşină. Să fi fost pe la cinci dimineața. Chiar atunci trântise cineva portiera maşinii, mai revăd şi azi cum ninsoarea devenise vizibilă în bătaia farurilor ce se aprinseseră: cum se legănau fulgii uşori prin văzduh.

Datorită nu mai ştiu cărui instinct al meu, mi-am tras pălăria adânc pe ochi şi m-am ferit printr-un salt din bătaia farurilor. Maşina pornise.

— Drum bun! a strigat cineva după ea.

Am recunoscut îndată glasul.

— Cine-au fost ăştia? – m-am apropiat îndată de el.

Deoarece era foarte speriat, l-am apucat de braț.

— Cine-au fost ăştia? – am întrebat încă o dată.

L-am târât cu mine spre piața vecină, cufundată în întuneric.

Era domnul Horrabin Pit, gazda mea, care se scula cu noaptea în cap, şi era gata să moară de spaimă. Îşi scăpase din gură până şi țigara. Se ruga să nu-l torturez, odată ce n-avea de unde să ştie cine fuseseră.

L-am mai îndesat nițel:

— Era şi nevastă-mea în maşină?

Scâncea nesuferit, de parcă l-ar fi durut urechile.

— Era şi nevastă-mea în maşină?

O vorbă nu se putea scoate de la el.

— Ascultă – i-am spus –, te omor, aici unde nu ne vede nimeni. Nimeni n-are să afle vreodată cum ai murit. Nevastă-mea a plecat cu maşina aceea?

Mă privea ca un smintit

— Bineînțeles – face el printre sughițuri de plâns. — Bineînțeles că a plecat.

— Ei, vezi, om cinstit şi cumsecade! Asemenea persoane protejezi, nemernicule?

Aproape că pusesem mâna pe el.

— E groaznic – îmi spune. — Groaznic cât este de

nenorocit, zău aşa.

Abia acum îşi dă seama că nu mai ştie ce spune. Până şi limba i-a paralizat în gură, poate că l-a lovit damblaua.

Oare nu eu îi spusesem, înaintea plecării mele, că nevastă-mea se duce să se odihnească la mare? Oare nu eu mă târguisem cu el pentru reducerea chiriei la jumătate, ca să nu ne coste prea mult cât vom lipsi din oraş? Nu mai înțelegea nimic. De ce mă port „chiar” atât de nedrept cu el?

— N-avem vreme de pierdut. Cine mai era în maşină?

— O, Doamne – face el –, mi se pare că într-adevăr ceva e în neregulă cu lumea aceasta a noastră!

Oare nu-i spusesem eu că are să vină franțuzoaica s-o ia, aceea care fusese de Crăciun la noi?

Începuse să-mi dea târcoale apoplexia.

— Nu era niciun bărbat cu ea?

— De unde să ştiu? – răspunde. — Era şi-un bărbat un bărbat distins. Probabil, soțul acelei doamne distinse.

M-am potolit totuşi. Odată ce, în astfel de împrejurări, e mai bine să fii calm. De ce să-l mai fi interogat despre cine se afla în maşină, când o ştiam bine? Am aruncat în jur o privire.

Treceau prin piață mai multe maşini, dintre care una se opri la un şuierat al meu. Asta îmi izbutise, aşadar.

— Este aici o maşină – i-am spus încet. — Să nu scoți cumva un cuvânt, dacă ți-e dragă viața.

— Încotro? – l-am întrebat pe bătrân.

— Charing Cross – a răspuns el sleit.

— Ei, vezi – i-am spus. — La trenul de Dover! – i-am ordonat şoferului. — Însă cu viteza maximă, nu cumva să scap trenul.

L-am înghesuit şi pe bătrân în maşină. Nu ştiu nici azi încă de ce-am făcut-o? Poate spre a afla amănunte şi mai precise de la el. Însă, n-am avut mai mult noroc nici de astă dată.

Îmi cerea să-l duc la biserică, unde are să se jure că nu-l văzuse „pe acel gentleman” decât de două ori. Nu-l

cunoştea mai de-aproape, niciodată nu locuise în pensiunea lui, de fapt şi-aduce aminte abia acum că îl vedea în noaptea asta pentru a treia oară, odată ce-l văzuse cândva şi în faţa porţii. Căci, este cu ochii în patru, îl cunosc doar, iar dacă nu l-aş cunoaşte încă, s-o iau la cunoştinţă acum. Are şi spirit de observaţie, astfel că-şi aduce aminte de orice amănunt. Să opresc aşadar maşina, ca el să se jure. Pe dată şi aşa cum doresc eu.

Nu l-am dus la nicio biserică, în schimb am reuşit să aflu de la el că avusesem cel puţin dreptate: domnişoara Borton trebuie că le spusese totuşi ceva. — Că mă văzuse la Londra, sau că mă întâlnise în oraş. Căci nevastă-mea lăsase pentru mine şi-o scrisoare, la biroul pensiunii, care urma să-mi fie trimisă dimineaţa la hotelul Brighton – or, în afara domnişoarei Borton, nimeni nu ştia că stau la Brighton… Apoi, că îşi făcuseră bagajele încă în ajun, toţi trei, şi că luaseră cu, ei „o mulţime de lucruri", odată ce plecaseră cu bagaj mult, ceea ce îl nedumerise înainte de toate chiar pe el, mă ruga să-l cred, odată ce pentru o odihnă de scurtă durată…

Nu doream mai mult. Nici dac-ar fi fost vinovat. Deşi, nici asta nu părea verosimil. Era mult mai mărginit decât îmi închipuisem. De ce l-aş fi torturat în continuare? N-avea decât să-şi vadă de-ale sale.

— Plăteşte cursa! – i-am poruncit, sărind din maşină.

Auzind asta, a prins curaj îndată.

— Te voi reclama pentru atentat la libertate personală şi pentru altele – strigă el pedant.

Însă, unde eram eu atunci? Zburam aproape. Oare ştie cineva cum mă poartă la nevoie picioarele astea ale mele? Adevărat, mi-au dat o mână de ajutor şi oamenii, la casa de bilete şi la toate celelalte. Constatasem, dealtfel, că se feresc întotdeauna din calea celor o sută şi cinci kilograme ale mele.

— Dover! Dover! – am strigat, cu nu mai ştiu ce adiere de libertate în inimă.

Toţi mă îndrumau, mâinile tuturor fluturau, un bărbat a

dat din cap a încuviințare. Am izbutit astfel să prind trenul. Locomotiva se pusese tocmai în mişcare.

— Doamne-ajută! – am zis, oprindu-mă pe-un culoar, întocmai ca un erou din filme.

Vroiam să mai răsuflu puțin, căci inima îmi bătea sălbatic.

Întâi am străbătut vagoanele. Şi, după oarecari cercetări, am deschis într-adevăr uşa unui compartiment de clasa întâi, a cărui perdea fusese trasă. Pe unul din degete, aveam cheia de la poartă. Am intrat cu aceste cuvinte:

— Bună dimineața.

Când, văzând că nu mi se răspunde, am continuat:

— Porți şi lornion în ultimul timp, scumpa mea?

Căci avea în mână lornionul din noaptea balului. Un lornion foarte elegant, în ramă de aur. Îl dusese repede la ochi, poate de emoție sau spre a se convinge dacă eram cu adevărat eu. De astă dată, avui din nou prilejul să constat ce mari i se fac ochii în orbite.

La rândul lui, domnul Paul de Grevy era foarte spilcuit. Jiletcă japoneză, cămaşă fină şi-un costum de voiaj impecabil, de culoare maro. După oarecare gândire, şi el ar fi sărit în picioare dacă nu l-aş fi amețit pe dată cu o lovitură. Nu l-am lovit cu mâna, ci i-am tras una în fluierul piciorului, cred că i-am rupt osul, fiindcă se prăbuşi pe canapea, de parc-ar fi fost tăiat cu ferăstrăul. Îndată şi-a crispat gurița dulce.

— Un cuvânt să n-aud – am zis.

Inima bătea mai domol de astă dată.

Când, apoi, s-a mai mişcat o dată, a fost de ajuns să-l pocnesc peste bot, fără să mai fie nevoie de altceva. Sângele îl năpădi pe nas şi pe gură.

La care, în sfârşit, l-am examinat cu mai multă luare aminte pe acest fante.

— Atât de slăbănog să fie individul? — Pe Dumnezeul meu, aş fi avut chef să fac pe călăul cu el, să-i scot ochii, înainte de a-l azvârli pe fereastră, şi fără întârziere, în văzul amantei sale. Însă, la ce bun atâta grabă? Ia s-o vedem şi

pe nevastă-mea!

Şedea la locul ei, fără să facă nici cea mai mică mişcare şi fără să scoată vreun cuvânt. Ca una care n-aşteaptă decât lovitura ce va cădea asupra ei. Iar fatalitatea ei, adică eu, în loc de-a lua o hotărâre în legătură·cu ceea ce aveam de făcut, i-am spus:

— Cât de confortabil voiajați voi cu clasa întâi pe buzunarul meu! Ce obrăznicie! Dă-mi acțiunile! – i-am poruncit.

La asta nici eu nu mă pregătisem. Căci, pe toți zeii; nu mă gândisem până în clipa aceea la ele. Odată ce aveam nişte acțiuni Cincinnati Railway, moştenite de la tata, pe care nu demult le scosesem din bancă, adică înaintea plecării mele la Bruges. Mă gândisem să le iau cu mine, însă nu le mai luasem. Răsărise pe neaşteptate în mine bănuiala că mi le furaseră. Şi nu mă înşelasem.

Nu atât valoarea lor mă preocupa, cât faptul de a le plăti eu voiajul de agrement.

— Ce fel de acțiuni? – întreabă nevastă-mea. Atât de fără vlagă, ca şi cum n-ar mai fi fost vie.

— Astâmpără-te! – i-am spus, odată ce observasem că aruncă priviri către semnalul de alarmă. Ba, şi Dedin se urnise, cu batista-i însângerată pe gură, deoarece se pare că-l durea cumplit piciorul.

— Să nu pierdem vremea – am ridicat eu degetul pe care atârna cheia de la poartă. Acțiunile ce se aflau sub cheie.

Ceea ce urmează să fac este bine gândit. Iar motivele îmi aparțin.

Am privit-o, în sfârşit, în ochi. Căci, până în clipa aceea, nu ne prea căutasem din priviri. Dealtminteri; am impresia că nu prea vedea multe, căci pe ochi i se lăsase un fel de negura, se ghicea din expresia şi culoarea lor. Era palidă, în timp ce albul ochilor i se congestionase, probabil de emoție. Se uita la mine ca orbii, tot atât de nehotărât şi de inexpresiv.

Când, însă, i-am prins privirea, s-a urnit totuşi ceva în ea. Pare-se îşi dăduse seama, în sfârşit, că sunt de fapt eu,

deoarece s-a ridicat în picioare. A fost din clipa aceea docilă, ca un copil. Totul a mers astfel la iuțeală, dar şi plăcut, aşa cum le-o dictam eu.

Trenul bâltâcâia pe şine.

Coborî fără multă vorbă din plasă mica ei valiză, pescui la iuțeală cheile, după care acțiunile ieşiră la iveală. Iar scoaterea şi predarea lor trebuie să fi fost atât de penibilă, de fapt recunoaşterea prin acest gest a faptului că abuzase mârşav şi fără nicio sfială de încrederea mea până şi pe acest tărâm·încât, în pofida conştiinței sale buimace, zise:

— Iată acțiunile. Şi să nu fii supărat pe mine.

Şi-a ferit din nou fața, întorcând-o în altă parte, la iuțeală, numai să nu fie nevoită să mă privească şi pe mai departe.

Mie mi-a ajuns şi asta. Că, cel puțin odată în viață, i-a fost ruşine. În sfârşit! M-am şi domolit îndată.

Dealtfel, era dolofană, grăsuță, nu-mi mai plăcea. Se îngrăşase sau ce naiba? Părea o străină. Sau să fi fost şi asta doar vechea iluzie? Căci mi se întâmplase şi în alte ocazii acelaşi lucru. De câte ori fantezia mea se ocupa prea mult de ea, nu-mi mai trebuia. Aşa şi de astă dată.

S-ar putea ca această femeie să nici nu fie nevastă-mea; – până şi nerozia asta mi-a venit în minte. Aşa s-a întâmplat.

„Până au ajuns, focul s-a şi stins” – stătea scris pe un afiş la bal. Iată ce-mi vine în minte, în timp ce scriu aceste rânduri. Apoi, că sunt un om blestemat, nu prea pot să-mi închipui altceva despre mine, un om căruia nu i-a fost dat să aibă parte de vreo mulțumire pe pământ. Se pare că aşa mi-a fost scris. Să-mi fie sete cât voi trăi şi nimic să nu-mi ostoiască setea aceasta.

— Oare nu-i totuna că m-a înşelat sau ba? – mi-am spus în tren. — Să presupunem că nu m-a înşelat, ci l-a iubit doar pe cel de față. Pe mizerabilul ăsta. Ce meschinărie o fi şi asta, dacă stai să te gândeşti: o franțuzoaică îndrăgostită de un alt bărbat. Câte sunt ca ea? Dracu’ s-o ia de treabă!

Am scos de astă dată din buzunar stiloul şi am silit-o să

scrie pe cuponul uneia din acțiuni:

„Am furat aceste acțiuni împreună cu amantul meu, însă tu mi le-ai luat, în timp ce fugeam, la data cutare, cu trenul de Dover. Din păcate, am dus o viață mârşavă". Şi i-am poruncit să semneze.

— Am nevoie de asta pentru divorț – i-am spus. — Fiindcă pensie alimentară n-am să plătesc.

Începu de astă dată să plângă. Plângea fără glas. Îi urmăream lacrimile ce-i şiroiau pe față. Bineînțeles, nu-i făcea plăcere să dea un astfel de certificat despre ea însăşi.

Şedeam pe canapea, într-o poziție destul de comodă, încât am avut prilejul de a-l examina din nou şi pe domnul De Grevy.

Se rezemase de speteaza canapelei, cu ochii închişi, ca un îndurerat Oneghin. Probabil că-l durea rău piciorul.

Doamne, chiar aşa de papă-lapte să fie? – am repetat în sinea mea. Pot să spun că-mi era o ruşine cumplită de emoțiile pe care le îndurasem din pricina lui, de tot, de întreaga mea viață. Chiar la bal părea să fi fost într-o formă oricum mai bună.

Pe unul ca ăsta să-l şterg eu din rândurile viilor? Pe-acest fleac de om? N-am s-o fac, zău aşa. N-are decât să rămână şi pe mai departe aici. – M-am ridicat.

— Adio, Lizzy, – i-am spus – nu prea ne vom vedea noi de azi înainte. Acest domn te va lua de nevastă, dacă vrea să-i fie bine, îi atrag atenția, căci lucrul ăsta mă mai interesează. Odată ce nu prea tolerez ca fosta mea nevastă s-ajungă o c... – Le-am spus lucrurilor pe nume. — Nu-mi convine nici să te întrețin, după tot ce s-a întâmplat. De banii mei am şi eu nevoie, puicuțo. — Ai auzit, domnule De Grevy? – am strigat înspre ungherul unde se ghemuise.

Domnul De Grevy a încuviințat supus din cap, de pe canapeaua sa. Iar eu am acceptat această încuviințare a lui. Ca pe-o satisfacție pentru toată viața.

— Căci, dacă n-are să se întâmple astfel, ai să vezi ceea ce nu s-a mai văzut.

Cu aceste cuvinte m-am retras către uşă.

Nevastă-mea mai stătea în acelaşi loc, nemişcată, şi se uita, se uita, mă privea ca şi când aş fi fost o păpuşă fermecată. Părea că nu vede încă nimic. Odată ce ochii îi erau plini de lacrimi.

Socotind că toate acestea sunt la locul lor şi că nici de spus nu mai am nimic, am ieşit din compartiment. O şoaptă nu s-a auzit în urma mea.

*

— E cât se poate de bine – mi-am spus coborând din tren. — E chiar foarte bine. Odată ce nu sunt eu cantaragiu. Cum aş putea să fiu călăul acestei femei?…

(După cum se vede, omul nu renunță să facă pe deşteptul, să-şi sucească viața pe-o parte şi pe alta, până la ultima suflare. Când, în sfârşit, amuțeşte.)

Nu m-a mai durut nimic. Adică, spre a fi mai precis, nu m-a durut decât acest cuvânt: Lizzy! Faptul de a-i mai fi rostit o dată numele. Acest nume straniu şi fermecat. Nu trebuia s-o fac.

Fluieram cu toate acestea.

Căci era o dimineață splendidă, o dimineață de primăvară cu vânt proaspăt şi soare arzător, încât, muşca aproape.

— Sunt liber – mi-am spus –, în sfârşit, liber! Nu mai sunt legat de nimeni. – Era o senzație plăcută. Căci eram atât de voinic, de spătos, de singuratic şi de părăsit, ca însăşi bolta cerului. Scuturasem de pe umerii mei orice povară.

— Căci oare cum suntem noi? – ar fi fost bine să-l pot întreba pe Gregory Sanders. ·— Să fim oare înlănțuiți, încătuşați? Să fim victimele unei idei fixe?

Faptul de a fi fost atât de fericit alături de ea, în urmă abia cu câteva zile, se cufundase în neguri tulburi – părea să fie un vis confuz, căruia nu-i mai dai nicio crezare. Dealtfel, la ce serveşte fericirea? Când s-ar putea ca ea să fie cea mai cumplită dintre ideile noastre fixe?

Nu-mi doream decât pace. Şi speram nespus că aşa are să se întâmple. Ba chiar că are să urmeze fără întârziere. Căci, repet, era cât se poate de plăcut să te uiți după tren.

Cum s-au împlinit sau cum nu s-au împlinit speranțele mele? Să facem un scurt popas. Voi povesti asta în capitolele următoare.

PARTEA A PATRA

DE FAPT, ABIA DACĂ MAI AM DE spus ceva.

Am lucrat pentru firma Mischang şi Nadolny, îndeosebi pentru domnul Marton Nadolny, i-am furnizat chimicale, ulei de parafină şi altele, de pe diverse mări, descurcându-mă binişor, împreună cu un ungur, pe nume Carolli, însă de ce-aş mai intra în amănunte?

Ajunge doar să spun că, deşi am făcut de pe atunci încă nişte economii, nu eram mulţumit de mine. N-aveam astâmpăr, eram dornic de câştiguri importante, m-am aşternut aşadar pe treabă ca un sălbatic. Dealtminteri, nu suportam să-mi fie mintea neocupată. Poate şi din cauză că vechile condiţii, truda legată de afacerile neînsemnate nu mă mai satisfăceau. Nici marea. Asta, însă, nu mă surprindea.

De-a lungul deceniilor omul se schimbă, îndeosebi dacă stă prea mult pe uscat. Nu mai eram marinarul de altădată, odată ce condiţia de marinar este îndeobşte o stare vecină cu visul, n-o poate înţelege cel care n-a încercat-o. Nu pomenesc decât de un singur aspect: marinarul n-are nimic care să-i aparţină cu adevărat, nici nu prea ştie ce înseamnă proprietatea. Cel puţin nu în sensul ce i se atribuie pe uscat. Dacă-i întrebat: – Îţi aparţine cutare sau cutare lucru? de-ar fi să răspundă, aşa cum îl îndeamnă inima, ar trebui să spună: – de unde să ştiu? Odată ce tot ce are se află doar temporar asupra sa. Le mătură primul val, i le fură camaradul sau i le înghite în

vreo tavernă necuratul... Şi după ce le-a înghiţit, marinarul se prezintă iar, şi cu ce zâmbet pe faţă! Spunând că doreşte să slujească din nou, adică începe nimicul de la capăt.

Cât mi-am bătut capul şi cu asta.

Oare ce îi determină s-o facă? Să fii luni întregi prizonierul unei corăbii cu pânze de cursă lungă, să zicem (muncind din greu, mâncând prost, departe de familie şi femeie, ca în cele din urmă să te hârâi ca dulăii – ce le-o fi plăcând în toate acestea? Furtunile neîncetate? Cine-ar putea citi în inimi? Le-o fi dragă setea, scorbutul, infernul? Sau plictiseala?

Îmi ardea pământul sub tălpi. Nici acest ritm nu l-aş mai fi suportat timp îndelungat. Căci, de cele mai multe ori, nu faci aici altceva decât să căşti gura.

Să nu fi fost niciodată bun marinar? Se prea poate. — Nu face nimic – mi-am spus. — M-apuc de altceva. O iau de la început.

Sănătatea nu-mi mai era nici ea cea de odinioară, să nu uităm. Maşina se toceşte şi ea. Mă enerva nespus vântul neîntrerupt din larguri şi, ceea ce este şi mai grav, gheaţa ce-mi biciuia spinarea, îndeosebi înspre zorii zilei. În cele din urmă, începură să mă doară încheieturile.

Am părăsit astfel marina, de îndată ce mi s-a oferit altceva. Am făcut-o fără vreun regret deosebit. — Ajunge – mă gândeam, căci îmi plac socotelile sumare. — Adevărat că, odinioară, sperasem multe de la mare: o nemărginită pace, o linişte nesfârşită, tot ce-şi poate dori inima omenească, însă fusesem dezamăgit şi de asta, mi se urâse, şi cu asta se isprăvise. Să-mi văd, aşadar, de drum.

Înainte de-a întoarce însă spatele mării, vroiam să-mi iau rămas bun de la ea, căci şi acest lucru aş dori să-l notez aici, spre ţinere de minte. Destinul avea să mă mai poarte încă o dată către ţărmurile greceşti şi către acele colţuri de stâncă, de pe care cică poetesa greacă Safo s-ar fi aruncat în mare. În dreptul lor, după vechiul obicei, dădeam trei semnale de sirenă scurte şi unul lung. Le repetam de câteva ori. Locuia acolo, pe vremea mea, un biet paznic de

far, pe care-l cunoşteam de mult, de pe când avusese şi el o viaţă mai bună, aşa că eram curios dac-o mai fi acolo. Mai era.

— Ăsta-i Iacob, ăsta-i Iacob – mi-a comunicat el bucuria sa prin semnale de fanion de pe creasta stâncii, apoi îmi aduse la cunoştinţă că nevastă-sa născuse un copil şi c-ar avea nevoie de aspirină.

I-am trimis îndată aspirină. Şi, cum aceasta era probabil ultima noastră întâlnire sub soare, mi-am luat rămas bun de la el printr-o scrisoare, adăugând şi câteva mărunte daruri pentru copil. Fiindcă asta a fost ultima mea călătorie. Ştiam de pe atunci unde am să mă stabilesc, ce voi face de acum încolo, tot. Căci găsisem, într-un târziu, o cârdăşie pe măsura mea.

O cârdăşie de oameni serioşi. Erau ca nişte hingheri. Pe ce puneau mâna – trosnea.

Întâlnisem întâmplător un negustor de cauciuc foarte iscusit, pe nume Bobeniak, apoi pe Aurel G. Anastazin – însă să lăsăm şi de astă dată amănuntele. Ajunge dacă spun c-am izbutit să încropesc din asta o oarecare avere. La început, una mai modestă, aici, apoi una mai mărişoară, în America de Sud. Cât de firesc se rostesc asemenea lucruri, când, de fapt, ce ciudat a fost totul. Ca atunci când vântul se întoarce: mă umflase norocul pe neaşteptate şi cu atâta putere, încât nici n-o dorisem chiar în aşa măsură. Căci este un lucru de-a dreptul înfricoşător, voi relata un mic episod şi în legătură cu asta. Am stat un timp la New York, unde avusesem încasări excelente: aveam bani până peste cap, încât şi sufletul mi se prefăcuse în bani, când, într-o dimineaţă, sunt trezit din somn de un magazin oarecare, şi care ţinea să-mi înapoieze patru dolari. Calculase, din întâmplare, mai mult, pentru o marfă oarecare. Habar n-aveam cum izbutiseră să-mi afle numele şi adresa.

Aşadar, mă scăldam în belşug, în afaceri şi relaţii, una aducea cu sine alta: cărbunii aduceau vagoane, vagoanele aduceau transporturi – cum să dau o idee despre asta? În

sfârşit, aveam ocazia de a munci până la orbire, aproape că nu mai puteam suferi duminicile, de câte ori în preajma mea înceta orice mişcare, iar biroul meu căsca a pustiu. Abia ştiam ce să mă fac în astfel de împrejurare, n-aveam răbdare să aştept ziua de mâine, ca să vuiască şi să trepideze din nou maşina, căci nu-mi mai plăcea să mă gândesc, şi nici nu mai vroiam.

…Când, deodată, am obosit.

Rămân pentru mine de neuitat acei meri frumoşi, care m-au petrecut într-o ordine distanțată. Şi cu o blândă demnitate, prin nişte livezi, până sus, pe culmea dealului, adică până unde locuia domnişoara C.H. Inez. (Era o regiune de fertilitate meridională, unde merele sunt destul de bune, fără să aibă însă gustul merelor de la noi.) Era iar duminică, o după-amiază liniştită, a cărei lumină târzie se confunda aproape cu amurgul. Pomii erau şi ei ca pomii de aur din basme, cu coroane de frunze rotunde aproape, cu fructe palide, aurii, pline. Şi, în timp ce poposeam din când în când la umbra lor, am luat hotărârea de a-i spune adio frumoasei Americi de Sud. De a-mi lichida afacerile pe care le aveam acolo şi de a mă înapoia în patria mea nordică… probabil pe-un binecuvântat pământ francez – acesta mi-era gândul. De sus, se vedea marea.

Iar când zării şi această nemărginire pustie a atâtor osteneli de-ale mele, mi-am dat şi mai bine seama că este timpul să mă odihnesc, fiindcă sosise vremea. Viața se dusese, iar timpul febrelor se isprăvise. Odată şi pentru totdeauna.

Căci, la ce bun mi-aş mai pierde aici vremea cu căluții? – mă gândeam între timp. Odată ce obiceiul în acel oraş era să faci câte-o plimbare, pe înserat, în trăsurici uşoare trase de căluți negri, pe sub arborii promenadei. Pe fruntea căluților se fixa câte-o măruntă lumină electrică, încât capetele lor voinice se desprindeau din întuneric ca ale unor bueştri năzdrăvani, judecând, fireşte, cu fantezia cameristelor. Mă tenta aproape să-mi cumpăr şi eu un astfel de mic pegas, nefiind prea multe distracții prin

partea locului.

— De ce nu vă luați un bun căluț de trap? mă întrebase domnişoara C. H. Inez, sora unui asociat al meu, om cu mare influență.

La auzul acestei întrebări, fanții din jur începuseră să surâdă misterios, ca unii care s-aşteaptă la plăceri secrete de pe urma unei astfel de întorsături a lucrurilor. Unul mi-a şi făcut un semn uşor cu cotul, iar în ochi i-a pâlpâit voluptatea. Se ivise, aşadar, posibilitatea de a o lua la plimbare cu trăsura şi pe domnişoara C. H. Inez. Se ştie ce însemna asta prin partea locului. Ce obligații creează un asemenea gest, Odată ce acolo cinstea fetelor este păzită de frați severi. Or, ținând seama de relațiile de afaceri dintre noi…

— Nu, nu – mi-am spus de astă dată, căci aşa ceva nu-mi doream. Nici demoni întunecați şi nici altruiste cu ochi luminoşi, care sunt numai suflet, încât până şi prânzul lor constă doar din salată. Şi care privesc până în adâncul sufletului sărmanilor bărbați, cu ochii lor pătrunzători. Fiindcă era şi ea una din acestea. Într-un cuvânt, nu-mi mai doream una ca asta.

Deşi nu era urâtă, însă nici nu se putea sta cu ea de vorbă ca lumea. Eu, cel puțin, nu reuşeam. Odată ce n-ai cum învăța toate limbile – îmi însuşisem, oricum, puțină spaniolă. Cu toate că-i plăcea să converseze pătimaş în germană, străduindu-se din răsputeri să-şi etaleze cunoştințele – cum să nu fi vorbit nemțeşte, odată ce maică-sa fusese nemțoaică? –, cu toate acestea nu ştia. — *So mankes* – repeta mereu. De câte ori nu-i venea nimic altceva în minte, în limba germană, răspundea de obicei:, – *So mankes.* — Ce să mă fi făcut cu ea? Şi, pe deasupra, avea şi-o fire de mucenică…

— Nu, nu – gândeam eu –, e mai sănătos să mă întorc spre meleagurile obârşiei mele.

Le-am spus, deci, celor cu care eram în relații de afaceri că mă duc în Europa, spre a pregăti acolo terenul unor afaceri ale mele, mai importante, în acelaşi timp mi-am

predat biroul unui tânăr foarte onest, pe nume Perjamin, pe care-l socoteam atunci ca pe-un fiu al meu... În acest fel a avut de câştigat şi el, n-am rămas păgubaş nici eu, odată ce mi-am asigurat o importantă rentă anuală.

Apoi, în buzunar cu acest contract şi cu averea mea ce se putea socoti considerabilă, am pornit la drum către Europa, după o absență de opt ani şi patru luni, asemenea corăbierului Sindbad, după ce-mi luasem cuviincios rămas bun de la prietenii mei sud-americani.

Aceasta este scurta poveste a îmbogățirii mele. S-ar putea să mai revin asupra ei, dacă mi-o va permite timpul.

*

M-am dus întâi la Londra. Odată ce tot mă aflu aici, m-am gândit că n-ar strica s-arunc o privire prin cartierul unde, în urmă cu un deceniu, pătimisem atâtea. Nu m-am dus, cu toate acestea, la fosta noastră locuință, însă pe cea care fusese domnişoara Borton am ținut totuşi s-o văd.

— Ah, dumneata erai? – a exclamat ea firesc, când, după oarecare aşteptare, ne-am pomenit față în față. Căci sunasem la uşa lor, fără niciun anunț prealabil, într-o după-amiază mohorâtă. Locuiau într-o casă frumoasă, cu grădină, fireşte – îmi spusesem să le fac o surpriză. — Ah, dumneata erai? – bătu ea speriată din palme. — Cât eşti de schimbat, căpitane...

— Dar dumneata? – mă mânca limba să-i răspund.

Sincer să fiu, nici nu îndrăzneam să mă uit la ea.

De ce e în stare natura?!

Cum e oare cu putință ca, după măritiş, o femeie adultă să mai crească în înălțime – există aşa ceva? Fiindcă aveam impresia că această cucoană se făcuse nemaipomenit de planturoasă şi de şleampătă. Pe lângă asta, purta şi-o rochie cu capă complet albă şi ea, încât părea pe cinstea mea o Niobe. Într-un cuvânt, se vedea cât de colo că alăptează fără întrerupere, că de ani de zile – cerul să-i fie milostiv! – nici nu râvneşte la altceva.

Ce-aş putea spune despre soțul ei? El a adresat îndată inimii mele următorul apel:

— Bine-ai venit la noi, căpitane! Să ştii că ai intrat de astă dată într-un sanctuar, în care toți te stimează.

A şi ridicat către mine ochii săi feciorelnic de albaştri şi limpezi... Ca două lacuri clare şi line, undeva, în America – astfel scânteiau către mine ochii aceia.

Făcusem astfel o nerozie venind la ei. Mă şi vedeam; mai bine zis îmi vedeam, eul mai fericit cum dispare în noapte şi-n vânt, cu pălăria trasă adânc pe ochi, ca să se facă nevăzut la un colț de stradă, într-o suburbie londoneză. Căci nu ți-e îngăduit să te mai întorci nicăieri.

Am discutat despre una-alta, printre altele despre fericirea omenească, subiect inevitabil în astfel de ocazii. De miezul convorbirii, fireşte, nu-mi mai aduc aminte. Ştiu doar că, între timp, câinele lor lătra de zor, iar ei căutau să-l liniştească în limba franceză, fiindcă vorbeau cu câinele lor pe franțuzeşte. A venit vorba, bineînțeles, şi de nevastă-mea – *Mrs.* Eders-Hill neputându-se stăpâni să n-o pomenească, adevărat că într-un mod elegant şi delicat, cu toate acestea n-a fost frumos din partea ei, şi azi o simt încă. — Vroia să ştie dacă divorțasem cu adevărat. — Da. – S-a servit ceaiul.

— Nu-ți place untul? – m-a întrebat tot ea, adică frumoasa mea de altădată, domnişoara Borton, zâna mea. Dacă nu-mi place untul!

— Cum să nu-mi placă, îmi place la nebunie.

— Dar brioşele dulci?

— Şi ele, până-n ceasul de apoi. Atâta doar că mă codesc să le combin. Şi mă voi codi cât timp voi trăi.

O, brava pereche! Îmi spuneau astfel de lucruri:

— Suntem foarte fericiți, aşa să ştii, căpitane.

— Ducem o viață foarte cumpătată. – M-au întrebat dacă-i cred. Despre copiii lor mi-au spus:

N-aş fi dispus să urc până la etaj, să le văd odraslele dolofane şi catifelate? Adevărat că tocmai au cu copiii un mic necaz...

— Doar nu sunt bolnavi? – am exclamat.

— Cum pot să-mi închipui aşa ceva, pentru numele lui Dumnezeu, cum sunt în stare să rostesc asemenea oroare? Au fost doar neastâmpăraţi, ca şoriceii. În astfel de cazuri, părinţii au o metodă a lor fără greş. Vă interesează?

— Cum de nu?! – am exclamat.

— Află, aşadar, – zise *Mr.* Eders-Hill.

— Povesteşte-i pe îndelete – l-a făcut atent soţia.

Pe copii nu-i pedepsesc cu nuiaua, aşa cum dascălii demodaţi mai fac încă pretutindeni în Anglia. Ei născociseră pe seama lor altceva, odată ce au alt gust. Vreau să ştiu ce anume? Cu dragă inimă. În acest caz, mă vor pune la curent. De câte ori copiii nu sunt cuminţi, sărăcuţii de ei, sunt îmbrăcaţi în hăinuţele lor de duminică, fiindcă în ele nu pot să mai zburde, nici să vocifereze la fel... — Aici, soţii se priviră, surâzându-şi cu înţeles, ca dresorii de animale.

Dacă nici asta nu ajută, îi vâră frumuşel în pat. Iată metoda lor de căpetenie.

— Copilaşu-i bolnav – îi spun ei, ca şi cum copilul ar avea febră sau crampe stomacale. Copilul stă să-nnebunească, odată ce nu are nimic. — Cum să n-ai? – fac părinţii. — Trebuie să ai ceva, altminteri n-ai mai fi un drac împieliţat, nu-i aşa? Şi i se pun comprese pe burtă, i se administrează ulei de ricină, şi altele... Şi de astă dată, aceasta este situaţia. Ce părere am? Eram entuziasmat, încât m-am bătut peste frunte cu palma.

— Foarte just – le-am spus. — Doamna are perfectă dreptate. Odată ce educaţia nu-i joacă, şi altele.

Astfel trecu după-amiaza, plină de entuziasme.

Dar la ce-ar fi folosit ironia, zău aşa? Când, de fapt, erau într-adevăr copii voinici, cum aveam să-mi dau seamă, fiindcă ulterior am pătruns totuşi în căldura cuibului familial, nu puteam face altfel, odată ce mă târâseră după ei sus, la etaj. Copiii erau culcaţi în pătucurile lor, ca nişte pui de lei, întunecaţi şi disperaţi, vreo cinci exemplare, şi după câte-mi amintesc, erau toţi băieţi. Unul din ei a şi

remarcat îmbufnat: – măcar de mi-ați da nişte ciocolată. — La care, părinții m-au privit cu mândrie.

Repet, însă, degeaba sunt ironic: odată ce toți copiii erau voinici, toată colecția, pe-onoarea mea, vitamină curată. Încât, mă întrebam dacă nu vor crăpa cumva de prea multă vitamină.

Mi-am văzut aşadar de drum. Înainte de plecare, însă, am mai aruncat o privire într-un anumit loc. Până şi dracul priveşte înapoi, înainte de-a ieşi dintr-o casă.

În cel de-al doilea salon se afla un portret minunat, cu o lumină divină în priviri. Atârna acolo micuța mea *miss* Borton, în mătăsurile-i verzi de altădată, cu sânişorii ei ca nişte oprelişti, pe vremea când mica ei inteligență era ascuțită. Mâinile-i, dragile, sunt încă dulci, ca porumbeii.

Numai scara îi mai lipsise imaginației mele de odinioară ca ea să se înalțe cu ajutorul ei la ceruri.

— Unde dispar toate acestea, ce se întâmplă cu ele? Se destramă oare fără urmă? Se pierd cu desăvârşire în împlinire?

Încât, mă puteam socoti fericit aproape că, pe vremuri, nu rămăsesem aici.

Să nu uit c-am mai zărit ceva, în timp ce ieşeam din camera copiilor, odată ce uşa dormitorului soților era deschisă la etaj; încât am avut prilejul de a arunca o privire asupra sanctuarului patului conjugal. Erau paturi încăpătoare, amarul ei de lume, însă asta mai treacă. Numai că deasupra lor se zugrăviseră imagini de martiri, ceea ce n-am mai înțeles. Cum or fi având chef, acolo, de plăcerile conjugale? Căci, eu unul n-aş avea. Odată ce pe mine până şi numai la gândul lor m-au trecut fiorii.

*

După toate aceste experiențe, am hotărât să nu-l mai vizitez nici pe Kodor. Îmi ajungeau ştirile ce le aflasem despre el.

Aşadar, nu se prăpădise de pe urma bolii sale, cu toate

că era aproape pe sfârşite, se şi renunțase la el. Când, într-o bună zi, şi spre marea mirare a doctorilor, se vindecase. (Ceea ce e firesc aproape, dacă te gândeşti că viața lui fusese întotdeauna plină de minuni.) Deşi specialiştii constataseră un cancer şi-l operaseră, îl tăiaseră, însă starea lui fiind disperată, nici nu s-au mai atins de el, ci l-au cusut la loc. S-a întâmplat după asta ca, într-o zi de primăvară, să ceară să i se aducă bere. Din acea clipă, a băut zilnic câte două ocale de bere.

Datorită berii să se fi vindecat? El aşa pretindea. În schimb, auzisem şi din alte surse că fenomenul nu este necunoscut şi că există asemenea tumori capricioase. După ce sunt tăiați, bolnavii se vindecă parcă prin minune, probabil datorită aerului.

Asta nu are însă nicio importanță, esențialul este că se simte bine, nimic nu-l mai doare, ba e şi mai bogat decât odinioară. Căci s-a cățărat, s-a cățărat sus de tot, până aproape de cerul înstelat, cum se exprimase neghiobul director al hotelului Brighton.

Directorul acesta se mai afla tot acolo, cramponându-se de acelaşi loc. În jurul lui se scufundase o lume, între care mulți oameni deosebiți, ca de pildă celălalt director al hotelului, pe care îl stimasem din cale-afară, apoi Gregory Sanders, care-mi fusese nespus de drag. Asupra acestui director, însă, timpul părea să n-aibă putere: rătăcea la fel ca odinioară, pântecos, împrejurul aceloraşi ascensoare şi curenți, fără să fi îmbătrânit prea mult. Dimpotrivă, până şi privirea lui rămăsese cea din trecut: disprețuitoare şi goală, ca a cămilelor.

— Ei, vezi – îmi spune dânsul – ăsta-i destinul. Unuia într-un fel, altuia tocmai pe dos. Nu există nicio regulă. Căci, în schimb, *Mrs.*. Cobbet a decăzut complet. Da, da – făcu el către mine, printre surâsuri pline de tâlc.

Plecase în America, unde se mistuise în vâltoarea nopților de acolo. Vorbea ciudat despre asta: cu dispreț şi cu o oarecare spaimă. Îşi închipuia, probabil, bietul de el, că nu există acolo altceva decât voluptate, iar nopțile sunt

bântuite de vampiri, care sug măduva din oameni. – Nu i-am răspuns.

— Ó, o – exclamă el brusc. — Ce fel de om eşti dumneata? N-am văzut altul asemănător, de când sunt. O iei din loc fără să spui cel puțin unde să-ți expediem corespondența, odată ce ai o scrisoare la noi. Abia acum mi-am adus aminte de ea. Dumneata nu întrebi măcar dacă ai vreo corespondență? – Şi dă fuga la casa de fier.

Dar când nici cel puțin n-am desfăcut plicul, ba nici nu m-am uitat la el?! Căci mi-a fost de ajuns o singură privire, ca să vâr îndată scrisoarea în servietă, între actele mele.

— Ehei – face el – una ca asta n-am mai pomenit. Eşti un om fantastic! Chiar nimic nu te interesează? Ți-o păstrez de patru ani, iar dumneata nici ochii nu ți-i arunci pe ea?

— Odată ce-o păstrezi de atâta vreme, nu mai este în nici un caz urgentă.

— O – face el – aşa trebuie să fie. Cel puțin îmi dau acum seama. Probabil că averea se face tot în felul acesta.

— Încearcă şi dumneata – i-am spus râzind.

Adevărul este că, la plecare, nu lăsasem într-adevăr nicio adresă. Doi oameni ştiau doar unde mă duc. Restul omenirii n-avea nimic comun cu mine. Aşadar, tăiasem în urma mea toate punțile, până şi perspectiva unor viitoare relații.

Să citesc acum această scrisoare? Odată ce-mi dădusem seama din prima clipă că era de la nevastă-mea?

Era doar evident. Cu toate că plicul avea adresa scrisă la maşină, însă era expediat din Barcelona. Or, cum eu nu aveam pe nimeni în Spania, iar ea acolo se dusese – odată ce mi se spusese de mai multe ori că s-ar fi întors undeva, pe lângă Madrid – era de la sine înțeles că ea îmi scrisese.

(Pomenise, dealtminteri, în câteva rânduri, ce mult îi place Barcelona.)

Eu, însă, niciodată n-am să-i mai citesc scrisorile. Odată ce de mult ştiam că are să-mi mai scrie, atâta doar că nu aveam ce să ne spunem, fiindcă nu mai aveam nimic de

rezolvat noi doi. Încetasem să exist, să privim astfel lucrurile, încetase în consecință să existe toată afacerea. De parcă moartea îi pusese capăt, la fel de iremediabil şi definitiv.

De asta şi vârâsem scrisoarea, fără vreo ezitare, în servietă. — O voi arde sus, în cameră, odată ce nu mai putea fi retrimisă, căci nu figura pe plic numele expeditorului. Îmi dădusem seama şi de asta, într-o clipită. În schimb, cum s-o fi rupt în bucățele în văzul ăstuia? Ar fi fost pentru el un spectacol prea de tot.

Căci, şi altminteri, prea se interesa de afacerile mele.

— Şi zi, te-ai căsătorit acolo, dincolo de ocean? – mă întreabă el.

— Cum să mă fi căsătorit? Doar sunt însurat, domnul meu.

— Cum eşti însurat?

— Nicicum – i-am răspuns.

În sfârşit, s-a simțit ofensat. A murmurat puțin, apoi s-a ridicat de la masă.

Aşadar, lumea ține seama de viața noastră. Ştia că divorțasem. Dealtfel, oriunde mă duceam, pretutindeni mi se cerea socoteală de nevastă-mea, deşi n-o cunoscuseră şi nici eu nu pomenisem vreodată de ea.

Oricât ar fi de ciudat, aşa s-a întimplat. De îndată ce-am pus piciorul în Europa.

*

Lucrurile au continuat la fel.

Abia sosit la Paris, am fost obligat să mă ocup iar de ea. Avocatul mi-a telefonat într-o bună zi că, la o bancă locală, se află un mic depozit pe numele meu, pare-se de pe urma unor tranzacții de transport. — Ce fel de transport? – am întrebat eu. N-avea idee.

Nu prea țineam minte să fi participat vreodată la aşa ceva. În zadar sosi a doua zi avizul băncii despre banii pe care-i aveam la ei şi care aduceau dobânzi, deoarece n-am

devenit nici cu asta mai deştept. Cu toate că-mi place să am o imagine clară despre afacerile mele, nu obişnuiesc să neglijez nici măcar fleacurile.

Țin bine minte, era dis-de-dimineață, cam la o luna după sosirea mea, şi locuiam încă la hotel pe vremea aceea. Stând pe marginea patului, am contemplat scrisoarea îndelung, de parc-aş fi simțit că din nou se iveşte ceva aici din cele trecute vremi. Ce putea să fie? Odată ce nici cu licitații n-avusesem de-a face, în orice caz nu la Paris, în schimb, se menționa şi aşa ceva în adresa băncii.

Numai ceea ce e mai simplu nu ne vine niciodată în minte.

— Telefonați firmei menționată în adresa noastră. Aveți hârtia în mână, citiți de-acolo adresa – m-a sfătuit un funcționar impertinent, după ce-am chemat banca la telefon. (Francezii obişnuiesc, dealtfel, să-şi dea aere de superioritate, îndeosebi față de străini.) Vă imaginați ce mare mi-a fost surpriza când, sunând la telefon firma indicată, cineva îmi răspunde de la capătul firului următoarele, însă cu aceeaşi precizie şi punctualitate:

— Allo, aici Tannenbaum. Cine sunteți şi ce doriți?

Încât, era să cad de pe pat.

— Nu mai spune? – i-am răspuns. — Tânărul domn Tannenbaum, în persoană?

Se înțelege că pui asemenea întrebări când eşti zăpăcit. La care, el a continuat tot aşa, aşadar, cu acelaşi calm impecabil:

— Cine altul să fiu? E limpede. Nu pot fi eu decât în persoana mea proprie. Cu ce vă pot servi, domnule?

Era, aşadar, filosoful, cum reieşea din aceste cuvinte, era el fără doar şi poate.

Însă, ce caută el de astă dată aici, în creierul meu, şi cum o fi venit nechemat? Când nici nu-l vreau şi nici nu l-am vrut vreodată? De câte ori îmi aduceam aminte de el, prindeam să fluier. Nu mă sinchiseam niciodată de el. Or, acum, el se prezintă dintr-o dată. La ce bun?

Care-o fi situația, odată ce m-am împiedicat de el? Am

încercat să-i lămuresc lucrurile. Şi ceea ce a ieşit la iveală, de la bun început, a fost că nici nu era nevoie de vreo explicație, odată ce păru îndată lămurit. Tânărul îşi amintea cât se poate de bine de noi.

— Ah, doamna aceea mititică – exclamă el vesel – care-a plecat la Londra, de acolo în Spania, nu-i aşa? – Şi tot aşa.

O vorbă ca o mie, au fost nevoiți să-mi liciteze, în contul magazinajului, calabalâcul de odinioară, mobila noastră înmagazinată la ei, la plecarea noastră la Londra, iată problema.

— Este firesc, odată ce nimeni nu plătea magazinajul, nu aveam pe cine să anunțăm, aşa că suma realizată din licitație a fost înghițită de taxe – mi-a explicat el.

Adică, puținii bani rămaşi totuşi sunt depuşi la bancă, îi pot oricând ridica, despre asta suna înştiințarea.

— Lucruşoarele acelea uzate ale doamnei – mi-a dat a înțelege tânărul, care, pare-se că se specializase între timp în transporturi. Iată cuvântul care mă interesa. Nu numai pentru că trata cu atâta superioritate şi dispreț modestele mele bunuri de odinioară, ci îndeosebi pentru că îşi închipuia că fuseseră ale nevestei mele. Ceea ce mi-a deşteptat oricum atenția.

— Ai avut inimă să scoți la licitație catrafusele amantei dumitale? – l-am întrebat calm, într-o manieră încă dintre cele mai paşnice. La care, însă, a tresărit bineînțeles, împrumutând alte tonalități.

— Cum ați binevoit a vă exprima?

— Ascultă – i-am spus – să lăsăm prefăcătoria, odată ce sunt sătul. Fosta mea nevastă ți-a fost amantă, se ştie, şi cu toate acestea n-ai fost în stare nici cel puțin să-i păstrezi mobila, catrafusele modeste, aşa cum te-ai exprimat cavalereşte? Nu face pe pateticul, domnule, – i-am retezat vorba – cunosc adevărul. Ştiu că eşti filosof, mai ştiu şi c-ați corespondat. Nu flecări! Am aflat atât de papucii de casă, cât şi de păsări. Nevastă-mea mi-a mărturisit, până la urmă, tot.

— Cum ați spus? – întreabă el iar. Îți puteai da seama că

aproape se înecase în telefon.

Îndată însă a pufnit în râs.

— E cum nu se poate mai interesant, zău – începe el. — N-aţi avea amabilitatea să-mi spuneţi ce anume v-a mărturisit soţia?

Nu i-am răspuns. El continua să râdă încântat.

— Ce păcat că n-am auzit şi eu – a continuat el vesel. — Căci, de astă dată, este la mijloc o eroare, din păcate – adaugă el. — Fiindcă, eu aş fi dat orice s-o pot cuceri pe soţia dumneavoastră, însă n-a fost chip. Odată ce nu vroia. M-auziţi? – urlă el în receptor.

— Continuă – fac eu cu indiferenţă.

— Binevoiţi a-i împrospăta memoria, în caz c-a părăsit-o în aşa măsură, şi scrieţi-i în Spania că mă confundă cu altul. Şi să-i mai spuneţi că nu cu mine v-a pus coarne, odată ce eu sunt altcineva. Căci eu sunt cel ce eram îndrăgostit de ea, încât aproape îmi pierdusem minţile, cel pe care ea l-a dus de nas. Fiindcă-i o cuconiţă impertinentă, puteţi şi asta să i-o spuneţi, chiar cu aceste cuvinte. Şi-i trimit vorbă că sunt fericit să nu mai am de-a face cu ea... Aş fi fost în stare să-i sucesc gâtul, de ce nu i-aş fi scos mobila la mezat? I-am dat lecţii pe gratis, şi să-i fi păstrat pe deasupra şi mobila? În caz că toate acestea vă jignesc cumva, vă stau la dispoziţie. Cu asta, am onoarea să vă salut – şi-a încheiat el tiradele sucite.

Şi puse astfel capăt convorbirii.

Să-l fi provocat la duel? De dragul cuiva, care se afla atât de departe de aceste livezi?...

— N-a avut noroc, bietul de el – mi-am spus. — Tocmai el n-a avut. Şi să-i mai zdrobesc scăfârlia, sau s-o zdrobească el pe-a mea?

*

Pân-aici, mai treacă, însă ce să se facă omul cu timpul său? În America de Sud nutrisem mult timp pianul·de a-l lua pe lângă mine, la Paris, pe prietenul meu Gregory

Sanders, să trăim acolo în pace, ca doi fraţi. Era un plan plăcut, odată ce bătrânul acela îmi era drag. Poate că era singurul om despre care puteam afirma acest lucru fără nicio ezitare. Însă, cât de ciudată-i viaţa şi sub acest aspect: îmi dădusem seama cu deplină siguranţă de asta abia după ce ne despărţisem, după ce nu-l mai văzusem. Poate, însă, şi pentru că abia atunci îl copleşiseră năpastele.

Căci ce fusese viaţa lui? – cu toate acestea încerca să mă consoleze pe mine, în scrisorile pe care mi le scria. Deşi rămăsese singur la bătrâneţe, fiul său îi tocase cea mai mare parte din avere, după care dispăruse cu o femeie oarecare, iar el era bolnav… Îmi spuneam, aşadar, să-l iau cu mine, la Paris. Vom sta din când în când de vorbă – iată care îmi era planul. Îmi fluturau prin faţa ochilor următoarele variante:

Îmi scrisese cândva, în America de Sud: „Oraşul Hastings, iulie. O viespe mi-a intrat azi pe fereastră şi s-a năpustit drept în ventilatorul trimis de tine la începutul acestei veri. Lopăţica a înşfăcat-o îndată, trântind-o lângă mâna mea, pe cartea ce-o citeam. Am examinat-o îndelung, fiindcă mă interesa în mod deosebit ceva. Mai trăia şi îşi mai agita antenele, vroind să mai înţepe.”

„Însă, nici urmă de reproş la ea. Nu se blestema nici pe sine, nici soarta nu şi-o afurisea, zicându-şi că n-ar fi trebuit să intre pe această fereastră –, odată ce se părea că nu împarte lumea noastră în evenimente necesare şi evenimente incidentale… Aşadar, nu se tortura cu constatări inutile, c-ar fi fost vinovată ea însăşi de una sau alta… Deoarece, ceea ce se întâmplase era însăşi legea ei. Într-un cuvânt, socotea şi întâmplarea tot o necesitate, or asta este ceea ce s-ar cuveni să învăţăm de la ea, fiindcă se pare c-ar aparţine rânduielilor noastre. Aici ar trebui ca drumul să se întoarcă: s-ar cădea să fim ceva mai umili, prietene. Să ne plecăm capul şi mai mult, şi mai adânc, o dată şi pentru totdeauna. Asta ţi-ar prinde bine şi ţie, şi mie bine, iată ce vroiam să-ţi spun.”

M-au impresionat într-atât cuvintele lui şi mi-au stins în aşa măsură remuşcările, încât atunci a încolţit în mine gândul de a-l lua pe lângă mine. Şi nu neg că eram chiar mulţumit de mine că, în locul unor planuri de mari proporţii, alesesem asta. Că ajunsesem, în sfârşit, să-mi dau seama de ce anume aveam nevoie şi ce vroiam.

Îmi mai trimisese şi-o altă scrisoare semnificativă, cu puţin înainte de-a muri, care mi-a fost de un folos şi mai mare. Conţinea următoarele:

„Este caracteristic faptul că, până azi, în nicio fiinţă nu s-a ivit senzaţia spontană c-aş trăi eu într-însa, adică să fi simţit în sinea sa viaţa mea. (Adică pe a acestui Gregory Sanders, cum am fost denumit mai târziu.) Cu toate că de când lumea există, însă repet: niciodată încă, iar acum, deodată, da, spre mijlocul secolului trecut, brusc – fiindcă s-a întâmplat ca, într-o bună zi, să-mi dau seama nu numai că mă aflu aci, dar că eu sunt acela, şi nu altul. Căci asta este esenţialul în orice, această separaţie. După cum nu s-a confundat nimeni cu mine, nici mai târziu, şi nici eu nu m-am confundat cu altul. Deşi, câte asemănări există între noi, nu-i aşa? – însă în această singură privinţă nici înainte, nici după… În această privinţă am fost, fatal şi irevocabil, singuri. Or, dacă a fost aşa, la fel are să fie şi în viitor. Căci, dacă ar fi cu putinţă de-acum înainte, ar fi trebuit să se poată şi în trecut. Or, asta este marea consolare a naturii, prietene. Şi tot în asta se cufundă atâtea secte răsăritene, încât li-e mai drag ceea ce propovăduiesc şi tălmăcesc, decât arşiţele soarelui: că toate energiile rămân aici, că toate formele se repetă, singură acea intimitate pe care-o simţeam despre mine însumi, anume că eu sunt eu: ea este unică şi nerepetabilă. Abia acum am ajuns să-l înţeleg cu adevărat, împreună cu omagiul adus acestei idei. Căci nu ştiu şi existe nimic mai bun nici pentru mine.”

Mă mai ruga să nu-i condamn fiul, odată ce nu are rost, el nu mai are nicio părere despre fiul său sau despre orice altceva. Despre oameni sau lucruri, însă nici nu mai vrea

să aibă. Odată ce-şi suspendase toate opiniile.

Or, această scrisoare a lui, cum spuneam, făcuse asupra mea o impresie decisivă în anii tăcerii. Atât începutul, cât mai ales nota din post-scriptum. Căci, este o mare destindere să te eliberezi de ceea ce socoteai a fi dreptatea ta, îndeosebi când ți-ai propus s-o păstrezi vie în sinea ta. Ajunge în cele din urmă să fie o povară de nesuportat. Căci, ce să se facă omul cu dreptatea sa? – I-am comunicat îndată planurile ce le aveam cu el, fiindcă părea că se simte şi el mai bine, făcusem şi eu pregătirile necesare întoarcerii mele când, la câteva zile după asta, la data de cinci octombrie, muri subit.

Ca şi cum destinul însuşi ar fi ținut să-mi arate că trebuie să rămân de-acum singur, până la sfârşitul vieții mele. Doar îmi scrisese şi el: „S-ar părea că ăsta îți este destinul. Învață, aşadar, să trăieşti singur". Şi mai adăugase: – „Însă definitiv şi absolut singur."

Ceea ce mai regret şi azi este că avusesem atât de puțin timp pentru el cât trăise. Tocmai pentru el n-avusesem timp. Te trudeşti o viață întreagă cu fel de fel de oameni, însă pentru cei ce ar merita nu-ți rămâne timp. S-ar putea, însă, ca aşa să fie bine, o fi ținând şi asta de rânduielile noastre. Să mergem, aşadar, mai departe.

Trebuia, deocamdată, să încerc să trăiesc fără a munci. Oare ce-aş fi putut născoci pentru mine, ceva ce să-mi umple zilele? Atunci m-am apucat şi de aceste însemnări ale mele, însă câtă trudă presupune şi asta, odată ce cuvintele ți se par o povară, încât nici din această cauză nu te poți exprima cum s-ar cuveni. Aşadar, nici acest lucru nu este uşor, anume că nu eşti silit să mai câştigi bani sau să te mai preocupe propriul tău viitor, odată ce nu mai ai niciun viitor înaintea ta... Un negustor de antichități mi-a oferit un utilaj de observator astronomic, ca să privesc cu ajutorul lui stelele; un altul mi-a propus nişte pisici de Angora, cică ar fi animale liniştite şi tăcute, constituind astfel o companie cât se poate de plăcută... Deşi am fost nevoit să le dau pe amândouă, peste scurt timp, afară din

casă, observatorul astronomic mi-a adus aminte totuşi de ceva. Întotdeauna îmi plăcuse chimia, fusesem înscris cândva şi la facultate, ba îmi începusem această târzie carieră chiar cu o măruntă întreprindere chimică – am instalat deci pe locul lunetei evacuate un laborator de chimie bine înzestrat, în locuința mea, într-o cameră de la etaj. Văzusem odată aşa ceva în apropiere de Napoli, la un senior oarecare, atâta doar că eu mi-am instalat propriul laborator mult mai rațional, adică după pofta inimii mele. Şi m-am aşternut pe lucru.

Ceea ce putea să fie foarte amuzant, excelent chiar. Odată ce nu e rău să ai o ocupație. Iar să te simți din nou student, e şi mai minunat. Să pluteşti în timp fără nicio responsabilitate, să te consacri din nou unor sarcini mărunte. Şi ce ciudat: de parcă doar ieri era când, acasă, lăsam pe masă lingura – căci de îndată ce masa se termina, mă întorceam în grabă în camera mea, ca să meditez… odată ce pe vremea aceea nu făceam nimic, ziceam că mă duc să învăț, ca să fur timpul fumând. Aveam senzația, de astă dată, de parcă la fel s-ar fi scurs anii, viața întreagă, fără să fac nimic. Fiindcă anii se scurseseră, într-adevăr.

— Atâta pagubă – mi-am spus – voi continua de acolo de unde am întrerupt.

Căci nu mai era nicio îndoială că fusesem hărăzit unei cariere ştiințifice. Lucrul acesta ieşise la iveală definitiv. Ştiusem asta şi înainte, însă un diavol hain mă abătuse de fiecare dată din drumul meu: la început, visele, pe urmă, realitatea – acum însă, în sfârşit, studiul mă făcea fericit cu adevărat. Împreună cu toate câte i se adaugă: orele de singurătate în zori de zi, de pildă, această singurătate rigidă, însă şi suverană, când ştii dinainte ce ai de făcut şi te concentrezi asupra unui singur lucru, respingându-le pe toate celelalte… Adică, totul începuse să meargă cum nu se poate mai bine, când m-am îmbolnăvit. Acelaşi lucru şi de astă dată: ceea ce îmi dăduse de furcă destul şi în America de Sud, moştenirea mizeriei ultimelor mele drumuri pe mare, vechile bronşite şi, pe deasupra, însoțite de spasme –

mă sleiseră de-a binelea, tuşeam uneori toată noaptea. Aşadar, din nou acelaşi lucru, din nou diavolul blestemat: am fost nevoit să las totul baltă. Odată ce gazele şi celelalte nu-mi erau prielnice la plămâni. Nu-mi convenea, însă, nici ceea ce doreau medicii. Odată ce contractasem boala pe mare, de ce să mă duc pe Coasta de Azur? Nu-mi place să fac dimineața devreme plimbări cu bastonul în mână.

Când, deodată, unui asistent îi veni o idee excelentă. De ce n-aş pleca, din când în când, la țară – odată ce sunt stăpân pe timpul meu? Mă pot duce unde vreau – dacă-mi convine, rămân, dacă nu, mă întorc sau plec în altă parte, descopăr locurile care îmi plac – avea dreptate. Adică să hoinăresc puțin. Asta are să-mi facă bine: ambianțele necunoscute, nervilor, schimbarea deasă de aer, plămânilor mei. Aşa s-a şi întâmplat. M-am trezit într-o bună zi că bronşita mi se vindecase. Pare să fi fost un foarte bun doctoraş, uneori ucenicul valorează mai mult decât meşterul, acest lucru se întâmplă frecvent.

Cât priveşte sufletul meu, renăscusem parcă. Odată ce nu prea avusesem parte încă de aşa ceva; nu călătorisem niciodată până atunci fără țintă. Întotdeauna grăbit, covârşit de griji, iar ceea ce doream să văd izbutisem doar la repezeală şi cu multă cheltuială de energie. De astă dată, însă, nu. De astă dată nu vroiam nimic. Vedeam tot ce merita să fie văzut, ceea ce nu merita abandonam. Or asta e ca şi cum te-ai îmbăia în nişte adieri de primăvară.

De îndată ce soseam într-un loc, nu m-apucam să bat fără întârziere străzile, nici nu porneam către piață, unde e atâta zarvă. Urcam în camera mea şi mă odihneam. Sau mă ascundeam în vreun ungher, după nişte sticle întunecate sau între flori, sus, cât mai sus, căci îmi plăcea să privesc oraşul de acolo. Însă, ca o statuie, zău aşa. Oare ce mă interesa în aşa măsură? Fleacurile, probabil. Vântul sau ploaia, o tavă de pateu cu smântână scoasă în vreo fereastră, ca să se răcească, primarul sau fetele… dealtfel niciodată încă nu mi se păruseră atât de străine îndeletnicirile lumeşti. De parcă adineauri aş fi aterizat de

pe-o planetă îndepărtată. Şi ca şi când m-ar fi umflat neîncetat râsul.

Un râs fără motiv, odată ce nu era nici ironic, nici disprețuitor, Dumnezeu ştie cum o fi fost. Poate să fi fost un râs din care lipsea şi sufletul. Asta era la fel de bine, odată ce era prima mare vacanță a vieții mele. Să mai adaug la asta şi faptul că hoinăream fără bagaj. Văzusem cândva aşa ceva în Suedia. Sosisem acolo în acelaşi timp cu un milionar american, să vedeți cum venise: descoperit şi cu o servietă în mână. Încât, nu mă mai săturam să-l admir. Încă de pe atunci îmi pusesem în gând să fac tot aşa, dacă voi fi vreodată bogat. Căci, e nemaipomenit de comod să cobori din tren în acest fel, fără să te sinchiseşti de ceva. Iar dacă mi-e frig cumva sau am nevoie de ceva, cumpăr pe drum. De ceea ce nu mai·am nevoie, las la hotel, ca să se bucure şi cameristele.

Aş mai nota aici că fericirea constituie cel mai mare triumf al egoismului, nu-i aşa? cea mai desăvârşită împlinire a lui, însă, fără uitarea de sine, nici că se poate închipui. Într-o oarecare măsură, de asta am citat adineauri atât de amănunțit scrisoarea lui Gregory Sanders, fiindcă stăruie asupra importanței de a te elibera de tine însuți. Iată cum trăiam eu în acea vreme. Ca şi cum nici n-aş mai fi fost pe lumea asta. Şi eram fericit.

Rar mă mai bântuiau visele de odinioară ale egoismului, dar chiar când mă bântuiau. Erau palide şi incerte, cam astfel:

Voi colinda luncile Franței până când n-am să dau cu ochii undeva de o fată tânără. Ce frumos a fost ticluită legenda lui Iacob, felul cum o zăreşte, pe neaşteptate, lângă o fântână, iar ei sunt înrudiți prin strămoşii lor. Odată ce cred că aşa ceva mi-ar trebui şi mie, o ființă căreia să nu fiu silit să-i explic nimic despre mine, căci ştie tot. Fiindcă mă cunoaşte, Dumnezeu ştie de unde, din care străfund de veacuri.

În acest caz, n-aş mai rămâne atât de singur – îmi spuneam uneori.

*

În vitrina cafenelei era un afiş – îmi mai aduc aminte şi azi de numele de pe el: Los Vivienos şi Carricada, clovni muzicali, spanioli, apoi separat, cu litere groase: Dodofé. Însă, nici urmă nu mai era de ei, cafeneaua căsca a pustiu. Doar câteva lămpi de gaz mai pâlpâiau în ea – adevărat că era către orele trei dimineaţa. Şi mai era şi o noapte viforoasă, tot noapte încă, odată ce afară stăruia întunericul.

O frumoasă viforniţă de iarnă, când prin beznă se învârtejesc, cu rotiri visătoare, mari fulgi albi, ca nişte îngeraşi-copii.

Copiii ucişi – mi-am spus. Fiindcă, Dumnezeu ştie ce-mi mai trecea prin minte.

Tocmai coborâsem din tren şi mă gândeam să mă instalez la o masă în cafenea, unde s-aştept zorile. Mi-au plăcut întotdeauna localurile de acest fel. Pe pereţi şi oglinzi atârnau flori de hârtie, iar cum focul mai ardea vesel în sobă, m-am tras aproape de ea. Pe peretele din fund, o mare cortină, tot din hârtie, înfăţişând lebede pe-un lac.

Era tăcere în cafenea, o mare tăcere. Un singur chelner, somnoros şi el, mai târziu însă înviorat. Înviorat, de îndată ce-am comandat şampanie şi coniac lângă ea.

Localul însuşi pare să fi tresărit la auzul comenzii mele. Am desluşit îndată în aer o oarecare atenţie. De fapt, nu atunci. Căci avusesem de la bun început senzaţia că după cortină se află cineva. Sau chiar mai mulţi, cu atenţia trează. De fapt, aşa era.

Îndreptându-mi ochii într-acolo, zăresc într-un colţ al cortinei o spărtură mică, prin care se desluşea limpede sclipirea unui ochi omenesc.

— Ehei – mi-am spus – s-ar părea că, în sfârşit, are să se întâmple ceva aici. – Fiindcă, până acum, colindasem, ca pe-o grădină a paradisului, această Franţă plină de păcate. Glumind şi scutit de orice grijă. În zadar circulau fel de fel

de ştiri: – Un profesor străin a dispărut fără urmă. — De ce te-ai sinchisi, cu siguranță că nu cântărea o sută de kilograme ca tine? – îmi spuneam. — O egipteancă a fost omorâtă în tren. — Biata de ea! – mă gândeam – a murit fără să cunoască bucuriile vieții. – Şi altele asemănătoare.

De astă dată am tresărit totuşi. Odată ce·era bizar acel singur ochi în spărtura din tapet. Or, eu aveam asupra mea o mare sumă de bani.

Ca şi când clipele ar fi trecut peste nervii mei încordați, ca nişte bizari dansatori pe sârmă, iată impresia pe care am avut-o în acel scurt interval. Când, apoi, totul s-a destrămat, dezlegându-se într-un soi de minune.

S-a ivit de undeva un tânăr, un tânăr extraordinar. Era îmbrăcat de jos până sus în mătase, şi era atât de alb, încât aproape că nu mă încumetam să-l privesc. Atât era de lunecos şi lucios tricoul de pe el. El era Dodofé.

Încolo, părea să fie un om amabil. Avea barbeți modeşti, iar pe față îi înfloreau bujorii bucuriei. Modest era în întregime, zău aşa – a salutat cu delicatețe, s-a înclinat chiar, cu ochii la şampanie. Apoi şi-a dezmorțit membrele, a înconjurat sala, după care s-a uitat la ninsoarea de afară, ca unul care adineauri dormise pe undeva, într-un ungher oarecare. În sfârşit, a întrebat simplu unde-i Lizzy? Nu pe mine m-a întrebat, ci pe chelner.

— Lizzy – a strigat el vesel.

La care, am lăsat paharul din mână.

Căci toate acestea erau pentru mine ca o vedenie. Omul îmbrăcat în mătase, florile de hârtie şi toate celelalte, iar afară – viforul acela ciudat…

— Atât de jos să fi decăzut? – m-am întrebat. — Se poate să fi decăzut atât de jos?

Ce-aş putea spune despre ceea ce se petrece în inima omului la auzul unui singur cuvânt? Cineva rostise:

— Lizzy. Or şi eu rostisem cândva: – Lizzy. Nu prea demult, de parc-ar fi fost doar ieri. De atunci, însă, nu-l mai rostisem.

E un nume destul de rar, nu-l auzisem nicăieri între

timp.

Oh, aici să fi ajuns?

N-aş fi crezut. Deşi îmi imaginasem o mulțime de lucruri în legătură cu ea. Însă, să facă aşa ceva în Spania şi drumul ei s-o fi adus aici?

— Vroia doar să devină actriță, întotdeauna dorise să ajungă actriță.

Aveam senzația absurdă că se află şi ea aci, cu mine, în acest local. Şi nici nu mai era doar o senzație, ci mai mult, aproape o certitudine. Odată ce asta este ca vâltoarea. Aş fi fost gata să-mi dau viața că nu mă înşel. Că se află foarte aproape, la cel mult câțiva paşi de mine.

Fireşte că este aici, ba m-a şi văzut adineauri. Cu siguranță că m-a văzut. Ea s-a uitat la mine prin spărtura cortinei. De asta nu îndrăzneşte să se arate.

— Plata – i-am strigat chelnerului.

Când, deodată, tot sângele mi-a năvălit în inimă.

— Am s-o aştept – am luat eu hotărârea. — Căci, de ce-aş fugi în felul ăsta? Odată ce s-ar putea ca aşa să ne fi fost scris. Ca fiecare din noi să rătăcească pe propriul său drum, până când, într-un anumit punct al pământului, şi tocmai în această speluncă, întâmplarea ne va încrucişa paşii. În acest caz, de ce să fug? De ce nu. Ne-am putea întâlni pentru scurt timp?

Sau de ce n-aş putea s-o văd o clipă?

Repet, însă, că îmi este cu neputință să redau greutatea ce-o simțeam pe inimă. Nici dorul teribil şi chinuitor. Care luă, apoi, fel de fel de aspecte. Un aspect îngrozitor chiar. Să fim sinceri, fără ascunzişuri.

Mă gândeam la o scurtă aventură de zori de zi, şi tocmai cu ființa pe care o iubisem cândva nemărginit. Era o senzație infamă şi interesantă. Căci doream goliciunea, voluptatea fără suflet şi fără conținut, cu ea, de parcă niciodată n-o văzusem. De asta îmi bătea inima cu atâta putere.

Mai târziu mi-a trecut şi asta. Căci şi-a făcut apariția această Lizzy, probabil că şi ea dormise pe undeva, căci

părea somnoroasă. Era o femeie grasă şi mătăhăloasă, ciufulită şi toată plină de câlți. Şi-a acoperit îndată soțul cu o pelerină neagră – oameni meridionali, cărora le era frig în această ninsoare. La care, vedenia a dispărut subit.

*

Am mai rămas totuşi acolo câtva timp, căci eram obosit.

Mai târziu, însă, localul a fost năpădit de soldăței, de soldați matinali. Şi nu de nişte ofițeraşi, ci de soldați de rând. Asta a fost o minune. Căci s-au împrăştiat şi s-au răspândit într-o clipită, ca şoriceii. Habar n-am de unde se iviseră.

De astă dată m-am urnit, luând într-o clipită o sumedenie de hotărâri. Nu amintesc decât esențialul.

Că nu mi-e permis s-o mai văd vreodată, nici cel puțin să mă gândesc la această eventualitate. Luasem doar mai de mult această hotărâre, de astă dată însă şi mai temeinic. Iată ceea ce nu mă pricep să exprim acum.

Căci decisesem doar şi înainte că niciodată de-acum înainte, cu toate acestea stăruia nestinsă în sinea mea speranța că şi asta este doar un interimat, fiindcă vom mai sta noi doi de vorbă cândva. Dacă nu aici, atunci într-o altă viață. Aveam o blândă certitudine în legătură cu asta. Ceea ce făgăduia o nețărmurită, o definitivă pace.

Ba, mai mult, când femeia aceea grasă şi străină se ivise, această cealaltă Lizzy, mă indispusese în aşa măsură apariția ei, încât îmi spusesem:

— De ce nu te duci la ea? O zi drumul până la ea, o zi îndărăt, ajunge şi-o jumătate de ceas.

De aici hotărârea mea. Căci era înspăimântătoare această şovăială. Iată ceea ce în zadar m-aş strădui să lămuresc. Şi de ce-aş face-o? Suferința îmi aparține oricum, lecția ei. Mă priveşte numai pe mine, iar adevărul suferinței îl cunoaşte doar cel care o îndură, odată ce trebuie s-o îndure. Degeaba aş lua hotărârea de a fi mai tare de-acum înainte, cuvintele rămân cuvinte, iar asta n-o

vreau.

Ajunge doar că nici viu, nici mort, niciodată de acum înainte!

— Adu-ți aminte de acei soldați matinali ·— aşa suna instrucțiunea. Eu singur ştiu ce s-ascunde în adâncul ei.

Astfel luară sfârşit aventurile mele. Am mai făcut eforturi câtva timp, însă îşi pierduseră gustul M-am înapoiat, aşadar, definitiv la Paris.

*

Mă întorc din nou de astă dată în timp. Odată ce abia acum îmi dau seama c-am uitat ceva. Îmi venise la Londra ideea că, odată ce sunt acolo, să mă mai duc o dată la locul unde viața mea luase o întorsătură atât de decisivă, să văd casa în care fusese balul. Ia s-o vedem şi la lumina zilei. Poate că voi putea să pătrund chiar şi-n sală, sub un pretext oarecare, cine ştie, n-ar fi exclus să reuşesc. Am reuşit în adevăr. Am găsit-o şi pe Mme Poulence în cartea de telefon, avea aceeaşi adresă…

Atâta doar că sosisem prea devreme, odată ce mă scol întotdeauna în zori, de asta apoi calculez greşit, căci ora opt sau nouă pentru mine nu e la fel de dis-de-dimineață cum este pentru alții. Oricum, nu se face să suni la uşa cuiva la această oră. Însă, atâta pagubă.

Să mă întorc, odată ce-aveam şi alte planuri, căci vroiam să mai văd şi altceva. Odată ce mă găseam acolo, să încerc să refac drumul pe care mă înapoiasem de la bal.

Or şi asta mi-a reuşit mai bine decât mi-o închipuiam. Soarele începuse să strălucească minunat pe cer, pe mine mă călăuzea de asemenea un minunat instinct. Adevărat că, în asemenea cazuri, eşti îndrumat şi de oarecari raționamente, pe unde anume trecusem, pe lângă vreun teatru, unde o cotisem pe strada principală, din care unghi zărisem turnul catedralei Sfântul Paul, şi aşa mai departe. Până şi detaliile staruiau destul de clare în mine.

Ba, mai mult, atât de clare şi precise, încât era de-a

dreptul uimitor. Căci, în afara unor mărunte rătăciri, am găsit aproape tot ce căutam, bunăoară poarta aceea boltită, cu stâlpi la intrare, sub care îmi smulsesem barba falsă, până şi strada unde alunecasem şi era să-mi rup piciorul – în schimb, tocmai peşte piaţa unde fatalitatea făcuse să-l întâlnesc pe şofer, n-a fost chip să mai dau. Ca şi când ar fi înghiţi t-o pământul, de parc-ar fi mistuit-o acest oraş. Sau s-o fi construit ceva pe terenul ei – să fie cu putinţă? Degeaba le explicam trecătorilor, că fusese undeva, prin apropiere, şi-o biserică, odată, ce-mi aminteam precis de ferestrele ei luminate prin ceaţă, şi că răzbăteau acorduri înăbuşite de orgă, din interiorul ei, încât mă şi minunasem că se oficiază o slujbă cu muzică în zori de zi, sau o fi exersat cineva? Aşadar, umblasem ceasuri întregi încoace şi încolo, se făcuse amiază, degeaba însă. Piaţa aceea dispăruse de pe faţa pământului.

Lucrul acesta m-a indispus. Şi nu fiindcă m-ar fi dus acolo cine ştie ce melancolie, ci fiindcă se urziseră oricum, de-a lungul vremii, oarecari legături între mine şi bătrânul acela. Fără doar şi poate. Căci, nu numai că aveam mustrări de conştiinţă, dar mă şi preocupa soarta lui – întâmplarea ciudată de a se fi întâlnit tocmai atunci cu mine – de ce-o fi trebuit să moară? Furia se acumulase în mine din alte motive, şi cu această furie îi frâng vertebra cervicală – nu-i asta o mişelie? Ca el să fi fost victima, iar eu unealta acelei întâmplări?

Cu toate acestea nu eram nici agitat şi nici cel puţin trist, priveam cu destulă nepăsare localurile respective, însă nu tot aşa, în clipa când în faţa mea s-a deschis poarta. Iar eu am mai pătruns încă o dată sub bolţile acelei porţi. Căci, de astă dată, până şi stomacul mi s-a ridicat până aproape de inimă.

Odată ce asta era, oricum, altceva. Căci, aici luase viaţa mea o mare întorsătură. De atunci, aproape că nici nu mai trăiesc, este locul să mărturisesc adevărul, muncesc, mănânc, alerg încoace şi încolo, fără să fiu cu toate acestea convins că trăiesc aievea. Îi poate fi oare chiar atât de fatală

unui om în toată firea o altă ființă? O bipedă peltică şi cu fustă? – aveam înainte obiceiul de a mă amuza cu astfel de întrebări. Fiindcă niciodată încă nu fusesem atât de dispus să-mi dau mie însumi crezare ca în momentul când am pătruns din nou sub bolta acelei porți.

Acest extraordinar efect avea probabil şi alte cauze. Căci sunt amintiri ce se potolesc. Nu le mai zgândăreşti sau nici nu vrei, or acestea par să aibă un itinerar deosebit în inima noastră. Căci ziua de ieri, a acestor amintiri, nu mai este de fapt ieri-ul din calendar, ci acel timp când ele ne-au preocupat ultima oară. Or, la casa asta niciodată încă nu mă gândisem. La şofer, în nenumărate rânduri, la casă, însă, niciodată. Fiindcă trec sub tăcere tot ce-a fost fatal în viața mea. Stăruie în mine ca un glonte, atâta doar că e condamnat la tăcere.

Aici ai stat, în această grădină – mi-am spus în acea clipă. Şi, de fapt, parcă doar ieri umblasem pe acolo, atât de familiară mi se părea grădina. Dădusem doar o fugă până acasă, spre a mă schimba, sau aşa ceva.

Încât, în sala mare nici n-am mai intrat, deoarece n-aveam destulă tărie sufletească pentru asta. Căci, coborând din studio, mi-am spus că ajunge.

Cu toate că studioul n-avusese nimic deosebit. Era o banală şcoală de actorie, un curs pregătitor de cinematografie sau aşa ceva, cum există cu miile prin marile oraşe. Am aflat că-l înființase *Mme* Poulence, pentru sora sa, care era bolnăvicioasă, de unde să mai ştiu? O balerină îmbătrânită. La cursurile ei se învățau dansuri, mişcări grațioase şi, ceea ce e mai important, dragostea.

În fața casei aşteptau maşini elegante, iar pe coridoare treceau tineri grăbiți, unii cu joben pe cap... de după pleoapele lor pe jumătate lăsate, luceau ochii ca apa, glacial, căci aşa sunt aceşti privilegiați ai soartei, nu se prea dau de gol că te-au băgat în seamă.

Oh, ştiu eu bine cât de fermecător e să te poți giugiuli cu vreo Persefonă prin sălile de spectacol cufundate în beznă, pe la repetiții, în timp ce pe scenă are loc reprezentația,

fetişcana mai gâfâie de nişte pasiuni clasice – ştiu că acesta a fost mereu amuzamentul seniorilor. Nu înțelegeam, însă, cum era cu putință ca ființa pe care o iubisem să frecventeze acest loc, cum o fi atras-o asta tocmai *pe ea?* ce plăcere găsise în aşa ceva?…

Acesta era unul din aspecte, celălalt era următorul:

Anume că apropierea şi depărtarea îți pun nervii deopotrivă la încercare. Ca şi când totul s-ar fi întâmplat doar ieri şi, cu toate acestea, unde era acel ieri? La o depărtare inaccesibilă, ca morții. Mă despărțeau de el neguri, o mulțime de mişcări, haosul, şi toate acestea erau reprezentate, bineînțeles, de nopțile când mă zvârcolisem fără somn, sau de după-amiezile când hoinăream cu pomenita domnişoară înțeleaptă şi cu plete minunate pe careva din aleile împodobite cu agave, scoțându-mi pălăria înaintea boierilor ce treceau în goana unor trăsurici uşoare. Ciudată mai e şi viața omenească! Iluzorie şi de neînțeles. Poate că suspinul este ceea ce-i exprimă mai potrivit esența. Cine-ar crede că purtasem şi barbă în America de Sud? Şi că avusesem chiar amante, câte-o italiancă misterioasă sau vreo altă doamnă străină. Acestea erau depărtările.

Şi, deşi atâtea evenimente se interpuseseră între noi în aceşti ani, ea nu suferise nicio modificare în sinea mea. Stăruia într-o tăcere fermecată sau încremenită, în vecinătatea inimii mele, într-o altă cămăruță – să zicem –, în care n-aveam decât să intru, odată ce era acolo, cufundată într-o tăcere nețărmurită şi citindu-şi cărțile ciudate. Asta avea să iasă la iveală abia acum, după atâția ani, că aşa stau lucrurile cu mine, poate şi fiindcă mă încăpățânasem să nu mă mai gândesc la ea. Nici că tare-aş mai fi dorit să mă duc pe câtva timp la Brighton, la masa mea obişnuită, aflată într-un ungher, unde spatele mi-e ocrotit de perete, iar de-acolo să mă duc iar acasă, să desfăşor pe masă largile mele borderouri, cufundat în lumina rotată a lămpii cu abajur.

De asta povestesc toate acestea.

Odată ce apropierea ei îmi fusese fatală, chiar în acea după-amiază. Fiindcă viața mea se afla, oricum, în mâinile ei în acest oraş, să nu se uite, căci cu unghiile mă scosese din ghearele morții. Îmi stăruia în minte imaginea la care niciodată nu mă gândisem de-atunci: zac bolnav şi mă prefac că dorm, da, aşa se întâmplase. Odată ce vroiam ca şi ea să se odihnească puțin. Cu toate acestea, ea se uitase stăruitor la mine, se aplecase asupra mea, iar obrajii i se îmbujoraseră din cale-afară. Iar ochii îi erau plini de-o mare îngrijorare.

Aşadar, mă iubise totuşi, iată ce vroiam să-mi dovedesc mie însumi, şi cu toată patima de care eram capabil. M-am şi oprit în acel moment, în plină stradă. Odată ce asta era atât de plăcut, atât de dulce, ca şi cum lumina mi-ar fi invadat inima.

Datorită speranței aceleia de-o clipă, că mă iubise totuşi.

Era, însă, un mare necaz că mă simțeam încă atât de bine la acest gând!

— Ah, prostuța aceea flecară – am încercat eu s-o alung din preajma mea. Degeaba însă.

Căci aş fi dat orice să mă pot duce acasă şi de astă dată, ca odinioară. Fiindcă, în altă parte nu m-aş duce, ci acolo doar. Adică, din nou în apropierea acelor nesuferite acoperişuri, peste care zboară în amurg porumbei albi.

Şi, pe deasupra, zorile acestea de cafenea, cu acea Lizzy şi cu acel Dodofé. De asta încuiasem din nou şi atât de irevocabil uşa ce dădea în cealaltă cămăruță.

*

Nu izbutesc să-mi aduc aminte de culoarea ochilor ei, oricât mi-aş frământa mintea. Îi crezusem cândva albaştri, poate însă că mă înşelasem. Erau mai curând de nuanța iederei, aşa-mi pare, şi se întunecau de patimă, iar în zilele înnorate se adânceau înspre vânăt.

Mai departe: să fi fost nostimă sau plictisitoare? frumoasă sau nu prea frumoasă? în ultima vreme o revăd

cu fața buimacă de somn şi cu părul răvăşit. În astfel de ocazii, este frumoasă.

Cu asta aproape c-am şi terminat, odată ce cu asta m-am deprins să-mi petrec dimineţile. Fiindcă, acest lucru trebuie să mi-l îngădui, în sfârşit. Odată ce nu trăiesc nici cu morfină, nici cu cocaină... un om ca mine trebuie, oricum, să aibă o pasiune. Căci, ce altceva îmi rămâne, când n-am nici viitor, nici speranță, ba până şi trecutul mi-l neg? La ce anume să mă gândesc, la micul dejun sau la pipeta ce-o țin în mână? – Dealtminteri, mi-am dat seamă de ceva, tocmai în aceste zori de ziuă. Că nu suntem în stare a lămuri lucrurile în întregime.

Oricât le-am suci şi le-am învârti, nu e cu putință să le trăieşti esența, plinul – odată ce viața nu poate fi trăită integral, încât se pare că noi îi sesizăm doar suprafața, adică spuma de pe creastă.

Dacă nu astfel ar sta lucrurile, cum îmi explic oare că, uneori, sunt cuprins chiar de îndoiala că toate acestea s-au întâmplat cu adevărat, fapt pe care aş dori să-l fixez o dată şi pentru totdeauna în mine. Nu prea sunt sigur – sunt dator s-o recunosc. Odată ce întâmplările încearcă să dispară, să se prefacă în negură, memoria le scapă. Asta ce-o mai fi? Să fie sufletul ca văzduhul sau ca apa, încât valurile lui nu lasă nicio urmă?

Pe de altă parte, dac-aş fi fost conştient pe deplin de tot ce s-a întâmplat, cum să-mi explic faptul că tot mă mai îndoiesc, că descopăr mereu şi azi câte ceva nou în ea... că o simt uneori amară, alteori dulce?... – însă nu mai continui nici asta, căci poate să ducă în nemărginire, pare-se în nemărginirea frământării. Ajunge doar că-mi face plăcere amintirea ei, iar întunericul ce prevesteşte ivirea aurorei este tocmai potrivit pentru aşa ceva. Mă învelesc bine cu pătura şi mai moțăi câtva timp, la fel ca lumea de-afară. Asta îmi face atâta plăcere, încât cu siguranță că ar pune stăpânire pe mine, dacă nu m-aş controla. Mă controlez însă. Tabietul sufletului meu este următorul: îmi îngădui o jumătate de ceas de visare, după care însă sar

din pat şi îmi încep programul zilnic. Odată ce leacul cel mai bun împotriva acestui fel de beție este, totuşi, mişcarea neîntreruptă. Şi, odată ce ne aflăm aici, să trecem şi la înşirarea impresiilor mele cele mai recente, pariziene. Să-ncep chiar cu evenimentul cel mai de seamă: m-am înscris, totuşi, la facultate.

Fireşte, nu la cursurile de zi, ci la seral. Asta cum s-o fi întâmplat, sau care o fi fost cauza? Cum nu reuşeam să mă descurc singur cu chimia, îmi angajasem un meditator. Atâta doar că plecase, fusese angajat undeva în străinătate. Or, cum el mă luase în câteva rânduri la facultate, în scopul unor demonstrații (căci era preparator la Institutul de chimie), n-am mai angajat un alt meditator, ci m-am înscris. Să vedem cum voi reuşi.

Asta e tot.

Astfel am învins, în sfârşit, numeroasele mele temeri, care mă cuprindeau încă din copilărie în fața amfiteatrelor ştiinței şi care, în ultima vreme, se datorau îndeosebi vârstei mele, gândului că nu mai am ce căuta pe băncile facultății. Când, însă, mi-am dat seama că nimeni nu se sinchiseşte de mine, am prins şi mai mult gust, m-am înflăcărat şi mai tare.

Lucram de fapt mult, de dimineața până seara, nu era student care să mă întreacă. Nici nasul nu-l mai scoteam din îndeletnicirile mele. Dacă, la început, fuseseră câteva lucruri care mă necăjiseră, trecusem repede şi peste ele. Un singur lucru aş aminti: mi se părea ciudat tineretul de azi, nu izbuteam să-l înțeleg.

— Tinerețea noastră a fost, oricum, alta – eşti înclinat să constați. Cu toate că, fusese alta pe dracu'. Odată ce omul rămâne la fel în toate epocile, cel mult îmbrăcămintea i se schimbă: în zilele noastre, ea e ceva mai scurtă. Iar stilul, mai dramatic. Poate.

Tinerii se revărsau în valuri. Şi nu pătimaş, ci în cete indiferente, ca fluviul Mississippi. Îşi aruncau caietele şi fluierau printre dinți, ceea ce însemna că sunt îndârjiți. Pe ce tărâm oare? Pe vremea aceea citeam tocmai scrierile în

proză ale lui Leopardi, fusese un om deştept din cale-afară, un admirabil intelectual, încât uneori îmi puneam întrebarea: ce-ar spune la asta Leopardi? N-ar spune nimic. În cazul ăsta, nici eu nu am nimic de spus.

Mă gândeam că poate acesta este tineretul comunist.

Dar, nu. Odată ce auzeam şi asemenea lucruri:

— Crezi cumva că mă interesează societatea colectivistă?

— Dar pe mine?

— Ha-ha-ha – se auzea din vecini. Aşadar, se afla şi în colţ unul pe care societatea colectivistă nu-l interesa. În ce-or fi fost atunci atât de îndârjiţi?

— În faptul că sunt tineri, bătrân nenorocit, – mă admonestam singur. Şi îmi vedeam de treabă.

În schimb, era acolo o domnişoară care m-a scos şi mai cumplit din sărite. Adevărat, însă, că doar la început.

Era chiar aceea căreia mă încredinţase fostul meu meditator, spre a-mi supraveghea experienţele de laborator.

Era o fată cumsecade, nu am nimic de obiectat, se îmbrăca cuviincios, avea urechi, nas şi picioare impecabile, însă de ce o fi fost atât de fără haz..? Astea anume se instruiesc în aşa fel, încât să-şi piardă hazul, mi-am spus. Odată ce purta ghete butucănoase şi, fireşte, cu tocurile joase, părul şi-l pieptăna lins pe spate, toate acestea mai treacă, întrucât sunt consecinţele nemijlocite ale ştiinţelor. Însă, să nu găsească ea un cuvânt de politeţe faţă de un om în vârstă, care era atât de singur şi care muncea atât de corect?

— Nu e rău – cel mult atât catadicsea să spună.

Or, eu mă aşteptam la mai mult, o recunosc. Era o copilărie, însă la mai mult mă aşteptam.

— Asta e corect, asta nu e corect – iată aprecierile ei la cele mai mari eforturi ale mele.

Cu toate că, la început, îi dădusem chiar târcoale. Îi spuneam, bunăoară, că afară e înnorat. Îmi răspundea cu un simplu da. Îi spuneam că afară s-a înseninat. Răspundea tot aşa, cu un da.

— Aşteaptă – m-am gândit. — Ai să mai vorbeşti tu cu

mine şi altfel. Căci, îmi cunosc temeinic ochii. Atâta se tot uită la o astfel de fermecătoare domnişoară, încât o amețesc, şi începe ea să-mi vorbească despre starea vremii. Ceea ce s-a întâmplat întocmai. Voi mai reveni asupra acestui lucru.

*

Mi-am continuat munca cu tot mai mult interes, iată esențialul. Nu există nimic mai interesant decât chimia.

E o emoție de-a dreptul poetică descoperirea făcută în această ştiință, cel ce n-a încercat n-are cum să-şi dea seama. Sau urmărirea, bunăoară, a metamorfozelor. Iau un gaz de culoare albastră – să zicem –, îl tratez un timp, ca în curând să devină atât de solid, încât poate fi ciocănit, adică gazul s-a solidificat, să nu te bucure aşa ceva? Aveam în fața ochilor imaginea unui mic laborator strălucitor, în care experiențele să se poată face cu câteva materii susceptibile de prefaceri. Imaginația mea era stârnită îndeosebi de carboamizi, rezistenți la acizi şi întotdeauna izolanți, însă nu rigizi, e mare lipsă de aşa ceva în industriile de azi. Aud de mult asta.

Ajunge, însă, atâta din chimie. Îmi petreceam serile citind. De astă dată citeam şi eu „cărți superioare" – bineînțeles, nu sistematic, ci doar ceea ce îmi recomanda librarul. Însemnările făcute de mine despre aceste opere dovedesc că literatura n-a fost născocită pentru mine. Odată ce lectura lor nu mi-a făcut prea mare plăcere. Aşadar:

Lee-Masters: monumentele lui funerare sunt bune, restul nu.

Ulise: un talmeş-balmeş de toată frumusețea.

Romain Rolland: greață şi harababură.

Werfel – carte belgiană – curată greață şi harababură sadea. — Şi aşa mai departe.

Însă, s-o lăsăm şi pe asta, odată ce nu mă pricep la literatură. În schimb, chiar dacă naivitatea mea va părea

caraghioasă, mărturisesc totuşi că Dickens îmi făcea o mare plăcere, îndeosebi cu una din cărţile sale. Rămâne pentru mine de neuitat Crăciunul pe care l-am petrecut cu el. Afară ploua fără încetare, iar eu n-am făcut altceva de dimineaţa până seara decât să mănânc pâine şi să-i citesc cartea – ba şi mai târziu, noaptea, până la aiurealã. Aşadar, trăiam, de fapt, ca în epoca tinereţii mele. Cel mult mă duceam din când în când la fereastră, spre a privi ploaia… Şi pufăiam la nesfârşit din lulea.

Aşadar, asta da. Această carte era *Copperfield.*

Amintesc acest lucru fiindcă observaţiile mele laice le-am comunicat şi domnişoarei savante, la facultate. Protectoarei mele. S-o numim domnişoara Brébant-Jouy. Căci, ajunsesem ca relaţiile noastre să fie excelente, peste aşteptări. Asta s-a întâmplat după cum urmează:

*

Povestea este simplă. M-am purtat cu ea exact cum se purta ea cu mine. De câte ori făcea vreo observaţie legată de munca mea, mă scărpinam în creştet sau scoteam limba, nu prea tare, ci doar niţel, ca şi când nu mi-aş fi împlinit somnul. Şi nu-i mai spuneam: – vă sunt recunoscător, domnişoară, înţeleg totul cât se poate de bine – aşadar, nu dădeam nicicând aprobator din cap, nu râdeam slugarnic şi n-o priveam zâmbitor, după moda unor epoci apuse. Vă convine să fie cineva acru ca borşul? Facă-vi-se voia. Adică, mă purtam nu numai aşa cum e de aşteptat, însă chiar aşa cum i se pretinde omului zilelor noastre, care nu ştie ce este uimirea.

Rezultatul nu s-a lăsat aşteptat. Purtarea şi privirile mele statornice n-au dat greş. Privirile acestea, care nu erau nici prea curioase, nici prea lipsite de interes, adică nu erau nicicum. Ca atunci când cineva îşi plimbă ochii peste un obiect oarecare. Imaginaţi-vă că nişte ochi experimentaţi ca ai mei se fixează stăruitor asupra obrăjorilor încinşi şi asupra sânilor mititei şi răcoroşi ai

unei fete tinere... Odată ce şi ochii aceştia exprimă ceva, atâta doar că nu se ştie ce. Trebuie să fie o eroină adevărată fata de vârsta ei, care să nu dorească să afle ce anume vor să exprime ochii aceia? În fiecare săptămână se organizau la noi un fel de sinteze, în cursul cărora conferenţiari autorizaţi ne explicau noile tehnici experimentale şi ceea ce trebuia să se ştie despre ele. Până şi în cursul acestor sinteze o fixam. Nu bătător la ochi, ci discret doar. Ca apoi să încetez brusc. De parc-aş fi uitat cu desăvârşire că domnişoara mai e şi ea pe lume.

Cu un asemenea prilej, bag de seamă că, de astă dată, ea este cea care mă priveşte. Şi încă stăruitor. Adevărat că nu se uita decât la creionul meu, însă cu câtă atenţie, până şi sprâncenele îi tresăreau de atâta concentrare. Ca şi când şi-ar fi torturat mintea cu întrebarea dacă se va mai mărita vreodată. Fiindcă respira sacadat.

Ba a şi roşit, draga de ea. De îndată ce-a băgat de seamă că o privesc.

— E foarte bine aşa – mi-am spus. Fiindcă era cu adevărat bine.

Odată ce, la puţin timp după asta, limba i s-a dezlegat. Minunea minunilor: m-a învrednicit de-o remarcă a ei.

— Cât e de cald aici – îmi spuse. Fireşte, deocamdată cu un aer de superioritate şi doar din colţul buzelor.

Examina nişte culori de mixaj, apăsându-şi sânii plini de o etajeră masivă, care servea la păstrarea unor aparate stabile, însă era tocmai goală. Iar ca urmare a acestei apăsări, sânii ei ţâşniseră în sus. Nu tăgăduiesc că avea sâni frumoşi. Iar soarele îi cădea chiar pe păr, aprinzând în el flăcări. N-am să tăgăduiesc nici că părul ei era frumos şi el.

Fiindcă era blondă, ca suedezele. (Cu toate că, după mamă, era croată, cum am aflat mai târziu.) Mai era şi zveltă, îndeosebi în şolduri.

Cu toate acestea, nici nu i-am răspuns cu vreo nerozie curtenitoare, nici n-am sărit în grabă să deschid fereastra. În locul acestor nerozii demodate, am ales una nouă: aceea

de a contrazice, amarul ei de lume, spre a dovedi că am o gândire independentă. I-am spus aşadar:

— Nu-i chiar aşa de cald. – Cu toate că era foarte cald.

— Poftim? – face ea mai întâi.

Însă, pe urmă, s-a răzgândit.

— Fireşte – zice ea –, dumneata ai fost căpitan de marină, te-ai obişnuit cu căldura.

Eram şi de astă dată cum nu se poate mai mulțumit. Căci şi căpitanilor de marină poate să le fie cald, odată ce e cald – nu-i aşa? Însă, ce să însemne oare acest minuscul cuvânt?

— Ei, ce înseamnă? – m-am uitat țintă la ea.

Ştie ea ce sunt? Ceea ce era, oricum, ceva. Şi mai ce? Că se putea înfiripa din asta o scurtă conversație nostimă. Deocamdată, însă, n-aveam chef de aşa ceva. În locul ei, înălțând către ea privirile-mi inexpresive şi de o îndărătnicie animalică, i-am răspuns zâmbind:

— O, da, desigur.

Asta a continuat, apoi, şi mai târziu. După câteva zile aveam o carte la mine, la care ea m-a onorat din nou, interesându-se de titlul ei. Veneam cu ea tocmai de la librărie. Era cartea lui Johnn Bunyan, scriitor celebru în Anglia. Or, cum librarul îmi legase de suflet că o asemenea carte trebuie cunoscută necondiționat de un om cult cum sunt eu, o cumpărasem. Mă gândeam: ce-ar fi să devin religios, poate că m-aş alege şi din asta cu ceva? Ia domnişoara, zic, a luat cartea, a răsfoit-o, apoi a lăsat-o din mână.

— E o carte cu subiect religios? – întreabă ea cu dispreț.

— Da – i-am răspuns – o citesc doar fiindcă autorul ei mi-e prieten.

Pretindeam că mi-e prieten Bunyan, cu toate că e mort de două veacuri şi jumătate. Îmi spuneam că nu are a face. Odată ce ea n-are de unde să ştie cine e acest Bunyan. Iar dacă o fi ştiind, n-are decât să-şi spargă capul cu enigma unui om misterios ca mine. Ceea ce n-ajunge încă – mi-am spus. — Fiindcă, ar mai fi nevoie de ceva, însă de ce oare?

De puțină vitejie, să zicem, tii drăcie, de ceva ce făcea impresie asupra femeilor din epoca lui Lancelot şi a altor cavaleri, un turnir cavaleresc sau aşa ceva. La care, le cade îndată masca de mucava de pe față acestor îngeraşi savanți, ca să iasă la iveală că, de fapt, domnişoara noastră nu e decât un viţeluş de lapte, o adevărată codană. Ceea ce s-a şi întâmplat într-adevăr cam aşa. Cum laborantul nu era la îndemână, iar ea avea nevoie de oxigen, experiența putea să-i eşueze.

Am înşfăcat atunci o butelie de fier ceva mai măricică, să tot fi avut optzeci de pfunzi, şi am purtat-o în brațe ca pe-o păpuşă, aşezându-i-o frumuşel în față. N-are decât să se uite la ea. Prinse de pe atunci încă să clipească mai des, era emoționată de fapt, sărăcuța, însă problema nu fusese rezolvată încă, se interpunea de astă dată tot un suport (acelaşi care, deunăzi, fusese gol) – deoarece conducta de țevi nu era destul de lungă, şi aşa mai departe. Or, suportul acesta avea cel puțin o sută şi cincizeci de kilograme.

De astă dată am aşteptat câtva timp, s-o las întâi pe ea să se frământe, şi doar când am auzit-o înjurând cumplit printre dinți (ceea ce, socot, aparținea aceloraşi stări de îndârjire contemporană), abia atunci am pus, în sfârşit, mâna şi, cu un efort oarecare, am urnit în adevăr fierăria aceea de-o sută şi cincizeci de kilograme. Lucru pe care nu s-a mai putut abține să nu-l comenteze.

— Atât eşti de puternic? – mă întreabă ea.

— O nimica toată – i-am răspuns, şi cu atâta dispreț, încât nici ducii de Guise n-o făceau mai desăvârşit.

După câteva zile, ne duceam împreună la un concert distins, aşa zău. Cică avea de vânzare un abonament de prisos. Şi aşa mai departe. Mi-am spus că sunt, oricum, un incult, prea neglijasem muzica. Cu toate că avusesem impresia că voi ajunge cel mai mare specialist în domeniul ei. De ce să nu-mi dea explicații această duduiță? Căci am constatat că-i plăcea din cale-afară să dea explicații. Însă şi că avusesem dreptate, anume că duduița mea era o

gâsculiță.

*

Îmi explica cu înfocare muzica, frumusețea diverselor piese... căci, începând din ziua aceea, am fost adeseori la diferite concerte – cel puțin două seri pe săptămână îmi erau ocupate, n-aveam de ce să mă plâng. Cu atât mai puțin cu cât era prezentă şi surioara ei, o făptură cu părul şi mai aprins, şi mai tânără, şi mai subțirică. Privirile ei erau atât de încrezătoare şi, în acelaşi timp, atât de provocătoare, încât părea că îndată are să izbucnească împrejurul ei o revoluție, iar cu asta îndată mi-ar şi demonstra ceva. Mărturisesc că nici măcar un gentleman cu tâmplele brumării cum sunt eu nu suporta focul acestor priviri, fără o senzație de fermecătoare fericire. Dar când ele două se apucau să discute în drum spre casă? Căci se apucau îndată să discute. Iar eu îmi încetineam cât puteam paşii, ca plăcerea să dureze cât mai mult cu putință. Odată ce, n-are rost să mai spun, că asta însemna pentru mine mai mult decât orice surpriză muzicală.

— Iar când mă voi mărita – zise cu un prilej sora mai mică –, vreau să devin *în toate privințele* o singură ființă cu bărbatul meu.

— Tu, adorabilo! – am cugetat în sinea mea – te ador.

Însă nu trădam nimic. Deoarece, cu cele de felul lor trebuie să te porți cu mănuşi şi cât mai iscusit cu putință, ca şi cu puii de cățel rătăciți, ferindu-te de gesturile prea bruşte, ca nu cumva să se sperie. N-am scos aşadar niciun cuvânt, cel mult atâta doar şi cu deplină seriozitate:

— Aşa este, duduiță, ai perfectă dreptate.

— Vezi, şi *monsieur* este de aceeaşi părere – făcea ea îndată către sora sa. (Numele nu izbutise să mi-l rețină, însă nici nu se străduia). Venise vorba până şi de asta, cu un prilej:

— Nu sunt în stare să vă rețin numele, însă nu-i aşa că nu vă supărați? – mă întrebase, odată când eram singuri.

Îndată, apoi, se consolase singură: – însă numele nu are nicio importanță, nu-i aşa? Este doar o prejudecată, *monsieur*, nimic altceva. Căci nu-i tot una cum se cheamă cineva? Principalul este ca să aibă inimă bună, sau greşesc?

O asigurasem îndată că nu greşeşte câtuşi de puțin şi că eu am o inimă cu adevărat bună. La care, ea: – nu mai e nevoie s-o spun, fiindcă a ghicit-o de mult…

— De unde ai ghicit, draga mea? Cum ai putut să-ți dai seama atât de repede de asta?

Cică să nu mă mir, însă ea este o bună cunoscătoare de oameni. – Dar să continui relatarea discuției lor asupra căsătoriei:

— Căci, de ce să se mărite o fată atât de independentă, cum sunt eu, dacă nu pentru că aşa îi convine sufletului său? – îşi întreabă ea sora mai mare. – Odată ce senzualitatea în sine nu mă interesează.

M-am bucurat şi mai mult. Ce altceva i-aş fi putut spune?

— Aşa este, duduiță, ai perfectă dreptate.

— Ei, vezi, se pare că şi acest *monsieur* are idei sănătoase despre căsătorie.

— Numai pentru că îți dă ție dreptate? – râse sora mai mare.

— Nu numai de asta, ci şi pentru că, în general, are idei juste.

Începeam să fiu mândru de mine însumi.

Însă, în ce anume îi dădeam oare dreptate? Cred că în toate domeniile. Odată ce, sincer să fiu, la discuția în sine nici nu prea eram atent, cel mult la amănunte sau la ce altceva? La unele accente, asemenea căutătorilor de aur, pe care natura-mumă din jurul lor poate că nu-i interesează, odată ce ei se încăpățânează să afle doar micile pepite de aur în pâraie. La fel şi eu. Bunăoară, glăsciorul acestei fete tinere îmi zornăia în inimă ca un clopoțel. Ce sens mai putea avea pentru mine toată acea discuție despre căsătorie sau despre orice altceva? Sora mai mare spunea

astfel de lucruri:

— O, tu eşti încă o mică cretină, în ce priveşte instituțiile fundamentale… – Şi râdea cu amărăciune.

Fireşte că eu nu prea înțelegeam la ce se referă, însă, nici nu căutam să aflu. Îmi spuneam că expresii ca „instituții fundamentale” aparțin în aceeaşi măsură tonului epocii, ca şi „mică cretină” şi altele.

A mai declarat, fireşte, că, azi, căsătoria – ca instituție „de durată” – este perimată de mult.

— Sau nu-ți dai seama? Eşti oare oarbă? – îi spunea ea.

Pe mititica aceea o întreba dacă nu-i oarbă? Când ochii ei erau atât de frumoşi şi de luminoşi! – Dealtminteri, unde mai găseşti azi oameni care să se suporte unul pe altul, timp de, să zicem, patruzeci de ani?

Patruzeci de ani! – exclamă scumpa de ea, cea mai mare. Odată ce şi ea începuse să-mi facă ochi dulci. La care, fără întârziere, cea mai tânără:

— Aşa, aşa, vrei să fii caraghioasă în ochii lui *monsieur*? – Odată ce ea pleda cu toată energia pentru fidelitatea conjugală, susținând că există şi aşa ceva sub soare, fidelitate până la mormânt, pe care nimic nu poate s-o clintească.

— Da, cred în fidelitate şi într-o singură iubite – zise. Or, pe mine care aveam, sărmanul, propria mea experiență, nu-i aşa? tocmai asta m-a impresionat. Odată ce aşa e omul – o făptură ciudată. Ciudățeniile sale sunt fără număr. Şi, pe deasupra, cum mi-a luat îndată apărarea.

— Aşa, acest *monsieur* e un *monsieur* cât se poate de obiectiv, iar mie îmi este drag, deoarece am impresia c-ar putea fi câştigat de partea cauzei noastre – a declarat ea despre mine, de îndată ce ne-am instalat. Căci, de astă dată, izbutisem să le ademenesc după concert la o cafenea. Doream asta de mult, însă nu îndrăznisem.

Oare pentru care cauză aveau ele de gând să mă câştige? În zadar le-am întrebat, fiindcă nu mi-au răspuns. Dealtfel, eu fusesem lăsat la o parte.

— Da, da, e foarte frumos ceea ce spui, atâta doar că tu

nu ştii încă totul – era de părere sora mai mare.

— Oare ce nu ştiu încă?

— Anume că acest lucru pretinde nu numai obiectivitate, ci şi pasiune.

— Oare nu sunt eu destul de pasionat? – am strigat, copleşit de desfătări, însă nici nu mă luară în seamă.

— Căci tu nu-i cunoşti încă pe bărbaţi, nu ştii ce fire indolentă au unii din ei.

— Sunt eu indolent oare? – am început să le implor.

Însă, strălucind aproape. Fiindcă, de astă dată, se discuta despre mine, chiar în prezenţa mea şi fără să se sinchisească de mine. Lucrul acesta îmi făcea plăcere, ca şi când aş fi fost gâdilat.

— Tii, drăcie, nu-i frumos din partea dumitale că nutreşti astfel de păreri despre mine. Oare nu dovedesc destulă râvnă pe tărâm ştiinţific? Nu fac eforturi peste puterile mele? Nu caut să-ţi dobândesc aprecierea?

— Nu este vorba de râvnă – a răspuns cea mai mare.

— Ai fi fost oare şi dumneata în stare să-l omori pe Barthon? – întreabă deodată.

— Aşa este, aşa este, pe Trepov sau pe nea Drentein?

— Dar bine, domnişoarele mele, cum să-l omor, când nici măcar nu ştiu cine-i acest nea Drentein? Cum să înţeleg aceste cuvinte? Sau glumiţi cumva?

— Cum am glumi? Trebuie să înţelegi textual cele spuse, – mă asalta atât una, cât şi alta.

Fiindcă, de astă dată, se năpustiseră amândouă asupra mea.

— Să ne dai un răspuns dar şi deschis la întrebare, *monsieur.*

— Aşa este, să nu ocoleşti întrebarea.

— Dar, domnişoarele mele, pentru numele lui Dumnezeu, ce am eu de-a face cu politica croată? – Deoarece mă gândeam c-ar putea să fie vorba de adversarii politicii croate.

— Asta nu e doar politică croată – răspunse una din ele.

— Iar dacă asta nu te interesează, pe noi ne surprinde,

deoarece această atitudine exprimă totul.

— Aşa-i, aşa-i, exprimă un univers întreg.

— Ei, vezi, nu-ți spuneam eu? Domnul acesta nu are nicio convingere.

— Ne separă o întreagă lume – declară ritos sora mai mare.

Noroc, însă, că apăru chelnerul.

*

În orice caz, am comandat la început, modest, groguri, odată ce mă făcusem de baftă pe tărâmul politicii, însă, cele două copile ar fi dorit să bea şi lichior de ouă. Am comandat deci şi asta. Îmi era, de fapt, sufletul tulburat, fiindcă nu ştiam pe care s-ar fi cuvenit s-o iubesc. Deşi, asta era poate hotărât de pe atunci. Dacă nu din vreun alt motiv, doar pentru că sora mai mică îmi spunea de fiecare dată: acest *monsieur,* în timp ce cealaltă nu-mi spunea în niciun fel. Or, mie mi-a fost şi asta de ajuns, căci aşa-i titlomania. Îmi convenea nemaipomenit acest nou rang al meu. Poate că, dacă o noapte întreagă nu-mi spunea decât *monsieur* şi iar *monsieur,* asta ar fi fost cel mai mare deliciu.

Însă, ce să mă fac, oare, cu politica externă?

— Fiindcă noi suntem membre ale C.G.T.: – a declarat cea mai mică dintre surori, lingându-şi de astă dată docilă linguriţa cu care amestecase lichiorul. (În timp ce cealaltă se dusese să telefoneze, spre a nu mai fi aşteptate acasă.) – Să nu vorbeşti însă de asta în faţa Madeleinei – a adăugat – fiindcă nu-i place.

Membre ale C.G.T.-ului, tii, ce lucru înspăimântător am cugetat, şi era cât pe-aci să pufnesc în râs.

— Dumneata ce eşti?

— Cum, ce sunt? Nu sunt nimic. Sunt un olandez aiurit, scumpa mea,

— Nu mai spune, scumpul meu.

— Nu spun. Deşi, dumneata eşti scumpă cu adevărat.

— Se prea poate, însă nu a dumitale.

— Fie, nu a mea – am început. — Fie, odată ce sunteți atât de fără inimă. Însă, ia seama, căci asta nu-i tocmai adevărat. Fiindcă, din moment ce te văd, eşti totuşi întrucâtva a mea. S-ar cuveni să te obişnuieşti cu acest gând, domnişoară.

— O, în acest caz am să port voal – zise –, prefer. Odată ce este atâta violență în lume.

— Violență? – am râs. — Nici măcar această plăcere nu vrei să ne-o laşi? Nu purta voal – am rugat-o. — Nu purta voal, copila mea. Mai degrabă mă voi strădui să fiu ceva mai modest, îți promit. Modest şi trist.

— Nu fi trist.

— Nu voi fi trist.

— Cum se face, însă, că nu te-ai ataşat cu adevărat de nimic, că nu te-ai înscris nicăieri? – îşi aduse aminte iar. Deoarece nu putea fi abătută în niciun fel de la politică. — Cum se face? – mă căină ea. — Nu te-ai gândit niciodată ce fel de convingeri ai sau cu ce partide simpatizezi, *monsieur?*

— Mă voi strădui – am răspuns mâhnit. — Voi căuta să-mi dreg neglijența. Ai să te convingi în ce măsură mă voi strădui. Ştii oare de ce? – am privit-o țintă. — Fiindcă te ador din tot sufletul.

— Să nu spui: te ador.

— Nu voi spune.

— Odată ce acestea sunt cuvinte răsuflate, da. Curtări echivoce şi vorbe fără sens.

— Nu sunt vorbe uşuratice, jur, şi ți-o voi dovedi. Deoarece, voi face tot ce doreşti. Ceea ce ai să-mi porunceşti, precis şi nimic altceva. Ca să te convingi că nu sunt vorbe deşarte.

La care, oricum, a devenit serioasă. Zise că, în acest caz, va trebui să-mi sacrific averea, odată ce ele aflaseră câți bani am şi cât de frumoasă mi-e locuința. — La ce bun? – a ridicat spre mine ochii ei scânteietori. — Ce rost au obiectele de artă? Când e atâta mizerie pe lume?

— Sacrifică-ți, aşadar, averea în scopuri de partid, sau

împarte-o, căci sunt mulți săraci…

Mai departe, vroia să ştie dacă-i adevărat c-aş fi atât de puternic. Ca un atlet?

I-am răspuns că e adevărat. Şi, probabil, am şi roşit.

— Ah, asta e important – îmi spune ea –, n-ai de ce să te jenezi, pentru noi, forța fizică poate fi şi ea importantă uneori… – Şi m-a privit cu tâlc.

Toate acestea le aflaseră de la *monsieur* Peti. (Era mentorul meu, care plecase în America.) – în schimb, *monsieur* Peti nu-i un tânăr onest, ținea ea să mi-o spună. Căci a amăgit-o pe sărmana Madeleine (adică pe surioara ei), iar sărmana Madeleine din cauza asta e mereu atât de tristă, înțeleg acum. Odată ce-i făgăduise s-o ia de soție…

— Însă, fireşte, toate acestea sunt un mare secret. Încât, nu cumva să pomenesc ceva în fața ei despre asta…

Ah, sărăcuțele! Înțelegeam, în sfârşit, gesturile şovăitoare ale domnişoarei şi faptul că-şi lăsa uneori capul pe spate, ca să privească îndelung pe fereastră, cine ştie unde? În văzduhul îndepărtat, evident, către America. Ah, sărăcuțele!

Am băut mai târziu şi şampanie, la care ele s-au aprins ca nişte becuri electrice. Astfel mă priveau cu ochii lor timizi. Aproape, aproape fericite şi, cu toate acestea, neliniştite. Trebuia să le trezesc încrederea, odată ce erau din nou spăimoase.

Am început să le vorbesc. Le-am vorbit în noaptea aceea de toate. Despre ce anume? Bunăoară, despre muzică. Ridicam în slăvi muzica, pe cea clasică şi contemporană deopotrivă, spunând că-mi place nespus. Când, de fapt, sincer să fiu, abia la acele concerte îmi dădusem seama cât mă plictisea – chiar dacă nu toată muzica; însă cea mai mare parte. S-ar putea să nu am dreptate, însă o notez aici şi pe asta. Anume, că socotesc fără nici o perspectivă calea pe care muzica evoluează în zilele noastre. O cale fără speranță. Fiindcă este supradezvoltată ca mijloace de expresie, e prea mare acest aparat – însă la ce bun să explic? Nimic nu tentează mai mult, nimic nu e în stare să-

l inducă mai uşor în eroare pe compozitor, ca tocmai acest fel de belşug, se ştie. Şi că arta este mai interiorizată, mai intimă atunci când apelează la mijloace mai modeste: este tot ce vroiam să spun. La ce bun mai mult ca o voce sau două, un acompaniament la ele, ca pe vremea lirei sau mici orchestre modeste? Totuşi, avem de-a face aici cu omofonie, polifonie şi multe altele, mii de timbruri şi variaţiuni, şi asta timp de ceasuri întregi, încât te oboseşte de moarte.

— Ei, şi minunile belşugului? – ar putea cineva să întrebe. — Da, minunile lui – nimeni din cei care le-au admirat nu le poate nega. Însă, începuseră şi ele să mă obosească, cu halucinaţiile lor, mă văd silit să spun adevărul.

Sunt, apoi, tot felul de *adagio*-uri în aceste muzici, se face prea mult abuz de efuziuni, or mie nu-mi place nici asta. Lipsa lor de obiectiv, fiindcă nu înţeleg ce vor să deştepte ele în mine, prima mea iubire sau alte mâhniri ale mele? Fireşte, am exprimat şi asta cu grosolănie, în esenţă, însă, s-ar putea să nu fie o nerozie. Căci, cu cât e mai hotărâtă şi mai lesne de recunoscut melancolia – evoluţia ei –, cu atât e mai bine, iar cu cât e mai difuză şi mai generală, cu atât e mai neliniştitoare. Cel puţin pentru mine. Să lăsăm însă teoriile, odată ce nu le-am destăinuit nimic din aceste îndoieli ale mele. Căci, la ce bun? Căci, dacă o făceam, serile noastre ar fi luat sfârşit, nu mă mai puteam duce la concert cu ele. Or, să mă fi privat de prezenţa acestor copile?

Pentru, nimic în lume. Odată ce ele mi se adresaseră cu aceste cuvinte:

— Te implorăm, nu cumva să-ţi scape cărţile doamnei Kollontay. Un bărbat atât de nobil ca dumneata trebuie să le cunoască.

Iar mie până şi lacrimile mi-au dat în ochi. Odată ce ele îşi împreunaseră mânuţele, căci erau ametite scumpele, încât radia nestăpânit sufletul din ele, suflul tinereţii. Care, oricum să fie, verde sau cherchelit, rămâne cel mai

minunat verde etern al creațiunii, şi merita oricum admirație.

— *Monsieur,* noi te iubim, aşa să ştii, *dragă monsieur,* te iubim mult, ceea ce nu-i un fleac – mi-a spus scumpa mea, sora mai mică.

Să le fi speriat, oare, cu mai ştiu eu ce savantlâcuri, cu opiniile mele despre viață şi moarte sau despre această posomorâtă şi tristă iubire pământeană? N-ar fi fost o mişelie? Am preferat, aşadar, să mint. Căci, cineva trebuie să-şi asume şi minciuna. De obicei, şi-o asumă cel mai în vârstă. Şi bine face, sărmanul.

Afară, pe stradă, am adresat sufletului lor următorul apel:

— Poftim, netrebnicelor, la această oră se merge acasă? – şi am râs fericit. Era în zori. Mijea repede de ziuă, pământul se desprindea, verde şi spumos, din hăuri. Iar eu le-am luat de braț pe cele două copile, căci nu se prea țineau pe picioare. Apoi am continuat:

— Amândouă mi-ați putea fi fiice. Dimineața v-ați duce la şcoală şi mi-ați spune: dă-ne bani! Eu însă nu v-aş da, m-aş preface că nu vreau. Ar trebui să vă întindeți mânuțele către mine. În timp ce eu m-aş amuza în sinea mea, căci mi-aş spune: – ce-mi mai trebuie mie ciocolată? În timp ce lor le place nespus, acestor copii netrebnici şi neastâmpărați.

Mă feream să le privesc, fiindcă mă înduioşasem de-a binelea.

— În schimb, s-a întâmplat să vă ador – vorbeam eu de unul singur. — Da, da, aşa este, de ce-aş tăgădui? Însă, pe amândouă, zău aşa.

Surorile schimbară între ele o privire.

— Vă ador nețărmurit – am repetat – Nici nu prea ştiu ce sfârşit va avea asta!

Le-am explicat că nu am de gând să provoc destinul împotrivă-mi, şi nici nu vreau să ajung caraghios în propriii mei ochi. Apoi, am continuat pe neaşteptate:

— Ia priviți, ce zori minunate! Ca şi când totul s-ar

pregăti să-şi ia zborul. Cu toate acestea, n-o face.

Însă, ce rezultă de aici? Să mă lămurească cineva dacă e în stare. Căci, cum aş putea crede eu sau oricare altul că toată frumusețea asta a fost zămislită ca omul să fie nefericit pe pământ?

*

Odată ce am şi eu nevoie de câte ceva în viață – amenințasem cândva în prezența cuiva. Şi, cum am o fire nestăpânită, abia izbuteam să mă mai controlez. Rătăceam nopți întregi prin casă, scrâşnind plin de ură.

— Nu cumva să-i mai şi ajut ursitei, să-mi plec cumva până şi capul în fața ei, ca să-mi poată veni mai uşor de hac?

Aşadar, aveam s-o iau de nevastă, orice-ar fi urmat mai apoi. Presupunând, bineînțeles, că va accepta. Poate că are să accepte, de unde să ştiu? Odată ce-mi aduseseră la cunoştință cât de mult mă iubeau. Şi că lucrul acesta nu-i chiar un fleac.

Cum să fi fost un fleac, îndeosebi pentru un om ca mine? Căci, unde ajung şi ce pot face, chiar dac-aş vegeta mofturos şi buimac, atingându-mi ursita în afara ferestrelor?

Tii, drăcie! Oare nu e mai bine să trăiesc încă o vreme? Iar dacă izbutesc, mai pot oricum să mă ajut singur.

Aşa gândeam într-o zi. Ca a doua zi să-mi spun că e curată neghiobie. Căci nu se poate înfăptui. Aşadar, este o neghiobie fatală. În asemenea ocazii, mă examinam îndelung la oglindă.

— Vulpea e încă aceeaşi, doar creştetul i-a albit – avea tata obiceiul să spună. De astă dată, spuneam la fel. Iată unde ajunsesem. Căci, oare, unde s-o fi cuibărind una ca asta? – şi nu-mi încărunțise creştetul, ci gura şi jurul ochilor… se iviseră ici şi colo umbre anemice. Or, asta trebuie oricum observat de persoanele interesate.

Degeaba însă. Puteam să-mi explic orice, odată ce nimic nu ajută împotriva puterii iluziilor. Mă copleşeau în somn cu şi mai multă violență. Astfel, într-un vis al meu (mă impresionaseră legendele preotului Barham sau desenele lui Tenniel) îl imploram pe un uriaş, cu numele de Fion MacCumhal, să mă mai lase să trăiesc câtva timp, căci fusesem înfrânt de el şi, ceea ce nu se întâmplase încă: piciorul lui se afla pe grumazul meu.

— La ce ți-ar sluji să mă omori? – încercam eu să-l înduplec. Şi, ceea ce de asemenea nu se mai întâmplase, îl imploram deznădăjduit, spunându-i că sunt încă tânăr, nu mi-a sunat deocamdată ceasul.

Adevărat că, în acel vis, aveam optsprezece ani. Eram palid şi jigărit.

O iau aşadar de nevastă, ajunsesem din nou aici. Sau mă căsătoresc cu sora mai mare – mi-a fulgerat prin gând. — Are să fie minunat, căci, în acest caz, o voi putea vedea şi pe cea mică. Voi aranja lucrurile în aşa fel ca duminica să mănânce la noi, sau ceva de acest fel, Căci, ca s-o n-o mai văd, nu era cu putință.

Pe cea mai mică o chema Louise. Şi era încă atât de subțirică Louise aceasta! Avea ochii mari, gravi, iar sâni defel, nicio convexitate, ci doar asprimi. Or, eu eram îndrăgostit tocmai de asta, de asprimi. Să fie ridicol oare până şi gândul că mi s-ar mai putea întâmpla şi mie una ca asta? N-am întrebat. De cine trebuia să-mi fie ruşine? Odată ce aveam senzația, de câte ori eram împreună cu ea, că universul nostru este totuşi o operă vrednică. Creațiunea. Şi nu arta, nu muzica sau ceea ce omul născocise, ci ea.

Dar când s-a mai şi îmbolnăvit?

Ce goale şi fără sens deveniseră concertele! Deşi era cu mine sora ei, însă degeaba. În acest caz, cum să mă-nsor cu ea când, din pricina celeilalte, lumea mi se părea pustie?

Când, apoi, după multe săptămâni, am revăzut-o iar, a fost şi asta destul de ciudat. Căci, intrând pe uşă, pe ea am

zărit-o înainte de orice altceva. Am zărit-o îndată, cu toate că erau acolo mai mulți, sala era plină până la refuz aproape, însă parcă până şi sala s-ar fi înălțat uşor în văzduh sau ar fi fost năpădită de mai multă lumină, iată ce senzație am avut. Pe scurt: atât de emfatic, nici în tinerețe nu fusesem.

Țin să arăt că Madeleine nu era decât cu trei ani mai mare decât sora sa, cu toate acestea ar fi fost oricând dispusă să se mărite cu mine, lucrul acesta era evident. Cum îmi dădusem seama? Există semne. De pildă că, uneori, făcea şi pentru mine un ceai... de fapt, asta n-ar fi fost mare lucru, se obişnuieşte la facultate în sânul anumitor grupuri. Însă felul cum avea grijă de mine, cu blândețe şi gingăşie, vrând să ştie dacă nu cumva sunt obosit, dacă n-ar fi timpul să mă duc acasă. Îndeosebi, însă, felul cum accepta florile ce i le trimiteam. Căci, de acum încolo, îi duceam zilnic câteva fire sau chiar un mic buchet şi, cum soseam de obicei înaintea ei, le lăsam fără vreun cuvânt pe masa ei de lucru. Nici ea nu spunea nimic. Or, tocmai în această tăcere se ascundea tâlcul deosebit al situației. Fiindcă felul cum le lua în mână, cum le aşeza în apă şi cum le îngrijea, totul trăda semnificația gestului. Iar florile rămâneau pe masa ei până seara, într-un pahar curat, lângă caietul în care îşi însemna experiențele.

Aşadar, nu mai era nicio îndoială.

— Or, dacă ea este de acord, atunci s-ar putea ca sora ei mai mare să fie, de ce n-ar fi? Trei ani nu sunt o diferență prea mare.

Când, într-una din zile, m-am speriat de-a binelea. Asta s-a întâmplat chiar în seara când reapăru din nou la concert. Stătea sub marele candelabru, se aflau şi alții în jurul ei şi era, bineînțeles, palidă – dar s-a îmbujorat de îndată ce m-a zărit.

— O, dragă *monsieur,* bine că vă văd din nou – zise ea strălucind de bucurie şi apăsându-mi mâna, în văzul tuturor, pe inima ei. — Nu-i aşa că vom rămâne oricum prieteni buni? – mi-a şoptit. Căci tocmai venea şi

Madeleine.

Iată cuvântul care mi-a dat de gândit. Încât devenii melancolic aproape în câteva clipe. Fiindcă, ce însemna oare că vom rămâne prieteni? De fapt, nu lăsase nicio îndoială asupra înțelesului cuvintelor sale.

— Am vorbii cu Madeleine despre dumneata, despre cât de acceptabil eşti, *monsieur,* – mi-a şoptit ea, în felul ei naiv, în timpul concertului.

Adică, să mă însor cu Madeleine, iată hotărârea care se luase în ce mă priveşte.

Ah, blestematele de flori! Ce poznă făcusem iar?

Trebuie ştiut că şi concertul acela s-a prelungit mult peste aşteptări... şi, pe deasupra, a fost de o plictiseală îngrozitoare, pot spune fără teamă că fusese de-a dreptul ucigător. Se executaseră, timp de vreo două ore şi jumătate, accesele de furie ale unui faimos exultant, pe nume Mahler, încât până şi sufletul mi se închircise, în schimb, nervii, apucaseră să-mi freamăte, ca bueştrii.

Nici nu-i de mirare. Odată ce începusem să fiu pur şi simplu bolnav de atâta muzică. Îndeosebi de acest fel de muzică. Căci, gândiți-vă, răsunau în acelaşi timp cel puțin cinci sute de voci, jur că nu exagerez, deoarece era şi orgă, apoi coruri la galerie – compozitorul şi-o fi spus, probabil: de ce nu? las' să răsune, amarul ei de lume! Şi răsuna, în adevăr. Contrabaşii singuri, apoi trompetele singure, pe urmă toate împreună, toate cinci mii, încât începuse şi tavanul să se clatine.

Acum, cel puțin, am să scap de acest tărăboi afurisit, mi-am spus. Fiindcă ajunge, atât din asta, cât şi din toate afacerile mele întortocheate. Nu mă mai joc de-a v-ați ascunselea, căci nu vreau.

*

Întâmplător, chiar ele au fost de astă dată care au dorit să intrăm într-un local.

— Vreau o cafea cu frişcă – făcu sora mare.

— Iar eu, un lichior cu ouă – făcu sora mică. Cât se poate de dulce şi candid. Până şi buzele şi le-a lins. Însă şi-a dat îndată seama.

Doamne, cum ar fi cu putință aşa ceva·, când abia s-a sculat din pat? Se pare că-i venise în minte că a sosit momentul de a ne lăsa pe noi doi singuri.

— Ce vă închipuiți? – zise ea mânioasă, de parcă pe noi ne-ar fi învinovățit c-o dusesem în ispită până aici.

Odată ce sufletul i se frământa, oricum, de dorul lichiorului. Cu toate acestea, vroia să se sacrifice, draga de ea…

— Nu vă sinchisiți de mine – zise cu amărăciune. — Găsesc eu drumul spre gară. – Şi porni, fără să mai arunce o privire îndărăt.

Cu atât mai bine, mi-am spus. Cel puțin voi putea să pun cărțile pe masă. E chiar mai bine că sora mică nu e prezentă.

Am şi ridicat fără zăbavă problema muzicii.

Şi nu cu niscaiva parabole, ci pe şleau şi, recunosc, atât de surprinzător, de parcă m-aş fi pregătit s-o zdrobesc cu asta.

— Mie această muzică nu-mi place, nu-mi place nimic din ea – astfel am început, cu aceste cuvinte.

Şi, cu toate că am avut fel de fel de motive de a nu-i mărturisi opinia mea, de astă dată, totuşi, sosise momentul de a ne spune unul altuia adevărul.

— Ce să-nțeleg? Că din tot ce-ai auzit nimic nu ți-a plăcut? – m-a privit ea cu blândețe.

— Nimic – am răspuns cu toată convingerea. (Era; se înțelege, o exagerare, căci nu e nevoie să mai spun că ascultasem şi lucruri care îmi plăcuseră, însă aşa se întâmplă când dai frâu liber mâniei tale înăbuşite.)

— Nimic nu mi-a plăcut – am repetat. — Căci aceste lucrări sunt plictisitoare, ca morcovii, domnişoară…

Îmi simțeam trupul furnicat de plăcere că izbutisem, în sfârşit, să le spun lucrurilor pe nume.

Este surprinzător cu ce calm şi cu câtă răbdare a primit

mărturisirea mea. Nici nu s-a mirat prea tare – adevărat că-şi închisese ochii mici, ca una care trecea cu vederea ceva sau răsfoieşte o carte – în felul acesta acceptă oamenii de ştiință adevărurile neplăcute.

— Aşa stau lucrurile – şi-o fi spus în sinea ei.

Pe mine, însă, această sublimă atitudine a ei m-a înfuriat şi mai mult. Căci s-ar părea că sunt sălbatic cu adevărat. De ce mă purtam cu atâta cruzime față de fata asta? Să-mi fi lipsit dragostea, să nu fi avut un strop de inimă pentru ea? Nu puteam spune nici asta, căci nu era adevărat. Atunci, de ce simțeam o bucurie aşa de ucigătoare? Ca şi cum aş fi izbit-o cu sapa în cap, de parcă mi-aş fi scuturat de pe inimă un sac greu, aruncându-i-l în cap. Adevărat, însă, că până şi măduva din oasele acestor făpturi cultivate este mincinoasă, ele n-au habar ce anume e arta (darmite viața!) – şi când ar fi cazul să considere că un lucru este bun şi frumos. Odată ce ființa lor e urzită din speculație, ele îşi pun întrebarea: ce-ar spune, oare, despre cutare sau cutare lucru un spirit de seamă? După asta îşi ghidează ele entuziasmul, aşa trebuie să fie. Însă, ce rău este în asta? De ce să nu fie şi prefăcătorie pe pământ?

— Cu toate acestea, să nu-ți imaginezi cumva că aş fi un prostănac – am privit-o şiret în ochi. – Chiar dacă nu prea mă exprim bine.

— Eram preocupat şi eu, în tinerețe, de aceste probleme.

Am rostit asta cu un aer de uşurătate, de om de lume, cu înclinări echitabile din cap, ca nu cumva să-şi închipuie că destinul îi scosese în cale un hipopotam, un fel de *Naturbursch*[36], care îndrugă vrute şi nevrute.

— Cântam pe vremuri nu numai la vioară, ci şi la oboi, domnişoară, ceea ce nu-i uşor, însă la noi, la olandezi, oboiul este o tradiție aproape.

După care i-am destăinuit totul: plictiseala oratoriilor, cu dactilii lor interminabili, apoi pustiul lipsit de orice bucurie al recitativelor, aşadar tot ce-mi era în guşă.

---

[36] Om cu înclinații fruste, naturale, nesofisticate (germ.).

— Sunt proaste aceste lucrări: – i-am spus –, ascultă-mă pe mine. Căci sunt, pe deasupra, şi prea lungi. Şi nu sunt doar pline de locuri comune, dar îți mai pun şi atenția la încercare. Şi urmăreşte-mă cu şi mai mare atenție: ce crezi că este arta? Este joc şi spirit de joacă, horbotă de spumă. –, sau crezi că toate câte pe acest tărâm nu ne înviorează sensibilitatea şi nu ne captivează spontan sau nu ne captivează îndeajuns ar putea să ne facă vreo plăcere? Plăcerea de a ne bucura de viață? Odată ce dumneavoastră vă confundați obligațiile cu plăcerile. Vrei să înveți sau să te cultivi, şi îți închipui că asta îți face plăcere. Eşti harnică, şi îți imaginezi că eşti însuflețită. Te prefaci că îți este sete până şi față de dumneata însăți, căci te amăgeşti că, oricum, e totuşi Bach. Trebuie, aşadar, ca şi dactilii lui să fie neapărat minunați…

Închise iar ochii pe-o clipă. Şi, din nou, cu o răbdare nemărginită:

— Dar lucrările scurte? – întreabă ea fără patimă.

— De unde să ştiu? – i-am răspuns, stăpânindu-mă de minune, dar cu atât mai cumplit arătându-mi colții ascunşi. — Nu mi-au făcut prea mare plăcere. Bunăoară cântecul: – Sunt pe lume şi lucruri mărunte, care-s de neprețuit. Să luăm de pildă mărgelele şi trandafirii, cât sunt de mici şi, cu toate acestea, ce valoare au. — E ăsta cântec? – te întreb eu. Învățătura asta mic-burgheză? Fiindcă, oricât de interesant ar accentua compozitorul ce mărunte sunt mărgelele:

— „Ah, ce pre-e-e-țioase sunt” – ce reiese, totuşi, din asta?[37] Ai să cânți aşa ceva în timp ce calci rufele, sau ce

[37] Ca să fiu mai precis, public şi textul original al liedului, l-am căutat între timp; a fost scris de Paul Heyse, muzica e de Hugo Wolf
„Auch kleine Dinge können uns entzücken,
Auch kleine Dinge können teuer sein
Bedenkt wie gern wir uns mit Perlen schmücken,
Sie werden schwer bezahlt und sind nur klein
Bedenkt, wie klein ist die Olivenfrucht
Und wird um ihre Güte doch gesucht

naiba? Sau când vrei să te ştii fericită, cu pruncul în braţe? Era, dealtfel, să înnebunesc când, auzind un astfel de cântec, publicul s-a însufleţit, aplaudând sălbatic.

— Împreună cu dumneata – răspunse repede domnişoara.

— Cum împreună cu mine?

— Da, zău – a răspuns, însă de astă dată şi-a ridicat fruntea. — Şi cum mai aplaudai! Ai şi făcut remarca, în stradă, am reţinut-o, cât este de spirituală şi, totuşi, cât de simplă e această învăţătură.

— Şi asta s-ar putea – i-am spus deocamdată. — Căci; de ce-am înfrumuseţa lucrurile, era adevărat şi asta. Încât, mă cam dezumflasem, nu neg.

— S-ar putea şi asta – am repetat. — Se întâmplă. Omul spune multe de-a lungul unei vieţi întregi…

— Împotriva convingerilor sale?

— Da, de amărât ce e.

— Cum de amărât ce e?

— Da, din smerenie.

— Cum din smerenie?

— De unde să ştiu, domnişoară Madeleine? Omul se smereşte, şi nu numai eu, căci sunt mulţi asemenea mie, uneori obţii chiar un oarecare succes în acest fel, te asigur. Căci, omul stă în sală şi spune: – doar n-or fi cu toţii atât de nerozi, încât să aplaude cu atâta însufleţire? Oare nu eu sunt de vină? Căci, s-ar putea să existe într-adevăr o oarecare frumuseţe în faptul că sunt atât de mici. Încât, începi să faci din răsputeri pe însufleţitul. Odată ce n-ai vrea să pari prost, domnişoară.

— Şi pe asta o înţeleg răspunde ea. — Dar ca să te entuziasmezi? Să faci pe însufleţitul împotriva convingerilor proprii, ba să-ţi explici chiar însufleţirea – nu-ţi dai seama că ai împins lucrurile prea departe? Că asta e curata

---

Denkt an die Rose nur, wie klein sie ist
Und duftet doch so lieblich, wie ihr wisst”
(Mazărea verde a fost uitată. Căpitanul I. St.)

prefăcătorie?

— Se întâmplă şi asta – i-am spus. Însă, de astă dată, am luat-o mai cu binişorul, odată ce nimic nu-mi mai venea în minte. Se întâmplă şi asta. Odată ce împrejurările te silesc la multe.

— Cum să te sileascâ? Zău că eşti ciudat. Aşadar, nu spui întotdeauna adevărul?

— Nu întotdeauna. Hotărât, nu întotdeauna. Cum ar fi cu putință? Când nu te lasă viața? Îți vei mai aduce aminte de cuvintele mele. Însă, că de astă dată sunt sincer, o vei crede şi după toate acestea.

— Fără îndoială. De unde să ştiu însă când are să fie „după toate acestea”?

— Rămâne să judeci acest lucru cu inima, domnişoară Madeleine.

— O, pe mine inima m-a păcălit de câteva ori – îşi ridică ea capul din nou. Întocmai cum făcea la facultate, când cădea pe gânduri şi îşi netezea părul bălai... — În acest caz, m-am înşelat iar – zise ea surâzând şi chemă chelnerul la plată.·— Mă gândeam să mă mărit cu dumneata – a adăugat ea pe neaşteptate.

— Ce-ai spus, domnişoară?

— Să nu fi observat că ți-am acceptat atențiile? Mă gândeam să-mi leg viața de a dumitale, sau cel puțin pentru câtva timp, cât îți voi fi pe plac. Odată ce aveam impresia că am dat, în sfârşit, peste un om simpatic şi cinstit...

— Aşa credeai, domnişoară?

— Oh, surioara mea încerca şi ea mereu să mă încurajeze că, de astă dată, n-are de ce să-mi fie frică, pot fi liniştită. Ce tristă are să fie, sărmana! Asta, însă, n-are a face – a mai zis ea, în timp ce ochii i s-au aburit.

Puteam să-i spun de astă dată orice.

Îşi pierde oare încrederea în mine pentru o nimica toată?

Chiar dacă-i doar o nimica toată, pe ea o înstrăinează de mine. Să nu mă supăr, însă o înstrăinează.

— Cum ai fost în stare să joci un astfel de rol, *monsieur?*

– mai zise ea. — Noi nu-ți cerusem un asemenea sacrificiu.

— Ia-stai – i-am spus –, să nu ne pripim. Dumneata, Madeleine, eşti tânără încă, nu ai destulă experiență. Viața nu e un lucru chiar atât de uşor, ea te învață multe…

— Ştiu – mi-a curmat ea vorba – te învață să înşeli, să fii crud, ştiu. Întrebarea este: de ce anume avem nevoie? Putem să învățăm sau să alegem ceva din ea?

— Să ne oprim puțin – am zis iar – dumneata eşti foarte deşteaptă. Cu toate acestea, nici dumneata nu le ştii pe toate. Prin câte trebuie să treacă un om de-a lungul vieții sale, câte greşeli face şi de câte ori se loveşte, până să-şi dea seama că nu poți răzbi, doar cu adevărul gol în lumea asta!

— Să răzbeşti? De ce? Odată ce trebuie să-ți fie ruşine pentru asta? – Şi s-a roşit toată. — Dealtfel, detest teoriile acestea – a adăugat. — Că n-am putea exista fără minciună şi că minciuna ar fi mai bună decât adevărul. Da, le detest – a repetat ea –, fiindcă se ivesc din gunoi şi sunt sortite gunoiului.

Ce i-am răspuns la asta? Probabil, nimic. Nu numai pentru că n-aveam ce, căci avea dreptate – puritatea are dealtfel întotdeauna dreptate –, ci şi pentru că mi-am revăzut în acele clipe propria mea tinerețe, atitudinea demnă şi severitatea neînduplecată, pe vremea când detestam şi eu aceste teorii.

Oare, toate acestea să fie date cu timpul uitării? Poate să fi roşit chiar eu la acest gând. Poate.

Aşadar, o tratasem până atunci cu prea multă uşurință pe această domnişoară, aşa se pare. Zâmbisem prea lesne de copilăriile ei, fără să-mi dau seama că râdeam şi de credința ei. Că nu-mi mai ardea să zâmbesc, nu mai trebuie s-o spun.

Fiindcă, oare cum poate cineva să decadă în acest hal?

Totuşi, nu se lasă. Poate că aşa e bine. — Mai aşteaptă cinci minute – obişnuiam să le spun, în tinerețe, celor ce se războiau înfierbântați pentru o cauză oarecare, ca apoi să se abandoneze, tot atât de înfierbântați, în brațele

adversarului. Adică îşi cedau în grabă poziţiile. Nu-mi place nici asta, găsesc respingător felul acesta de a fi. Fiindcă omul are anumite obligaţii şi faţă de convingerile sale anterioare.

Faţă de experienţa sa, de asemenea. Aşadar, îmi apăram convingerile, zicând că şi alţii au fost tineri. Şi nu prea de mult, cel puţin eu aşa simt, şi pe deasupra n-am fost chiar un fitecine. Aveam şi eu ideile mele. Însă una este ideea, alta experienţa – acest lucru refuzasem să-l cred cuiva. Ca, apoi, să mă conving totuşi. Şi încercam s-o asigur că are şi ea să se convingă. Să se gândească atunci la mine. Fiindcă, domnişoara aceasta mândră se va mai lovi de multe ori cu năsucul de pereţi, până să-şi dea seama ce e de fapt acest bâlci... – Şi alte locuri comune. Atâta doar că ea nu mă mai lăsa să-i scap din pumnii mici.

— Să n-o iau în nume de rău – zise ea cu cea mai mare seriozitate –, ea se îndoise de mine, încă din clipa când îi spusesem că Bunyan mi-e prieten.

Nu e nici asta prea plăcut, nu-i aşa? Fiindcă avea şi de astă dată dreptate.

— Ascultă, i-am răspuns, din ce în ce mai înfuriat –, nu vi se pot explica toate, căci mai sunteţi, oricum, copii. Ar fi fost o mojicie, dealtminteri nici nu te cunoşteam încă destul de bine. Să-ţi fi spus că sunt necredincios, însă că aş vrea să cred, şi altele la fel? Că de asta îl aveam în mână pe Bunyan? Toate îndoielile şi şovăielile mele?

— Da – răspunse ea fără să ezite. — Trebuia să ai încredere în mine. Iar dacă nu, n-aveai nevoie nici în acest caz să susţii neadevăruri. Nu seamănă asta cu intenţia de a ridiculiza pe cineva? – La care, a mai adăugat: — Niciodată n-aş face aşa ceva cu un om pe care îl stimez, domnule.

— Te înţeleg – i-am spus. În sinea mea cugetam: – de astă dată tot una e, fie ce-o fi. Mă entuziasmasem şi pentru muzică, nu? Cum să mă fi apropiat altfel de inima unor copile, odată ce vă adoram pe amândouă? – am întrebat-o.

De astă dată, însă, cu întreaga pasiune, încât strada

înnoptată vui de cuvintele mele. (Rătăceam pe mici străzi întortocheate, în apropiere de Vieille du Temple.) Aşadar, mă regăsisem, în sfârşit, îmi aflasem şi glasul, revenisem pe făgaşul cauzei mele drepte, şi lucrurile mergeau strună de astă dată. Nicicând nu-mi plăcuse să mă exprim prin cuvinte prea simandicoase. Le-am făcut oiţe mărunte, am întrebat-o şi am rugat-o să-mi dea sfat în ce fel ar trebui să mă port cu nişte oiţe ca ele?

— Prea bine – am continuat –, nu sunt deci demn de prietenia voastră, recunosc. Şi nici n-am să vă mai văd, prea bine, ce-aş putea face? Omul suportă multe, viaţa m-a învăţat şi asta. Totuşi, îmi îngădui câteva cuvinte de rămas-bun, domnişoară?

— Poftim – a răspuns ea cu răceală.

— Mi-ai fost dragă şi dumneata, însă sora dumitale mai mult – am rostit adevărul, amărât de-a binelea din pricina atitudinii sale. — Şi ştii oare în ce fel îmi era dragă? Cam aşa cum ţi-e drag propriul copil, însă cu toate acestea în alt fel. Aşadar, între situaţii absurde şi mizerii, încât era şi asta prăpădul însuşi, ca tot ce mi-a fost dat să trăiesc. Ce să se facă omul atunci când nu mai e destul de tânăr pentru sentimentele sale? Să-şi smulgă din piept inima? Iar eu ce să mă fac, spune-mi, preaînţeleaptă domnişoară!? Căci eşti cea mai înţeleaptă de pe pământ.

S-a uitat uluită la mine. Mi se pare c-a spus ceva. Că aş fi destul de tânăr încă sau ceva asemănător. O fi spus-o, n-o fi spus-o, e totuna. Fapt este că am continuat astfel:

— Foarte bine, cel puţin acestea au fost cuvinte cinstite. Am să vorbesc cu sora mea. Ea mi-e şi mie dragă. Aş fi în stare să-mi dau viaţa pentru ea, aşa să ştii – a mai adăugat, suferind şi arzând.

Cu asta, apoi, m-a părăsit, probabil şi fiindcă în ochi i se iviseră lacrimile.

*

— Mai departe! – mi-am spus. Fiindcă pe atunci tocmai

mi se întâmplase ceva. Mă ridic într-o noapte în pat şi mă întreb: – Să fie adevărat că nu-ți mai vrei tristețea?

— Nu – mi-am răspuns. — Ca îndată apoi să-mi răspund că da, o vreau.

Căci aşa stau lucrurile. Adică, omul se omoară şi se chinuieşte ani la rând, ca să reducă la tăcere în inima sa ceea ce, oricum, aparține trecutului, iar când, de fapt ar începe parcă să se potolească, priveşte mirat în jurul său, Există, oare, şi una ca asta? Să nu-l mai intereseze nici cel puțin propria viață? Toate câte pentru care trăise până atunci, vechile mâhniri şi vechile mânii? Şi întinde îngrozit mâna după ele, ca avarul după capitalul pe care l-a investit.

Într-un cuvânt, asta nu ține. Nu te poți elibera de propriul tău trecut, îndeosebi atunci când nici nu vrei. Odată ce de nimic nu ți-e atâta teamă ca de a nu rămâne fără nimic.

Am muncit, aşadar, cu şi mai multă râvnă decât ar fi recomandabil la vârsta mea. Odată ce suportam singurătatea mai greu, căci n-aveam pe nimeni, în afara valetului. De el mi se urâse însă în aşa măsură, încât începusem să mă port cu el fără îndurare. Dar să lăsăm aceste amănunte.

Şi, bineînțeles, am părăsit după cele întâmplate facultatea, am şi izbutit să mă mut la iuțeală prin apropiere, la Alfort, unde, la Facultatea de medicină veterinară, chimia practică este foarte bine predată. O mai frecventez şi azi, venind de patru ori pe săptămână de la Paris, şi sunt foarte satisfăcut de ea. Îndeosebi, fiindcă am avut tocmai aici două descoperiri, una după alta, încă nici nu mă încălzisem bine. Căci se întâmplă ca, uneori, norocul să dea peste tine cu carul. Una din descoperiri era un procedeu electric, cealaltă era următoarea:

O descriu pe scurt. Mă preocupa o problemă cu totul diferită, nişte titrări, or tocmai de-aici avea să iasă ceva. Amestecul a două lichide mi-a dat ideea unui minunat procedeu de răcire, însă atât de spontan, încât refuzam

parcă să cred că o problemă ar putea fi lămurită într-o clipită.

Deoarece procedeul însuşi îmi arăta din ce constă sau ce-ar dori. Căci, îndată ce am amestecat cele două lichide, totul a înghețat tun împrejurul lor, încât mi s-a şi spart sticla cu apă, fiindcă făcusem amestecul în apă. Esențialul era că lichidele puteau fi separate destul de uşor, încât erau uşor de manipulat... or, aşa ceva te face că trăieşti.

Mi se întâmplă de obicei să mă urnesc greu, cândva o prietenă a nevestei mele mă numise locomotivă, ceea ce era o poreclă potrivită, căci este adevărat că la început pufăi mult, însă după aceea îmi iau avânt. Ca, mai apoi, să nu cunosc oprire până ce n-am dus la bun sfârşit lucrul început.

M-am năpustit aşadar asupra cărților şi revistelor, încât, timp de o săptămână, aproape că nici nu m-am dezbrăcat. Când nu-mi mai puteam stăpâni în niciun chip agitația, mă trânteam pe pat. Este o veche metodă a mea, care n-a dat încă niciodată greş: de îndată ce tensiunea din mine e prea mare, las brusc totul baltă şi încep să contemplu tavanul.

Aşa şi de astă dată. Am zăcut trei zile cufundat într-un semisomn, îndeajuns de nefericit. Căci, de ce îmi trebuia mie asta? Vroiam şi mai mulți bani? Ce ciudată e vanitatea! Omul produce întreaga energie de care e capabil, dă ceea ce are mai bun în sinea sa şi le aruncă la picioarele altora, pare-se doar ca să culeagă laude. O face chiar şi gratis, nu e ridicol oare? Pentru ca lumea să încuviințeze distrată din cap. (De unde rezultă că, probabil, acest lucru menține lumea, vanitatea o menține, aşa se pare. De mult se tot spune, acum însă am ajuns şi eu să-mi dau seama că aşa este.) Oare, această încuviințare mi-ar trebui şi mie? Iar dacă nu-mi trebuie, la ce bun această speteală, odată ce nu mai am nevoie decât de linişte? De liniştea mea de acum, da, căci ea îmi tihneşte. Odată ce nici măcar mâna nu mai sunt nevoit s-o întind după ceva.

Şi, totuşi. Sfârşitul a fost că m-am spetit. M-am sculat

într-o seară şi m-am apucat să desenez cu mâna mea degerată, înfăşurată în bandaj. Am desenat la repezeală proiectul a două dispozitive de-sine-stătătoare, abia schițând până şi desenul detaliilor, doar ca să existe şi să nu fiu silit să le explic desenatorilor mei esența. Fiindcă se apucă îndată s-o colporteze. Ba, începusem să mă gândesc până şi la meseriaşii cărora urma să le dau comanda – căci aşa se face: fiecare piesă din aparat la câte-un alt meseriaş, apoi când toate sunt gata, montez piesele experimental eu însumi… Era totul plănuit şi mă apucasem şi de realizare, când deodată am lâncezit. Mi se făcuse ruşine.

Fiindcă răspunsul la asta fusese un hohot de râs din ceruri. Oare de mine era nevoie pentru asta, eu aveam de gând să inventez aşa ceva, să fie cu putință? Nu sunt destui chimişti excelenți în lume?

Lor să nu le fi venit niciodată încă în minte aşa ceva?

Până şi de chimie mi s-a făcut lehamite, împreună cu toată sârguința mea. Într-un cuvânt, de toată truda mea de până atunci.

Căci, ce mai pot dori?

De dincolo nu se mai auzea nimic, adică de la fete; cu toate că lucrările acestea duraseră mai bine de o lună şi jumătate, iar Madeleine îmi făgăduise pe cuvântul ei de onoare – cu asta ne despărțiserăm la facultate –, că-mi va aduce la cunoştință hotărârea lor în cel mai scurt timp. Chiar dacă sora mai mică era convalescentă încă şi nu vroia s-o agite cu aşa ceva, însă de îndată ce va fi posibil, are să discute cu ea… îmi făgăduise asta cu aceste cuvinte, şi chiar în două rânduri.

Am mai aşteptat două săptămâni. Însă, cum şi ele trecură la fel, aşadar într-o aşteptare zadarnică, am tras concluzia că, probabil, sora mică îi condamnă şi ea cu toată asprimea pe acei bieți oameni nestatornici, care sunt în stare să mintă fel şi fel de lucruri datorită emoțiilor.

Însă, degeaba gândeam asta sau orice altceva. Căci, oricâtă experiență dobândisem de-a lungul anilor pe tărâmul renunțărilor, îmbătrânisem totuşi, iar puterea şi

rezistența omului scad deopotrivă.

Era, aşadar, o duminică de primăvară, care promitea să fie senină, abia mijea de ziuă, când am luat hotărârea de a le face o vizită. Şi chiar în cursul zilei. Fiind duminica o zi cât se poate de potrivită – îmi spuseseră de mai multe ori că duminică dimineața sunt întotdeauna acasă – cea mare se odihneşte, cea mică face corespondența. Le ştiam toate acestea. Şi mai ştiam că locuiesc la o mătuşă a lor, însă destul de independente, adică primeau după placul lor vizite.

Mă gândeam că s-ar putea ca aici să se mai ivească vreo posibilitate. Căci de ce să renunți, de la bun început, la toate şi să te retragi definitiv? Mai am destul timp. Am să le spun că voi acționa în toate chestiunile sociale aşa cum vor dori ele. Odată ce aşa ceva nu mă preocupă, n-am niciun simț pentru problemele acestea de mari proporții, facă-se aşadar voia lor – era o propunere destul de onestă. Ba, încă un amănunt pentru cea mică. Promisiunea că, de îndată ce se va îndrăgosti de un altul, eu mă voi da la o parte din calea ei. Asta am să-i făgăduiesc, iar dacă va dori, îmi voi întări promisiunea prin jurământ.

Asta era tot, odată ce un om nici nu poate să dea mai mult.

Restul îl lăsasem în voia sorții.

Cu asta am şi pornit, am plecat devreme de acasă, dis-de-dimineață. Repet, era o zi minunată de primăvară.

*

Trebuie să încep capitolul acesta cu aceea că, în esență, mai trăiesc şi azi ca odinioară, abia dacă a survenit vreo schimbare. Adevărat că am un cămin frumos, pe placul meu, ceea ce nu e de lepădat, căci şi asta este o raritate, nu mulți se pot lăuda c-ar trăi într-o ambianță corespunzătoare. A mea aşa este însă. Căci am, în sfârşit, o mică seră. Mi-o dorisem întotdeauna, dar niciodată n-o făcusem, naiba ştie de ce! Or, de astă dată, o înfăptuisem

şi pe asta. În schimb, asta e tot. Fiindcă, dacă mai adaug că fumez ţigări de foi de-o calitate destul de bună, atunci am cam epuizat plăcerile de care am parte. Odată ce nu am altele. Or, asta aşa e bine. Fiindcă modestia fusese pâinea mea şi înainte – adevărat că mă deprinsesem cu traiul simplu, însă nici nu râvnisem vreodată la altceva. Şi nu râvnesc nici azi, motiv pentru care nici maşină nu-mi cumpăr. Ce-mi trebuie aşa ceva? Treburile mele nu sunt atât de urgente. Şi ce nevoie aş avea. De încă un chip străin, un şofer pe deasupra, nu-mi ajunge valetul?

Dealtminteri, chiar dacă sunt caraghios, eu prefer autobusul. Până şi cum scutură. Îndeosebi, însă, faptul că pot să văd acolo oameni. Există astfel o oarecare şansă ca întâmplarea să-mi scoată pe cineva în cale – să zicem pe-un bătrân căpitan cunoscut de mine –, ce m-aş mai bucura şi cum l-aş mai îmbrăţişa, l-aş lua îndată cu mine în vreo tavernă veche şi s-ar putea ca, două săptămmi, să nu-i mai dau drumul de acolo. Într-un cuvânt, sunt şi dealtfel destul de singur, se întâmplă uneori ca săptămâni întregi să nu schimb o vorbă cu vreo făptură omenească, de ce m-aş îngropa deci în canapelele unei maşini, doar ca să meditez de unul singur? la umbră şi-n întuneric? Doar fiindcă m-am îmbogăţit, sunt obligat oare să mă simt neapărat mai prost decât înainte?

Toate acestea le notez aici ca să lămuresc de ce am umblat atât şi în ziua aceea cu autobusul Căci am colindat oraşul în lung şi-n lat, eram pare-se neliniştit, nu-mi aflam în niciun fel locul.

M-am şi plimbat între timp, este adevărat, coborând din când în când ca să-mi aerisesc capul. Bunăoară, în Bois de Vincennes, apoi în jurul pieţii Etoile, ba am şi cumpărat acolo, undeva, două buchetele de violete. Îmi spuneam că nu e lucru mare nici să oferi şi nici să primeşti aşa ceva. Astfel, apoi, mi-am dat îndată seama ce am de făcut. Căci, dacă le vor accepta codindu-se şi nu cu destulă plăcere, o să-mi văd de drum.

Am lămurit toate acestea temeinic de vreo câteva ori în

sinea mea, în timp ce mă plimbam. Când îmi acceleram paşii, când mă opream brusc, minunându-mă de oraş. Căci, repet, era o dimineaţă splendidă, de o frumuseţe scânteietoare. Era pe la mijlocul lunii aprilie.

Perioada uşoară, a înnourărilor grăbite şi-a înseninărilor sprintene. Iar asupra mea asta făcea o impresie adâncă, aproape ca o dramă cu acţiune rapidă. Căci, din când în când, mai ploua, ca după aceea soarele să ardă cu şi mai multă putere, ca în toiul verii. Ploaia de flăcări era orbitoare, încărcată de acele scurte fulgerări, ce se iscă din reverberaţii, ca şi când nişte golani ar tachina lumea cu oglinzile lor. Încât, aproape că te dureau ochii, iar dacă aruncai o privire sub vreo poartă boltită, nu vedeai decât întuneric.

Şi omenire pe străzi, ca potopul. Insă, ca şi cum s-ar fi ivit din nişte scăldători subterane, atât erau de proaspeţi şi de sărbătoreşte curaţi în cinstea dimineţii duminicale, şi atât de fără greutate paşii tuturor – lumea toată îşi pierduse parcă greutatea. — Ai putea de astă dată să trâmbiţezi – m-am gândit. Iar culoarea neagră dispăruse. Când dispărea, când apărea iar. Cum s-ar putea exprima asta? Am zărit, de pildă, o femeie călare, pe-o alee din Bois de Vincennes – părea o arătare de vis, nu-ţi venea să crezi că trăieşte, odată ce exista doar de jumătate, aproape se dizolvase în acea alertă atmosferică. Niciodată încă nu observasem cu atâta acuitate aceste fenomene. Mergea la pas şi bătea îngândurată cu palma grumazul calului, era îmbrăcată în costum negru, iar împrejurul ei totul era glorios. Despre asta vreau să vorbesc. Despre faptul că, în asemenea ocazii, împrejurul culorii de negru vâlvătăile dănţuiesc parcă, se iscă vâltoare, lumina se învârtejeşte şi ea, în timp ce silueta se dizolvă, se glorifică aproape, în conturele sale.

Călăreaţa înainta la pas, eu umblam visător. Odată ce, până la urmă, m-am liniştit totuşi, m-a şi moleşit puzderia de impresii. Ce le voi spune? Poate că, deocamdată, n-am să le spun nimic. Deoarece ţelurile mele se minimalizaseră,

planurile mi se destrămaseră…

Or, asta era bine, m-am şi simțit mult mai uşor. Şi; cu toate că era către unsprezece şi jumătate, nu mai eram nici agitat, nici neliniştit. Şi nu eram nici trist. Cu toate că multe depindeau de succesul acestei dimineți, vă puteți imagina. Dacă nu mai mult, în orice caz rămânerea mea şi pe mai departe în acest oraş. În acest oraş fermecător, care mi-e atât de drag. Asta mi-e patria, abia acum mi-am dat seama ce drag îmi este. Ceea ce mi se pare de asemenea ciudat, odată ce nu observasem nicicând încă aşa ceva. Căci, dacă stau să mă gândesc, nu prea mă simțisem până azi nicăieri acasă – era bine să descind undeva, dar să rămân? Aici însă doream, în sfârşit, să rămân. Ceea ce e, totuşi, ceva. Mă şi minunam de asta. Fluieram uşor.

În buzunar aveam legitimația de intrare la un curs de teorie politică, mă înscrisesem în urmă cu două săptămâni, însă nu mai pusesem de atunci piciorul acolo, căci nu-mi plăcuse niciodată teoria. Mai aveam la mine partitura oratoriului *Mesia*, frumos împachetată, o surpriză pentru domnişoara Madeleine… Oare ce va spune aflând cât de temeinic studiasem această lucrare, felul cum o învățasem – ce-are să spună? Are să fie mulțumită de mine, sau va da doar uşor din cap? Încă tot mai fluieram.

Iar cum, pe – parcursul acestor visări ale mele, mă rătăcisem departe de oraş, am urcat din nou într-un autobus, cu cele două buchețele de viorele ale mele.

După atâtea himere şi viziuni, în autobus era răcoare, însă şi o atmosferă neospitalieră. Căci era gol, şedeam singur în spate, nu-mi plăcea. Am ieşit, aşadar, pe peron, să mai privesc lumea.

Pe peron mă gândeam că, dacă aş avea acum un fiu, oare ce i-aş spune la despărțire, înainte de a-l lăsa să-şi ia zborul? Poate că nimic altceva decât că i-aş descrie această dimineață, fiindcă de ce ar avea nevoie de mai mult? Sfaturi, oricum, nu se pot da nimănui.

I-aş vorbi despre volatilizări, căci şi asta ajunge. Şi că din asta constă totul: din aceste metamorfoze jucăuşe,

cărora zadarnic le-am căuta vreun sens în stare să ne liniştească. Un sens sau vreun ţel mai înalt, odată ce nu ascund nimic. Căci aşa cum alunecă peste noi lumina, în acelaşi fel alunecă în noi şi viaţa. Şi tot aşa se schimbă şi lumea. Ce i-aş spune, aşadar, fiului meu?

I-aş spune să nu tolereze vreodată ca sufletul să-i prindă aici rădăcini. Fiindcă, în acest caz, l-ar aştepta decepţiile, odată ce oamenii de acest fel îşi închipuie că vor rămâne aici pe veci. Dacă, însă, ar înţelege ceea ce i-a dat Dumnezeu: trecerea eternă, dacă s-ar împrieteni cu gândul acestei treceri şi ar îndrăgi-o, fără să i se împotrivească din răsputeri, cum făcusem eu odinioară, atunci ar putea să ajungă o făptură după voia lui Dumnezeu. Asta era prima teză. Iar a doua era că, după ce în acest fel ar fi şi râs, ar fi şi plâns, să nu se mai cramponeze de încă o zi, zicând că ar mai avea nevoie de putină bucurie – acelaşi lucru. Încă o dată: răsăritul soarelui şi puţină pâine... Aşadar, să nu plângă tremurând ridicol după această viaţă, ci să accepte resemnat tot ce pretind legile vieţii. Ce-ar mai avea de căutat aici, după ce-a ocrotit în sinea sa, aşa cum se cuvine, flăcările eterne ale bucuriilor? Cel ce a trăit uşor, să se şi retragă uşor.

Până şi ochii mi se împăienjeniseră de lacrimi gândind acestea... Nici nu mai eram sigur, dacă mă voi duce să le văd pe cele două surori. Căci, din păcate, nu mai doream să le văd.

Fiindcă, ce-aş putea să le spun? Sau ce-aş putea să-i spun unei zvelte amazoane călare, cum fusese cea de azi? Să le fi spus cele de mai sus? Sau oricare din experienţele mele? Omul caută consolare la ele, însă, se pare că nu se teme de nimic mai tare decât c-ar putea s-o şi afle undeva.

Nu mai aveam decât o singură dorinţă, aceea de a mă duce acasă, de a nu fi nevoit să dau ochii nici cel puţin cu valetul meu, ci, cufundat parcă într-o noapte eternă, să-mi continui şi pe mai departe însemnările de faţă. Odată ce aveam senzaţia de parcă însemnările acestea ar fi înseşi conştiinţa şi pacea mea, în ele se găseşte toată înseninarea

sufletului meu, că o singură dezlegare a păcatelor mele mai există pe acest pământ: aceea de a-mi încredința hârtiei rătăcirile.

Aşadar, că ceasurile acestea de singurătate îmi sunt sfetnice şi, totodată, singura consolare, de asemenea singura mărturie că şi eu am trecut cândva pe-aci... Am făcut cu viața o încercare, n-am izbutit – ce să fac? –, pe asta însă n-o mai las din mână. Începusem să înțeleg, într-un târziu, ce anume îi face pe unii oameni să scrie. Căci, în ce fel ar fi în stare să-şi folosească blestemul vieții spre binele propriu altfel decât zămislindu-şi şi plămădindu-şi, şi din nou observându-şi viața cu mai multă luare-aminte? Muncesc ca nişte zei năpăstuiți, în singurătate, creând în mânia lor o lume nouă. S-ar putea s-o facă şi din răzbunare. În unele zile am această senzație.

Am luat hotărârea de a mă întoarce acasă, de a mă zăvorî în casă cu hârtiile mele, urmând să văd ce voi face în cursul după-amiezii. Voi studia extrasurile conturilor mele curente, odată că s-ar cuveni şi asta, sau voi migăli, la desenele mele... Iar, când se va lăsa seara, mă voi apuca iar de această socoteală mult mai grea, încercând să mă lămuresc cu mine însumi şi cu întâmplările trecute. Valetului îi voi da în orice caz liber, îmi voi prepara singur ceaiul – chiar voi fuma nițel, restul s-o lăsăm pe seama timpului.

În clipa aceea am zărit-o din autobus pe fosta mea nevastă. La o răspântie, la colț de stradă, unde maşina se oprise o clipă. Că a fost ea, nimeni să nu caute să mă convingă de contrariul, odată ce fiecare strop de sânge din mine a ştiut-o de îndată, fără greş. Că, în adevăr ea este.

Mergea degajat, în plină lumină, pare-se şi distrată – purta o pelerină neagră, închisă la gât. De asta vorbisem adineauri, de culoarea neagră şi de scânteieri. Odată ce şi de astă dată s-a petrecut acelaşi lucru: scăpărările o prefăcuseră şi pe ea în spumă, în nimic aproape. De parcă nu mai era o realitate fizică, ci doar spirit, odată ce era atât de tânără... imposibil şi inexplicabil de tânără, ca şi cum

nimic nu s-ar fi petrecut cu ea între timp: – iar timpul n-ar avea asupra ei nicio putere.

Şi atât a fost.

Căci, unde este cel ce ar putea să cuprindă restul în cuvinte? Toate câte se petrec în noi la asemenea clipe?

Mâna îmi tremura atât de tare, încât am şi scăpat unul din buchețelele de viorele, care s-a rostogolit pe caldarâm. Fiindcă, repet, mă aflam pe peronul autobusului, la marginea lui.

*

De astă dată mă văd silit să evoc o întâmplare obişnuită: situația când omul se întâlneşte spre marea sa surprindere cu propria sa imagine, pe nişte scări sau în vreo oglindă. Asta pare să fi fost ceva asemănător. Fiindcă, acolo nu ea mergea, ci eu însumi, jur, sau o altă părticică a ființei mele – de parcă ochii mi-ar fi plecat la plimbare şi, acum, ar fi venit spre mine pe stradă. Odată ce nu sunt în stare s-o separ de mine, o confund până şi în imaginația mea.

M-am şi speriat atât de tare de ea, încât până şi gura mi s-a uscat brusc, gâtlejul mă ardea, iar atracția fusese atât de mare, încât era cât pe-aci să cad la picioarele ei, întocmai ca viorelele mele.

Acesta este un lucru la care mă gândesc de atunci mereu.

Căci mă puteam aştepta la ceva mai frumos din partea ursitei? Am relatat amănunțit mai sus impresia adâncă ce mi-o făcuse ceea ce văzusem în acea zi: lumina, culorile, beatitudinea universului, însă până şi nimicurile… – uneori te cuprinde o atenție însuflețită, de parcă te-ai aştepta de undeva la o minune. Şi, iată, minunea era aici, căci ai putea să-ți doreşti alta mai mare, când măsura vieții ți s-a împlinit – fiindcă, chiar în ziua aceea, simțisem mai mult ca oricând că aşa era şi că n-avea să mai urmeze nimic, odată ce ajunsesem la capătul binelui şi răului ce-mi fusese hărăzit în această scurtă viață… şi, totuşi.

Înlemnisem aproape de arătarea aceea. — Să fiu, oare, cu ea în acelaşi oraş? — Adică, încă mai vroiam să fug – iată ceea ce nu-mi intră acum în cap. Deoarece mă gândeam: – dacă şi după toate acestea rămân?...

— Bagajele – i-am spus valetului, de îndată ce-am ajuns acasă. — Şi că plec de astă dată peste hotare, pe timp îndelungat. Îi las, aşadar, locuința, în grijă deocamdată, fiindcă nu ştiu ce va fi acolo unde mă duc – am să-l anunț despre cele ce vor urma. Deocamdată, să mă ajute să împachetez.

Pe urmă, însă, m-am răzgândit.

Căci, ce nevoie aveam de el? Ştiu să împachetez şi singur. I-am dat deci liber, aşa cum intenționasem de la început. Odată ce mi-e mai bine să fiu azi singur, de astă dată e cu adevărat mai bine.

*

— Unde-o fi oare scrisoarea aceea, unde s-o găsesc? – m-am oprit în mijlocul încăperii, după ce lăsasem toate jaluzelele din casă şi aprinsesem lumina. Aveam două dulapuri ticsite cu hârtii, iar între ele o mulțime de restanțe, îmi neglijasem în ultima vreme până şi afacerile curente. Se aflau acolo de toate: extrasuri de conturi, acte judecătoreşti, deconturi din America, aşadar numai gunoi, însă ceea ce căutam nu aflam.

Fiindcă dispăruse fără urmă. Căci căutam scrisoarea nevestei mele.

Scrisoarea pe care, după cum vă mai amintiți, o preluasem de la directorul hotelului Brighton, înainte de a mă stabili, aici, şi o vârâsem nedesfăcută în servietă.

Oare unde o pusesem, în ce ungher o aruncasem? Căci o aruncasem iar undeva. Adevărat, însă, că o avusesem nu demult în mână, îmi aduceam cu siguranță aminte de asta. Că văzusem undeva scrisoarea aceea.

Am luat-o aşadar de la început, am golit amândouă dulapurile, deoarece luasem hotărârea ca, orice să conțină

acea scrisoare, de astă dată s-o desfac. Odată ce vroiam să ştiu care fusese ultimul cuvânt ce mi-l adresase.

Căci, după asta voi acționa.

Ce puteam eu să ştiu? Nu era imposibil ca şi din asta să iasă ceva la iveală – viața nu are margini. Poate, eventual… aşadar, ar putea să fie chiar şi-o surpriză scrisoarea aceea, pe seama mea. La ce bun, deci, să dau bir cu fugiții înainte de vreme?

Mâna îmi tremura insuportabil, încât am încurcat şi mai aprig hârtiile.

Căci, dar dacă?… Ce se intâmplă dacă scrisoarea exprimă ură? Dacă nu conține decât un singur cuvânt, ca o concluzie, un cuvânt ce nu poate fi suportat?

Poate că de asta mă şi temeam aşa de ea. Sau o arsesem nu de mult?

Fiindcă arsesem, în urmă cu câteva săptămâni, o mulțime de hârtii, după ce băusem vârtos. Însă nici c-aş fi fost prea ameţit nu pot spune, era doar frig în casă. Mă înapoiasem din oraş târziu de tot. Era frig, în zorii-zilei, afară începuse să se lumineze, valetul nu încărcase suficient soba… — Am destule hârtii – mi-am adus eu aminte. — La ce bun atâtea hârțoage afurisite? – Adică, după o jumătate de ceas, camera se încălzise. Odată ce lemne aveam sus destule. Azvârlisem cu acel prilej tot felul de lucruri în sobă, până şi fotografii.

Păstrasem o singură fotografie a ei. De pe vremea când n-o cunoşteam încă. Era fată tânără, elevă de şcoală normală – o încadrasem şi-o țineam de atunci pe birou.

Restul, însă, căzuse fără milă pradă flăcărilor.

Şi ce plăcere avusesem să le văd arzând! — Oare să fi pus pe foc şi scrisoarea?

— De cine mi-e mie aşa de ruşine? – mi-am pus în cele din urmă întrebarea. — Este cineva pe aproape, priveşte împrejur sau oriunde, o singură făptură omenească? Şi, chiar de-ar fi, de al cui râs ți-e atât de teamă? Am stat în acest fel, un timp, de vorbă cu mine însumi. Apoi mi-am răscolit şi celelalte dulapuri.

În zadar, însă, n-am dat peste scrisoarea căutată. Când, deodată, mi-a venit o idee. Am şi întins mâna după cartea de telefon.

*

Un cuvânt încă. Aflasem totuşi ceva ce mă bucurase.

Îmi însemnasem cândva, în America de Sud, pe-o filă de hârtie:

„Gândeşte-te la chinezii care sunt în stare să contemple o viaţă întreagă aceeaşi floare. Fără să se plictisească vreodată. Dacă ar fi întrebaţi ce anume contemplă atât de îndelung, ar râde blând."

Apoi, îndată după asta:

„Platoul M., la lacuri, ziua de 2 mai. — Degeaba te frământi. Fiindcă încearcă să-ţi închipui o întreagă viaţă astfel ai dorit pateu, ţi s-a servit ciocolată – adevărat că nici ciocolata nu e de lepădat, însă continuă şi cu celelalte la fel: în locul Măriuţei vesele, ţi-a fost dată Cătălina cea melancolică. În loc de linişte înviorătoare, focuri neliniştitoare: senzaţii sau zarvă, în loc de fluier, tobă, în loc de trandafiri franţuzeşti, busuioc italian… şi te mai miri că nu-ţi afli locul sub soare? Dacă toate acestea nici împreună nu sunt ceea ce ţi-ai fi dorit? Căci nu pretind că doar Măriuţa sau fluierul pastoral ar fi bune şi frumoase pe-acest pământ – însă, odată ce tu pe acestea le vrei! Şi e adevărat de asemenea că, în cele din urmă, ai şi din pricina lor destule necazuri, ca dealtfel din pricina a tot ceea ce se cheamă dragoste lumească, a ceea ce doreşti şi râvneşti – toate sunt adevărate, însă nu uita pentru nimic în lume că, oricum, asta îţi dorea, inima, asta îţi indica dorinţa, peste mii de iaduri, aşadar că aceasta îţi este năzuinţa, naiba să te ia! Căci, de îndată ce te întorci în altă direcţie, porneşti spre altă ţintă, de ce te-ai mai plânge? La dreapta se află ceea ce îţi doreai, însă tu o apuci către stânga, în acest caz cum ai vrea să fii fericit, omule?"

Citind toate acestea, am ridicat mult mai calm

receptorul. Oricât de antipatică să fi fost persoana căreia mă adresam. Căci persoana aceea era mititica doamnă Lagrange.

Nu mă înşelasem, numele ei figura, de fapt, în cartea de telefon. Aşadar, se înapoiaseră şi ei la Paris.

Am avut noroc şi pe mai departe, deoarece s-a prezentat chiar ea. Am început bine conversația, foarte iscusit chiar: glasul îmi era liniştit, trufaş aproape, doar manile îmi mai tremurau. Căci îmi tremuraseră toată după-amiaza, fără să le pot stăpâni.

M-a şi cunoscut îndată, după glas, înainte chiar de a-mi fi rostit numele.

— Ah, dumneata eşti, căpitane? – exclamă ea, şi cu câtă amabilitate, zău aşa.

M-a şi emoționat această fidelitate.

— Cum de-ai ajuns iar între noi? Credeam că ți-ai pierdut urma prin Indiile fabuloase, fiindcă auzisem că acolo plecaseşi – continuă ea fără nicio nuanță aluzivă, adică cu adevărat drăgălaş, – credeam că de noi, bieții parizieni, nu mai vrei să ştii. Te afli în vizită?

Am răspuns că da, că de fapt mă aflu mai de mult aici… Şi i-am mulțumit, fireşte, pentru cuvintele frumoase. Ea, însă, continua să turuie.

Îmi mai amintesc, oare, de acea minunată seară de Crăciun, pe care am petrecut-o cândva împreună, la Londra?

— Dacă-mi amintesc? Memoria mea este eternă, *madame* – i-am spus zâmbind. — Mă puteți pune la încercare dacă doriți. Mă puteți trezi peste două sute de ani, iar eu vă voi spune şi atunci ce am băut în acea seară.

A râs amabil.

— Două sute de ani? zise ea întristată. — Unde-o să fim noi atunci, căpitane? De-ai vedea cum am încărunțit!… Dar dumneata? – Şi râse iar.

Că, aşadar, acel Crăciun nu-l va uita cât va trăi. Şi cât de adorabilă fusese şi atunci draga de ea, sărmana. Fosta mea nevastă. — Şi începe să se însuflețească cu gândul la

ea, după cum îi era obiceiul.

Odată ce, în tinerețe, fosta mea nevastă fusese o ființă fermecătoare, o minune dintre cele mai rare ale Domnului…

— Credeți, *madame?*

În sinea mea mi-am spus: ia te uită, pare-se că şi altora ea le-a părut a fi o minune. În acest caz, nu degeaba îmi pierdusem capul din pricina ei…

— Dacă-mi mai aduc aminte de ea? – întreabă ea cu tristețe. — De acea sărmană făptură?

Întrebarea m-a supărat.

— Odată ce sunt în stare să-mi amintesc de lichioruri, *madame*… Însă, de ce i-oi fi spunând mereu „sărmană”? O face pentru a doua oară, nu prea înțeleg.

Doamna Lagrange tăcu.

— Sau aveți de gând să mă măguliți cu asta? Nu este nevoie de aşa ceva, vă asigur. De ce să fie sărmană? Fiindcă m-a părăsit? Odată ce ea a socotit că aşa e mai bine? Sau fiindcă a suferit, poate? a avut de îndurat lipsuri în Spania? Doamne! Le-a suportat, asta contează. Fiindcă nu se vede nicio urmă pe fața ei. Îmi spuneați că era aşa şi pe dincolo, pe vremea când era tânără – probabil că mai e şi azi la fel, căci este uimitor de tânără, încât pare de-a dreptul o minune. Am zărit-o şi azi pe stradă. Însă de ce nu spuneți nimic? – am continuat cuprins de nelinişte, aproape explodam de nervi. Căci, de ce-o fi făcând asta pe misterioasa, încât nu-mi răspunde defel?: – Sau s-o fi măritat? – am pus întrebarea.

Şi mi-a zvâcnit puternic inima.

— Despre cine vorbeşti? – întreabă ea într-un târziu.

— Despre cine aş putea să vorbesc? – m-am apucat să-i cânt în receptor. — Scumpă *madame,* Dumnezeu să vă binecuvânteze. Poate despre vreo naiadă – nici nu mai înțeleg. Întâi, mă întrebați dacă-mi mai aduc aminte de ea. Iar acum, asta. Vă asigur, aşadar, că-mi amintesc cât se poate de bine de ea şi că despre ea vorbesc. Ba, aş dori să-i aflu şi adresa, tocmai de asta o sunasem, dacă nu mi-o ia

în nume de rău…

Tăcu iar un timp.

— Şi unde zici c-ai văzut-o azi, căpitane?

I-am spus unde-o văzusem. Oare, ce să mă fac cu ea, odată ce aşa era? Tot îşi mai dă aere, ca pe vremuri, – O văzusem în cutare şi cutare loc, nu departe de Operă – ba, i-am spus şi numele străzii…

— Şi eşti sigur că a fost ea?

— Sunt sigur. Însă de ce mă întrebaţi, *madame*? Vă ador, însă de ce mă-ntrebaţi mereu astfel de lucruri? Sau aveţi intenţia de a mă necăji? Nu vă îndoiţi c-o cunosc, nu-i aşa? Sau nu ştiaţi că e la Paris? – mi-a venit în gând. ·— Ei, vedeţi – am exclamat fericit, când mi-a răspuns că într-adevăr nu ştia. În acest caz este şi pentru dumneavoastră o surpriză, vedeţi cât e de minunat?! O vom căuta în cursul nopţii şi ne vom duce să-i facem o vizita – ce aveţi de spus?

Şi, în ciuda situaţiei mele, am izbucnit până şi în râs. Fiindcă, mă gândeam cât de ciudat îi par acum acestei femei. Aşa cum este ea pentru mine, sunt şi eu pentru ea, cu accesele mele de zel, căci ea era cea care mă poreclise nea-Locomotivă, şi tocmai din această pricină. Pentru că, de îndată ce îmi iau avânt, mă năpustesc asupra lumii.

I-am povestit, aşadar, în amănunt toată întâmplarea, cât fusese de minunată lumea în acea zi, reverberaţiile din văzduh şi toate celelalte şi, întâmplător, cât de bine se încadrase nevastă-mea în acest decor extraordinar – însă până şi felul cum era îmbrăcată, amănunţit, spre a-şi putea da seama că nu era vreo eroare la mijloc. Asta, în sfârşit, a bucurat-o mult. Odată ce am descris-o de la pantofi până în creştet. Deşi, inutil s-o spun, n-o zărisem decât o clipă, odată ce autobuzele nu prea opresc unde-am vrea, nu-i aşa?

— „Ce-aveţi de spus la toate acestea, scumpă *madame?*

— O – face ea –, în acest caz o fi fost într-adevăr ea. Şi îmbrăcată chiar în pelerina pe care eu i-am trimis-o de la Paris. O, sărăcuţa de ea, ce demodată trebuie să fi fost! – exclamă ea la urmă. Iar eu i-am şi simţit lacrimile în glas,

probabil că plângea de bucurie.

— Nu-i aşa că avea o pelerină închisă la gât? – prinse să se însufleţească – şi *à la Crétoise?* Era netedă nu-i aşa? Şi tivită cu o blană subţire? Şi cu flori mărunte pe pălărie? Să ştii că de astă dată plâng – recunoscu şi ea. — Căci pălăria tot eu i-am trimis-o, cu puţin înainte de-a muri…

— Cum aţi spus, *madame?*

— Cum, nu ştiai? – prinse ea din nou să se înflăcăreze –, să nu fi aflat c-a murit, scumpa de ea? Îţi dai seama cât eşti de norocos? – face ea către mine. — Ce musafir strălucit ai avut azi şi ce tovarăş de călătorie fără seamăn, cât timp trăia aici, lângă dumneata…

— Şi ce blând este acest suflet, odată ce mi-a apărut azi…

— Căci, se pare că vroia să se arate sau vroia să te ferească de vreun rău – a mai adăugat. — Odată ce te-a iubit atât de mult!

Mi-a spus cele de mai sus cu aceste cuvinte. Că m-a iubit, m-a iubit întotdeauna şi m-a pomenit până la ultima ei suflare.

N-am mai fost atent la rest.

Cu toate că ţinea să mă asigure că ăsta este un fenomen destul de frecvent. În schimb, n-am fost în stare să reţin când se ivesc şi ce anume le provoacă.

— Îţi dai seama cât este de necredincioasă lumea aceasta? Cu toate că asta se întâmplă de nenumărate ori, există mărturii destule, însă, cu toate acestea, oamenii refuză să creadă. Pentru nimic în lume n-ar crede. Nici chiar când li se întâmplă lor.

Sensul spuselor ei era că nu mai e pe lumea asta, sau cum s-o fi exprimând asta? Odată ce totul mi se pare şi azi încă atât de inexplicabil.

La rândul ei, doamna Lagrange nu putea să se minuneze îndeajuns că nu presimţisem şi înainte, la vremea sa şi totodată că nevastă-mea nu-mi dăduse niciun semn din timp. Căci e moartă de vreo şase ani. Murise de pneumonie, în spitalul din Barcelona.

Şi, iată, aşa era. Fiindcă, în noaptea aceea, am găsit totuşi scrisoarea din Spania. Fusese scrisă de o mână străină şi conținea acelaşi lucru, nimic mai mult. Că a murit. Pare-se că, înainte de a muri, rugase pe cineva să mă anunțe.

Până şi scrisoarea aceasta părea să fie o minune, Căci din nou mijea de ziuă, renunțasem s-o mai caut, eram obosit, e lesne de închipuit. Când, deodată, bag mâna într-un sertar, iar scrisoarea sta acolo, pe maldărul de hârtii, sub nasul meu. Cu toate că deschisesem sertarul acela de o sută de ori.

Aşadar, totuşi, n-o arsesem la timpul său, şi bine făcusem, mă mai bucur şi azi de asta. Adică, toate acestea nu mai interesează, şi nici celelalte. E timpul să pun capăt însemnărilor mele.

Împlinesc la toamnă cincizeci şi trei de ani, aşadar nu mai sunt tânăr. Şi cu toate că scrisoarea se află în mâiniie mele, refuz să cred că aşa este. Însă cred cu tărie – şi să nu încerce cineva să mă convingă de contrariul –, îmi pun chiar toată speranța în aceea că, într-o bună zi, în plin soare, ea îşi va face din nou apariția undeva, pe o stradă pustie, la vreo răspântie şi, deşi nu atât de tânără ca odinioară, însă umblând nostim, cu paşii ei mărunți pe care îi cunosc atât de bine. Iar pelerina ei va fi străluminată de razele soarelui.

Sunt gata să-mi dau sufletul că aşa are să se întâmple. Căci, altminteri, de ce-aş mai trăi? Odată ce eu doar asta mai aştept şi voi aştepta cât timp voi trăi. Făgăduiesc. Cui? Nu ştiu.

SFÂRŞIT

AUTOBIOGRAFIA MEA LA EDIȚIA FRANCEZA[38]

N-am fost la vânătoare în America de Sud, n-am răpit-o soțului ei, din păcate, pe Lilian Mayforth, celebra artistă de cinema, n-am fost căpitanul vreunei corăbii de piraţi şi nici prizonierul ei – am fost doar prizonierul muncii mele, al celui mai teribil iad cenuşiu. De asta, n-am biografie, ci doar muncografie.

Alaltăieri, adică în urmă cu cincisprezece ani, am fost şi eu pe strada săracilor, acolo unde îmi petrecusem tinerețea, ca vânzător de ziare şi altele asemănătoare. Eram nemaipomenit de elegant: purtam o blană groasă de castor şi o mare căciulă persană, care semăna cu o neagră tiară episcopală. Era după-amiază, devreme, şi nu ştiu ce minunată lumină de scarlat inunda acel cartier al săracilor, o lumină despre care nici azi nu ştiu de unde-o fi țâşnit, de ce anume se învolburase astfel acea aglomerație de clădiri, fiindcă, zic, amurgul era departe încă. Poate că astfel vroiau zidurile să-şi întâmpine odraslele lor de odinioară. Iar magazinele erau năpădite de o mizerie americanizată: răsăriseră mari firme deasupra unor mărunte prăvălii, iar pe ele se puteau citi tot felul de inscripții nostime. Bunăoară, băcanul Iosif Schützmann îşi recomanda astfel marfa: cumpărând la Iosif Schützmann, economisiți câte-un ban.

M-am oprit la poarta casei, pe care o cunoşteam bine din trecut, am privit-o îndelung, apoi am intrat în curtea ei şi am petrecut acolo vreo două ceasuri. Peste curte se lăsase tăcerea surdă, leşinată a sărăciei, de pe vremuri, iar pe preşurile destrămate, minunea minunilor, erau tolănite

[38] Editura Grasset, Paris,

aceleaşi pisici somnoroase, ca demult. Erau pisici alb-negre-pestriţe – şi altădată şi acum – având pe fruntea lor perdeluţe ascuţite, albe, deasupra ochiului stâng. Erau vechi cunoştinţe ale mele. Fierăria era la fel de ruginită, ca odinioară, iar scara tot atât de deznădăjduită, ca odată.

— Cum a fost cu putinţă ca, din această melancolie de scarlat şi din această surdă deznădejde, un om să se cţere totuşi undeva? – m-am întrebat. — Ce efort a fost necesar pentru asta, nu-i aşa?! Am fost nevoit să străbată fundul cel mai străfund al iadurilor cenuşii, căci, altminteri, n-ar fi fost cu putinţă.

La asta m-am gânăit. Însă, mai apoi, m-am întrebat că, oare, unde se cţără un astfel de om? În lumină?

— În ce fel de lumină? – mi-am răspuns îndată. — În niciun fel de lumină!

*

M-am născut în 1888. După multe peripeţii, am devenit profesor şi scriitor. În prezent sunt, de zece ani, profesor universitar. Am muncit, am trecut nu o dată prin pericole de moarte, iar acum sunt obosit. Aceasta îmi este biografia.

FÜST MILÁN

1958

Lei 11

Colecția
«Romanul de dragoste»
126

Poet, romancier și eseist, Füst Milan (1888—1963) este una din aparițiile singulare ale literaturii din R.P. Ungară, din prima jumătate a acestui secol. El și-a forjat, treptat, cu prețul a numeroase căutări, uneltele scriitoricești, spre a deveni titularul unei catedre de estetică a Universității din Budapesta și tălmăcitorul unor personalități creatoare de o răspicată originalitate. Romanul său Povestea nevestei mele a fost tradus în numeroase limbi de circulație mondială, bucurîndu-se în versiunea franceză a editurii Gallimard de o unanimă prețuire.

Este în această carte un mesaj zguduitor al iubirii, sentiment pîndit de tortura continuă a incertitudinii și îndoielii, împotriva cărora, ne arată scriitorul, nu există decît un singur leac: credința nețărmurită în ființa dragă, respectul nemărginit pentru fragila făptură omenească!

GEORGE SBÂRCEA

ULTIMELE APARIȚII:

118 Charlotte Brontë ■ Villette
119 Teodor Mazilu ■ O singură noapte eternă
120 Galina Serebreakova ■ Mireasmă de micsandre
121 I. Peltz ■ Nopțile domnișoarei Mili
122 George Meredith ■ Rhoda Fleming
123 Jan Kozák ■ Mariana
124 Gilbert Cesbron ■ O albină se zbate în fereastră
125 Gala Galaction ■ Roxana • Doctorul Taifun